

ΚΩΣΤΑ Α. ΣΠΑΝΟΥ

Ο Αγρίλης μας

στους θρύλους, στις παραδόσεις και την ιστορία

ΑΓΡΙΛΗΣ 2003

ο Αγρίλης μας

ΚΩΣΤΑ ΣΠΑΝΟΥ
2003

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟ ΟΝΕΙΡΟΠΛΑΣΜΑ

Θυμάμαι τὰ ανεμόβροχο, το
θρόϊσμα,
την άχνη των κυμάτων τη
χυτή,
γύρω απ' τις φωλιές των
κουρσεμένων γλάρων,
ξανέμιζαν με μωροφόρας
αύρας τέχνη,
για λέξη, άρρητη, ψιθυριστά
σαν προσευχή,
τὰ αντίμαχου ψαρά το πρώτο
μπάσο.

Θυμάμαι το μονράγιο, σε
απανεμιά ακοίμητη,
για γλαύκη φωτιστέφανη
ηλιοθαμνή,
ν' απλώνει ανάερα με
κύκλους τα φτερά,
μεταξωτά γλυκόβοα, στους
βράχους τη γαλήνη.

Θυμάμαι της ψαρόβαρκας το
φως το ιλαρό,
σ' απανοχής πλεγμένο
λάμπο τυλιγάδι,
ζωσμένο διάφεγγο, από
κύκνους του πελάου
αφρούς λυτούς, που εκφρα-
στικά
αναπανόταν στο σκοτάδι.

Αντώνης Γιαννόπουλος
Αγρίλης 1980

*Αφιερώνεται
στη γυναίκα μου, στα παιδιά μου,
στους Αγριλιώτες και στους φίλους του Αγρίλη -
φίλους μου.*

ΚΩΣΤΑΣ ΣΠΑΝΟΣ

*Κάτω από τη κρούστα της επούλωσης
κόκκινο ρόδο η πληγή υπάρχει
Αγάπη! Αγάπη
Αγρίλη, με τον Αύγουστο
ξανθό παιδί, που συλλαβίζει τον έρωτα
στο γλαυκό κόρφο της Μπούκας.*

*Χρήστος Πλακονούρης
[Από τη συλλογή «ο Ιούλιος της Αττίσας»]*

*Αγέρωχη κι ορθόστητη, σαν άσπρη περιστέρα,
λάμπεις μέσα στα λούλουδα στον κάμπο τα' Αγριλιού
κι απ' το πλατύ το πέλαγο κι απ' τα βουνά τα πέρα
τ' αχνό μας βλέμμα στρέφεται στο φως του καντηλιού,*

*που αιώνες τώρα, σπλαχνική προστάτισσα του τόπου,
μένει άσβηστο κι ανέσπερο στο μάκρος της ζωής
παρηγοριά κι απαντοχή του πονεμένου ανθρώπου
κάστρο της πίστης κι άπαρτο μουράγιο της ψυχής...*

*Κι όταν κι εμείς θα σβήσουμε κάποιο θλιμμένο δέιλι
Σε μια άξαφνη της στράτας μας κι απρόσμενη στροφή,
Γενιές καινούργιες θα κρατούν άσβηστο το καντήλι
Ήμπρος στη σεπτήν εικόνα σου, στη θεία σου μορφή!*

*Από την
«Ωδή στη Παναγιά την Αγριλιώτισσα»
του Νίκου Μαραγκού*

*Λιβάδια καταπράσινα κι ο κάμπος ανθηρός,
Καρπίζει η γη και πάνω της γαλάζιος ουρανός.
Και χίλιοι λάμπουν ήλιοι
Στο ξέφωτο τ' Αγγίλη!*

*Θάλασσα καταγάλανη, καθάρια τα νερά,
Που δροσερεύει ο λογισμός κι απλώνει ο νους φτερά.
Και τραγουδούν το δείλι
Τα κύματα τ' Αγγίλη!*

*Μες του πελάγου τα βαθιά και σκοτεινά νερά
τ' αστέρια ασημώνουνε τα δίχτυα του ψαρά.
Χαμογελούν τα χείλη
τις νύχτες του Αγγίλη!*

Κώστας Κόλλιας – Ερανιώτης

*Αγρίλη αγάπη μου...
Τη θάλασσά σου φρωά κατάσαρκα
Τρυνφερή φορεσιά, κι ονειρεύομαι...
Αγρίλη αγάπη μου
δένω τα μάτια μου στη δύση σου
εξαϊλωμένος....*

[Τ. Λ.]

*Σε τούτα τα γλαρωμένα δειλινά, ποιος σκέφτεται ταξίδια στο φεγγάρι...
[Γιόμισε η γη μας από φως - γιόμισε από χάρη]
Παρθένα μου, πώς έρχονται με τις βροντές του πέλαγου
Από μακριά οι γλυκές καμπάνες σου - πώς φτάνουν,
Έτσι απαλά, έτσι ήσυχες - λες και φοβούνται μη ταραξουν
Τη θεία κοίμησή σου, Παναγία μου Αγριλιώτισσα!...*

Π.Σπάλας

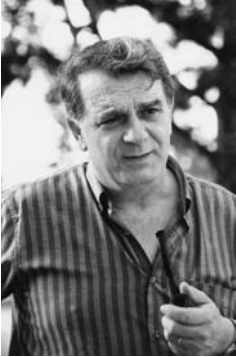

*Θαρρείς πως ζεις σε όνειρο πιασμένος σε ξοβέργι,
κι όλο που θέλεις να πετάς στις ομορφιές σου Αγρίλη.
Αχ, να 'ταν μπορετό να ντύσω τ' όνειρο με αγκαλιές
ροδοκλωνιά και να σας το προσφέρω, να μάζενα
τις ομορφιές μέσα σ' ένα πανέρι, να μένει ο ήλιος
αβασίλευτος, να σταματάει η μέρα.
Και το καταμεσήμερο, καθώς φλογίζει τα κορμιά
ο ερωπιάρης ήλιος κι ανάβει πόθους στον «ναού»
το άδυτο «άγιο βήμα», και αναβλύζουν ενωδιές,
μεταλαβιά να πάρω...*

Κώστας Πολυνείκης

Ο Αγρίλης μας

Θα ήθελα απ' την αρχή να διευκρινίσω, πως δεν γράφω εδώ ιστορία, γιατί ούτε τις γνώσεις ούτε και την ικανότητα έχω για κάτι τέτοιο. Γράφω μόνο όσα άκουσα και γνώρισα για τον Αγρίλη, στον οποίον από μικρό παιδί πέρασα όλα μου τα καλοκαίρια και που ζω πλέον μόνιμα τα τελευταία δέκα περίπου χρόνια.

Ο Αγρίλης έχει μια δική του ιστορία αιώνων, που χάνεται κυριολεκτικά μέσα στους θρύλους και στις παραδόσεις του τόπου μας και είναι πολύ φυσικό να μου διαφεύγουν πολλά γεγονότα και ιστορίες, που δεν έτυχε να πέσουν στην αντίληψή μου. Εύχομαι κάποιος άλλος να συμπληρώσει στο μέλλον, όλα εκείνα που εγώ μπορέι να παρέλειψα.

Κατέβαλα πάντως φιλότιμη προσπάθεια να συγκεντρώσω όσο περισσότερο υλικό μπορούσα, κι ελπίζω πως θα ικανοποιήσω τους φίλους αναγνώστες, μέσα από τη πολύ σύντομη αναδρομή που θα κάνουμε μαζί στο απώτερο και πιο πρόσφατο παρελθόν του ωραίου αυτού τόπου, για να αντλήσουμε μαζί όλα εκείνα που θα ήθελαν να μάθουν οι νεότεροι Αγριλιώτες και που θα αρέσει ασφαλώς να ξαναθυμηθούν οι παλιοί. Πρόκειται για ένα ιστορικό αφήγημα και χρονογράφημα μαζί γι' αυτό σε κάποια σημεία δε διστάζω να κάνω και κάποιες επισημάνσεις, σχέδια ή και παραινέσεις ακόμα προς τους νεότερους Αγριλιώτες.

Το υλικό μου το συνέλεξα μέσα από τα πολύ παλιά τεύχη της «Πελοποννησιακής Πρωτοχρονιάς», των «Μεσσηνιακών Γραμμμάτων», τον «Λευκόματος της Τριφυλίας», των περιοδικών «ΦΙΛΙΑΤΡΑ» και «ΤΡΙΦΥΛΙΑΚΗ ΕΣΤΙΑ», καθώς κι από τη τοπική μας εφημερίδα «Φιλιατρικές Ώρες». Πολλά προέρχονται από διηγήσεις παλαιότερων Αγριλιωτών, όπως τις είχα ακούσει μικρός, να τις διηγούνται στη Μπαράκα. Τα όσα αναφέρονται δε στη πολύ πρόσφατη εποχή, αποτελούν προσωπικές μου αναμνήσεις και εμπειρίες, μέσα από καταστάσεις και γεγονότα που έζησα προσωπικά, τα τελευταία πενήντα χρόνια, που ενασχολούμαι με τα κοινά του Αγρίλη, ο οποίος είναι και η μεγάλη μου αγάπη, μια αγάπη γεμάτη από χαρές κι από λύπες...

Για ένα μόνο πράγμα θα παρακαλούσα ιδιαίτερα τους φίλους αναγνώστες. Να μη με κρίνουν ως ιστορικό, λογοτέχνη, δημοσιογράφο, ούτε κι ως ιστοριοδίφη, γιατί δυστυχώς, δεν είμαι τίποτα απ' όλα αυτά. Είμαι απλώς, ένας ρομαντικός εραστής του Αγρίλη, πιστός και ειλικρινής στην αγάπη του.

Μια μεγάλη αγάπη που ποτέ δεν την ... πρόδωσα!

Κώστας Σπανός / 2003

Μέσα από θρύλους και παραδόσεις...

Αγρίλης: Το ετυμολογικό της λέξης **Αγρίλης**, οφείλεται πιθανότατα στο παλιό κάμπο της περιοχής, με τις πολλές **αγριλιές**. Η αγριλιά λέγεται και **αγρίλι** και τοπωνυμικώς, λέμε, στα **Αγρίλια**. Παράγωγα της **αγριλιάς** είναι το **αγριέλος**, το **αγριέλι**, το **αγρίλι**, τα **αγρίλια**, καθώς επίσης το **αγριλήσιος**, το **αγριλίτικος**, το **αγριλίδι** και τ' αγριλίδια. Η λέξη **αγριέλος**, σημαίνει επίσης και το άγριο γενικά δέντρο. Στα παλαιά συμβόλαια των Φιλιατρών, το τοπωνύμιο αναφέρεται ως ουδέτερο, δηλαδή «**Αγρίλι**» ή και «**Αγρίλια**», αλλά αργότερα γενικεύτηκε ως αρσενικό, δηλαδή «**Αγρίλης**». Το όνομα γενικά υποδηλώνει τον τόπο που κυριαρχούν οι πολλές **αγριλιές**, δηλαδή τον **αγριλότοπο!**

Δεν φαίνεται λοιπόν να έχει βάση ο συσχετισμός του ονόματος του **Αγρίλη** με τον κόμη **De Agril**, ή τον ...Ιππότη **Agrile Pot**, όπως πολύ άρεσε στο δημιουργό του «Κάστρου των παραμυθιών», Μπάμπη Φουρναράκη, να διηγείται... Μέχρι και ρομαντικές ιστορίες έφτιαξε ο αθεόφοβος, για τον Ιππότη «**Αγρίλη Πω**», που δήθεν έζησε εδώ το 1263 και που σκοτώθηκε κοντά στο Κάστρο, για να σώσει τους Αγριλιώτες από τους πειρατές και ότι από τότε η περιοχή αυτή ονομάστηκε **...Αγρίλης!**

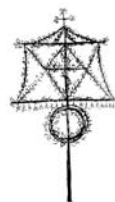
Το πανέμορφο αυτό θέρετρο των Φιλιατρών, έχει μια ωραία δική του ιστορία, γεμάτη διηγήσεις, θρύλους και παραδόσεις, όπως και από πολλά ευχάριστα αλλά και δυσάρεστα γεγονότα. Το πότε ακριβώς σχηματίστηκε ο οικισμός του Αγρίλη δεν είναι γνωστό. Από την ανεύρεση πάντως

κάποιων παλαιών ρωμαϊκών τάφων που έχουν βρεθεί από παλιά, συμπεραίνεται πως ο Αγρίλης κατοικείτο από τη ρωμαϊκή εποχή και φαίνεται μάλιστα πως είχε και κάποια ιδιαίτερη ακμή κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Δεν νοείται εξ άλλου να υπάρχει στον Αγρίλη ένα τόσο όμορφο και τόσο αξιόλογο βυζαντινό εκκλησάκι, χωρίς να συνυπάρχει και μια μικρή ακμάζουσα κοινωνία γύρω του.

Από ίχνη ενός παλιού λιθόστρωτου δρόμου που έχουν βρεθεί, φαίνεται πως ο Αγρίλης υπήρξε το λιμανάκι εκείνο, που από τη βυζαντινή ακόμη περίοδο, εξυπηρετούσε όλη τη περιοχή της ενδοχώρας, τότε μάλιστα που ήκμαζε η Χριστιανούπολη. Μάλιστα, όπως μου διηγήθηκε κάποτε ο Ανδρέας Κολέτσος, στον Αγρίλη υπήρχε μέχρι το 1928, μια τεράστια στρογγυλή μαρμάρινη πλάκα, για την οποία οι παλαιότεροι λέγανε, πως είχε μείνει εκεί από τα υλικά εκείνα που είχαν φέρει παλιά στον Αγρίλη, όταν χτίζανε την **ΑγιαΣωτήρα** των Χριστιάνων. Τα κομμάτια των υλικών εκείνων, που ήταν πάρα πολύ μεγάλα και δεν μπορούσαν να τα σηκώσουν, για να τα φορτώσουν στα ζώα ή στα κάρα τους, της εποχής εκείνης, τα κυλούσαν -πολλοί μαζί- και τα τοποθετούσαν πάνω σε μια ειδική για τη μεταφορά τους χαμηλή και επίπεδη πλατφόρμα, που την είχαν φτιάξει με πολλά κυπαρίσσια, δεμένα γερά το ένα με το άλλο. [Τη βάση αυτή την ονομάζανε «**Κατρακύλια**», επειδή κυλούσε - γλίστραγε, πάνω στο λιθόστρωτο δρόμο, που την τραβούσαν 4-5 βόδια μαζί όπως τους αραμπάδες]. Με τον τρόπο αυτό μετέφεραν αργά-αργά τα βαριά και ογκώδη τεμάχια των υλικών, από τον Αγρίλη στους Χριστιάνους! Δυστυχώς τη μαρμάρινη εκείνη πλάκα, που θα ήταν για το τόπο μας ένα σπάνιο μουσειακό κομμάτι, κανείς δεν σκέφτηκε να τη φυλάξει. Την έκοψαν κάποτε και την χρησιμοποίησαν στο Νεκροταφείο των Φιλιατρών!

Κατά το διάστημα μεταξύ Η' και ΙΒ' αιώνα, η περιοχή του Αγρίλη ονομαζόταν «**Αϊρούσαλη**», όχι βέβαια από το «Αγία Ιερουσαλήμ», αλλά από τη ρωμαϊκή [ενδεχομένως και σλαβική] λέξη **rosalia**, που εξελληνίστηκε σε «**Ρουσίαλια**» και ονομαζόταν έτσι η «εορτή των νεκρών». Με την ιερή νεκρική αυτή γιορτή συνδεόταν ιδιαίτερα ο Αγρίλης, γιατί τα ρουσίαλια γιορταζόντουσαν εδώ μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα. Στη γιορτή αυτή είχαν εισχωρήσει και πολλά από τα στοιχεία της αρχαιοελληνικής λατρείας, που είχαν

σχέση με τους νεκρούς. Οι παλαιοί λοιπόν Αγριλιώτες, οι ...Αΐρουσαλιώτες, όταν γιόρταζαν τα Ρουσάλια, έφτιαναν καλαμένιους σταυρούς, που τους στόλιζαν με άνθη και πρασινάδες, καθώς και Μαγιοκουλούρες, για να τιμήσουν τους νεκρούς τους. Η ιερή αυτή γιορτή των ψυχών [Αΐ-Ρούσαλη], γιορταζόταν το Ψυχοσάββατο του Μάη, με ανάμικτα συναισθήματα χαράς και λύπης. [*«αγάλια, αγάλια, μη τρως κοκκάλια και τα ρουσάλια, θε να τα δεις»!*]. Ο ναός του τότε εκείνου χωριού «Αΐρούσαλη», βρισκόταν προς τα «Μπακουρέϊκα» [της Φιλιατρινής οικογένειας Μπακούρου, που είναι κοντά στα Παρισσέϊκα] και που είναι άγνωστο το πότε καταστράφηκε. Η γιορτή αυτή καταπολεμήθηκε - όπως και όλη η αρχαιοελληνική λατρεία, από τη Χριστιανική εκκλησία, η οποία δεν ανεχότανε να εορτάζεται οτιδήποτε που είχε σχέση με την αρχαία Ελλάδα! Στη γιορτή του «**Αΐρούσαλη**» γιορταζόταν ο θάνατος και η ανάσταση των θεών **Άδωνη** και **Διόνυσου** καθώς και ο κύκλος θανάτου και ζωής που συντελείται κάθε έτος στη φύση.

Αργότερα, περί το 1300 μ.Χ. επί Φραγκοκρατίας, η περιοχή του Αγρίλη ανήκε στο βαρόνο της Αρκαδιάς **Κεντηρίωνα Β΄ Ζαχαρία**, κόρη του οποίου παντρεύτηκε ο **Θωμάς Παλαιολόγος**, αδελφός του Αυτοκράτορα Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, που ήταν γνωστός ως «**Δεσπότης του Μορέως**». [Από το Γενοβέζο αυτό βαρόνο, υπήρχε παλιά στα Φιλιατρά και το τοπωνύμιο «**Ζαχαριάνικα**», στη περιοχή όπου σήμερα είναι το πάρκο των Φιλοπροόδων με το εκκλησάκι της Βλαχέρνας]. Ο Θωμάς Παλαιολόγος λοιπόν, συνήθιζε να έρχεται για κυνήγι στη λογγόδη περιοχή του Αγρίλη μαζί με τον αδελφό του, τον **Ιωάννη Παλαιολόγο** τον **Η΄**, που υπήρξε κι αυτός αυτοκράτορας του Βυζαντίου και στον οποίον αποδίδεται η ανέγερση του μικρού βυζαντινού ναού της **Παναγίας της Αγριλιώτισσας**, την ιστορία της οποίας και θα διηγηθούμε

εκτενέστερα πιο κάτω.

Ο μικρός λοιπόν οικισμός που υπήρχε παλιά στον Αγρίλη, έπεσε στη παρακμή μετά τη πτώση του Βυζαντίου και ιδιαίτερα μετά το 1715, όταν οι Τούρκοι έδιωξαν τους Φράγκους, για να μείνουν στη περιοχή αυτή μέχρι το 1821. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, οι Αγριλιώτες αναγκάστηκαν να φύγουν προς την ενδοχώρα, από το φόβο των πολλών επιδρομών που είχαν υποστεί από τους πειρατές της θάλασσας. Μερικοί πήγαν στα Φιλιατρά και άλλοι μετακινήθηκαν προς το Χαλαζόνι, αρχικά μεν στο Κάμπο του Χαλαζονιού και αργότερα εκεί όπου βρίσκεται το σημερινό Χαλαζόνι. Όταν λοιπόν έφυγαν οι Φράγκοι και ιδιαίτερα ο Ενετός **Ντόρια**, που ήταν ο φόβος και ο τρόμος των πειρατών της περιοχής, οι Μπαρμπερινοί και Αλτζερίνοι κουρσάροι σήκωσαν κεφάλι, και άφοβα πλέον ύψωσαν τότε τη μαύρη σημαία στο κατάρτι της γαλέρας τους, διασχίζοντας τις θάλασσες και σκορπίζοντας τη φρίκη στους θαλασσιούς και σε όσους ακόμη έμεναν κοντά στα παράλια μέρη. Ένα άγριο τέτοιο κούρσεμα έγινε τότε και στον Αγρίλη, που έμεινε γνωστό στη τοπική μας ιστορία και που υπάρχει μάλιστα και αναφορά του γεγονότος αυτού, στο βιβλίο «**Θρύλοι και παραδόσεις του Ελληνικού Λαού**», του Καθηγητή **Λάμπρου**. Η ιστορία, που αξίζει να τη μάθουν οι νεώτεροι Αγριλιώτες, έχει όπως εν συντομία θα τη διηγηθούμε εδώ.

Ο ΑΓΡΙΛΗΣ

Στη θέση Αγρίλη ήταν το παλαιό καιρό μια καλή πολιτεία. Αλλά με το να έρχονται κάθε τόσο Μπαρμπαρέζοι κι Αλτζερίνοι να την κουρσεύουνε και να παίρνουν σκλάβους άντρες, γυναίκες και παιδιά, αναγκάστηκαν οι κάτοικοι να αποτραβηχτούν βαθύτερα στη στεριά, κι έτσι λίγο - λίγο ερήμωσε και η πολιτεία τούτη.

Ν. ΠΟΛΙΤΗ «ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ»
Τόμος Α' αριθ. 52

Το Κούρσεμα του Αγρίλη

Ένα ανοιξιάτικο ηλιοβασίλεμα, επί Τουρκοκρατίας, ήρθε μια γαλέρα Μπαρμπερίνικη και άραξε στον Αγρίλη, έξω από τη παραλία της Μπούκας. Με μια βάρκα, βγήκαν στη στεριά καμιά δεκαριά Μπαρμπερινοί μαζί με μια ξανθιά Ελληνίδα σκλάβα, που την είχαν αρπάξει προηγουμένως από κάποια άλλη περιοχή και προχώρησαν όλοι μαζί προς την εκκλησία της Αγριλιώτισσας. Έδειχναν καλοί και φιλήσυχου ναυτικοί, και ζήτησαν μάλιστα από τους Αγριλιώτες να τους ανοίξουν το εκκλησάκι της Παναγίας, για να προσκυνήσουν. Οι Αγριλιώτες ξεγελάστηκαν και τους πίστεψαν. Για να δείξουν δε και τη φιλοξενία τους, τους κάλεσαν στη παλιά αχυρένια -τότε- «Μπαράκα», που είχαν φτιάξει απέναντι από το εκκλησάκι και εκεί τους περιποιήθηκαν, κάνοντας μαζί τους ένα μεγάλο γλέντι, μέχρι αργά, που νύχτωσε.

Κανείς δεν είχε υποψιαστεί τίποτε. Μονάχα μια κοπέλα, μια **Τριανταφυλλοπούλα**, όπως λέει ο θρύλος, που ερχόταν στον Αγρίλη -καβάλα στ' άλογό της- από τη μεριά της Μπούκας, είχε δει στη γαλέρα τη μαύρη σημαία με τη νεκροκεφαλή και είχε καταλάβει το τι ακριβώς γινόταν. Κρύφτηκε λοιπόν πίσω από τους λόφους της παραποταμιάς, με τις καλαμιές και τα σκίντα, και όταν νύχτωσε για τα καλά, έκανε να φύγει προς τη Μπαράκα, για να ειδοποιήσει τους Αγριλιώτες. Κάποιοι όμως Μπαρμπερινοί που είχαν μείνει στη παραλία για να φυλάνε τη γαλέρα, την είδαν και πήγαν να της φράξουν το δρόμο. Αυτή όμως τους ξέφυγε και τρέχοντας με τ' άλογό της πήγε στα Φιλιατρά, για να ειδοποιήσει τους Προεστούς. Έφτασε στη Πλατεία του Μπιλάλη και φώναζε, όσο πιο δυνατά μπορούσε:

«Αλιζέρινοι, Μπαρμπερίνοι, θα κουρσέψουν τον Αγρίλη.

Φυλαχίτε χριστιανοί. Φυλαχίτε, φυλαχίτε».

Οι Αγριλιώτες συνέχιζαν αμέριμνοι εν τω μεταξύ το νυχτερινό γλέντι τους με τους κουρσάρους, πίνοντας, χορεύοντας και τραγουδώντας. Μαζί τους, διασκέδαζε αναγκαστικά και η δυστυχισμένη εκείνη Ελληνίδα σκλάβα. Το κακόμοιρο όμως το κορίτσι, που είχε αντιληφθεί από πριν τα σχέδια των πειρατών, λυπήθηκε τις Αγριλιώτισσες κοπέλες, γιατί ήξερε πως σε λίγο θα γινόντουσαν κι αυτές σκλάβες των Μπαρμπερίνων και πως θα τις οδηγούσαν στα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής. Θέλοντας λοιπόν να τις προφυλάξει, σηκώθηκε να χορέψει και άρχισε τότε να τραγουδάει ένα δικό της τραγούδι, με λόγια παράξενα και αλλόκοτα, που μόνο οι Έλληνες μπορούσαν να τα καταλάβουν. Το μήνυμα της λοιπόν, μέσα από το ταραγμένο πρόσωπό της και τη τρεμάμενη φωνή της, ήταν το εξής, όπως ακριβώς το αναφέρει ο θρύλος:

«Τώρα, σ'να ώρα, ερημιά πέφτει στη χώρα.

Τα λεβέτια στο κεφάλι, τα παιδιά στην αμασχάλη,

οι κοπέλες σας να φύγουν. Θα σας κάγουν, θα σας σφάζουν»...

Οι Αγριλιώτες τότε μόνο κατάλαβαν το μεγάλο κακό που τους περίμενε. Ταράχτηκαν πολύ και έστειλαν αμέσως κρυφά κάποιον να ειδοποιήσει τις γυναίκες τους για να πάρουν τα παιδιά και να φύγουν -μέσα στο σκοτάδι- για τα Φιλιατρά. Οι άντρες ετοιμάστηκαν και πήραν τις κατάλληλες θέσεις. Οι Μπαρμπερίνοι αντελήφθησαν την αλλαγή στη στάση τους και κατάλαβαν αμέσως πως οι Αγριλιώτες τους είχαν πλέον μυριστεί. Δεν άρνησαν λοιπόν να βγουν έξω και να κάνουν κάποιο σινιάλο, οπότε ξαφνικά ξεπήδησαν μέσα από τους λόγγους δεκάδες άγριοι Μπαρμπερινοί, με τα χρωματιστά μαντήλια στο κεφάλι, τα γυμνά στήθη, τα γυαλιστερά μάτια, τα μπρούτζινα πρόσωπα και τα τεράστια χαντζάρια στα χέρια τους, κι άρχισαν να σκορπάνε παντού, θάνατο και μακελειό. Φωτιά και σίδερο παντού στον Αγρίλη. Οι τραγικές φωνές και οι παρακλήσεις των Αγριλιωτών προς τη Παναγία, ανακατευόντουσαν με τις αγριοφωνάρες των πειρατών και με τα σπαρακτικά βογκητά των πληγωμένων. Ο ήχος από τα μπουρλότα, τα χτυπήματα των σπαθιών και τα ουρλιαχτά, είχε απλωθεί σ' όλη τη περιοχή. Οι άοπλοι Αγριλιώτες αμυνόντουσαν βέβαια με ότι πρόχειρο σίδερο ή ξύλο έβρισκαν γύρω τους, αλλά ο αγώνας ήταν άνισος...

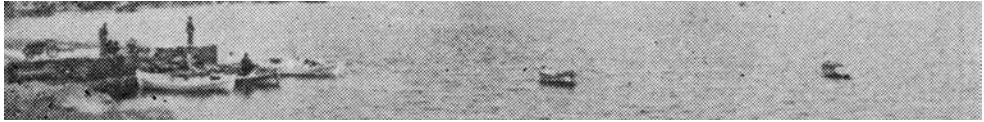

Έτσι όταν τα χαράματα έφτασαν οι Φιλιατρινοί προεστοί στον Αγρίλη, το μόνο που αντίκρισαν ήταν μια πολύ φρικτή εικόνα. Το χωριουδάκι ήταν όλο ερείπια που κάπνιζαν παντού και γύρω από την **Μπαράκα** κι από τη εκκλησιά βρισκότουσαν στο έδαφος πτώματα κομματιασμένα και πράγματα ανακατεμένα και σκόρπια. Λίγοι μόνο Αγριλιώτες είχαν μείνει ζωντανοί κι αυτοί βρισκότουσαν σωριασμένοι από το πόνο και την εξάντληση, γύρω από την εκκλησιά της Αγριλιώτισσας, για την οποία πάλεψαν πολύ να

τη προστατέψουν και που κατάφεραν τελικά να τη σώσουν από τους Μπερμπερινούς, που ήθελαν να την κάψουν.

Ο θρύλος λέει, πως η **Τριανταφυλλοπούλα** που είχε κι αυτή επιστρέψει από τα Φιλιατρά μαζί με τους προεστούς, προχώρησε μετά στη Μπούκα και βρήκε πάνω στ' άσπρα βότσαλα της παραλίας ξαπλωμένη τη ξανθιά εκείνη σκλάβια, νεκρή και γεμάτη από ξεραμένα πάνω της αίματα. Οι Μπαρμπερινοί την είχαν τιμωρήσει σκληρά, γιατί είχαν αντιληφθεί πως αυτή ήταν εκείνη που τους είχε προδώσει. Η Τριανταφυλλοπούλα την πλησίασε, γονάτισε κι έβγαλε το μαντήλι της, το έβρεξε στη θάλασσα και σκούπισε μ' αυτό τα αίματα από το πρόσωπό της νεκρής, φιλώντας την στο μέτωπο... Μετά ήρθαν οι άνδρες Αγριλιώτες που τη σήκωσαν στα χέρια τους και την μετέφεραν μέσα στην εκκλησιά, εκεί όπου ήταν μαζεμένα και τα πτώματα των άλλων νεκρών Αγριλιωτών. Τους έψαλαν και τους έθαψαν όλους μαζί πίσω από το ιερό της **Παναγιάς της Αγριλιώτισσας**, μέσα σε μια απόλυτη νεκρική βουβαμάρα, που τη διέκοπταν μόνο τα αναφιλητά των γυναικών και ο λυπητερός ήχος της καμπάνας, που χτύπαγε για ώρες αργά και πένθιμα, για το μεγάλο εκείνο χαμό...

Η Ρούσα και ο Κωσταντής

Ο θρύλος εδώ αναφέρεται και πάλι στα χρόνια της σκλαβιάς, κάπου 50 χρόνια μετά το κούρσεμα του Αγρίλη. Οι Αγριλιώτες είχαν πλέον καταφύγει και έμεναν στο «**Παλαιοχώρι**» κάπου εκεί στο κάμφο του Χαλαζονιού. Ζούσαν πάντα με την αγωνία των επιδρομών που εξακολουθούσαν να κάνουν οι κουρσάροι της Μπαρμπαριάς, του Τούνεζι και του Μαρόκου, οι οποίοι δεν δίσταζαν να φτάσουν και μέχρι την ενδοχώρα, για να αρπάξουν, να καταστρέψουν και να σφάξουν, σπέρνοντας παντού το πόνο και τη δυστυχία. Όλοι οι καημένοι Παλαιοχωρίτες, φοβότουσαν μην έρθει και πάλι η καταραμένη 'κεινή μέρα...

Στο Παλαιοχώρι λοιπόν ζούσε τότε ο Κωσταντής Σμυρλής, ένα λεβεντόπουλο 20 ετών, που αγαπούσε την όμορφη Ρούσα τη συγχωριανή του, που ήταν μια πολύ όμορφη αλλά ορφανή κοπέλα και στην οποία είχε τάξει γάμο, που θα γινόταν τη Κυριακή του Θωμά. Ο γάμος πράγματι έγινε και το γλέντι κράτησε για πολύ. Δεν πρόλαβαν όμως να περάσουν ούτε τρεις μέρες από το γάμο, και οι Αλτζερίνοι κουρσάροι έκαναν τότε και πάλι τη παρουσία τους. Ο Κωσταντής πάλευε γενναία όλο εκείνο το βράδυ και στο φως της αυγής, που οι πειρατές είχαν αποτραβηχτεί στον Αγρίλη, οι Παλαιοχωρίτες ξαναγύρισαν στο ρημαγμένο χωριό, για να σβήσουν τις φωτιές και να περισώσουν ό,τι μπορούσαν. Η μπόρα μεν ...είχε περάσει, αλλά από τη συγκέντρωση εκείνη διαπιστώθηκε πως έλειπαν πολλοί, μαζί μ' αυτούς δε κι ο Κωσταντής...

Η άτυχη Ρούσα έτρεχε παντού σαν τρελή, δεξιά κι αριστερά, στα σπίπια στις αυλές στα χωράφια και στις λαγκαδιές, ξεφωνίζοντας το όνομά του

-Κωσταντή!! Παναγιά μου, Κωσταντή...!!

Μα κανείς δεν απαντούσε. Και η ώρα περνούσε και ο ήλιος ανέβαινε αργά, για να φωτίσει τη ματωμένη γη του χωριού, με τα κομματιασμένα κορμιά και τους μαυρισμένους τοίχους. Ο Κωσταντής δεν φαινόταν πουθενά και κανείς δεν μπορούσε να δώσει στη Ρούσα μια πληροφορία. Η άμοιρη, ξεμαλλιασμένη, τρελή κι απελπισμένη κατηφόρισε στον Αγρίλη κι εκεί, ανοιχτά στο πέλαγος προς τα Στροφάδια, είδε τη σιλουέτα του μαύρου караβιού, που άρπαξε από την αγκαλιά της, τον αγαπημένο άνδρα της. Κουνούσε τα χέρια της, φώναζε, παρακαλούσε τη Παναγιά να τη συμπονέσει και να βοηθήσει το Κωσταντή της, να γυρίσει πίσω.

-«Παρθένα μου Αγριλιώτισσα, μου άρπαξαν τον Κωσταντή, τον άντρα μου, τη συντροφιά μου, τον προστάτη μου... Άλλον δεν έχω στο Κόσμο,. Φέρτον μου πίσω. Κάνε το θαύμα σου. Θα τον περιμένω...»

Εκεί τη βρήκαν αργότερα, οι Παλαιοχωρίτες και Φιλιατρινοί που την αναζητούσαν. Την οδήγησαν στο καλύβι της κι εκεί έμεινε μετά κλεισμένη, για να αφήνει μόνο τη σκέψη της να τρέχει ελεύθερη στα πέλαγα και στους γιαλούς, πέρα 'κει στη γκριζα θάλασσα, ψάχνοντας πάντα το μαύρο καράβι, που σαν κακό γεράκι της είχε αρπάξει το Κωσταντή της...

Η Αλτζερίνικη γαλέρα είχε απομακρυνθεί κι έσχιζε τη θάλασσα του Ιονίου, με τη μαύρη σημαία να σκορπίζει πάντα φόβο και τρόμο, σε όσους την αντίκριζαν. Στη πλήρη του караβιού, σαν πραγματικό κουρέλι βρισκόταν ριγμένος ο Κωσταντής. Θαλασσοβρεγμένος και καταματωμένος στο πρόσωπο και τα χέρια. Ήταν μουδιασμένος, με τα ρούχα του ξεσκισμένα και το μόνο που μπορούσε ν' ακούσει ήταν κάτι άγριες φωνές, σε άγνωστη γι αυτόν γλώσσα. Δεν πρόλαβε να καταλάβει που βρισκόταν και ο Καπετάν Χαϊρεντίν τον άρπαξε από τον ώμο και τον κλώτσησε δυνατά. Τον έσπρωξε κάτω από τη κουβέρτα της γαλέρας, προς τα κουπιά και τότε του φόρεσαν μια αλυσίδα στα πόδια...

-Θεέ μου, σκέφτηκε, εδώ θα περάσω το υπόλοιπο της ζωής μου;

Τρία χρόνια πέρασαν από τότε και ο Κωσταντής ποτέ του δεν χαμογέλασε. Το

μαλό του ήταν μόνο στη Ρούσα και στη Παναγιά την Αγγιλιώτισσα. Μ' αυτές μόνο κρυφομιλούσε από μέσα του και έτσι κυλούσαν και περνούσαν οι μέρες, οι μήνες και τα χρόνια, που φαίνονταν γι αυτόν αιώνες...

Μια μέρα, η γαλέρα των πειρατών ήρθε κι αγκυροβόλησε κάπου νότια από τη Πρώτη. Πέντε από τους αιχμαλώτους βγήκαν στη στεριά, με τη συνοδεία κουρσάρων φυλάκων, για να γεμίσουν τα βαρέλια που είχαν στη ράχη τους, με πόσιμο νερό. Μαζί τους ήταν και ο Κωσταντής. Κι εκεί άκουσε τότε ξαφνικά μια φωνή να τον καλεί με τ' όνομά του:

- Κωσταντή!! Έ, Κωσταντή Σμυρνή!!

Πάγωσε και γύρισε για να δει ποιος φώναζε τ' όνομά του. Αντίκρισε τότε ένα γνωστό του Παλαιοχωριτή, κι έτρεξε αμέσως κοντά του, τον αγκάλιασε και τον φιλούσε, λέγοντας:

-Λέγε μου, λέγε μου γρήγορα φίλε. Η Ρούσα μου τι κάνει;

-Ζει η δόλια, μα η φτώχεια τη θερίζει. Έπειτα γέννησε και το παιδί, το παιδί σου και το έβγαλε και Κωσταντή. Όλοι στο χωριό πίστεψαν πως έχεις πια πεθάνει και τη σταύρωσαν να παντρευτεί, για να μπορέσει να θρέψει και να μεγαλώσει το παιδί της. Αυτή βέβαια δεν ήθελε ποτέ κάτι τέτοιο, αλλά δεν είχε και άλλη επιλογή. Τρέξε λοιπόν φίλε Κωσταντή για να προλάβεις, γιατί αύριο Κυριακή παντρεύουν τη Ρούσα σου μ' άλλον...

Ο Κωσταντής ζαλίστηκε κι έπεσε κάτω ξερός. Του ήρθε σαν κεραυνός η είδηση αυτή. Οι κουρσάροι τον πήραν τότε και τον φέρανε και πάλι στο καράβι...

Την άλλη μέρα, που ξημέρωσε η Κυριακή, η κουρσάρικη γαλέρα είχε βάλει πλώρη για το Κατάκωλο. Ο Κωσταντής βρισκόταν στην αλλαγή της βάρδιας του και είχε πάει επάνω στη πλώρη. Ακουμπούσε εξαντλημένος στη κουπαστή, με το πρόσωπό του να κοιτάζει πάντα προς την Ανατολή. Έβλεπε τα βουνά της **Μάλης** και το καταπράσινο κάμπο του **Αγγίλη!** Φάνηκε τότε και η άσπρη εκκλησούλα της Αγγιλιώτισσας με το τρούλο της και το καμπαναριό της, και ο Κωσταντής ανασκίρτησε. Ένας σπαρακτικός αναστεναγμός βγήκε τότε αυθόρμητα από τα στήθη του, που συγκλόνισε όλους τους σκλάβους και τους έκανε ν' αφήσουν τα κουπιά. Η γαλέρα έκοψε τότε ταχύτητα και έμεινε σε λίγο ακίνητη. Ο Καπετάν Χαϊρεντίν τινάχτηκε αμέσως όρθιος και ανήσυχος ρώτησε.

-Ποιος είναι π' αναστέναξε και σιάθη το καράβι;

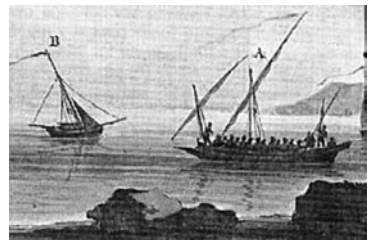
Κι ο Κωσταντής, φοβισμένα μεν, αλλά με φωνή που ξέσκικε καρδιάς, απάντησε:

-Εγώ 'μαι π' αναστέναξα και σιάθη το καράβι.

Τρεις μέρες είχα νιόπαντρος τρία χρόνια σκλαβωμένος.

Σήμερα τη γυναίκα μου με άλλον στεφανώνουν...

Ο Καπετάν Χαϊρεντίν, διέταξε και ήρθε μπροστά του ο Κωσταντής, που με όσα λεπτομερέστερα του διηγήθηκε, τον έκανε να ημερέψει και τον μετέβαλε για λίγο από άγριο τέρας, σε πραγματικό άνθρωπο. Τον έκανε να λυγίσει και να τον συμπονέσει. Ο Χαϊρεντίν, διέταξε αμέσως να στρίψει το καράβι προς τον Αγγίλη. Με μια βάρκα κατέβασαν μετά τον Κωσταντή και τον έστειλαν στο λιμανάκι, κει δίπλα από την εκκλησιά της Αγγιλιώτισσας... Αυτός βγήκε αμέσως σαν τρελός απ' τη χαρά του και χωρίς να πιστεύει στα μάτια του για όλα όσα συμβαίνανε γύρω του, έτρεξε κατευθείαν μέσα στην εκκλησιά, γονάτισε και φίλησε την εικόνα της Παναγιάς, παρακαλώντας την να τον βοηθήσει.

«Βόηθα με Παναγιά μου, να προλάβω. Δώσε μου δύναμη και φτερά, να φτάσω γρήγορα στη Ρούσα μου. Να προλάβω, Παναγιά μου!».

Δεν είχε προλάβει να τελειώσει καν τη προσευχή του, κι άκουσε έξω από την εκκλησιά το γνωστό χλιμίντρισμα του αλόγου του, του «**Γρίβου!**»! Βγήκε αμέσως σαν παλαβός, το φίλησε, το καβάλησε και άρχισε να τρέχει πετώντας προς το χωριό του, φτερωμένος από τη χαρά του, που θα πήγαινε και πάλι στη Ρούσα του...

Στην εκκλησιά του χωριού, είχε ήδη πάει -τραβηχτή σχεδόν- η Ρούσα, για να τη παντρέψουν, όπως όλοι οι άλλοι θέλανε. Αυτή η καημένη δεν ήθελε ποτέ αυτό το γάμο, αλλά όλοι, μαζί κι ο παπάς,

την πίεζαν και την υποχρέωναν να κάνει αυτό που εκείνοι πίστευαν πως ήταν το σωστό, γι αυτήν και το παιδί της. Ξαφνικά, άκουσε το γνωστό χλιμίντρισμα του αλόγου της, του «Γρίβου» και κατάλαβε αμέσως το χαρούμενο μήνυμα του. Φώναξε τότε έξαλλη:

- Πάψε παπά τη ψαλμωδιά και σβήσε τις λαμπάδες.

Τι ο Γρίβος εχλιμίντρισε, τον Κωσταντή μου φέρνει.

Και πετώντας από τη χαρά της βγήκε έξω και έπεσε σαν τρελή πάνω στο Κωσταντή της, με δάκρυα χαράς, χαράς, ευτυχίας και ευχαριστίας προς τη Παναγιά την Αγριλιώτισσα, που δεν την είχε ξεχάσει και είχε κάνει το θαύμα της... Έμειναν για ώρες μαζί αγκαλιασμένοι, γελώντας και κλαίγοντας συνάμα. Ανάμεσά τους, σφιχτά μέσα στην αγκαλιά τους, κρατούσαν και το μικρό παιδί τους, το Κωσταντή τον νεώτερο...

Και ζήσανε αυτοί καλά... κουλουπού, κουλουπού.

Αυτά λοιπόν, για τα άγρια εκείνα θρυλικά κουρσέματα του Αγρίλη. Ευτυχώς όμως ο τόπος αυτός δεν γνώρισε μόνο δυστυχία και πόνο από τις πολλές επιδρομές και τα κουρσέματα των πειρατών. Μπορεί βέβαια ο τόπος αυτός να ερήμωσε τότε και να λόγγοσε για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Μπορεί η

περιοχή αυτή να πήρε μια άλλη, άγρια και αφιλόξενη όψη. Αλλά χάρις και πάλι στο μικρό λιμανάκι [το **Βαρκαριό**], που εξυπηρετούσε τις βάρκες από και προς τη Ζάκυνθο και χάρις σ' εκείνο επίσης το πανέμορφο εκκλησάκι της **Αγριλιώτισσας**, που η θωριά του παρέμεινε επί αιώνες αναλλοίωτη, ήρεμη και γαλήνια, η περιοχή του Αγρίλη κατόρθωσε και πάλι να ξαναζωντανέψει, στα μέτρα βέβαια της εποχής εκείνης. Οι χαρούμενες φωνές των Φιλιατρινών και των άλλων Αρκαδινών χωριανών, των Παλαιοχωριτών και Χαλαζονιτών, ξανακούστηκαν και πάλι γύρω από την εκκλησιά τους και γύρω από την αχυρένια τους **Μπαράκα!** Το μικρό καμπαναριό της Αγριλιώτισσας ακούστηκε να στέλνει και πάλι τους χαρμόσυνους και πανηγυρικούς ήχους του, σε κάθε γιορτή και σε κάθε ακόμη περίπτωση, που ο καλόγερος έκρινε πως έπρεπε να γιορτάσει πανηγυρικά κάποιο γεγονός, με κωδωνοκρουσίες! Ιδίως το Δεκαπενταύγουστο, η καμπάνα του Αγρίλη χτυπούσε συνέχεια από τη προηγούμενη μέρα, γιατί έπρεπε ν' ακουστεί στα γύρω χωριά. Η μεγάλη γιορτή της Παναγιάς είχε επί τέλους φτάσει και οι κάτοικοι της γύρω περιοχής [γιατί στον Αγρίλη ακόμα έμεναν ελάχιστα], έπρεπε να συγκεντρωθούν στην εκκλησιά και μετά στη μικρή Μπαράκα του Καλόγερου, όπου τους περίμενε το καθιερωμένο λουκούμι, παστέλι και κρύο νερό, αλλά και ο χορός με το τραγούδι. Δεν μπορούσε να λείψει κανείς ...

Πριν φύγουμε από αυτή τη τόσο παλιά εποχή, θα αναφέρω εδώ, πως το 1805, είχε περάσει από τη περιοχή των Φιλιατρών ο Γάλλος περιηγητής **Pouqueville**, που έφτασε από τη Ζάκυνθο στον Αγρίλη, που ήταν τότε το μόνο λιμάνι με το οποίο συνδεόταν η περιοχή Φιλιατρών με την υπόλοιπη τουρκοκρατούμενη Ελλάδα. Γράφει λοιπόν στις σημειώσεις του, για τον **Αγρίλη**: « *Είναι ένα μικρό λιμανάκι χωρίς προφύλαξη καμιά, αλλά είναι το μοναδικό σημείο της ακτής, για να πλευρίζουν οι βάρκες της Ζακύνθου να κάνουν τις ανταλλαγές των προϊόντων τους με τους κατοίκους των Φιλιατρών, οι οποίοι συχνά υπέφεραν από μεγάλες επιδρομές των άπιστων της Μπαρμπαριάς...*». [Στη συνέχεια, πάει στα Φιλιατρά και προχωρώντας προς Μάραθο, γράφει πως συνάντησε και το εξωκλήσι του **«Αγίου Κυριάκου»**, εννοώντας ασφαλώς την Αγία Κυριακή. Απ' αυτό συμπεραίνεται, πως μόνο το λιμάνι του Αγρίλη ήταν προσιτό την εποχή εκείνη].

*Στη Παναγιά
την Αγριλιώτισσα*

*Ευλαβικό προσκύνημα
γαλήνη μες το κύμα
σε νανουρίζει ο Ζέφυρος
κι ανθοί σε ζώνουν γύρα*

*σε στεφανώνει ο ουρανός
σε λούζει το φεγγάρι
σου τραγουδούν τα κύματα
κι ισοκρατούν οι γλάροι*

*Χριστίνα Πατσιά –
Γαλανοπούλου*

Παναγία η Αγριλιώτισσα

*Ω! Παναγιά Αγριλιώτισσα!
μ' όλα τα θαύματά Σου!
Σκύψε μ' αγάπη περισσή
κι ευλόγα τα παιδιά Σου.*

*Τώρα, πως βρέθηκα εδώ!
ώ! περασμένα χρόνια!!*

*Σε ξαναβρίσκω ώ Παναγιά
αθάνατη κι αιώνια!*

Δήμητρα Τσίγκανου

Το Βυζαντινό εκκλησάκι της Αγριλιώτισσας

» Παναγιά Αγριλιώτισσα... Αλήθεια, πόσες γενιές δεν πέρασαν προσκυνώντας μπροστά της... Πόσα ευλαβικά χέρια δεν άναψαν το άγιο καντήλι της... Πόσες δεκάδες γενιές δεν γιόρτασαν και δεν γλέντησαν στο δεκαπενταύγουστο στη χάρη της.... Πόσες χαρές... και πόσες θλίψεις, θλίψεις ανειπίτες δεν βίγλισε το καρπαναριό της. Πόσες άγριες μπόρες, άγριες φουρτούνες με οστριογάρμπια και βοριάδες, φουρτούνες πραγματικές μα κι μεταφορικές δεν κράτησε με το παράσημά της,, με την όμορφη θωριά της,, την άγια κορμοστασιά της η «γαλανόλευκη» εκκλησιά, που ορθόπλωρη, ατράνταχτη, αναλλοίωτη ταξιδεύει στα πέλαγα των αιώνων, από την δοξασμένη εποχή των Παλαιολόγων μέχρι την ακροθαλασσιά της δικής μας εποχής!!!... «

[Παναγιώτης Παπαχριστόπουλος - Ιούνιος 1957]

Ο Ναός είναι -πιθανότατα- κτίσμα του **13ου μ.Χ.** αιώνα και ο θρύλος έχει κι εδώ μια πολύ ωραία ιστορία να μας δηγηθεί για το όμορφο αυτό εκκλησάκι, που φαίνεται σαν να ξεπήδησε ξαφνικά τα χρόνια εκείνα, μέσα από το πουθενά. Ο θρύλος για το ναό της **Παναγίας της Αγριλιώτισσας** πρέπει να έχει κάποια βάση, γιατί κανείς δεν μπορεί να εξηγήσει που βρέθηκαν τα χρήματα την εποχή εκείνη, για να κτιστεί ένας τόσο ωραίος και αξιοπρόσεκτος ναός, αφού ο **Αγρίλης** ήταν πάντα ένας μικρός οικισμός και όχι ένα μεγάλο χωριό, για να δικαιολογηθεί εκεί το χτίσιμο μιας τέτοιας αξιόλογης εκκλη-

σίας. Πολλά από τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την εκκλησία δεν είναι ντόπια και πρέπει να μεταφέρθηκαν από αλλού. Από πού όμως και για ποιόν λόγο; Ποιος τα μετέφερε και πότε; Όλα αυτά λοιπόν, δικαιολογημένα ίσως τροφοδότησαν τον εξής ωραίο θρύλο.

Σ' ένα από τα πολλά κυνήγια των **Παλαιολόγων**, στη περιοχή του Αγρίλη, [που ήταν παλιά ένας πυκνός τόπος από θάμνους, κατάλληλος για κυνήγι], συνέβη κάποτε κάτι πολύ δυσάρεστο στον **Αυτοκράτορα Ιωάννη Παλαιολόγο τον Η΄**. Η μία εκδοχή του θρύλου αναφέρει, πως όταν κάποτε -στα μέσα Αυγούστου- πλησίαζε ο **Αυτοκράτορας Ιωάννης** με το καράβι του στον Αγρίλη, ξέσπασε ξαφνικά ένα από τα γνωστά δυνατά μπουρίνια της περιοχής και η άγρια φουρτούνα της θάλασσας έριξε το καράβι του στα βράχια και το τσάκισε στη κυριολεξία, χωρίς όμως να πάθει απολύτως τίποτα ο Αυτοκράτορας Ιωάννης. Αυτό τότε το απέδωσε ο ίδιος σε θαύμα της Παναγίας, που συνέπεσε να γιορτάζει τις ημέρες εκείνες [**Δεκαπενταύγουστο**] και αποφάσισε λοιπόν να χτίσει το εκκλησάκι αυτό για να τιμήσει τη μνήμη της.

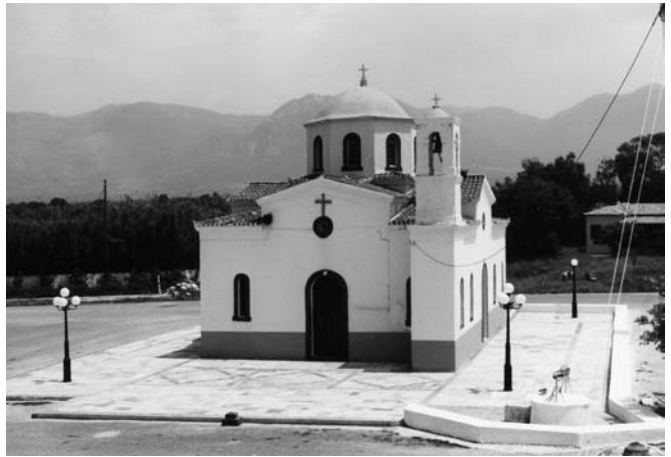

Η άλλη εκδοχή θέλει να έχει πληγωθεί σοβαρά ο **Αυτοκράτορας Ιωάννης**, σ' ένα από τα πολλά εκείνα κυνήγια του στον Αγρίλη, είτε από την επίθεση ενός αγριόχοιρου, είτε ενδεχομένως κι από κάποιο άστοχο βέλος που είχε πέσει κατά λάθος επάνω του. Για καλή του όμως τύχη, βρέθηκε στο τόπο αυτό ένας **καλόγερος** που έμενε σ' ένα μικρό κελί -δίπλα από ένα παλιό εκκλησάκι της Παναγίας που προϋπήρχε εκεί- και χάρις στη σωτήρια αυτή επέμβαση και περιποίηση του καλόγερου, κατάφερε ο αυτοκράτορας να επουλώσει γρήγορα τη πληγή του και να επιζήσει.

Όταν λοιπόν ήταν έτοιμος να φύγει ο Ιωάννης από το κατάλυμα του καλόγερου, τον ρώτησε τι θα μπορούσε να του προσφέρει ως αντάλλαγμα για το μεγάλο καλό που του είχε κάνει. Ο **καλόγερος** λοιπόν το μόνο που τότε του ζήτησε ήταν, να τον βοηθήσει ο αυτοκράτορας να χτίσει στη θέση της παλιάς εκκλησίας μια άλλη μεγαλύτερη και καλύτερη, που αποτελούσε το μοναδικό όνειρο της ζωής του. Ο **Αυτοκράτορας** λοιπόν **Ιωάννης** υποσχέθηκε στο καλόγερο πως θα του έκτιζε το ναό αυτό που ονειρευόταν και δεν ξέχασε όταν επέστρεψε στη **Κωνσταντινούπολη**, να στείλει αμέσως στον Αγρίλη ένα μεγάλο καράβι με αρχιμάστορες και με κάποια κατασκευαστικά υλικά, για να εκπληρώσει την υποχρέωσή του. Λέγεται μάλιστα, πως ήταν οι ίδιοι εκείνοι πρωτομάστορες, που είχαν φτιάξει λίγο πριν και το μεγάλο, τον ωραίο βυζαντινό ναό του **Σωτήρος**, στην **Επισκοπή της Χριστιανούπολης**...

Η εκκλησία της Αγριλιώτισσας καταστράφηκε στο δυτικό μέρος της στέγης της, το 1825, από φωτιά που της έβλαυνε τότε οι αραπάδες του **Ιμπραήμ** για να τη κάψουν. Την εποχή εκείνη ήρθε στον Αγρίλη κι ένας «λαοπλάνος» που ονομαζόταν **Παρθένιος** Βλαχονικολακόπουλος, ο οποίος και αυτοχειροτονήθηκε καλόγερος. Εγκαταστάθηκε σ' ένα μικρό σπιτάκι, που βρισκόταν ανατολικά του ναού και που το είχε κτίσει ο προηγούμενος καλόγερος, ο **Ανθέμιος**. Ο **Παρθένιος** όμως, δεν είχε στο νου του ποτέ το καλό της εκκλησίας, αλλά το πώς θα κατάφερνε -μέσω της εκκλησίας- να ξεγελάσει τους πιστούς και να τους πάρει χρήματα. Βρήκε λοιπόν το 1831 έναν αφελή ονόματι **Μπρεδήμα**, που είχε κάποια μικρή περιουσία και τον πλησίασε για να του κάνει ... κατήχηση. Του είπε πως αυτός ήταν ο ηγούμενος της κατεστραμμένης ερημοκλησίας του Αγρίλη και πως αν ήθελε ο Μπρεδήμας θα μπορούσε να πουλήσει τη περιουσία του και την χαρίσει στο Μοναστήρι του Αγρίλη, ή έστω να δανείσει τα χρήματα που θα έπαιρνε από τη πώληση, στον ηγούμενο ...Παρθένιο, για να επισκευάσουν την εκκλησία. Θα τον χειροτονούσε δε και καλόγερο και θα εκτελούσαν μαζί εκεί καθημερινώς τη θεία λειτουργία, για να τα οικονομήσουν και να περάσουν καλά τα γηρατιά τους. Ο αφελής Μπρεδήμας το εδέχτηκε και αφού χειροτονήθηκε, έμεινε τελικά αδέκαρος. Δεν άργησε δε να αντιληφθεί σύντομα, πως εκείνος μεν διαρκώς επείναγε, ο δε Παρθένιος καλοπέρναγε και σπαταλούσε αμέριμνα τα χρήματα της εκκλησίας, γλεντοκοπώντας με γυναίκες. Έκανε λοιπόν ο Μπρεδήμας μια αναφορά προς το **Μινιστέριον των Εκκλησιαστικών** και η **Ιερά Σύνοδος** αναγκάστηκε τότε κι έδωσε τον Παρθένιο από τον Αγρίλη. Ο Μπρεδήμας πήρε ότι άχρηστο είχε απομείνει από τα κινητά έπιπλα και σκευή της εκκλησίας και έφυγε από τον Αγρίλη. Ο **Παρθένιος** όμως πήγε τότε στον Άγιο Νικόλαο Φιλιατρών, που ήταν ένα μικρό εκκλησάκι και μετόchio του παναγίου Τάφου και ίσως να συνέχισε κι εκεί τη δράση του. Στον Αγρίλη πάντως ήρθε κι έμεινε ένας άλλος καλόγερος από τη Ζάκυνθο, ο **Δαμασκηνός**, που μαζί με τους τότε Αγριλιώτες έκαναν κι άλλες εκχερσώσεις και χάρις αργότερα και στους Αγριλιώτες των πρώτων χρόνων του 20ου αιώνα, δημιουργήθηκε όλη η κοινόχρηστη περιουσία των Αγριλιωτών.

Η όλη αυτή ακίνητη περιουσία δεν δημιουργήθηκε όπως αντιλαμβάνεστε από τυχόν τάματα, αφιερώσεις ή κληροδοτήματα διαφόρων θρησκόληπτων πιστών, προς την εκκλησία. Ότι διαθέτει σήμερα ως ακίνητη περιουσία η Αγριλιώτισσα, δεν ανήκει στη Μητρόπολη ούτε και στα διάφορα **«Ιερά Προσκυνηματα»** που ιδρύει η Μητρόπολη με σκοπό να την ελέγχει και να τη νέμεται. Ανήκουν βέβαια στο εκκλησάκι των Αγριλιωτών, αλλά και στους ίδιους τους Αγριλιώτες που κοπιάσανε και δημιούργησαν την ακίνητη αυτή περιουσία, με ένα και μοναδικό σκοπό: Να υπάρχουν στον Αγρίλη κάποια πάγια έσοδα, που θα επιτρέπουν τόσο τη συντήρηση και τον καλλωπισμό του βυζαντινού μας μνημείου, όσο και του περιβάλλοντος το μνημείο αυτό χώρο, μαζί και με όλους τους λοιπούς κοινοχρήστους χώρους, που υπάρχουν στον οικισμό του Αγρίλη. **Η κοινή αυτή περιουσία**, για την οποία θα

μιλήσω και σε άλλα κεφάλαια θα πρέπει να διοικείται από μια **Επιτροπή** που θα την ορίζει ο **Δήμος Φιλιατρών** σε συνεργασία με τη **Μητρόπολη**, όπως ήταν η Επιτροπή εκείνη που καταργήθηκε μονομερώς, από το σημερινό Μητροπολίτη.

Ο νέος λοιπόν Δήμαρχος θα πρέπει να επιδιώξει την επανασύσταση της «Επιτροπής των Αρχαίων εκκλησιών Αγρίλη και Χριστιανουπόλεως», είτε - ακόμη καλύτερα - να έρθει σε συμφωνία με την Επιτροπή «**Ιερού Προσκυνηματος**» και να συστήσουν από κοινού ένα «**Πολιτιστικό Οργανισμό**», ο οποίος θα διαχειρίζεται τόσο την εκκλησιαστική περιουσία του Αγρίλη, όσο και τη περιουσία εκεί του Δήμου Φιλιατρών, που αποτελείται από το Αναψυκτήριο «**Ο ΜΥΛΟΣ**», από τα γήπεδα του **Αθλητικού Κέντρου Αγρίλη** καθώς και από την καντίνα του **Στόμιου**. Η διαχείριση του κοινού αυτού φορέα, να γίνεται κάτω από απόλυτα διαφανείς διαδικασίες και να υπόκειται σε ένα πολύ αυστηρό διαχειριστικό έλεγχο. Κυρίως όμως να υπάρχει σωστά μελετημένη και προγραμματισμένη διάθεση των εσόδων της καθόλου ευκαταφρόνητης αυτής περιουσίας και τα μέλη που θα διορίζονται στο Δ.Σ. του πολιτιστικού αυτού φορέα, θα πρέπει να είναι Αγριλιώτες, που θα επιλέγονται με συναίνεση απ' όλους τους φορείς.

Σημειώνω επίσης, πως η εκκλησία της Αγριλιώτισσας, μόνο όφελος είχε ανέκαθεν από τη συνεργασία της με τον **ΟΦΑ** και πως ήταν πάρα πολλά τα εκκλησιαστικά λάβαρα, τα επίχρυσα ιερά σκεύη και τα ωραία ξυλόγλυπτα έπιπλα που της έχει προσφέρει ο **ΟΦΑ**. Και κάτι άλλο πολύ σημαντικό. Στους ανθρώπους του **ΟΦΑ** [της πρώτης περιόδου], οφείλεται επίσης και η δικαστική αρωγή και μεγάλη βοήθεια που της προσφέρθηκε, προκειμένου να προστατευθεί η εκκλησιαστική περιουσία του Αγρίλη, που κάποιοι δυστυχώς αχρείοι, επιχείρησαν πριν λίγα χρόνια να την ...οικειοποιηθούν! Και όταν οι άνθρωποι αυτοί του **ΟΦΑ** έδιναν μόνοι τους, αληθινές μάχες στα δικαστήρια, τα μέλη του «**Ιερού Προσκυνηματος**» είχαν όλοι τους εξαφανισθεί και κρυβόντουσαν, για λόγους που ο καθένας μπορεί ίσως εύκολα να καταλάβει, αν τύχει μάλιστα και ξέρει έστω και λίγα, από όσα συμβαίνουν τελευταία στην Επιτροπή του Αγρίλη, που έχει ξεσπάσει άγριος μεταξύ τους, εξοντωτικός πόλεμος...

{Η εσωτερική ανακαίνιση και η εξωτερική ωραία πλακόστρωση του αυλόγυρου της βυζαντινής εκκλησούλας, οφείλω να διευκρινίσω πως έγιναν με προσωπική δαπάνη του αείμνηστου και αγαπητού Αγριλιώτη και φίλου **Κώστα Κ. Κόλλια**, που ήταν πράγματι ένας από τους λίγους πραγματικούς λάτρεις του Αγρίλη και που συνέδραμε γενναία και διακριτικά πάντα το έργο του Ο.Φ.Α., της αρχικής εκείνης περιόδου. Η απώλεια του Κώστα Κόλλια, άφησε πίσω της ένα δυσαναπλήρωτο κενό. Η Κρήνη επίσης, που είναι στη κεντρική πλατεία, πίσω από την εκκλησία, είναι δωρεά του άλλου αείμνηστου φίλου **Γιάννη Μαραγκού**, που ήταν κι αυτός ένας μεγάλος λάτρης του Αγρίλη. Το σχέδιό της Κρήνης, έγινε από τον Αρχιτέκτονα **Γ. Χριστόπουλο**}.

Μετά την απελευθέρωση του 1821

Πολλά είναι τα γεγονότα που συνέβησαν στον Αγρίλη κατά την Επανάσταση του 1821, όπως και μετά από τη Τουρκοκρατία. Ο καλόγερος τότε Ανθέμιος, είχε ανοιχτές πάντα τις πόρτες της εκκλησούλας και κατέβαινε κάθε πρωί στο λιμανάκι, για να υψώσει τη σημαία του σταυρού. Έκανε κι αυτός τον αγώνα του! Χτυπούσε τη καμπάνα τακτικά, για να συγκεντρωθούν οι Αγριλιώτες να προσευχηθούν στην εκκλησιά και να δώσουν κουράγιο στους Φιλιατρινούς αγωνιστές, που είχαν αναμιχθεί ενεργά τότε στον απελευθερωτικό αγώνα. Από τα απέναντι νησιά, τα Στροφάδια τη Ζάκυνθο και τη Κεφαλονιά, επέστρεφαν στον Αγρίλη -με καϊκία και ψαρόβαρκες- οι καταδιωγμένοι από τους Τούρκους Φιλιατρίνοι, για να λάβουν κι αυτοί μέρος στην μεγάλη Ελληνική Επανάσταση και να πολεμήσουν για την απελευθέρωση της Ελλάδας. Ο Αγρίλης είχε ξαναγίνει το μέρος εκείνο που μαζεύονταν όλοι οι Φιλιατρίνοι και οι Αρκαδινοί, για να ανταλλάξουν τα νέα τους και να συντονίσουν τις ενέργειές τους για τον αγώνα.

Και αργότερα, όταν το 1825 ο άγιρος Αιγύπτιος **Μπραΐμης** περνούσε κι έσπερνε παντού με τους αραπάδες του, τη φωτιά και το θάνατο, τότε και πάλι πολλοί Φιλιατρίνοι ήταν εκείνοι που μπαρκάρησαν και πάλι από το «**Βαρκαριό**» του Αγρίλη, το μικρό εκείνο λιμανάκι, κι έφυγαν με βάρκες και καϊκία, προς τα απέναντι νησιά, για να κρυφτούν και να σωθούν. Το πέρασμα του Ιμπραήμ από τη περιοχή της Τριφυλίας, ήταν βάρβαρο και ολέθριο στη κυριολεξία. Φωτιά και τσεκούρι, απ' άκρου σ' άκρο. Κατέστρεφαν και έκαιγαν ό,τι έβρισκαν μπροστά τους. Τα σπίτια και η εκκλησία της Αγριλιώτισσας, ήταν τα πρώτα που γνώρισαν τη manía τους. Συνέχισαν το ίδιο και με όλα τα μεγάλα σπίτια των Φιλιατρών και με όλες τις εκκλησίες. **Αγιαννάκης, Βλαχέρνα, Αγία Μαρίνα, Αγιώργης, Αγιανδρέας, Αγιαπόστολοι, Παναγία Γουβιώτισσα.** Με τις λόγχες τους έβγα-

ζαν τα μάτια των Αγίων από τις εικόνες και ακολουθούσε φωτιά. Φεύγοντας από τα Φιλιατρά, πήραν μαζί τους ένα τσούρμο γυναικόπαιδα, για να τους πουλήσουν δούλους, στα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής. 104 ονόματα Φιλιατρινών γυναικόπαιδων, που άρπαξε και πήρε μαζί του ο Ιμπραήμ, θα τα βρείτε γραμμένα στο πίσω μέρος του **Μνημείου-Κενοτάφειου** που έχει στήσει η **Βιβλιοθήκη ΕΡΑΝΗΣ** στην βόρεια είσοδο των Φιλιατρών, ως ένα ελάχιστο φόρο τιμής, για τους άτυχους αυτούς συμπολίτες μας, θύματα του Αγώνα για την Ελευθερία και την Ανεξαρτησία της χώρας μας.

Οι παλαιότεροι έλεγαν, πως η μεγάλη αναπτυξιακή περίοδος της πόλεως των Φιλιατρών, που έλαβε χώρα κατά το 19ο αιώνα, οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος στην οικονομική ανάπτυξη που επέφερε η καλλιέργεια και το εμπόριο της σταφίδας, στη περιοχή του Αγρίλη. Ήταν το μεγαλύτερο εμπορικό κέντρο της περιοχής και ταυτοχρόνως ήταν και το μοναδικό ...«**θέρετρο**» της Τριφυλίας. Οι προύχοντες, οι σταφιδέμποροι και όλοι οι πολιτικοί παράγοντες των Φιλιατρών και της Κυπαρισσίας, ερχόντουσαν συχνά στη **Μπαράκα του Αγρίλη** για να συζητήσουν και να ανταλλάξουν πληροφορίες, επί του σταφιδικού θέματος, προκειμένου να παίρνουν τις αποφάσεις τους. Ερχόντουσαν βέβαια και για να διασκεδάζουν ακόμα, αλλά πάντα κρυφά απ' τις γυναίκες τους... Ο καλόγερος όμως της εκκλησιάς παρακολουθούσε κι εγνώριζε τα πάντα, γι αυτό και όλοι στηριζόντουσαν στην εχεμύθειά του και τον φρόντιζαν ιδιαίτερα, μη τυχόν και του ξεφύγει κουβέντα... Κι αυτός δεν έχανε ευκαιρία να τους μαγερεύει από τα κοτόπουλα που διέθετε στον Αγρίλη και να τους προσφέρει και το ωραίο κρασί που προμηθευόταν από τη **Μώραινα**, γιατί πάντα φρόντιζε να έχει η Μπαράκα του, όλα εκείνα που οι επισκέπτες του Αγρίλη του ζητούσαν. Με το αζημίωτο βέβαια!

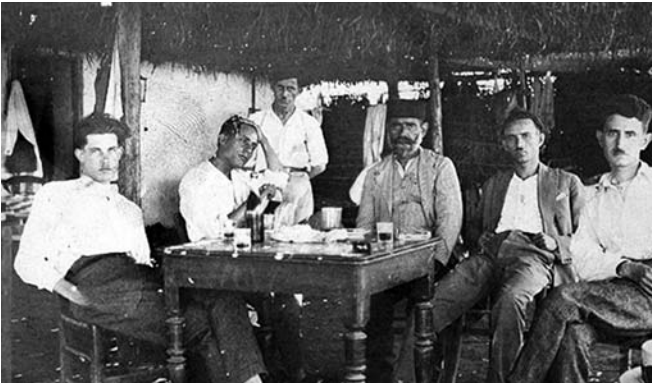

Ο καλόγερος, όλο και κάτι έπαιρνε για τη φιλοξενία αυτή που προσέφερε για να μπορεί να αναπληρώνει αυτά που κατανάλωναν οι επισκέπτες του. Και ίσως, για να μπορεί κι αυτός να ρίχνει λιγάκι έξω, με τις Γαλλίδες και Γερμανίδες «**πριμαντόνες**», που βρισκόντουσαν τότε στα **Καφέ-Σαντάν** των Φιλιατρών... (Για την εποχή αυτή, θα αναφερθούμε σε άλλο κεφάλαιο).

Ο καλόγερος δεν ξεχνούσε επίσης ποτέ να χτυπάει τη καμπάνα τ' Αγγιλιού, κι όταν επέστρεφαν οι ψαράδες από το ολόημερο ή το ολονύχτιο ψάρεμά τους. Τότε μαζευόντουσαν στο μώλο όλοι σχεδόν οι Αγγιλιώτες που έμεναν στα γύρω κτήματα, για να θαυμάσουν τη πλούσια ψαριά και για ν' αγοράσουν τα σπαρταριστά φρέσκα **Αγγιλιώτικα ψάρια**. Και πράγματι τα Αγγιλιώτικα ψάρια ήταν ανέκαθεν, τα πιο νόστιμα ψάρια της περιοχής. Όλοι οι ψαράδες από τα Φιλιατρά, τη Κυπαρισσία, τη Μάραθο και από τα Βάτικα ακόμη, ερχόντουσαν για να ψαρέψουν στη θάλασσα του Αγγίλη, γιατί εκεί έβρισκαν τα περισσότερα και τα καλύτερα ψάρια. Τα μεγάλα δε καΐκια, τα γρι-γρι, που ξεκίναγαν από τη **Κυπαρισσία** ή και από τη **Μάραθο**, πριν ανοιχτούν στο πέλαγος για το μεγάλο ψάρεμά τους προς στα **Στροφάδια**, πέραγαν πρώτα έξω από τον όρμο του Αγγίλη για να κάνουν το σταυρό τους και για να πάρουν -για το ταξίδι τους, την ευχή της Αγγιλιώτισσας. Με τη μεγάλη κοχύλα, έστειλαν από τη θάλασσα το μήνυμά τους προς το Καλόγερο και ο Καλόγερος τους ανταπαντούσε αμέσως, χτυπώντας χαρούμενα τη καμπάνα, για να τους δώσει να καταλάβουν πως είχε ήδη πάρει το μήνυμά τους και πως θα άναβε το **καντήλι της Παναγιάς**, με το λάδι εκείνο που του είχαν αφήσει από πριν οι ψαράδες, για να έχουν την ευλογία της.

Κι όταν με το καλό επέστρεφαν και πάλι τα καΐκια τους -από το ημερήσιο ταξίδι τους στα Στροφά-

δια, γεμάτα πάντα από σπαρταριστά ψάρια, άδειαζαν τότε τα δίχτυα τους στο μώλο του Αγγίλη, μια κι εκεί ήταν τότε η μεγάλη ψαραγορά όλης της γύρω περιοχής. Τα ζύγιζαν με το **καντάρι** τους και τα πουλάγαν στους εμπόρους, στους ταβερνιάρηδες και άλλα στους γεωλόγους λιανοπωλητές, που τα έπαιρναν και άλλα μεν τα έβαζαν στο κανήστρι που στήριζαν στο κεφάλι τους, άλλα δε τα πέραγαν στα βούρλα [τα «**μπούρλιαζαν**»], και γύριζαν όλα τα χωριά της περιοχής για να πουλήσουν τα κρεμασμένα στις βουρλιές ψάρια τους, στα νοικοκυριά εκείνα που είχαν την οικονομική δυνατότητα να αγοράζουν τότε ψάρια. Δεν άφηναν όμως χωρίς ψάρια τους Αγγιλιώτες. Αυτοί θα έπαιρναν πρώτοι, το καλύτερο πράγμα. Προτού δε τελειώσουν το ξεψάρεμα και ξεπουλήμα, καλούσαν το καλόγερο και του έδιναν το φυλαγμένο -γι αυτόν- τελάρο, που το πήγαινε αμέσως τότε αυτός χαρούμενος στη Μπαράκα, για να φτιάξει τη περίφημη **κακαβιά** και να ακολουθήσει μετά το καθιερωμένο γλέντι, στο οποίο συμμετείχαν και όλοι οι γείτονες Αγγιλιώτες. Το θαλασσινό τραπέζι, το συνόδευαν πάντα τραγούδια, ανέκδοτες ιστορίες, αστεία, και πειράγματα που σκάρωναν όλοι οι Αγγιλιώτες, ο ένας στον άλλον και όλοι μαζί στο καλόγερο! [Τη περίφημη εκείνη **Αγγιλιώτικη κακαβιά**, θα τη βρείτε και σήμερα να σερβίρεται στη **Μπαράκα** και είναι πεντανόστιμη, γιατί φτιάχνεται πάντα με την ίδια συνταγή του καλόγερου και με τα νόστιμα και φρέσκα πάντα ψάρια της περιοχής του Αγγίλη. Αποτελεί δε το «**σπεσιαλιτέ**» της νέας Ψαροταβέρνας του Βασίλη Τζαβέλα, και σας συνιστώ να μη χάσετε την ευκαιρία να τη γευθείτε και να την απολαύσετε! Αρκεί να τηλεφωνήσετε από πριν].

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Αλμπουμ

Στη Μπαράκα του 1927, με το καλόγερο Νταμίτσα

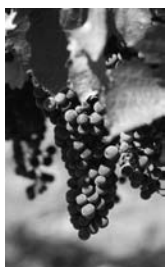
Η «χρυσή εποχή» της Σταφίδας!

Θα ήταν αδιανόητο να μιλήσω για τον Αγρίλη και να μην αφιερώσω ένα ξεχωριστό Κεφάλαιο, στη γλυκιά τη ...**Μαυρομάτα!** Στους μικρούς εκείνους στρογγυλούς καρπούς των μαύρων μικρόρωνγων σταφυλιών, που ωρίμαζαν στη θαλπωρή πράσινων φύλλων του απέραντου σταφιδόκαμπου, γύρω από όλη τη πόλη των Φιλιατρών, αλλά με κέντρο πάντα τη περιοχή και το λιμάνι του Αγρίλη! Στη μαύρη Σταφίδα, χάρις στην οποία αναπτύχθηκε η οικονομία της πόλης και παράλληλα ο πολιτισμός των Φιλιατρών, τότε που τα Φιλιατρά ονομάστηκαν μέχρι και... **μικρό Παρισάκι**, επειδή η πόλη μας ξεχώριζε από όλες τις Μεσοσηνακές –αν όχι κι από όλες τις –πλην της Πάτρας- πόλεις της Πελοποννήσου. Και δεν ξεχώριζε τότε, όπως ξεχωρίζει δυστυχώς σήμερα χάρις στη κακογουστιά και τη κίτσαρια του «**Πύργου Αϊφελ**», αλλά χάρις σε κάποια πραγματικά αριστουργήματα τέχνης που τα Φιλιατρά απέκτησαν από το άφθονο χρήμα που μας χάρισε –στα τέλη του 19ου αιώνα- η καλλιέργεια και το εμπόριο της Σταφίδας. Οι πλατείες των Φιλιατρών στολίστηκαν με Φλωρεντιανά **σιντριβάνια**, με **μαρμάρινες βρύσες**, με **αγάλματα** και **πολύφωτους ηλεκτρικούς στύλους**, έγιναν τότε νέοι **δρόμοι** και **πεζοδρόμια**, **ασιύλλια** και **δεντροστοιχίες**, έγινε η **Δεξαμενή**, το **δίκτυο ύδρευσης**, το **δίκτυο υπονόμων**, ιδρύθηκαν **Σχολεία**, ανεγέρθησαν μεγάλες κι επιβλητικές **εκκλησίες**, δημιουργήθηκαν **πολιτιστικοί Σύλλογοι** και η πρώτη δημοτική **Φιλαρμονική** μας, καθώς επίσης υψώθηκε τότε και το περίφημο ψηλό κτίριο με το **Ρολόι** του Δημαρχείου, που καθιερώθηκε ως σύμβολο και έμβλημα της πόλης των Φιλιατρών!

Ναι! Ο Αγρίλης ήταν τότε το επίκεντρο όλης της σταφιδοκαλλιέργειας και όλου του σταφιδεμπορίου της ευρύτερης περιοχής των Φιλιατρών. Η εποχή της Σταφίδας, ήταν πράγματι ο **χρυσός αιώνας** του Αγρίλη και των Φιλιατρών. Κάθε άλλη καλλιέργεια παραμερίστηκε ολοσχερώς και όλοι άρχισαν να φυτεύουν σταφίδα. Ο κάμπος του Αγρίλη πρασίωσε. Και στην άκρη της ακτής, έσμιγε το πράσινο με το γαλάζιο της θάλασσας, ...σπονδή στο είδωλο του κόσμου. Ο Αγρίλης είχε μεταβληθεί από το 1850, σε **Γη της Επαγγελίας!** Το ξελόγγομα της αγριλιάς άρχισε το 1838 και ολοκληρώθηκε το 1843. Το 1860, ο Αγρίλης βρισκόταν στην ακμή της σταφιδοκαλλιέργειας. Όλοι οι Αγριλιώτες δούλευαν με κέφι και με τη σκέψη τους στη μέρα της φόρτωσης του καρπού για την αποθήκη του **Άμβουργερ**, στη μέρα της πληρωμής...

Μάχη πραγματική όλο το χρόνο. Από το ξελάκκωμα στο τέλος του έτους, στο σκάψιμο με τα κουτρούλια την άνοιξη, μετά το Μάρτη για το σκάλο και το κλάδεμα, μετά το χαράκι με τις φαλτσέτες στα κούρβουλα, για να δέσουν τα σταφύλια, στο θειάφισμα με τις θειαφοσακούλες και τα φυσούνια, στο ρέντο που γέμιζαν τις ψεκαστήρες με το χαλκόνερο από τις βούτες, για να πολεμήσουν το περονόσπορο, ξανά ρέντο, κάθε φορά που έβρεχε, στη συνέχεια ξεφύλλιγμα και κορφολόγημα, για να δει ο ήλιος τα άγουρα σταφύλια, μετά κουντέλιασμα, να μην ακουμπάνε τα σταφύλια στο χώμα, στο τέλος γλίνα απ' το ποτάμι, για να χρίσουν τ' αλώνια και ν' απλώσουν πάνω τους τη σταφίδα. Κι όλο το χρόνο, το νου τους και το μάτι τους διαρκώς στο καιρό.

-Να μας πάρει ο καιρός να σηκώσουμε τη σταφίδα απ τα' αλώνια, να τη πάρουν οι έμποροι...

Ο τρύγος άρχιζε αρχές Αυγούστου. Σηκωνότανε όλος ο **Αγρίλης** στο πόδι. Από την ακτή τ' Αγριλιού, μέχρι πάνω στο **Κατσίμπαλι**, στις **Γκορτσιές**, στο **Χαλαζόνι** και στη **Φαρακλάδα**, κι από το **Στόμιο**, το **Μερολίθι** μέχρι και τη **Τερπιθέα**, βούιζαν οι σταφιδότοποι από τις φωνές και τα

επιφωνήματα των νεαρών εργατριών, από το τραγούδι των ανδρών, από το βόμβο της σφήκας και του σκούρκου. Ο πυρετός ανέβαινε καθώς όλοι προσπαθούσαν να προλάβουν ο ένας τον άλλον στο τρύγο, να προλάβουν τον κουβαλητή που κουβάλαγε με το κοφίνι στον ώμο του τα σταφύλια από τα κλήματα στ' αλώνια, να προλάβουν κι εκείνον που άπλωνε τα σταφύλια στ' αλώνι, ξεχωριστά τα χοντρόρωγα, ξεχωριστά τα ψιλόρωγα, ξεχωριστά το μεσαίο μέγεθος...

Ήταν μια μεγάλη γιορτή ο **τρύγος** στον Αγρίλη. Τα κορίτσια με τα άσπρα τσεμπέρια τους και τα μεγάλα ψάθινα καπέλα τους, μην τους πάρει ο ήλιος το πρόσωπο, κόβανε γρήγορα τα σταφύλια για να γεμίσουν τις κανίστρες τους, ώστε να τις πλησιάσει ο ψηλόλιγνος κουβαλητής, που τους έκλεινε πονηρά το μάτι και τους έδινε στα κρυφά και καμιά τσιμπιά στο πισινό.

Από το **Δεκαπενταύγουστο** και όλο το μήνα Σεπτέμβρη ο πυρετός της δουλειάς ανέβαινε στο κατακόρυφο, στα αλώνια, στις αποθήκες, στη προβλήτα. Δεν έπρεπε να χασομερήσουν και χάσουν το βαπόρι. Έφευγε το «**Ελιζαμπεθ**» και ερχόταν να πιάσει σειρά το «**Κινγκ Τζώρτζ**». Έβαζαν όλοι τα δυνατά τους να προλάβουν. Τσιφ Λόντρα τρεις πένες η λίτρα...

Καραβιές ολόκληρες έφευγαν απ τον Αγρίλη για την Αγγλία. Οι Φιλιατρινοί σήκωναν το καρπό από τ' αλώνια και τα κάρα κουβάλαγαν κι άδειαζαν στη μεγάλη σταφιδαποθήκη του **Άμβουργερ**, τα παραγεμισμένα διπλόριγα σακιά. Οι **μάκινες** δούλευαν μέρα νύχτα να προλάβουν το βαπόρι. Μπονόρα μπονόρα, το βαγονέτο του **Άμβουργερ** μετέφερε τα σακιά από τη σταφιδαποθήκη στο μικρό λιμανάκι και φόρτωνε τις μαούνες, οι οποίες στη συνέχεια πήγαιναν και πλεύριζαν το αραγμένο έξω από το λιμανάκι του Αγρίλη πλοίο κι άρχιζε η μεταφόρτωση. Βίρα μάйна τα βίντσια από τις μαούνες στ' αμπάρια του βαποριού, μέχρι αργά, και μετά το βασίλεμα του ήλιου.

Αζέχαστες οι μέρες και οι νύχτες του Αύγουστου, για όλους τους Αγριλιώτες και όχι μόνο.

*Αύγουστε καλέ μου μήνα
να 'σουν δυο φορές το χρόνο!*

*Φύσα φύσα, Αύγουστέ μου
για να έρθουν στη πατρίδα
πρύμνα όλα τα καράβια
για να πάρουν τη σταφίδα!*

Μετά το Δεκαπενταύγουστο ως τις αρχές Σεπτέμβρη, σηκώνανε τη σταφίδα από τ' αλώνια. Τα κάρα πηγαينوέρχονταν όλο το βράδυ στα αλώνια, να προλάβουν τις μάκινες στο σταφιδεργοστάσιο του **Άμβουργερ**, γι αυτούς που δεν διέθεταν τις δικές τους μάκινες. Εκεί γινόταν το μακινάρισμα της σταφίδας. Με τα μπουράτα χώριζαν τις ποιότητες. Στα ξύλινα τελάρα οι εργάτριες της διαλογής ξεχώριζαν το καρπό και έβαζαν την έξτρα ποιότητα στις κασέλες των 47 λίτρων, που πληρωνόντουσαν ακριβότερα στην Αγγλία. .

Οι εργάτες κάρφωναν τις κασέλες και τις έδεναν με τσέρκι. Τις φόρτωναν στο βαγονέτο, να τις νταλιάσουν στη προβλήτα για τις μαούνες που πηγαينوέρχονταν στο πλοίο που ήταν αγκυροβολημένο έξω από το λιμανάκι. Όταν το βαπόρι έβριχε άγκυρα, γινόταν πανικός στου Άμβουργερ. Να προλάβουν να φορτώσουν το βαπόρι. Φωνές κι αντάρες. Οδηγίες, συμβουλές, κατευθύνσεις προς τους εργάτες, τα κάρα, τις μαούνες, παντού. Να κάνουν στη πάντα και οι παραγωγοί, για να μην εμποδίζουν τη φόρτωση. Στη φούγα της δουλειάς, οι **λάμπες ασετιλίνης** έκαναν τη νύχτα μέρα και η δουλειά συνεχιζόταν μέχρι που ο Καπετάνιος έδινε

εντολή να σταματήσει η φόρτωση. Κι όταν το πλοίο φορτωμένο μετά απέπλεε, όλοι το συνόδευαν με το μάτι τους, μέχρι να χαθεί στον ορίζοντα. Μετά πηγαίνανε όλοι μαζί στη **Μπαράκα**, να πιουν ένα ποτήρι κρασί, πριν πάνε για ύπνο. Εργάτες, μαουιέρηδες, έμποροι. Ο νους τους όλο το βράδυ ταξίδευε μαζί με την Αγριλιώτικη «μαυρομάτα» τους, που πήγαινε σιφ στο Λονδίνο! Ο Αγρίλης διέθετε το μοναδικό στη περιοχή σταφιδεργοστάσιο και είχε αναγνωρισθεί και επίσημα, ως κέντρο και λιμάνι της εξαγόμενης Τριφυλιακής σταφίδας!!

Δεν ήταν όμως πάντα χαρές και πανηγύρια για το παραγωγό, η καλλιέργεια και παραγωγή της σταφίδας. Η αγωνία τους ήταν διαρκής κάθε μέρα. Όταν βλέπανε τα σμήνη από τα σμερόπουλα να πετούν χαμηλά, ανησυχούσανε:

- *Θα χουμε αλλαζοκαιριά*, λέγανε και στρίβανε αμέσως το κεφάλι τους προς το **Καγιάφα**. Μην τυχόν και είχε μαύρα σύννεφα, γιατί τότε θα 'ρχόταν στα σίγουρα η βροχή, αν θα άστραφτε και μπουμπουνίζε. Ο **Καγιάφας**, δεν λάθευε ποτέ την εποχή εκείνη, όταν η λίμνη της Αγουλινίτσας είχε ακόμη νερά και από κει ερχόντουσαν οι πρώτες βροντές και αστραπές.

- *Έρχονται οι έμποροι...*, λέγανε οι Αγριλιώτες, που έτσι αστεία ονόμαζαν τα Αυγουσιάτικα μπουρίνια.

- *Να ληηθεί η Παναγιά η Αγριλιώτισσα το κοσμάκη* έλεγε η νοικοκυρά, κι έκανε το σταυρό της.

- *Πεντέξι μέρες ακόμη να μας κάνει καλό καιρό να σηκώσουμε τη σταφίδα*, έλεγε ο νοικοκύρης. Κι έταξε από μέσα του, ένα κοφίνι σταφίδα, που θα 'δινε στο καλόγερο και στην Επιτροπή, όταν θα 'ρχόντουσαν -μετά το τρίψιμο-

με τα γαϊδούρια τους, για να ζητήσουν να πάρουν και το ...μερίδιο της Αγριλιώτισσας!

Μέχρι τα τέλη Αυγούστου ο καιρός ήταν πάντα επίφοβος για βροχή και η αγωνία όλων δεν τους άφηνε ούτε στιγμή ήσυχους. Με τις πρώτες βροντές, όλοι έτρεχαν στ' αλώνια να βάλουν ένα χεράκι να σκεπάσουν τη σταφίδα. Πολλές φορές τη σκέπαζαν και χωρίς να υπάρχει ο κίνδυνος της βροχής. Για να μη βρει τη ξερή σταφίδα η δροσιά της αυγής. Και όταν ο ήλιος ανέβαινε, τη ξεσκεπάζανε πάλι. Οι μεγάλοι αγωνιούσαν και τα παιδιά παρακολουθούσαν το πηγαϊνέλα των μερμηγκιών, που κουβαλούσαν ακούραστα, άγανα και σπόρους στη φωλιά τους...

Κι όταν όλα αυτά συμβαίνανε στα σταφιδόσπιτα, κάτω στη **Μπαράκα** του Αγρίλη η συζήτηση για τη ζήτηση και τις τιμές της σταφίδας, έδινε κι έπαιρνε. Όλοι οι μεγαλοσταφιδέμποροι της περιοχής βρισκόντουσαν καθημερινά στη Μπαράκα, κι εκεί συζητούσαν τα πάντα. Από τα θέματα της σταφίδας, μέχρι και με ποίον ήταν το προηγούμενο βράδυ η **Νικόλ**, η **Μαρί** και η **Ανέτ**, που είχαν έρθει

από τη Γαλλία και τραγουδούσαν στα περίφημα **Καφέ Σαντάν** των Φιλιατρών. Οι σταφιδέμποροι -φυσικό ήταν- να αποτελούν τους **play boys** της εποχής εκείνης... Τα χρυσά νομίσματά τους, ήταν πάντα ικανά να φέρουν στην αγκαλιά τους τη κάθε όμορφη Γαλλιδούλα, όπως τη **Λουίζ**, τη **Κατρίν** και τη **Μαρί Κλώντ**... Και ο ποιηρός **καλόγερος** τ' Αγριλιού, είχε πάντα τον τρόπο του να περιποιείται και να προσφέρει στους επισκέπτες της Μπαράκας του, κάθε είδους ...εξυπηρέτηση. Με το αζημίωτο βέβαια. Τους κέρναγε τα περίφημα λουκούμια και τον εκλεκτής ποιότητας καφέ, που του φέρνανε οι ναυτικοί από τη Πάτρα, τους πρόσφερε ακόμα και πούρα, από αυτά που του άφηναν οι ναύτες των Αγγλικών караβιών, μέχρι ακόμα και καμιά Γαλλική κολόνια, για τη φιλενάδα τους βέβαια... Και μετά το απόβραδο, όταν το μπλε της αγριλιώτικης θάλασσας γινόταν μαβί του μενεξέ, ερχόταν η ώρα για τα χείλη του κοριτσιού. Τα πρώτα αστέρια έκαναν την εμφάνισή τους και τότε οι σταφιδέ-

μποροι κλείνανε πονηρά το μάτι στο καλόγερο. Κι αυτός πάντα φιλόξενος, όλο και κάποιος από τα μικρά κελιά είχε γι αυτούς πάντα έτοιμο, για να μπουν και να προστατευθούν από το κατεβατό, που κάθε βράδυ -την ίδια σχεδόν ώρα, έφερνε το κρύο αεράκι της Μάλης, κατευθείαν στον Αγρίλη...

*Όσες σταφίδες λιάζονται
τον Αύγουστο στ' αλώνια,*

*τόσα κορμιά χαϊδεύονται
το βράδυ στα σεντόνια...*

Το Δεκαπενταύγουστο του 1835, ο Αγρίλης βρισκόταν στις μεγάλες δόξες του. Η εκκλησιά ήταν στολισμένη και εκατοντάδες Φιλιατρινοί είχαν συγκεντρωθεί εκεί μαζί με τους προεστούς της περιοχής και με τον Επίσκοπο Τριφυλίας **Παΐσιο**, επί κεφαλής όλου του κλήρου των Φιλιατρών, για να γιορτάσουν μαζί τη γιορτή της Παναγίας, αλλά και για να παρευρεθούν στα βαφτίσια του γιου του **πρώτου Δημάρχου** των Φιλιατρών, **Ζαχαρία Πασχαλίγκου**, που έγιναν την ημέρα εκείνη στο εκκλησάκι του Αγρίλη, με μεγάλη επισημότητα και που απετέλεσαν το πρώτο μεγάλο «κοσμικό» γεγονός της Τριφυλίας, μετά την απελευθέρωση. Η **Μπαράκα**, είχε αποχτήσει ήδη τότε έναν ακόμη μεγαλύτερο κοινόχρηστο χώρο, από το ξελόγγομα της γύρω περιοχής κι εκεί έγινε το μεγάλο γλέντι, ο χορός και το ξεφάντωμα των Φιλιατρινών. Τα αρνιά ψηνότουσαν και τσικνίζαν περασμένα στις σούβλες που ήταν στη σειρά -έξω από τη Μπαράκα και το κρασί έρεε άφθονο από τα βικιά με το ωραίο Αγριλιώτικο κοκκινέλι. Ο χορός στο φόρτε του και το τραγούδι των Αγριλιωτών χαρούμενο ακουγότανε δυνατά, σε όλη τη περιοχή.

*«Γαλάζια είν' η θάλασσα, βοήθεια Παναγιά
και γελαστό το κύμα, Κυρά μας Αγριλιώτισσα.
Και πράσινος ο κάμπος, φύλαγέ μας Παναγιά,
μετάξια να σου φέρω, Κυρά μας Αγριλιώτισσα!»*

προβλήτας στο λιμανάκι του Αγρίλη, για να εξυπηρετεί τις εξαγωγές των αγροτικών προϊόντων της περιοχής και ιδίως της σταφίδας.

Ο Αγρίλης, ήταν τότε το πιο γνωστό και αγαπητό μέρος της δυτικής Τριφυλίας. Υπουργοί, Βουλευτές, Δήμαρχοι, Τραπεζίτες, Επιστήμονες, μεγαλέμποροι και μεγαλοεπιχειρηματίες Φιλιατρινοί και Κυπαρίσσιοι, είχαν τα σπίτια τους στον Αγρίλη και ανάμεσά τους ξεχώριζαν οι οικογένειες των **Σωτηρόπουλου, Σπέντζα, Σταυριανόπουλου, Νικολόπουλου, Φραγκαντώνη, Καραβίτη, Κασσίμη, Σαρσέντη, Λουρίδα, Βορρέ, Παπαδιαμαντόπουλου, Παπαλεωνίδα, Καλαντζάκου, Βορρέ, Παπαλεωνίδα, Παπαντωνόπουλου, Καψάλη, Κάη,**

Κομνηνού, Βαρβέρη, Χάραρη, Φραγκάκη και άλλων που ήταν τότε από τα πρώτα διάσημα ονόματα της Τριφυλίας και όχι μόνον. Οι **βεγγέρες** ήταν στην ημερήσια διάταξη τότε, για τις πιο πλούσιες απ' αυτές οικογένειες. Τα σπίτια των πιο πλουσιών Φιλιατρινών, επιπλώθηκαν με έπιπλα που έφεραν από τη **Βενετία**, τη **Μασσαλία** ή τη **Πάτρα**. Μέχρι και πιάνο με ουρά, μπήκανε την εποχή εκείνη σε πολλά Φιλιατρινά σπίτια.

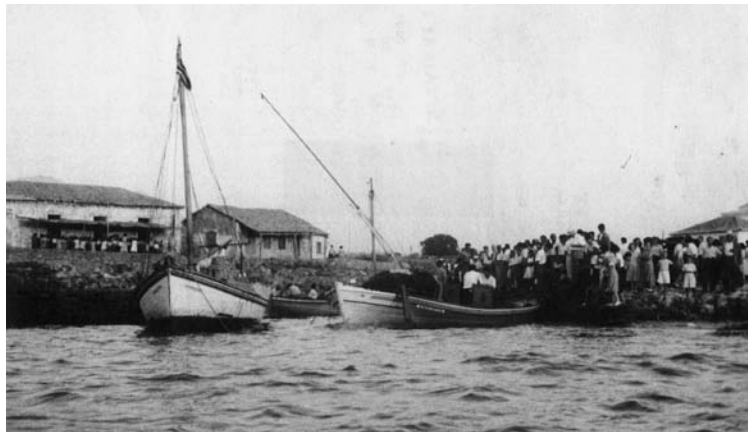

Παντού είχαν ξεφυτρώσει τότε σαν μανιτάρια και τα... «σταφιδόσπιτα» στον Αγρίλη, που τα περισσότερα βέβαια ήταν σκέτα καλυβόσπιτα, φτιαγμένα από

καλαμιές και φτέρη. Οι σταφιδαποθήκες πλήθαιναν και η Μπαράκα ήταν πάντα γεμάτη από χαρούμενο και πλούσιο κόσμο. Από τις παλιές Αγριλιώτικες οικογένειες, που δεν είναι μόνο οι πιο πάνω που ανέφερα, δεν πρέπει να παραλείψω και τις Φιλιατρινές οικογένειες των **Μαραγκών, Μπακουρέων, Κτενέων, Κοκκορέων, Μπαταγέων, Φουρναρακέων, Σακουλέων, Λαμπιρέων, Πλακονουρέων, Οικονομάκιδων, Καλογεροπουλέων, Ξυνογιαννακοπουλέων, Λαμπροπουλέων, Θεοδωροπουλέων, Κιτσέων, Παρισσέων, Μαρκοπουλέων, Βωβέων, Παπαθεοδωσοπουλέων, Ηλιοπουλέων**, καθώς και οι οικογένειες των **Κανελλόπουλου, Σάμπαλη, Παναγούλια, Αρβανίτη, Τσαμούρη, Αθανασόπουλου, Μπογιατζή, Γώγου** και άλλων που τα ονόματά τους ασφαλώς μου διαφεύγουν ή εκείνων που τα ονόματά τους θα τα αναφέρω όταν μιλήσουμε για το Μερολίθι και το Στόμιο. Αυτοί ήταν οι πρώτοι κάτοικοι που έβαλαν στις αρχές του περασμένου αιώνα τα θεμέλια του σημερινού –υπό την ευρεία έννοια– Αγριλιώτικου οικισμού. Οι μεγάλοι επίσης Φιλιατρινοί σταφιδέμποροι της «χρυσής εποχής» του Αγρίλη, όπως οι **Λαμπίρης, Βαρβέρης, Μποσινάκης, Σταυριανόπουλος ή Κουτσαβίτης, Κάης, Νικολόπουλος, Τσάφος, Βαρβαρήγος, Παπαντωνόπουλος** και άλλοι, βρισκόντουσαν όλοι καθημερινά στον Αγρίλη και κρατώντας τις τσάντες τους –γεμάτες με τα χρυσά τότε νομίσματα της Αγγλίας– επλήρωναν τους Αγριλιώτες... «επί τόπου»!

Επί κεφαλής των σταφιδεμπόρων, ήταν όπως ανέφερα η **Αγγλική Εταιρεία Άμβουργερ**, που είχε τη δική της γνωστή αποθήκη, αλλά και τη δική της προβλήτα φορτώσεων σταφίδας, με ιδιόκτητο ντεκοβίλ, ή βαγονέτο, ή μικρό τραϊνάκι –αν θέλετε. Οι Αγριλιώτες βαρκάρηδες, ήταν ο **Λάππας**, ο **Μαραγκός** και ο **Παπορίσιος**. Ερχόντουσαν όμως και άλλοι από τη Κυπαρισσία, την Αγία Κυριακή και τη Μάραθο, στη «σκάλα» ή στο «**Βαρκαριό**» του Αγριλιού, γιατί οι φορτώσεις από τον Αγρίλη δεν πρόφταναν τα μεγάλα εμπορικά πλοία. Κι από το λιμανάκι του Αγρίλη η σταφίδα της περιοχής Φιλιατρών και περιχώρων πήγαινε στα λιμάνια της **Πάτρας**, της **Τεργέστης**, του **Λιβόρνου**, της **Νάπολης** και της **Μασσαλίας**! Η μισή και πλέον παραγωγή της Φιλιατρινής ενδοχώρας, εξαγόταν μέσω του μικρού αυτού λιμανιού! Αν θυμάμαι καλά, ένα εκατομμύριο οκτακόσιες χιλιάδες Ενετικές λίτρες σταφίδας, εμπορευόταν, μόνο η Εταιρεία Άμβουργερ, στον Αγρίλη!

Αυτά για τη χρυσή εποχή εκείνη, που φευ, μας εγκατέλειψε στις αρχές του 20ου αιώνα και που οι Αγριλιώτες την αποχαιρέτησαν για πάντα, όπως αποχαιρετάει κανείς, ένα δικό του αγαπημένο πρόσωπο...

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

Ο παλιός Αγρίλης στη δεκαετία του 20

Ο Αγρίλης το 1940

Στη δεκαετία του 40

Στη δεκαετία του 40

Στη δεκαετία του 40

Στη δεκαετία του 40

Η απαγωγή του Σωτηρόπουλου

Το 1866, ένα συνταρακτικό γεγονός συνέβη στον Αγρίλη, που κατατρόμαξε τους Αγριλιώτες, αλλά και το πανελλήνιο. Οι ληστές **Κίτσος** και **Λαφαζάνης** αιχμαλώτισαν το Βουλευτή Τριφυλίας και πρώην υπουργό Οικονομικών, στις κυβερνήσεις **Κων/νου Κανάρη** και **Αλέξανδρου Κουμουνδούρου**, **Σωτήριο Σωτηρόπουλο**. Ο **Σωτηρόπουλος** έμενε τα Καλοκαίρια στο σπίτι του στον Αγρίλη, εκεί που είναι σήμερα τα σπίτια των **Γερμανέων** και των **Παρισσέων**. Το κτήμα είχε μια έκταση 150 στρεμμάτων, από τα οποία 120 ήταν φυτεμένα με σταφίδα, [και διάσπαρτες μέσα σ' αυτές ήταν 250 μουριές και 40 αχλαδιές], 14 στρέμματα με αμπέλια, 5 στρέμματα με σουλτανίνα, 3 με περιβόλι, 5 στρέμματα ήταν τ' αλώνια και 3 στρέμματα ήταν τα σπίτια και οι αυλές.

Ήταν λοιπόν απόγευμα της 28ης Ιουλίου, που είχαν φύγει όλοι οι εργάτες που δούλευαν στο κτήμα του και είχαν μείνει εκεί μόνο ο **Σωτηρόπουλος** με τη γυναίκα του, ο Επιστάτης του κτήματος, και τρεις υπηρέτες. Ήταν περίπου δύο ώρες πριν δύσει ο ήλιος, που ο **Σωτηρόπουλος** είχε μόλις γυρίσει από το μπάνιο του, που το έκανε καθημερινά στου **Κόκορα το Λιμανάκι**. Είχε ήδη δειπνήσει και καθόταν την ώρα εκείνη στην προαύλιο του σπιτιού του, καπνίζοντας το πούρο του και κουβεντιάζοντας με τη γυναίκα του, όταν ξαφνικά ακούστηκαν τα άγρια γαυγίσματα των σκυλιών του κτήματος. Ακούστηκαν επίσης βήματα ανθρώπων που ερχόντουσαν τρέχοντας και πριν προλάβει να καταλάβει τι συνέβαινε, ξεπετάχτηκαν απότομα μπροστά του δυο άνδρες με βρόμικα ρούχα, αζύριστοι και οπλισμένοι με ντουφέκια, σπαθιά και με δυο πιστόλια ο καθένας.

-Καλησπέρα σας, λένε και απλώνουν το χέρι τους να τον χαιρετήσουν.

-Καλησπέρα ! απαντάει ο Σωτηρόπουλος και τους δίνει το χέρι του.

-Είστε ο κύριος Σωτηρόπουλος;

-Μάλιστα.

-Μη φοβάσαι. Δεν ήρθαμε να σε βλάψουμε, αλλά μόνο για να πάρουμε χρήματα, απαντούν οι ληστές.

-Ούτε σας γνωρίζω, ούτε κανά κακό σας έκανα. Επομένως δεν φοβάμαι, εκτός και σας έβαλαν άλλοι για να με βλάψετε, απάντησε ο Σωτηρόπουλος.

-Εμείς όργανα άλλων δεν γινόμαστε. Κοιτάζουμε μόνο τη δική μας δουλειά, απαντούν οι ληστές.

Μετά από ένα ακόμα σύντομο διάλογο, απεδείχθη πως ήταν άνδρες της ληστρικής συμμορίας του **Λαφαζάνη**, του μεγάλου ληστή της Πελοποννήσου που είχαν έρθει να πάρουν το **Σωτηρόπουλο**, μόνο και μόνο για να ζητήσουν μετά χρήματα. Η απαγωγή έγινε χωρίς αντίσταση, αλλά διαδραματίστηκε προηγουμένως μια συγκινητική ιστορία, με τη γυναίκα του **Σωτηρόπουλου** να κλαίει και να τους παρακαλάει να μην τον πάρουν και θα φρόντιζε αυτή να τους στείλει τα χρήματα. Τον έβαλαν σ' ένα από τα άλογα που είχαν αφήσει στην άκρη του κτήματος και πήγανε κατά Κυπαρισσία. Μετά από ώρες πορεία, μήγκανε σ' ένα φαράγγι κι εκεί τους περίμενε ο νεαρός ληστής Λαφαζάνης, που ήταν μόλις 22 χρονών.

Καθ' όλο το διάστημα της φυγής προς τα λημέρια των ληστών, υπήρχε συνεχής διάλογος μεταξύ τους, βασικά πολιτικός, που οι ληστές κατηγορούσαν τους πολιτικούς για τα μέτρα που είχαν πάρει εναντίον τους και γενικά γύρω από τω θέμα των ληστοσυμμοριών, που την εποχή εκείνη κυριαρχούσε στην Ελλάδα.

Υπήρχε και ένα είδος παζαριού -από πλευρά του **Σωτηρόπουλου**- για τα λύτρα που ζητούσαν, γιατί ήταν πάρα πολλά και δεν ήταν δυνατόν να μπορέσει η οικογένεια του Σωτηρόπουλου να τα συγκεντρώσει. Οι ληστές όμως είχαν κάνει τους υπολογισμούς τους και με ένα σημείωμα που έστειλαν μια μέρα αργότερα στη γυναίκα του **Σωτηρόπουλου**, της ζήτησαν για λύτρα **80.000 δραχμές**, σε χρυσά νομίσματα, που ήταν ένα πάρα πολύ μεγάλο ποσό για την εποχή εκείνη.

Η γυναίκα του **Σωτηρόπουλου** ήταν κόρη της πολύ πλούσιας φιλιατρινής οικογένειας **Σαρσέντη** και ο κουινιάδος του Σωτηρόπουλου, ήταν πλούσιος έμπορος και πολιτικός, που διέμενε τότε στη Καλαμάτα. Αυτός ανέλαβε να βρει τα χρήματα για την απελευθέρωση του Σωτηρόπουλου. Μεσολάβησαν πολλά σημειώματα μεταξύ συγγενών και ληστών, που αφορούσαν το χρόνο και το τόπο της καταβολής των λύτρων, αλλά και το ποσό εκείνο των λύτρων, που όμως έμενε πάντα σταθερό, από τη πλευρά των ληστών. Η μόνη υποχώρηση που έγινε, ήταν να μειωθεί τελικά το ποσό αυτό στις **70.000 δραχμές**.

Στη συνέχεια, υπήρξαν πολλές απόπειρες συνάντησης των ληστών με τον Σαρσέντη, προκειμένου να τους καταβληθούν τα λύτρα, αλλά κάθε φορά οι ληστές μυριζόντουσαν όλο και κάποια ενέδρα των αστυνομικών και στρατιωτικών δυνάμεων τους περίμενε, [επειδή όντως τους παρακολουθούσαν], και για το λόγο αυτό ανέβαλαν συνεχώς το χρόνο και τόπο της συναντήσεώς τους. Αυτό κράτησε για πολύ και κάθε μέρα που πέρανε, ήταν μια νέα περιπέτεια τόσο για το **Σωτηρόπουλο** όσο και τους συγγενείς του. Ολόκληρη τότε η Ελλάδα μιλούσε για την απαγωγή του Σωτηρόπουλου και το όνομα του Αγρίλη γραφόταν σε όλες τις εφημερίδες της Ευρώπης. *«Το ανάνθρωπον γεγονός του Αγρίλη, πρέπει να τιμωρηθεί», «Ανάνθρωπος πράξις εις το ωραίον προάστιον Αγρίλη», «Ανάστατοι οι αγρότες εις τον Αγρίλη».* Αυτό κράτησε 36 ολόκληρες μέρες, με την αγωνία όλων

να κορυφώνεται, κάθε φορά που οι ληστές άλλαζαν τη θέση τους και η ζωή του Σωτηρόπουλου κινδύνευε από μέρα σε μέρα. Όταν τελικά ο **Θεόδωρος Σαρσέντης** κατάφερε να συγκεντρώσει τα χρήματα και με μεγαλύτερη ακόμη δυσκολία να τα μετατρέψει σε χρυσά νομίσματα, ξεκίνησε από τη Καλαμάτα για να τους πάει τα λύτρα, αλλά πληροφορήθηκε πως κάποιοι άλλοι ληστές του είχαν στήσει καρτέρι στο δρόμο, για να του αρπάξουν τα λύτρα. Σκέφτηκε να ζητήσει τη βοήθεια του Νομάρχη και να πάρει μαζί του -για προστασία- μια στρατιωτική συνοδεία, αλλά εγκατέλειψε αμέσως την ιδέα αυτή, γιατί φοβήθηκε πως ο Νομάρχης θα επεδίωκε μάλλον να συλλάβει τους ληστές κι αυτό θα προκαλούσε προβλήματα και ίσως και το θάνατο του Σωτηρόπουλου. Αναγκάστηκε λοιπόν να ναυλώσει μια βάρκα με πανιά και με δώδεκα κωπηλάτες, στην οποία θα έμπαινε ο Σαρσέντης με δέκα οπλοφόρους που θα τους έφερε από τη **Καλαμάτα** στον όρμο του **Αγρίλη**. Αλλά για κακή τους τύχη, η βάρκα δεν έτρεχε αρκετά και η προθεσμία για τη καταβολή των λύτρων έτρεχε. Την άλλη μέρα δεν είχαν προλάβει να φτάσουν στη **Πύλο**, κι εκεί κάποιο έξω από τη **Μεθώνη** η βάρκα -λόγω απόλυτης νηεμίας- δεν προχωρούσε πλέον καθόλου ικανοποιητικά.

Την ίδια ώρα οι συγγενείς και φίλοι του Σωτηρόπουλου, μαζί με εκατοντάδες Φιλιατρινούς και Κυπαρίσισιους περίμεναν εναγωνίως στον Αγρίλη, για να φανεί η βάρκα, αλλά δεν έβλεπαν τίποτα μέσα στη θάλασσα και η αγωνία τους ήταν απεριγράπτη γιατί η προθεσμία των ληστών, κόντευε ήδη να τελειώσει. Άρχισαν τότε πολλοί να θρηνούν, να χτυπιούνται κι άλλοι είχαν ανέβει στη σκεπή του σπιτιού του να κοιτάνε προς τη **Πρώτη**, μη τυχόν και δουν κανά σημάδι στον ορίζοντα.

Ύστερα από ώρες αγωνίας, φύσηξε λίγος αέρας και η βάρκα προχώρησε κι έφτασε στην **Αγία Κυριακή**. Εκεί άραξαν και ο **Σαρσέντης** νοίκιασε άλογα και έτρεξε να φτάσει στον Αγρίλη. Εκεί άρχισε η προετοιμασία καταβολής των λύτρων και πέραν πολλών άλλων τους απασχόλησε και το πώς ακριβώς θα έπρεπε να παραδοθούν τα χρήματα, ώστε να μη τους γελάσουν οι ληστές. Για να μην πολυλογούμε, πήραν πάλι άλογα και έφυγαν για το ποτάμι της **Νέδας** και μετά για το **Πύργο** της Ηλείας, αλλά συνάντησαν στο δρόμο την εθνοφυλακή και αντιμετώπισαν άλλες δυσκολίες, μέχρι τελικά να συναντηθούν κάπου κρυφά με τους ληστές, ύστερα από όλες αυτές τις περιπέτειες και τα βάσανα.

Τα λύτρα κατεβλήθησαν και τελικά ο **Σωτηρόπουλος** αφέθηκε ελεύθερος, μετά από 36 ημέρες, από την αιχμαλωσία του. Το οικονομικό όμως πλήγμα γι αυτόν ήταν μεγάλο και τρόμαξε μετά να ορθοποδήσει οικονομικά και να συνεχίσει τη πολιτική του σταδιοδρομία. Το 1893, μετά τη παραίτηση του **Χαρίλαου Τρικούπη**, ανέλαβε **πρωθυπουργός**, διατηρώντας και το χαρτοφυλάκιο τόσο του υπουργείου Οικονομικών, όσο και του υπουργείου Δικαιοσύνης. Επειδή όμως η όλη οικονομική κατάσταση της Ελλάδας την εποχή εκείνη, ήταν η πιο χειρότερη στην ιστορία της χώρας, η κυβέρνηση του Σωτηρόπουλου δεν κράτησε περισσότερο από 6 μήνες και έπεσε, για να επανέλθει ο **Τρικούπης**, επί των ημερών του οποίου συνέβη η αναμενόμενη μεγάλη χρεοκοπία του κράτους. Τότε ήταν που ο Τρικούπης ανήγγειλε από το βήμα της Βουλής, το ...«**δυστυχώς επωχεύσαμεν!**»!

Πριν κλείσουμε το κεφάλαιο αυτό, θα πρέπει να πούμε πως ο ληστής **Λαφαζάνης** καταγόταν από το **Μπούζι Κορινθίας** και είχε βγει στο κλαρί από το 1863. Ήταν το πρωτοπαλικάρο του φημισμένου αρχιληστή **Λύγκου**, τον οποίον οι άλλοι ληστές αποκαλούσαν –από σεβασμό- παππού! Το 1866 ο Λύγκος άφησε τη Πελοπόννησο στο Λαφαζάνη και περιόρισε τη δράση του στην Αττική.

Ανάμεσα στους ληστές της συμμορίας του Λαφαζάνη, υπήρχαν και δύο **Αλωνιστιώτες**, που είχαν εγκατασταθεί στο **Κατσιμπαλι**. Ο **Γιάννης Μάγειρας** ή **Πλακονούρης** και ο **Κώστας Μπουγάς**. {**Το Κατσιμπαλι –σημερινό Εξοχικό- ιδρύθηκε από τους Αλωνιστιώτες το 1855**}. Όταν έγινε γνωστή η είδηση της απαγωγής του Σωτηρόπουλου στα Φιλιατρά, οι Φιλιατρινοί αγανάκτησαν και έκαναν διαδήλωση στη πλατεία. Μερικοί δε θερμόαιμοι ξεκίνησαν να κάψουν το Κατσιμπαλι, γιατί θεωρούσαν πως οι Αλωνιστιώτες κάτοικοι του χωριού αυτού, υπέθαλπαν τη ληστεία. Κι ευτυχώς

που τότε δεν είχε γίνει ακόμη γνωστό, πως οι δύο ληστές που απήγαγαν το Σωτηρόπουλο ήταν οι **Μπουγάς** και **Πλακονούρης!** Αν αυτό το ήξεραν οι Φιλιατρινοί, τότε σίγουρα θα είχαν κάψει το χωριό.

Επίσης πρέπει να πούμε, πως για να συγκεντρωθούν τα λύτρα των 70000 δρχ., αναγκάστηκαν τότε οι συγγενείς του Σωτηρόπουλου να υποθηκεύσουν το χτήμα και την ακίνητη περιουσία του Σωτηρόπουλου στην Εθνική Τράπεζα, για να πάρουν δάνειο. {Το χειμερινό σπίτι του Σωτηρόπουλου στα Φιλιατρά, ήταν εκείνο που αργότερα αγόρασε ο μεγάλος σταφιδέμπορος **Δημ. Σταυριανόπουλος**, ή **Κουτσαβίτης** και βρίσκεται απέναντι από τη ΒΑ γωνία της κεντρικής πλατείας Φιλιατρών, όπου και το Ανθοπωλείο «Ηλιοτρόπιο», σήμερα}. Τα χρήματα ανάλαβε να τα παραδώσει στο Λαφαζάνη ο σύγαμπρος του Σωτηρόπουλου, **Κώστας Φωτόπουλος**. Στο δρόμο όμως τον συνέλαβε ο Έπαρχος Ηλείας **Τάσος Δημητρακόπουλος** –που ήταν πολιτικός αντίπαλος του Σωτηρόπουλου- και προσπάθησε να του ...κατασχέσει τα λύτρα! Αφού ξεπεράστηκε κι αυτό το εμπόδιο, τα λύτρα παραδόθηκαν τελικά από το Φωτόπουλο στο ληστή Λαφαζάνη, στο χωριό **Παλούμπα** της Γορτυνίας.

Από την αδράνεια γενικά που επέδειξε η τότε Κυβέρνηση, δικαιολογείται ίσως και η υπόνοια που είχε ο Σωτηρόπουλος, ότι δηλαδή η απαγωγή του δεν έγινε μόνο για τα λύτρα, αλλά υπήρχε και πολιτικός δάκτυλος, για να εκτεθεί ο Σωτηρόπουλος, που είχε κατηγορηθεί τότε από τους αντιπάλους του, ότι είχε κι αυτός ευθύνη για τη τακτική του κόμματός του, το οποίο είχε παρακινήσει αθώους πολίτες να πάρουν μέρος στη τότε επανάσταση εναντίον του **Όθωνα** και μετά –ως Κυβέρνηση- τους εγκατέλειψαν, χωρίς να τους δοθεί αμνηστία και πολύς τότε κόσμος πλήρωσε πολύ άσχημα, τη συμμετοχή του εκείνη στα Οκτωβριανά και σε άλλα κινήματα

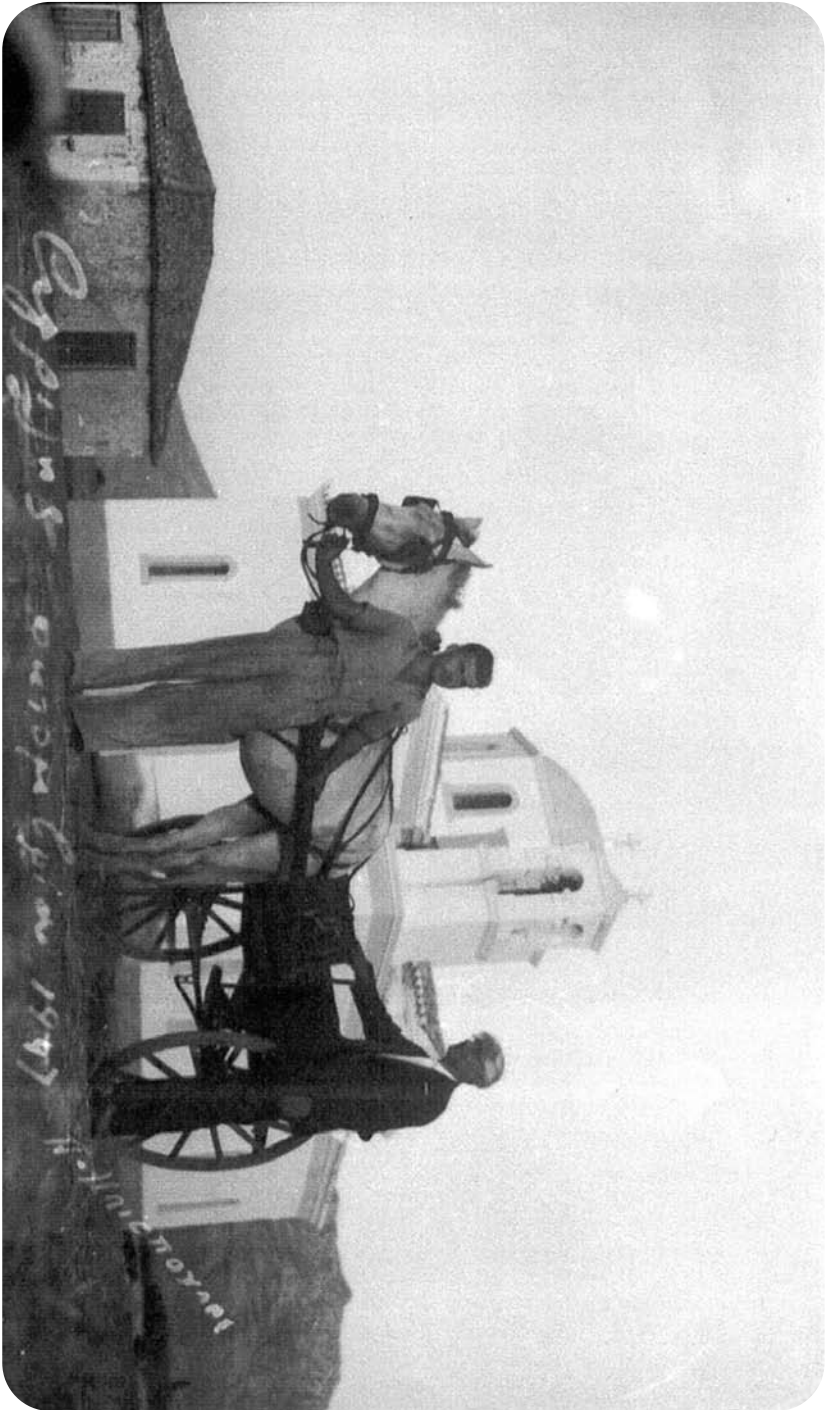

της εποχής εκείνης. Τα κόμματα της Ελλάδας τότε, είχαν δυστυχώς ευθύνη για τη μη αποτελεσματική καταπολέμηση των ληστοςυμμοριών, που τις χρησιμοποιούσαν, για να εκδικούνται τους αντιπάλους τους...

Μετά τη παραίτησή του ο **Σωτηρόπουλος** εγκατέλειψε τη πολιτική και επέστρεψε στα κτήματά του στον Αγρίλη, όπου πέθανε το 1898, σε ηλικία 67 ετών. Η κηδεία του έγινε στην Αθήνα και ήταν πάνδημος. Πριν το θάνατό του, έγραψε ο ίδιος την ιστορία της απαγωγής του και το ιστορικό αυτό βιβλιαράκι, χάρις στο φίλο και συμπολίτη **Γιώργο Σωτηρόπουλο**, Βιβλιοπώλη Πειραιώς, ανατυπώθηκε και κάποια αντίγραφα βρίσκονται στη **Βιβλιοθήκη ΕΡΑΝΗΣ**, στα Φιλιατρά, για να τα έχουν στη διάθεσή τους οι μεταγενέστεροι Φιλιατρινοί, αν κάποιος Δήμαρχος βρεθεί βέβαια, που θα αναλάβει τα έξοδα λειτουργίας της πολύτιμης αυτής Βιβλιοθήκης... Ίσως επίσης κάποτε, να βρεθεί και κάποιος Φιλιατρινός σκηνοθέτης, που θα αποφασίσει να μεταφέρει το γεγονός αυτό της απαγωγής στο Κινηματογράφο, γιατί είναι πράγματι μια πολύ συγκλονιστική ιστορία, με περιπέτεια, με πολλά απρόοπτα και με μεγάλο σασπένς.

Φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Λάμπουμ

Όμορφη εικόνα από τη δεκαετία του 40

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

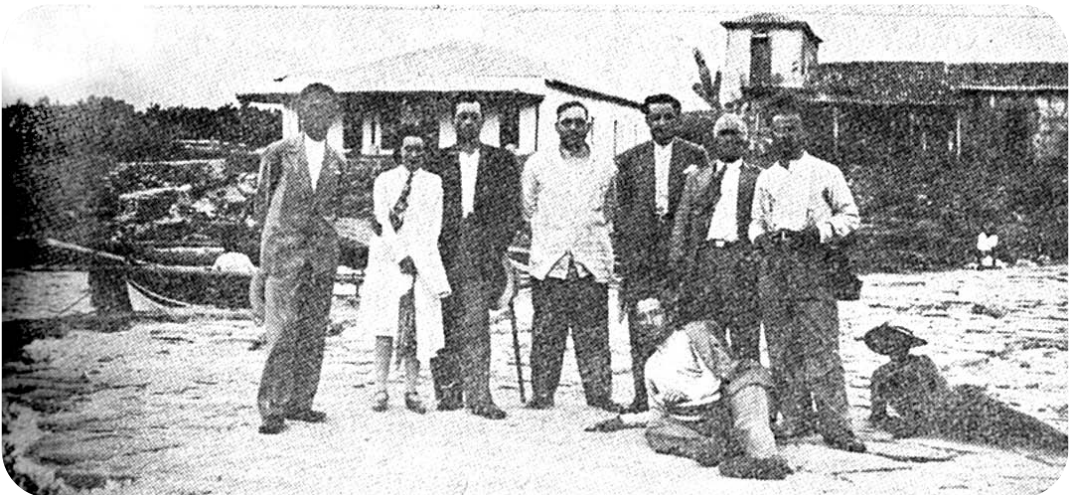
Κουβαδομηχανή του 1940

Ο Μώλος, στη δεκαετία του 40

Ο Μώλος, στη δεκαετία του 60

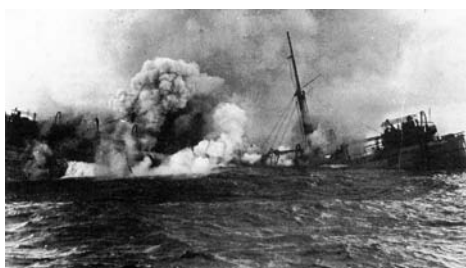

Ο Μώλος, στη δεκαετία του 30

Τραγικά ατυχήματα στον Αγρίλη

Υπήρξαν πολλά τραγικά περιστατικά στη περιοχή του Αγρίλη, όπως ο πολύ δυνατός ανεμοστρόβιλος, ή **σίφουνας**, που έγινε το 1839 και που σάρωσε τότε όλο τον Αγρίλη, αφήνοντας μόνο την εκκλησιά όρθια. Οι παλιοί Αγγιλιώτες διηγούντουσαν, πως η μαύρη εκείνη τρόμπα της θάλασσας, στριφογύριζε επί ώρες στ' ανοιχτά και ήρθε μετά και έπεσε με λύσσα επάνω στη στεριά, διαλύοντας τα πάντα. Μικρόσπιτα αρπάχτηκαν, δέντρα ξεριζώθηκαν και ολόκληρες εκτάσεις σαρώθηκαν και κατεστράφησαν.

Το 1870, μια μεγάλη **φουρτούνα** της θάλασσας έριξε ένα Γενοβέζικο καράβι στα βράχια του Αγρίλη και γέμισε η παραλία από τα πτώματα των ναυτών του, που τους προσφέρθηκε ως τελευταία τους κατοικία, η γη του Αγρίλη... Ένα ανάλογο θλιβερό περιστατικό συνέβη και κατά τη διάρκεια της Κατοχής, κάπου το 1943 αν θυμάμαι καλά, που έγινε τότε η μεγάλη **ναυμαχία** του Αγγλογερμανικού στόλου, στα ανοιχτά της θάλασσας του Αγρίλη

και που ολόκληρο εκείνο το βράδυ παρακολουθούσαμε με περιέργεια και τρόμο όλοι οι Αγγιλιώτες, τις τεράστιες λάμπεις που έσκιζαν το σκοτάδι του ουρανού και ακούγαμε τις μεγάλες εκείνες βροντές από τα ξένα πλοία, που έριχναν τις κανονιές τους, το ένα στο άλλο. Όταν την άλλη μέρα ξημέρωσε, η παραλία του Αγρίλη είχε γεμίσει ναυαγούς και πτώματα Γερμανών ναυτών, που ήρθαν και τα μάζεψαν οι Γερμανοί από τα Φιλιατρά, για να τα μεταφέρουν στη γερμανική βάση, που είχαν τότε στο Λιμενάρι.

Το 1932, ήταν επίσης η χρονιά που ένα πολύ θλιβερό δυστύχημα συνέβη στον Αγρίλη. Πνίγηκε ο **Θεμιστοκλής Αλεξόπουλος**, 28 ετών, Δικηγόρος, μονάκριβος γιος και μοναδικός απόγονος της πλουσίας οικογένειας των Αλεξόπουλων, από τη Κυπαρισσία. Το περιστατικό αυτό έμεινε για πολλά χρόνια άσβεστο στη μνήμη των Αγγιλιωτών και το διηγούντουσαν πάντα οι παλαιότεροι, με μεγάλη συγκίνηση. Η λαϊκή δε μούσα είχε αποτυπώσει λυρικά και παραστατικά, τον τραγικό εκείνο πνιγμό.

*«Στ'Αγγιλιού τη παραλία, ένα άμοιρο παιδί,
με φωνές και παρακάλια, τους συντρόφους του καλεί!
Σώστε με, παιδιά, φωνάζει. Κινδυνεύω να πνιγώ.
Ανηθείτε το Μπαμπά μου, που δεν έχει άλλο γιο...
Και ο θείος του ο Γιώργης, Αίρες τάξει εκατό,
το Θεμιστοκλή να βγάλουν, ζωντανό απ' το γιαλό.
Μα η θάλασ' αγριεμένη, έκανε σαν το θεριό!
Δεν εβράδυνε να πνίξει, του Αλεξόπουλου το γιό...»*

Το άτυχο παιδί δυστυχώς δεν σώθηκε και το έκλαψε τότε όλος ο Αγρίλης και όλη η Τριφυλία. Χιλιάδες κόσμου συγκεντρώθηκαν στον Αγρίλη και ρωτούσαν συντετριμμένοι το φίλο του Θεμιστοκλή Αλεξόπουλου, τον Φιλιατρινό **Γιώργο Βορρέ**, που ήταν κι αυτός τότε νεαρός δικηγόρος, για το πώς συνέβη το δυστύχημα εκείνο. Ο Βορρές διηγιόταν πως τη μέρα εκείνη, μια μεγάλη παρέα φίλων του συγκεντρώθηκαν στον Αγρίλη και ύστερα από ένα πλουσιο φαγοπότι στη Μπαράκα, ο **Αλεξόπουλος** σηκώθηκε ξαφνικά και πήγε να κολυπήσει, παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των Αγγιλιωτών, που προσπάθησαν να τον αποτρέψουν, αλλά δεν τα κατάφεραν. Το άτυχο παιδί έπαθε ανακοπή και τελικά χάθηκε, πριν προλάβουν να του δώσουν ένα χέρι βοήθειας. Ο δυστυχής πατέρας, μη έχοντας κανέναν άλλο συγγενή, άφησε στη μνήμη του γιου του όλη του τη περιουσία, για να χτιστεί το σημερινό **Νοσοκομείο της Κυπαρισσίας**.

Έχουν συμβεί και άλλοι πνιγμοί στον Αγρίλη, όπως εκείνο το αξέχαστο και τραγικό συμβάν με τον αγαπημένο των Αγριλιωτών ψαρά, τον Νικήτα Παπαθεοδωσίου, τον **«Μπούσουλα»**, που ο άμοιρος πνίγηκε το 1980, προσπαθώντας να σώσει τη γυναίκα του που είχε πέσει κατά λάθος, από τη βάρκα στη θάλασσα. Μπλέχτηκε κι αυτός στα δίχτυα της βάρκας του και πνίγηκαν δυστυχώς και οι δυό τους, κάτω ακριβώς από το Κάστρο του Φουρναράκη. Τους μετέφεραν νεκρούς κι αγκαλιασμένους μέσα στα δίχτυα τους στο μύλο κι εκεί έτρεξαν όλοι οι Αγριλιώτες κλαίγοντας και φωνάζοντας για τον άδικο εκείνο πνιγμό. Ο **«Κολοτόκος»**, πάνω από τη Μπαράκα, έβλεπε αμίλητος κι αγριεμένος τη πελαγία θάλασσα και της μουρμούραγε, μέσα από τα δόντια του:

-**«Σκύλα! Μάγισσα κακιά. Κακούργα, φόνισσα. Γιατί το έκανες;»**

Η **Θεια Ρηγούλα**, η καντηλιανόφτισσα της εκκλησίας, χτύπαγε την ίδια ώρα πένθιμα τη καμπάνα της Αγριλιώτισσας, και μαζί έκανε και το σταυρό της!

-**«Ήμαρτον Παναγία μου. Τι σφωρά ήταν αυτή; Γιατί το επέτρεψες αυτό Παναγία μου;»**

Ο Νικήτας, ο αγαπητός σε όλους ψαράς, ήταν μια από τις τελευταίες γραφικές μορφές του Αγρίλη, που όντως μας έλειψε.

Κι άλλο ένα συγκινητικό γεγονός συνέβη πριν 10 περίπου χρόνια. Κάποιο νεαρό παιδί από την Αθήνα, είχε φύγει για ψάρεμα με τη βάρκα του, από τη **Μάραθο**, και χάθηκε στο πέλαγος, ύστερα από μια μεγάλη και άγρια πάλι φουρτούνα. Οι ολοήμερες έρευνες του Λιμενικού και της Αστυνομίας δεν έφεραν δυστυχώς κανένα αποτέλεσμα και όλοι τότε πίστεψαν πως το άτυχο παιδί, το είχε καταπιεί η θάλασσα. Αυτό όμως βρισκόταν μια ολόκληρη βδομάδα εξαντλημένος πάνω στη βάρκα του, χωρίς σταγόνα από νερό και ψηνόταν κάτω από τον ήλιο, βρεγμένος ολόκληρος με τ' αλάτι της θάλασσας. Τελικά οι δυνάμεις του το εγκατέλειψαν και έπεσε σε κώμα. Η βάρκα του ακυβέρνητη, τον πήγαινε πέρα δώθε και ήταν θέμα λίγων ωρών ακόμη, για να επέλθει το μοιραίο. Ήταν αργά το σούρουπο της **Μεγάλης Παρασκευής**, που το κύμα είχε φέρει τη βάρκα του έξω απ τον Αγρίλη και τότε άκουσε -σαν να ήταν όνειρο- να έρχεται από την απέναντι στεριά, πολύ σιγανά, αχνά, η γλυκιά εκείνη μελωδία του **«Αι γενεαί πάσαι»**, που την έψελναν την ώρα εκείνη οι Αγριλιώτες, στη περιφορά του μικρού επιταφίου τους, γύρω από την Αγριλιώτισσα. Χωρίς να αντιλαμβάνεται το τι ακριβώς συνέβαινε, το που ακριβώς βρισκόταν, ένοιωσε μέσα του μια περίεργη γαλήνη, μια απεριγραπτή ανακούφιση και παρά το ότι δεν ήταν πλέον σε θέση ούτε να και να μπορεί να σκεφτεί, ένοιωσε εν τούτοις πως βρισκόταν κάπου κοντά στη σωτηρία του. Κάποιο χέρι είχε πάρει το κουπί της βάρκας του και την οδηγούσε στο **λιμανάκι της Αγριλιώτισσας**. Το άλλο πρωί, οι Αγριλιώτες ψαράδες βρήκαν το νεαρό λιπόθυμο μέσα στη βάρκα του, που αρμένιζε ήσυχα έξω από τα ρηχά νερά της αγριλιώτικης θάλασσας. Ήταν βέβαια σε κώμα, σχεδόν μισοπεθαμένος, αλλά ευτυχώς ακόμα ανέπνεε. Τον μετέφεραν αμέσως στο Νοσοκομείο και το άτυχο-τυχερό παιδί, τελικά επέζησε...

Μετά τη σταφιδοκαλλιέργεια

Η «χρυσή εποχή της σταφίδας», κράτησε πενήντα περίπου χρόνια, από τότε [το 1850], που έκανε τον Αγρίλη ένα από τα πιο γνωστά λιμάνια της Πελοποννήσου [!], χάρις στις μεγάλες εξαγωγές προς την Ευρώπη. Η σταφιδοκαλλιέργεια, κράτησε κι άλλα 50 περίπου χρόνια ακόμη, αφήνοντας πίσω της πολλές και ανεπανάληπτες ευχαρίστες αναμνήσεις. Την όμορφη εποχή της σταφίδας, είτε και στα πολύ τελευταία της, την προλάβαμε ευτυχώς και τη ζήσαμε κι

εμείς στη παιδική μας ηλικία, γύρω από το 1945 -1950. Έχουμε λοιπόν κι εμείς ζωντανές εικόνες απο το τρύγγο, το άπλωμα των σταφυλιών στα χρισμένα με τη γλίνα αλώνια, το τρίψιμο [ξεκορτσάλισμα] της ψημένης σταφίδας, το **μακινάρισμα** [!], που ο ήπιος μονότονος ήχος της μάκινας γινόταν ο πιο ευχάριστος ήχος για ολόκληρη τη φαμίλια, αλλά και για τους γείτονες, που ερχόντουσαν να βοηθήσουνε, αφού κι εμείς με τη σειρά μας θα τρέχαμε αύριο στα δικά τους αλώνια, για να τους βοηθήσουμε. [Είχαμε τις λεγόμενες ...«**δανεικαριές**», μεταξύ των γειτόνων] Τα πιο τυχερά όμως ήταν πάντα τα μικρά παιδιά, που τα βάζανε να κάτσουν επάνω στη μάκινα, και απολάμβαναν από και το απίθανο ωραίο λίκνισμα της μάκινας... Τι ευτυχία ήταν πράγματι, για ολόκληρο το σπίτι, η βραδιά που μετά το **μακινάρισμα**, σωρώναμε όλη τη σταφίδα σ' ένα μεγάλο σωρό στα αλώνια, για να έρθουν το επόμενο πρωί [νύχτα, πριν καλά καλά ξημερώσει] τα κάρα να τη σακιάσουν και να τη μεταφέρουν στον έμπορο! Κι όταν τελείωνε το μακινάρισμα και ο μεγάλος σωρός ήταν ήδη έτοιμος να τον σκεπάσουμε με το σταφιδόπανο, τότε ο νοικοκύρης φώναζε τη γυναίκα του, που στεκόταν από τη πίσω μεριά του σωρού, και τη ρώταγε, όσο δυνατά μπορούσε:

-*Με βλέπεις, ρε γυναίκα ;*

-*Σε βλέπω. Τον απαντούσε εκείνη.*

-*Του χρόνου, να μη με δεις!* [Να ήταν δηλαδή τόσο μεγάλος ο σωρός, που να τον έκρυβε!].

- *Αμήν Παναγία μου Αγριλιώτισσα! Απαντούσε εκείνη...*

Πώς μπορεί λοιπόν κάποιοι, που έζησε τα ωραία εκείνα χρόνια, να ξεχάσει ποτέ τη μοσχοβολιά της ξεραμένης σταφίδας, που ανάβλυζε από τα μυροβόλα αλώνια όλου τ' Αγριλιού, και η μυρωδιά εκείνη απλωνόταν σ' όλο τον Αγριλιώτικο κάμπο, από το Φιλιατρινό ποτάμι, μέχρι τη **Μπούκα**, κι από τη θάλασσα μέχρι επάνω

το **Κατσιμπαλι**, τις **Γκορτσές** και το **Χαλαζόνι**; Πώς μπορεί να ξεχάσει κανείς, τις νυχτερινές συγκεντρώσεις στ' αλώνια, με τις παλιές ιστορίες και τα αλησμόνητα καλαμπουριά; Το γλυκό εκείνο ύπνο στ' αλώνια, κάτω απ' τ' άστρα, που δεν χορταίναμε να τα κοιτάμε και να τα μετράμε, ή να περιμένουμε να πέσει κάποιο για να κάνουμε μια ευχή, ... μέχρι που τα βλέφαρά μας θα κλείνανε, ή μέχρι που ο κρύος κατεβατός θα μας ανάγκαζε να κουκουλωθούμε κάτω από τη κουβέρτα; Και πώς μπορούμε επίσης να ξεχάσουμε τις μεγάλες αγωνίες και τα ξενύχτια μας, όταν άστραφτε ο **Καγιάφας** και όλοι τότε ξέραμε πως σε λίγο θα έρθει βροχή και πως έπρεπε αμέσως τότε να σκεπάσουμε τη σταφίδα για να μη βραχεί, ή και για να μη την πάρει ακόμα κι απ' τ' αλώνια, το δυνατό εκείνο πρωτοβρόχι;

Το ξέπεσμα της σταφίδας, ήταν πράγματι ένα μεγάλο χτύπημα για τον Αγρίλη, όπως και για όλη τη περιοχή των Φιλιατρών. Η «**χρυσή εποχή**» είχε πια τελειώσει, γύρω από το 1900, αλλά το ολοκληρωτικό ξερίζωμα της σταφίδας, έγινε το 1950. Τη σταφίδα τη διαδέχτηκαν οι **ελιές**, τα **σιτάρια**, η **βρώμη**, το **τριφύλλι** και τα **περιβόλια**. Κυρίως όμως τη διαδέχτηκε ο **εσωτερικός τουρισμός**. Οι Φιλιατρινοί από την Αθήνα, την υπόλοιπη Ελλάδα, αλλά και από το εξωτερικό, άρχισαν να αγορά-

ζουν πλέον οικόπεδα και να χτίσουν τις εξοχικές και παραθεριστικές κατοικίες τους, που οι περισσότερες αργότερα, στα συντάξιμα χρόνια, θα γινόντουσαν σίγουρα ...μόνιμες, γιατί ποιος σώφρων άνθρωπος δεν θα προτιμούσε να ζήσει τα τελευταία του χρόνια στον επίγειο αυτό **Παράδεισο** παρά στις απάνθρωπες μεγαλουπόλεις; Η μεγάλη αγάπη των Αγριλιωτών προς το τόπο αυτό, τους δραστηριοποίησε σε βαθμό τέτοιο, που κατάφεραν κι έφεραν τον Αγρίλη μπροστά από κάθε άλλη παραθεριστική εξοχή της Τριφυλίας. **Ο Αγρίλης**, ήταν και παραμένει ακόμα το πιο «**κοσμοπολί-**

τικο» κέντρο της περιοχής. Από τότε ίσως πρέπει να άρχισε και η γνωστή υπολανθάνουσα τοπικιστική «ζήλια», από κάποιους στενοκέφαλους άλλων Φιλιατρινών περιοχών. Ο Αγρίλης ... καθόταν στο στομάχι πολλών! Ανόητα βέβαια, αλλά δυστυχώς συμβαίνει, ακόμα και σήμερα. Είναι πολλοί εκείνοι που δεν τον ...«χωνεύουν» και δεν χάνουν ποτέ την ευκαιρία να μη το δείξουν!

Η τακτική αυτή, μιας ανόητης και ανώφελης ζήλιας έχει βλάψει νομιζω αρκετά τη πόλη μας. Το να κρατάει επίσης ο δήμος και οι φορείς των Φιλιατρών κάποιες δήθεν ...«**ίσες αποστάσεις**», από τον Αγρίλη και τα άλλα Φιλιατρινά θέρετρα, για να υπάρχει μια ...«**ισορροπία**», που δεν θα επιτρέψει να προκαλούνται παράπονα στους κατοίκους των άλλων περιοχών για ...«**δήθεν άνιση μεταχείριση**», δεν οδηγεί δυστυχώς πουθενά και αντίθετα κάνει μεγάλο κακό στον τουρισμό της πόλης μας και όλης της περιοχής μας. Όλα τα μέρη μας κι όλα τα μέρη του κόσμου, έχουν τις δικές τους -μοναδικές- ομορφιές, αλλά βρε αδερφέ, κάποια από τα μέρη αυτά μπορεί να έχουν κάτι περισσότερο, ή κάτι καλύτερο, που να αρέσει πολύ στους ξένους και που εμείς οφείλουμε να το παραδεχτούμε και να το αξιοποιήσουμε, αν θέλουμε να έχουμε όφελος από το τουρισμό μας. Γιατί δεν αντιλαμβανόμαστε πως **ο Αγρίλης είναι κομμάτι των Φιλιατρών**, για το οποίο όλοι οι Φιλιατρινοί θα έπρεπε να καμαρώνουμε ;

Θυμάμαι το σημερινό **Νομάρχη Μεσσηνίας, Δημ. Δράκο**, όταν μας έδινε κάποτε μια συνέντευξη για τις «Φιλιατρινές Ώρες», μας είπε: «Εσείς οι Φιλιατρινοί, έχετε τρία αξιόλογα μέρη, που θα πρέπει να προσέξετε ιδιαίτερα και να τα αξιοποιήσετε, όσο περισσότερο και καλύτερα μπορείτε. Τον **Αγρίλη**, τους **Χριστιάνους** και τη **Μάλη**». Οι ξένοι λοιπόν έχουν εντοπίσει τα καλύτερα μέρη της περιοχής μας και δεν διστάζουν να εκφέρουν δημόσια τη γνώμη τους. Οι Φιλιατρινοί όμως δεν το κάνουμε. Αντί όλοι να αγαπάμε τον Αγρίλη και να λέμε με υπερηφάνεια «**Ο Αγρίλης μας**», βλέπουμε δυστυχώς με μισό μάτι εκείνους που αγαπούν και προβάλλουν τον Αγρίλη.

Η ποιήτρια **Μαρία Πονηρίδου-Αλεπουδέα**, υμνώντας σ' ένα της ποιήματα τη Μεσσηνία, αναφέρεται στα πιο γνωστά ιστορικά Μεσσηνιακά μέρη, αλλά μιλώντας για φυσικές ομορφιές, δεν θυμάται άλλα μέρη, παρά μόνο τον Αγρίλη!

*«Το Ναυαρίνο, το Μανιάκι, η Μεθώνη,
του Αγριλιού οι ομορφιές, η Αρκαδιά
και η Καρδαμύλη, που ενώνει τις δυο δόξες,
την καινούργια, τη παλιά...»*

Κι άλλοι πολλοί λογοτέχνες ύμνησαν με τη πένα τους τις ομορφιές του Αγρίλη. Οι **Σωτ. Αθανασιάδης, Παν. Παπαχριστόπουλος, Μπάμπης Νίντας, Τίτος Αινειάς, Πάνος Σπάλλας, Άλκης Κωτσάκης, Δήμος Ζευγολάτης, Νίκος Μαραγκός, Χρήστος Πλακονούρης, Διονύσης Πιταράς, Κώστας Κόλλιας-Ερασιώτης, Κώστας Καπελούζος, Αντώνης Γιαννόπουλος** κ.ά.

*«Νοστάλησα το Ιόνιο καινάμαι στον Αγρίλη
και να με χαιρετά μακρυνά, Ζακυνθινό μαντήλι! [Σ. Αθανασιάδης]*

Μια άλλη μεγάλη ποιήτρια, η **Μαρία Πολυδούρη**, όταν έμεινε στα μαθητικά της χρόνια [1914-1915], στα Φιλιατρά, το μέρος που αγαπούσε περισσότερο ήταν ο Αγρίλης. Η Τούλα Κάη, που ήταν τότε παιδικές φίλες, μου διηγιόταν πως η **Πολυδούρη** ερχόταν και καθόταν επί ώρες επάνω στα άσπρα βότσαλα [τότε...], της ωραίας παραλίας της **Μπούκας**, κοιτάζοντας το Ιόνιο και ονειροπολώντας... Εκεί συνέβη τότε και ο πνιγμός ενός πολύ νέου παιδιού και η Πολυδούρη συγκινηθήκε πάρα πολύ από το σπαραγμό και το κλάμα της άτυχης εκείνης Μάνας, που είχε πάρει στην αγκαλιά της το νεκρό παιδί της... Η ευαισθητοποίηση εκείνη έφερε στη καρδιά της Πολυδούρη τα πρώτα

της λογοτεχνικά φτερουγίσματα και θέλησε να εξωτερικεύσει τα συναισθήματά της εκείνα, μ' ένα πεζογράφο που έγραψε και που του έδωσε το τίτλο «ο πόνος της Μάνας»! Ήταν το πρώτο της ποίημα, που το έγραψε -μαθήτρια τότε- και το έστειλε από τα Φιλιατρά σε ένα λογοτεχνικό περιοδικό της Αθήνας, για δημοσίευση και προκάλεσε τότε ιδιαίτερη αίσθηση. Το λογοτεχνικό λοιπόν ξεκίνημα της μεγάλης αυτής ποιήτριας, ήταν ο Αγρίλης. Η Πολυδούρη, είχε πάντα στο γραφείο της ένα μεγάλο άσπρο βότσαλο που είχε πάρει μικρή από τη **Μπούκα**, που δεν το αποχωρίστηκε, μέχρι το θάνατό της...

Πριν φύγουμε από την ωραία αυτή εποχή, των αρχών του 20ου αιώνα, θα σας δώσω να διαβάσετε λίγες μόνο γραμμές από την επιστολή που είχε στείλει από τον Αγρίλη η **Ελένη Φρανγκαντώνη**, σε μια φίλη της στην Αθήνα, τον Ιούλιο του 1900. Μέσα από τη καθαρευουσιάνικη γλώσσα της εποχής εκείνης, θα απολαύσετε και το ρομαντισμό των κορασιδών του Αγρίλη, κατά την εποχή εκείνη ...

«...Εδώ αγαπητή μου φίλη, ο ήλιος μεταστοιχειώνει εις πελώριους όγκους απέφθου χρυσού, της δύσεως τα νέφη, λουόμενος εις τα γαλανά νερά του Ιονίου και απλώνει επί του γλαυκού απείρου μιαν αρμονίαν αορίστων αποχρώσεων, ρίπτουσαν την ψυχήν εις γλυκύτατα όνειρα... Εδώ εις την ακτήν των Φιλιατρών, την κατασπαρμένην κομψώς από μικρά σπιτάκια αναβύομενα πάλλευκα, ως κύκνοι, ανάμεσα από την πλουσίαν βλάστησιν της σταφίδος την καταπράσινον - πλαισιώνουν την τραχειάν εικόνα του ανθρώπου του αναζητούτος εις τα στερνά της μητρός γης, τον χρυσόν της εργασίας. ...»

Συνεχίζουμε λοιπόν το «οδοιπορικό» μας για τα ωραία εκείνα χρόνια που κι εμείς ζήσαμε ως νέοι στον Αγρίλη και τον χαρήκαμε.

Στα πρώτα μετακατοχικά χρόνια, άρχισε η καλλιέργεια λαχανικών στον Αγρίλη. Τα πρώτα Αγριλιώτικα περιβόλια που ήταν τότε γνωστά, ήταν του **Βορρέ**, του **Τσεπενέκου** και του **Φιλόπουλου**. Υπήρχαν και τα χωράφια του **Φραγκάκη** και του **Σπέντζα**, στα οποία καλλιεργούσαν τριφύλλι και φιστίκια! Ήταν η πρώτη εποχή των ποτιστικών χωραφιών, που το νερό απ' τα πηγάδια το έβγαζαν αρχικά με το «**Μαγγανοπήγαδο**» ή όπως αλλιώς τη «**Κουβαδομηχανή**»! (Επρόκειτο για ένα σύστημα συνδεδεμένων κουβάδων, κοντά ο ένας στον άλλον, που έκαναν μια συνεχή περιστροφική κίνηση, πάνω κάτω στο πηγάδι, χάρις σ' ένα σύστημα από γρανάζια και οδοντωτούς τροχούς. Όταν οι κουβάδες έφταναν επάνω στο χείλος του πηγαδιού και μετά αναποδογυρίζανε, για να πάνε και πάλι μέσα στο πηγάδι, άδειαζαν το νερό τους σε μια μεγάλη χοάνη κι από κει το νερό διοχετευότανε στα αυλάκια του περιβολιού. Το όλο σύστημα λειτουργούσε χάρις σ' ένα άλογο που ήταν γερά δεμένο -μ' ένα ξύλο- περασμένο μέσα σε μια υποδοχή του κεντρικού άξονα και τον οποίο κινούσε περιστροφικά, κάνοντας συνεχώς κύκλους γύρω γύρω από το πηγάδι. Με τα γρανάζια του οδοντωτού τροχού, όλο το σύστημα ετίθετο σε κίνηση και η κουβαδομηχανή έλυνε κατά το

καλύτερο τρόπο την άρδευση για το πότισμα των περιβολιών. Άλλοι περιβολάρηδες χρησιμοποιούσαν για την άντληση νερού το «**κάργιο**», που ήταν ένα σύστημα μοχλού, με βαρίδια δεμένα στη μια άκρη ενός κονταριού και μ' ένα δοχείο κρεμασμένο στην άλλη. Έσπρωχνες το κοντάρι με το δοχείο μέσα στο πηγάδι, το γέμιζες με νερό και μετά, με τη βοήθεια του μοχλού, το δοχείο ανέβαινε εύκολα, χωρίς να χρησιμοποιείς μεγάλη σωματική δύναμη].

Οι πρωτοπόροι όμως Αγγιλιώτες περιβολάρηδες, **Βορρές, Φιλόπουλος, Σπέντζας** [νομίζω και ο **Στασινόπουλος ή Τσεπενέκος**], χρησιμοποιούσαν πετρελαιομηχανές, για να ποτίσουν τα περιβόλια τους. Οι μηχανές αυτές είχαν μάλιστα κι ένα δυνατό χαρακτηριστικό - μονότονο ήχο, και ακουγόntonταν σ' όλο τον Αγγίλη. Μετά ακολούθησαν οι Αγγιλιώτες αυτοί ήταν οι πρώτοι που καλλιέργησαν λαχανικά στον Αγγίλη. Μετά ακολούθησαν οι **Τασουλαίοι, οι Μανιαταίοι, οι Ταμπασέοι** κ.ά. Τότε πάντως δεν υπήρχαν φυτοφάρμακα και χημικά λιπάσματα, και χαιρόσυνα να τρως άφοβα τα ζαρζαβατικά εκείνα, όπως τ' **αγγούρια, τις ντομάτες, τα μεγάλα μακρόστενα καρπούζια [μποτιλίες]** και τα **πεπόνια** [τύπου **Αργείικα**]. Χάρης στις πετρελαιομηχανές αυτές, οι κάτοχοί τους είχαν το προνόμιο να έχουν τότε και ηλεκτροφωτισμό τα σπίτια τους, ενώ όλοι εμείς οι υπόλοιποι, τη βολεύαμε με τη λάμπα πετρελαίου, που τη βάζαμε μέσα στο μεγάλο γυάλινο φανάρι, για να μη τη σβήνει ο αέρας. Κάποιοι προνομιούχοι, διέθεταν τις λάμπες Λούξ, που ο άπλετος φωτισμός τους, αποτελούσε τότε ένα είδος ...πολυτέλειας!

Καλά, δεν μιλώ για ψυγεία, τα πρώτα τουλάχιστον εκείνα χρόνια. Το φανάρι ή κλουβί με τη σήτα, που το προμηθευόμαστε από το Φαρνατζή, ήταν όλο το Καλοκαίρι κρεμασμένο στο πιο δροσερό μέρος του σπιτιού κι εκεί διατηρούσαμε το τυρί, το γάλα, τα αυγά, άντε και κανά γλυκό που τύχαινε να φτιάξει η μάνα μας. Τα καρπούζια τα κατεβάζαμε με το **σούγλο** στο πηγάδι που είχε κρύο νερό για να τα κρατάμε δροσερά. Για το πόσιμο νερό, είχαμε πάντα ένα γαλβανισμένο σούγλο, κρεμασμένο με το **τσιγκέλι**, κάτω από τη μουριά της αυλής, μαζί κρεμασμένα και τα αλουμινένια κυπελλάκια, με τα οποία πίναμε νερό, βουτώντας τα μέσα στο σούγλο! Είχαμε όμως και τα ξύλινα κανάτια, όπως και τα πήλινα σκεύη, τη **βίκα** και τη μικρή **χουρχούρα**. Αργότερα ήρθε ο πολιτισμός, και τα πρώτα ψυγεία πάγου έκαναν την εμφάνισή τους, αλλά το μεγάλο πρόβλημα ήταν, ποιος θα έφερνε το πάγο στον Αγγίλη...

Ο **Φώτης**, με το ανοιχτό «φορτάκι» του και μετά ο **Οδυσσέας, ο Αβρόσιος, ο Αρβανιαντώνης** και ο **Βόλας** με τα ταξί τους, έκαναν όλοι τους καθημερινά δρομολόγια, πρωί -μεσημέρι -βράδυ, αλλά μόνο για επιβάτες, οι οποίοι μάλιστα κρεμόntonταν απ' έξω «στα φερά», γιατί ήταν πολλοί και δεν χωρούσαν όλοι μέσα. Τα **λεωφορεία** ήρθαν γύρω από το 1950-55, και λίγο αργότερα άρχισε δειλά - δειλά να έρχεται στον Αγγίλη και το δίκτυο της **ΔΕΗ!** Το **τηλέφωνο**, πρέπει να ήρθε γύρω από το 1965-70 και ήταν εκείνο με το χερούλι, που το γυρίζαμε κάμποση ώρα, για να απαντήσει το Τηλεφωνικό Κέντρο. Γι αυτό το λέγαμε και ...«**καβουρντιστήρι**»! Οι συνδιαλέξεις γινόntonταν τότε κατόπιν προειδοποιήσεως, συνήθως από τη προηγούμενη μέρα.

- «*Έχω καλέσει το Νήσο στο τηλέφωνο, γι αύριο τ' απόγευμα στις πέντε*», έλεγε η **Γιούλα**, που παραθέριζε με τα παιδιά της στον Αγγίλη και ο άντρας της ο Νήσος δούλευε στην Αθήνα. Ερχότανε λοιπόν την άλλη μέρα η Γιούλα στη Μπαράκα, νωρίς νωρίς από τις 4 η ώρα, μη τυχόν και έχανε το τηλεφώνημα, οπότε θα έπρεπε να κάνει μια άλλη κλήση, για την επόμενη πλέον ημέρα.

Το μεγάλο καθημερινό πανηγύρι πάντως τα καλοκαίρια, ήταν εκείνο που γινόταν με τα παιδιά, ήταν η συγκέντρωση που γινόταν στο μώλο και ιδιαίτερα επάνω στα σκαλάκια του «**Μύτικα**», όπως αποκαλούσαμε τη χτιστή προβλήτα του 'Αμβουργερ. Εκεί κάθε μέρα, γινόntonταν ... κολυμβητικοί αγώνες! Τα νερά του μώλου ήταν τότε εκεί αρκετά βαθιά και τα παιδιά που ερχόntonταν από τα γύρω κτήματα, [ξυπόλητα και ξεσκούφωτα], έβγαζαν και τα υπόλοιπα ρούχα τους, αφού δεν υπήρχαν τότε μαγιό και ολόγυμνα [**τσιτσιδα**], έπεφταν κι έκαναν τις βουτιές και τα μακροβούτια τους. Η πιο χαρακτηριστική εικόνα των γυμνών εκείνων παιδιών, ήταν το ότι κρατάγανε -από ντροπή- σταυρωτά τις παλάμες τους πάνω στ' αχامνά τους, για να τα κρύψουν από τη θέα των άλλων. Και με τα χέρια τοποθετημένα σ' αυτή την άβολη στάση, έπεφταν κατευθείαν στη θάλασσα, για να κάνουν τις βουτιές τους!

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΌ ΤΟ ΠΑΙΔΉ ΑΥΡΗΛΙΩΤΙΚΟ ΛΗΜΠΟΥΜ

Ο Αyrήλης όπως ήταν το 1964

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

Ο Μώλος, δεκαετία του 40.

Ο Αγρίλης, τη δεκαετία του 40

Ο Μώλος, στη δεκαετία του 50

Έρανος λαδιού από την Εκκλ. επιτροπή, τη δεκαετία του 50

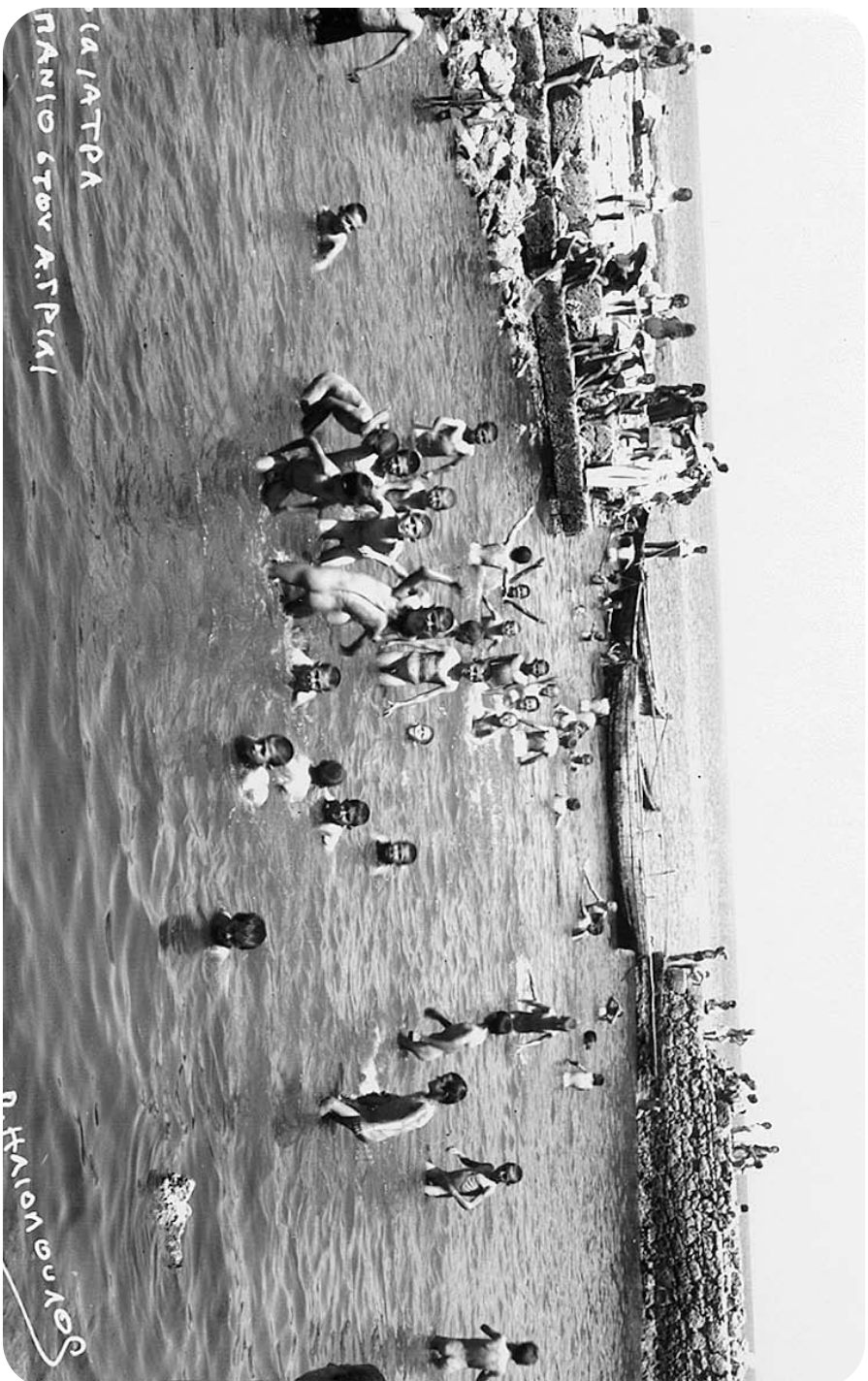

Η 7η Γυμνασίου μπροστά από την παλιά Μπαράκα το έτος 1952

Η Μπούκα, στη δεκαετία του 50

Φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Λαμπουμ

Το κοκάλυμτι στο Μώλο τη δεκαετία του 50

Οι μεγαλύτεροι ερχόντουσαν πολλές φορές από τη **Μπαράκα** και τους παίρνανε κρυφά τα ρούχα, οπότε μετά άρχιζε ένα άλλο πανηγύρι, που κράταγε επί ώρες, με τα παιδιά να κλαίνε και να παρακαλάνε τους μεγάλους να τους δώσουν τα ρούχα τους, ενώ οι μεγάλοι από τη Μπαράκα το έπαιζαν αδιάφοροι και γελούσαν μαζί τους... Πολλές ιστορίες της εποχής εκείνης, έχουν δημοσιευτεί στο περιοδικό **ΦΙΛΙΑΤΡΑ**, από βέρους Αγριλιώτες, όπως οι **Θωμάς Μανιάτης** και **Μπάμπης Κίτσος**, όπου με μεγάλη παραστατικότητα αναφέρονται πολλές από τις καθημερινές σκηνές του Αγρίλη. Ακόμη περισσότερες είναι και οι ιστορίες που ακούγαμε να τις διηγούνται προφορικά οι μεγαλύτεροι Αγριλιώτες, στη Μπαράκα, όπου ήταν [και είναι] το στέκι όλων μας.

Από τις πιο ωραίες και πιο χαρακτηριστικές εικόνες του Αγρίλη, είναι το βραδινό **πυροφάνι**, που βγαίνουν τα παιδιά με λάμπες ασετιλίνης, ή με λάμπες Λουξ, για να ψαρέψουν καβούρια, λιδώνες και χταπόδια από τα βράχια της παραλίας. Πέρα από την όμορφη εικόνα με τα δυνατά φώτα που κινούνται αργά, χτενίζοντας όλη τη βραχώδη ακτή, είναι και τα αναρίθμητα καλαμπούρια και οι πλάκες που κάνουν τα παιδιά μεταξύ τους, για να καταλήξουν μετά όλες οι παρέες μαζί στη παραλία της Μπούκας, να ανάψουν εκεί μεγάλες φωτιές, να ψήσουν και να φάνε τους καρπούς των κόπων τους, για να συνεχίσουν ρεμβάζοντας ή τραγουδώντας κάτω απ' τα' άστρα! [Τις ωραίες αυτές εικόνες έχει θέσει υπό διωγμό τα τελευταία χρόνια, το **Λιμεναρχείο**, επειδή -άκουσον άκουσον- για το αθώο αυτό είδος ψαρέματος με το πυροφάνι, ζητούν τώρα ειδική άδεια από το Λιμεναρχείο!!! **Κρίμα...**

Οι πιο ευχάριστες και αλησμόνητες όμως στιγμές του Αγρίλη που πέρασε, ήταν οι φορές εκείνες που πηγαίναμε ομαδικές **βαρκάδες**, άλλοτε στο τσάμπα και άλλοτε με κάποιο φτηνό εισιτήριο! Σήμερα δεν υπάρχουν τέτοιου είδους «ψυχαγωγίες», γιατί δεν μπορεί να θεωρείσαι καθόλου **IN**, όταν πας βόλτα με βάρκα, τη στιγμή που κάποιοι άλλοι σε κοιτούν απ' υψηλού, από το ακριβό σκάφος τους, που περνάει δίπλα σου... Κι όμως, την απόλαυση και την ευχαρίστηση της παλιάς εκείνης βαρκάδας, δεν την αντικαθιστά καμία βόλτα με κρις κράφτ, ή και με κότερα ακόμη!

Το λίκνισμα της βάρκας, οι φωνές και τα γέλια, ήταν όλα εκείνα που σήμερα μας έχουν λείψει. Και προ παντός τα τραγουδάκια μέσα στη βάρκα. Δεν γινόταν σχεδόν ποτέ, να μην ακουστεί μέσα από τη θάλασσα το -διασκευασμένο- εκείνο ωραίο τραγουδάκι, που το τραγουδάγαν απαξάπαντες, κατά τη ώρα της βαρκάδας ..

Το λίκνισμα της βάρκας, οι φωνές και τα γέλια, ήταν όλα εκείνα που σήμερα μας έχουν λείψει. Και προ παντός τα τραγουδάκια μέσα στη βάρκα. Δεν γινόταν σχεδόν ποτέ, να μην ακουστεί μέσα από τη θάλασσα το -διασκευασμένο- εκείνο ωραίο τραγουδάκι, που το τραγουδάγαν απαξάπαντες, κατά τη ώρα της βαρκάδας ..

*Χτες το βράδυ σε μια βάρκα, μπήκαμε να πάμε τσάρκα...
Πρίμα φύσαγε τ' αγέρι, στον Αγρίλη να μας φέρει !!!...*

Αλλά μήπως δεν ήταν στον Αγρίλη, που πρωτακούστηκαν στη περιοχή μας και τα ρομαντικά εκείνα λίκνιστά τραγουδάκια των βενετσιάνων βαρκάρηδων, οι γνωστές **βαρκαρόλες**; Ο μακαρίτης **Γιώργος Βορρές** ή **Λιάρος** [Δικηγόρος, Βουλευτής και Δήμαρχος Φιλιατρών], δεν έχανε ποτέ την ευκαιρία να διοργανώνει κάθε Αύγουστο -στη πανσέληνο- τα ωραία νυχτερινά εκείνα γλέντια του, άλλοτε στη Μπαράκα και άλλοτε στο μεγάλο κτήμα του στον Αγρίλη, όπου μαζευότανε όλος σχεδόν ο Αγρίλης!

κτήμα του στον Αγρίλη, όπου μαζευότανε όλος σχεδόν ο Αγρίλης!

Και την ωραία αυτή συνήθεια του Γ. Βορρέ, τη συνέχισε μετά ο αδερφός του, ο **Μάριος Βορρές**, που διοργάνωνε κι αυτός τις περίφημες εκείνες Αγριλιώτικες...χοροεσπερίδες της «**Επιτροπής Αγρίλη**», ή τα «**Αποχαιρετιστήρια**» του Αγριλιώτικου Καλοκαιριού. [Τις **βαρκαρόλες** αυτές τις διοργανώνει σήμερα ο **Σύλλογος της Αγίας Κυριακής**, με μεγάλη ομολογουμένως επιτυχία. Εμείς οι Αγριλιώτες δυστυχώς αδρανούμε πολύ τα τελευταία χρόνια.

Πριν ξεκινήσει ο πόλεμος του 40, το βυζαντινό εκκλησάκι του Αγρίλη και όλη η ακίνητη περιουσία του, παραχωρήθηκαν στο **Σύλλογο Φιλοπροόδων Φιλιατρών**, με ενέργειες του τότε υπουργού **Ν. Σπέντζα**, με σκοπό να αναλάβει το πολιτιστικό αυτό Σωματείο τον ευπρεπισμό της εκκλησίας και του περιβάλλοντος χώρου. Μεσολάβησε όμως ο πόλεμος και η παραχώρηση αυτή παρέλυσε. Αργότερα το 1949, χάρις και πάλι στο ιδιαίτερο ενδιαφέρον του αείμνηστου Δήμαρχου και βουλευτή τότε, **Γιώργου Βορρέ**, συνεστήθηκε -με νέα απόφαση της Δ/σης Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Παιδείας- η «**Επιτροπή Διαχειρίσεως των Αρχαίων Εκκλησιών Αγρίλη και Χριστιανουπόλεως**», με τον Μητροπολίτη Ολυμπίας & Τριφυλίας κ. **Δαμασκηνό**, ως Πρόεδρο, τον Δήμαρχο Φιλιατρών **Γρ. Αλεξανδρόπουλο**, ως Αντιπρόεδρο και με μέλη τους Αγριλιώτες **Παντ. Μπακούρο, Κων. Οικονομάκο, Χαρ. Μπογιατζή**, με τον εκάστοτε Πρόεδρο της Κοινότητας των Χριστιάνων, τον εκάστοτε Γυμνασιάρχη Φιλιατρών και με τον εκάστοτε Δημόσιο Ταμία των Φιλιατρών. Η σπουδαία αυτή Επιτροπή

δραστηριοποιήθηκε και απέδωσε πολύ σημαντικό έργο, όπως είναι η δημιουργία αργότερα του μικρού πάρκου, νότια της Μπαράκας και η επισκευή της εγκαταλειμμένης τότε εκκλησίας. Κάθε καλοκαίρι η Επιτροπή αυτή με επικεφαλής τον τότε **καλόγερο Κουμπαρούλια** [που διαδέχτηκε τον **Νταμίτσα**], γυρνούσαν όλο τον Αγρίλη και μάζευαν σταφίδα ή λάδι, από τους Αγριλιώτες, οι οποίοι ανέκαθεν το είχαν σε καλό να προσφέρουν μέρος της σοδειάς τους στην Επιτροπή Αγρίλη, τόσο για την Αγριλιώτισσα όσο κυρίως για τους κοινωφελείς σκοπούς της!

Το έργο της Επιτροπής αυτής συμπληρώθηκε αργότερα από τη δραστηριότητα και άλλων νεότερων Αγριλιωτών, που αντικατέστησαν τα πρώτα εκείνα μέλη της Επιτροπής, όπως οι **Χαρ. Γαβρίλης, Σπ. Σφυρής, Μαρ. Βορρές, Ανδρ. Παρίσσο, Παν. Ξύγκας, Χαρ. Μανώλης, Γιώργος Γιαννόπουλος, Παναγ. Σκαλτσής**, και άλλοι που μου διαφεύγουν και που στους οποίους οφείλεται και η αντικατάσταση των παλιών

κελιών της εκκλησίας, με τα σημερινά πέντε σπιτάκια που βρίσκονται ανατολικά της εκκλησίας και τα οποία εκμισθώνονται σε παραθεριστές, προσφέροντας ένα ακόμη καλό πάγιο έσοδο στην εκκλησία.

Την εποχή εκείνη, περί το 1950, ο **Εμπορικός Σύλλογος Φιλιατρών**, αποφάσισε όπως η ημέρα της **Αναλήψεως**, καθιερωθεί ως η επίσημη

εορτή του Συλλόγου τους και να γιορτάζεται πάντα στον Αγρίλη. Θυμάμαι μια από τις ωραίες εκείνες γιορτές, που Πρόεδρος ήταν τότε ο πατέρας μου, να έχει στρωθεί ένα μεγάλο τραπέζι στη παλιά **Μπαράκα**, όπου εκτός από τους εμπόρους και όλους τους Αγριλιώτες, ήταν όλες οι αρχές της Τριφυλίας, αλλά και ο τότε **Νομάρχης Μεσσηνίας Ν. Αρώνης** με τη γυναίκα του, μια πολύ αξιόλογη Κυρία. Το κοινό φαγοπότι του Συλλόγου, το ακολούθησε ο χορός και το τραγούδι, που κράτησε μέχρι το βράδυ. Ήταν τότε που άκουσα τη σύζυγο του Νομάρ-

χη να απαντάει στο Προεδρείο του Συλλόγου, που την είχε προηγουμένως ρωτήσει, αν της άρεσε ο Αγρίλης:

-«*Καλός είναι ο Αγρίλης*», απάντησε η Κα Αρώνη, *αλλά... είναι κρίμα που δεν έχει καθόλου πράσινο. Του λείπει πολύ το πράσινο και πρέπει να κάνετε οπωσδήποτε κάτι, γι αυτό το θέμα*».

Και πράγματι τότε πρόσεξα πως ο Αγρίλης γύρω από την εκκλησία, τη Μπαράκα και το λιμανάκι, δεν είχε ούτε ένα δέντρο. Ήταν πραγματικός «**κρανίου τόπος**»... Το μόνο που υπήρχε εκεί γύρω, ήταν η συκιά του **Φραγκάκη!** [Αν προσέξετε τις παλιές φωτογραφίες του Αγρίλη, θα παρατηρήσετε

πως δεν υπήρχε πουθενά πράσινο, γύρω από την εκκλησία, το μύλο και τα κελιά. Και τότε, έδωσα στον εαυτό μου μια κρυφή υπόσχεση, που θέλω να πιστεύω πως τη τήρησα, όσο μου ήταν δυνατόν. Του υποσχέθηκα, να προσπαθήσω όσο μπορώ, να τον κάνω τον Αγρίλη να πρασινίσει, όχι βέβαια ...από το κακό του, όπως πολλοί ίσως θα το ήθελαν!

Το 1950, ιδρύονται στον Αγρίλη και οι **Μαθητικές Κατασκηνώσεις** του Υπουργείου Παιδείας, με ενέργειες του τότε υφυπουργού Παιδείας, αείμνηστου συμπολίτη μας και Αγριλιώ-

τη, **Νίκου Σπέντζα**. Οι κατασκηνώσεις είχαν γίνει εκεί που ήταν παλιά το κτίριο της σταφιδαποθήκης «**Αμβουργερ**» και στα διπλάνα -προς βορά της αποθήκης αυτής- οικόπεδα, που είχαν αγοραστεί από το Υπουργείο Παιδείας, ενώ ένας ενδιάμεσος χώρος ενός στρέμματος, είχε δωριθεί από τον **Σπέντζα** στην εκκλησία του Αγρίλη.

Το 1957, αγοράστηκαν και τα πρώτα οικόπεδα από μέλη της **Αδελφότητας των Φιλιατρινών της Αθήνας**, τα οποία με κλήρο μετά μοιράστηκαν στους δικαιούχους τους, για να ανεγερθούν αργότερα οι πρώτες εξοχικές κατοικίες. Ήταν η πρώτη «ομαδική» οικοδομική δραστηριότητα στη περιοχή αυτή, μετά από το πόλεμο του 1940.

Το νερό της πόλης ήρθε στον Αγρίλη γύρω από το 1980, όταν ο δήμος Φιλιατρών επέκτεινε τότε το δίκτυο ύδρευσης έξω από τα Φιλιατρά, για να υδρεύονται και οι εκτός πόλεως παραθεριστικοί οικισμοί. Την ίδια περίπου εποχή ή λίγο αργότερα, άρχισε και η αποκομιδή των σκουπιδιών από τη δημοτική υπηρεσία, ενώ οι κεντρικοί δρόμοι που συνδέουν τον Αγρίλη με την εθνική οδό, ασφαλτοστρώθηκαν γύρω από το 1970 έως 1980.

Τέλος, το 1963-64, ο Αγρίλης αποκτά **μονοθέσιο Δημοτικό Σχολείο**, που κράτησε μέχρι το 1970, για να εξυπηρετήσει τις λίγες οικογένειες του Αγρίλη, που έμεναν μόνιμα τότε εκεί. Τις οικογένειες των **Ηλία Τσαφαρά, Ανδρέα Γαραντζιώτη, Παναγιώτη Κορμά, Κώστα Ζουμπούλη, Θεόδωρου**

Γώγου, Γ. Καλογερόπουλου, Κ. Δημητρόπουλου, Σαρτζή κ.ά. κ. ά. Οι δάσκαλοι που πέρασαν από το Σχολείο αυτό ήταν οι **Διον. Σαμπαζιώτης, Φώτης Αλεξανδρόπουλος** και **Αθανάσιος Τουρλεντές**. (Τον Αύγουστο του 2001, μετά από 38 χρόνια, τα παιδιά του 1θέσιου Δημοτικού Σχολείου, συναντήθηκαν στον Αγρίλη –χάρη στη πρωτοβουλία του **Γιώργου Γαραντζιώτη**, και γλύντησαν στο **ΜΥΛΟ** μέχρι πρωίας, μαζί με το παλιό τους δάσκαλο, τον κ. Αθανάσιο Τουρλεντέ.)

Πριν κλείσω το μεγάλο αυτό κεφάλαιο, θα ήθελα να αναφέρω το **πως** και **πότε** άρχισα να δραστηριοποιούμαι με τα κοινά του Αγρίλη.

Η ενασχόλησή μου με τον Αγρίλη, άρχισε από την εποχή που ήμουν στο Δ.Σ. της **Αδελφότητας των Φιλιατρινών της Αθήνας**. Ήταν την περίοδο 1964-65 και για πρώτη φορά στα χρονικά του Συλλόγου είχαμε καταφέρει τότε να διοργανώσουμε μια μεγάλη χοροεσπερίδα στο πολυτελές Ξενοδοχείο της πλατείας Συντάγματος **KING GEORGE**, στην οποία παρευρέθηκαν πάνω από 850 άτομα. Χάρη στο πολύ ακριβό -για την εποχή εκείνη- εισιτήριο, αλλά και στη πρωτότυπη επίσης μεγάλη Λαχειοφόρο Αγορά που είχαμε διοργανώσει, συγκεντρώσαμε τελικά στο ταμείο της Αδελφότητας ένα φανταστικό τότε οικονομικό ποσό. Μας έμειναν καθαρά πάνω από 100.000 δρχ., όταν τότε, ένα δυάρι στην Αθήνα κόστιζε περί τις 70.000 δρχ!

Από τα χρήματα εκείνα δώσαμε αρχικά στο **Μορφωτικό Σύλλογο** του **ΠΥΡΣΟΥ** το ποσό των 20.000 δρχ και αγόρασε ένα δεύτερο οικόπεδο, προκειμένου να κτιστεί στη σημερινή του θέση, το «**Πνευματικό Κέντρο Φιλιατρών**», που αργότερα μετονομάστηκε σε «**Φουρναράκειο**», λόγω της μεγάλης δωρεάς προς το Σύλλογο, από το Μπάμπη Φουρναράκη. Στη συνέχεια δαπανήσαμε ένα άλλο ποσό για τη διαμόρφωση αλсуλλίων στην βόρεια είσοδο των Φιλιατρών και για να δενδροφυτεύσουμε επίσης το κέντρο του Αγρίλη και όλο το δρόμο από την εκκλησία της Αγριλιώτισσας μέχρι το Φιλιατρινό ποτάμι. Δυστυχώς από τη δενδροφύτευση εκείνη έχουν μείνει μόνο οι ευκάλυπτοι του Αγρίλη. Τα υπόλοιπα δένδρα είτε ξεράθηκαν, είτε τα ξερίζωσαν γιατί μπορεί να είχαν φυτευτεί στις γράνες των χωραφιών τους που υπήρχαν εκατέρωθεν του κεντρικού δρόμου. Διοργανώσαμε τη χρονιά εκείνη και τις Πασχαλινές εκδηλώσεις στα Φιλιατρά, με μια ωραία και πρωτότυπη διακόσμηση της Πλατείας και του κεντρικού δρόμου της πόλης, όπως και με ψησταριές που στήσαμε στον Αγρίλη κ. ά. εκδηλώσεις

Με το υπόλοιπο ποσό [που στόχο είχαμε βέβαια να το αυξήσουμε στα επόμενα χρόνια, αφού οι εκδηλώσεις της Αδελφότητας συνεχίστηκαν ακόμη και στο **HILTON**], είχαμε προγραμματίσει την ανέγερση ενός μικρού **Ξενώνα** στον Αγρίλη! Αυτό όμως πυροδότησε αμέσως αντιδράσεις τόσο στα Φιλιατρά όσο και στα μέλη της Αδελφότητας, από το λόγο ότι ο Σύλλογος των Φιλιατρινών της Αθήνας, δεν έπρεπε [κατά τους επικριτές μας] να κάνει διακρίσεις μεταξύ Αγρίλη και Αγίας Κυριακής!! Δημιουργήθηκε δυστυχώς μια παράλογη εκρηκτική κατάσταση, που μας ανάγκασε, όλη την ηγετική ομάδα του τότε Δ. Σ. της Αδελφότητας σε παραίτηση, αφού κάποιιοι μάλιστα συμπολίτες μας είχαν φτάσει και στο σημείο να καταγγείλουν στην Ασφάλεια [είχε ήδη μεσολαβήσει η 21η Απριλίου], πως στο Δ.Σ. της Αδελφότητας υπήρχαν και Κομμουνιστές, οι οποίοι θα έπρεπε οποσδήποτε να απομακρυνθούν...

Το σχέδιο λοιπόν για τον Ξενώνα στον Αγρίλη εγκαταλείφθηκε, εμείς τότε [το 1967] εγκαταλείψαμε την Αδελφότητα και στρέψαμε το ενδιαφέρον μας στη συγκέντρωση των χρημάτων για να χτίσουμε ένα σύγχρονο κέντρο [της **νέας Μπαράκας**], στον Αγρίλη, γιατί –κατά τη γνώμη μας- μόνο ο Αγρίλης ήταν σε θέση να συμβάλει τότε στη **τουριστική ανάπτυξη των Φιλιατρών**. Το μόνο που καταφέραμε λοιπόν ήταν, να πείσουμε το νέο Δ.Σ. της Αδελφότητας [υπό τον αείμνηστο **Αθανάσιο Μητρομάρα**], να μας δώσει το 1968, από τα χρήματα που είχαν μείνει στο ταμείο της Αδελφότητας, μια δωρεά της τάξεως των 25.000 δρχ, για την αποπεράτωση της νέας Μπαράκας του Αγρίλη. Τα υπόλοιπα χρήματα παρέμειναν στο ταμείο της Αδελφότητας και δεν αξιοποιήθηκαν δυστυχώς για κανένα σπουδαίο έργο στα Φιλιατρά, αλλά για να καλύψουν τις διάφορες τρέχουσες ανάγκες του Συλλόγου.

φωτογραφίες από το παλιό Αγγλιώτικο Αλμπουμ

Πρωτομαγιά στον Αγγίλη τη δεκαετία του 40

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

Μπαράκα, δεκαετία 30

Μώλος, δεκαετία του 40

Μώλος, δεκαετία του 40

Πρωτομαγιά τη δεκαετία του 40

Αγρίλης, δεκαετία του 50

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

Μπαράκα, δεκαετία του 30

Εκδρομή στον Αγρίλη, δεκαετία του 40

Μώλος, δεκαετία του 50

Μώλος, δεκαετία του 60

Μώλος, δεκαετία του 50

Μύτικας, δεκαετία του 60

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

Ο παλιός Μώλος της δεκαετίας του 60

Ο Αγριλιώτης Ψαράς, Γιώργος Λάππας

Πρωτομαγιά τη δεκαετία του 50

Ο Αγρίλης χωρίς πράσινο
τη δεκαετία του 60

Αεροφωτογραφία της δεκαετίας του 50

Η «Μπαράκα» με τα ανέκδοτά της

Δεν μπορώ να μην αφιερώσω ένα ξεχωριστό κεφάλαιο, για τη **Μπαράκα** μας! Αγγίλης χωρίς Μπαράκα, δεν θα μπορούσε ποτέ να υπάρξει.

Ετυμολογικά, η ονομασία αυτή προέρχεται από τη λέξη «**παράγκα**», που υποδηλώνει το πρόχειρο εκείνο κατασκεύασμα [παράπηγμα ή καλύβα], που φτιάχνεται από κάθε διαθέσιμο υλικό, όπως σανίδες, τσίγκους, καλαμιές, φτέρη κλπ, και που χρησιμοποιείται συνήθως για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα. Η «**παράγκα**» κατά τη μεσαιωνική περίοδο λεγόταν στη περιοχή αυτή «**Μπαράκα**», που προέρχεται από την ιταλική λέξη **baracca**. Στο φιλιατρινό λεξικό υπάρχουν πολλές λέξεις που προέρχονται από την ιταλική γλώσσα, επειδή υπήρχε ιδιαίτερα στενή σχέση των Φιλιατρών με τα Επτάνησα και κυρίως με τη Ζάκυνθο, από όπου και προέρχονται πολλοί Φιλιατρινοί. Στη περιοχή των Φιλιατρών, συνήθιζαν λοιπόν από παλιά να φτιάχνουν «**Μπαράκες**» είτε κοντά σε εξωκλήσια, είτε κοντά σε χώρους ομαδικής εργασίας, όπου συγκεντρωνόταν αρκετός κόσμος, με σκοπό να εξυπηρετούνται οι παρευρισκόμενοι, αλλά και οι περαστικοί, είτε με ένα λουκούμι ή παστέλι και κρύο νερό, είτε με ένα κρασί ή ούζο, που το συνόδευαν συνήθως λίγες ελιές, ψωμί και τυρί.

Η «**Μπαράκα**» λοιπόν του Αγγίλη, υπήρχε εδώ στην ίδια ακριβώς θέση, πριν από πολλούς αιώνες, ίσως και από την εποχή που χτίστηκε το σημερινό εξωκλήσι της **Παναγίας της Αγγιλιώτισσας**.

Αρχικά ήταν φτιαγμένη βέβαια από καλαμιές και φτέρη, αργότερα όμως η Μπαράκα μεγάλωσε και χτίστηκε μάλιστα με πέτρα και με σκεπή από κεραμίδια. Οι ανάγκες της παλιάς εποχής δεν ήταν να εξυπηρετηθούν μόνο οι λίγοι ασφαλώς τότε παραθεριστές, αλλά κυρίως οι πολλοί εργάτες και μεταφορείς που έφερναν τη σταφίδα στον Αγγίλη, στη μεγάλη αποθήκη του Γερμανού μεγαλοσταφιδέμπορου «**Αμβουγερ**», για να εξαχθεί αυτή μετά στο εξωτερικό.

Πρέπει να έχει ζήσει κανείς στον Αγγίλη από παλιά, για να μπορεί να καταλάβει πραγματικά,

το τι θα πει ...«**Μπαράκα τ' Αγγιλιού**». Τα πρώτα τουλάχιστον χρόνια, η Μπαράκα ήταν το χάνι και αργότερα ο Σταθμός των ταξί και των Λεωφορείων, το Παντοπωλείο, το Καφενείο, το Ζαχαροπλαστείο, το Εστιατόριο, το Οινομαγειρείο και η Ταβέρνα, η Μπυραρία [!] και το Ουζομεζεδοπωλείο, το κοσμικό Κέντρο κάθε είδους διασκέδασης, ο χώρος των Συνεστιάσεων και των Χοροεσπερίδων των Συλλόγων, αλλά συνάμα και το Συνεργείο των ψαράδων, η Λέσχη των μικροχαρτοπεκτών, το Στέκι των αργόσχολων της ευρύτερης περιοχής, το Αποδυτήριο των κολυμβητών του μώλου, το Ψαράδικο, το Κρεοπωλείο και το Μανάβικο της περιοχής, μέχρι και το Φαρμακείο ακόμη. Και πρώτα απ' όλα, ήταν πάντα η μόνιμη «**Βουλή**» των **Αγγιλιωτών**, όπως βέβαια και το Νυφοπάζαρο της περιοχής. Ήταν επίσης και η πηγή των καθημερινών τοπικών Ειδήσεων, όπως βέβαια και του σχετικού αθώου καθημερινού κουτσομπολιού, που δίνει πάντα τροφή στους αργόσχολους και σε όσους μόνο αυτό είναι ικανοί να κάνουν... Σε προηγούμενο Κεφάλαιο, αναφερθήκαμε στις φάρσες και στις εύθυμες ιστορίες που έλαβαν χώρα στη Μπαράκα της παλιάς εποχής. Δεν ήταν χρονιά, που να μη συνοδευότανε και από μια δική της εύθυμη ιστορία, που είχε να κάνει με τον εκάστοτε **Μπαρακολόγο**.

Η Μπαράκα νοικιαζόταν ανέκαθεν στους λεγόμενους ... «**Μπαρακολόγους**» και πολλοί από αυτούς άφησαν καλές κι ευχάριστες αναμνήσεις στον Αγγίλη. Κατά καιρούς πέρασαν από τη Μπαράκα πολλοί, που δεν είναι εύκολο να μπορεί κάποιος να τους θυμηθεί όλους: Τα ονόματα πάντως που έχω υπόψη μου, είναι: **Ο Ανδρ. Φλάμπουρας, ο Γεωργίου Μαραγκός, ο Δημ. Καυκής, ο Μπακής με το Νιόνιο το Μιστριώτη, ο Βασ. Παπαμάρκος με το Σάκουλα, ο Γιώργης**

Χάραρης [Γερμανός], ο Δ. Γλυκοφρίδης, ο Καραβάκης, ο Δημ. Μανιάτης [Κανακάρης], ο Δημ. Πλακονούρης, ο Ηλ. Τσαφαράς, ο Κυρ. Κυριαζόπουλος, ο Κων. Καφύρας, ο Μπ. Κόλλιας, ο Κ. Κατσικολιάς, ο Γιάννης Τσάλτας, ο Μπ. Καναλουπίτης, ο Παν. Πούλος, ο Γ. Οικονομάκος, οι Αδελφοί Γιάννης, Πάνος και Γιώργος Καραβίτη, (χάρης

στους οποίους η ποιότητα της Μπαράκας είχε υποσκελίσει όλα τα κέντρα και τις ψαροταβέρνες της Τριφυλίας) ο **Γιώργος Αλεξανδρόπουλος** και ο **Τάσος Μαρίνης**, ο **Μπάμπης Κατσούλης** και οι σημερινοί ενοικιαστές της, **Τάκης και Λίτσα Τζαβέλα** με το γιο τους **Βασίλη**.

Νταμίτσας, ο **Δημητράκης Μανιάτης** ή **Κανακάρης**, ο **Αντρέας Σωσώνης**, ο **Γιώργης Ν. Μπακούρος**, ο καλόγερος **Κουμπαρούλιας**, ο **Νιόνιος Μαραγκός** ή **Μπουρνέας**, οι **Λαππείοι**, ο **Γιάννακας**, ο **Μπούσουλας** και πολλοί άλλοι.

Μια από τις ιστορίες που μου είχε διηγηθεί ο αείμνηστος φίλος **Ανδρέας Κων. Κίτσος**, όταν σαν παιδί παραθέριζε κάποτε παλιά στον Αγρίλη, είναι και η εξής: Την εποχή εκείνη [πριν το 1940] την εκκλησία της Αγριλιώτισσας φρόντιζε η ενορία του **Αγίου Νικολάου Φιλιατρών**, η οποία και είχε επισκευάσει τη παλιά Μπαράκα, που μέχρι τότε τη «νεμόταν», ο καλόγερος **Νταμίτσας**. Η Επιτροπή λοιπόν αυτή του Αγίου Νικολάου αποφάσισε να αφαιρέσει τη διαχείριση της ανακαινισμένης εκείνης Μπαράκας από το **Νταμίτσα** και να τη νοικιάσει στο Δημητράκη Μανιάτη ή Κανακάρη, που είχε κι ένα δεύτερο παρατσούκλι, που του το είχε κολλήσει ο καλόγερος. Τον έλεγε «**Πρατσαπρούτσα**», επειδή τάχα έκανε τις δουλειές του γρήγορα, ανοργάνωτα και επιπόλαια, με άλλα λόγια «ταπατσουλίστικα» ή στο «άρπα κόλλα», όπως λέμε. Ο καλόγερος λοιπόν θυμωμένος που του πήρε ο Πρατσαπρούτσας τη Μπαράκα, έβαλε το **Σωσώνη** [που τον είχε καλογεροπαιδί του] και έφτιαξε μια άλλη καλαμένια Μπαράκα, πάνω στο μύλο. Ο Κανακάρης όμως έβαλε τότε την Αστυνομία και του τη γκρέμισε. Ο καλόγερος βρήκε μετά έναν άλλο ιδιωτικό χώρο, μπροστά στα Σπεντζέικα χωράφια κι έφτιαξε εκεί τη δεύτερη Μπαράκα του Αγρίλη. Για να εκνευρίζει δε τον Κανακάρη ή «**Πρατσαπρούτσα**», συγκέντρωνε κοντά του όλα τα Αγριλιωτόπουλα της εποχής εκείνης, με την εξής συμφωνία: Θα περνούσαν κάθε απόγευμα από τη Μπαράκα του, θα τα κέρναγε το λουκούμι τους, αλλά θα καθόντουσαν να τραγουδήσουν μαζί του, ένα δικό του μικρό τραγουδάκι. Ο Κανακάρης, «έσκαγε» πράγματι απ' το κακό του, όταν άκουγε να του τραγουδάνε:

«- Εχτές το βράδυ κλέψαν την Αννιώ.

- Ταμουτζουρούμ-Πρατς Προύτς!! [φωνάζανε δυνατά, εν χορώ, τα παιδιά]

- Πέντε-έξι Αρβανιτάκια,
- Πράτσα Προύτσα, Πράτς Προύτς!! [συμπλήρωνε δυνατά η χορωδία]
- Χίλια φλουριά τους δίνανε.
- Ταμουτζουρούμ, Πρατς Προύτς!! [συμπλήρωνε δυνατά η χορωδία]
- και πεντακόσια γρόσια.
- Πράτσα Προύτσα, Πράτς Προύτς!! [συμπλήρωνε δυνατά η χορωδία]»

Δεν ξέρω αν είχαν νόημα τα λόγια αυτά, ή ήταν μόνο το ρεφρέν που ενδιέφερα το Καλόγερο, για να πικάρει το «**Πρατσαπρούτσα**». Ο Κανακάρης έκανε βέβαια αυστηρότατες παρατηρήσεις στις οικογένειες των παιδιών και απειλούσε μάλιστα πως θα σπάσει τα παιδιά στο ξύλο, άμα τα πιάσει στα χέρια του. Οι γονείς μάλυναν τα παιδιά τους, αλλά το άλλο πρωί, το λουκούμι του καλόγερου ήταν το ακατανίκητο εκείνο «δόλωμα», που τραβούσε ξανά τη παιδική χορωδία κοντά στο καλόγερο, και ξανάρχιζαν να τραγουδούν -δυνατότερα ακόμη- το τραγουδάκι τους. Η φαγωμάρα εκείνη μεταξύ **Νταμίτσα** και **Κανακάρη**, κράτησε ένα σχεδόν ολόκληρο καλοκαίρι και τα παιδιά τη βγάλανε τη χρονιά εκείνη, ...λουκούμι!

Έχω ακούσει επίσης από το Σωσώνη, την ιστορία του ληστή **Κόκιζα**, που πήγε στον Αγρίλη με εντολή κάποιου, να σκοτώσει τον **Τέλη** τον **Καραβάκη**. Στη **Μπαράκα** όμως, μετά από ένα επεισόδιο που έγινε, διαπίστωσε πως το υποψήφιο θύμα ήταν ένας καλός άνθρωπος, ενώ αντίθετα ο καλόγερος **Νταμίτσας** -που είχε προσβάλει το ληστή- είχε εντελώς ανάγλυφη συμπεριφορά και του χρειαζόταν ένα καλό μάθημα, για να το θυμάται. Συστήθηκε λοιπόν τότε για το ποιος ήταν και είπε πως δεν θα πειράξει τον **Καραβάκη**, γιατί είδε πως ήταν καλός άνθρωπος. Διέταξε όμως τον καλόγερο να βγει έξω και άρχισε να τον πυροβολεί στα πόδια. Ο **καλόγερος** για να γλιτώσει τις σφαίρες, πήδαγε από το ένα πόδι στο άλλο, σαν να χόρευε πηδηχτό καρσιλαμά. Η τιμωρία του αυτή κράτησε περίπου μια ώρα, μέχρι που τελικά ο καλόγερος αποκαμωμένος από φόβο και εξάντληση, έπεσε κάτω. Ο ληστής τον έφτυσε κι έφυγε...

Μια άλλη φάρσα, ήταν αυτή που μου διηγήθηκε ο φίλος **Μιχάλης Κωτσάκης** από το Κατσιμπαλι, που κι αυτός την είχε ακούσει παλιά από το **Θωμά Μανιάτη**. Έχει να κάνει κι αυτή με το καλόγερο **Νταμίτσα** και το **Μέλιο Κωτσάκη**. Ο Μέλιος πήγαινε τακτικά με το άσπρο του γαϊδουράκι στη **Μπαράκα**, για να παίξει χαρτιά. Έδενε λοιπόν το γαϊδαρό του στη διπλανή συκιά του Φραγκάκη και έμπαινε στη **Μπαράκα** για τη χαρτοπαιξία. Ένα βράδυ λοιπόν πήγε κρυφά ο καλόγερος στο γαϊδούρι και το έβαψε με φούμο, μέχρι που το 'κανε κατάμαυρο! Όταν αργότερα ο Μέλιος πήγε να πάρει το γαϊδαρό του για να φύγει, φυσικά και δεν το αναγνώρισε. Άρχισε λοιπόν να ψάχνει τη γύρω περιοχή, για να βρει το άσπρο του γαϊδουράκι, μέχρι που ύστερα από κανά δυο ώρες ο γαϊδαρός του γκάρισε και ο Μέλιος τότε είπε: «Το γκάρισμα είναι γκάρισμα του δικού μου γαϊδουριού, αλλά το χρώμα του είναι άλλου». Όταν όμως είδε τους άλλους να γελούν έξω από τη **Μπαράκα**, τότε κατάλαβε το χου-νέρι που είχε πάθει!

Και μια άλλη ιστορία με το φούμο. Αυτή την είχα ακούσει από το θεϊό μου **Άγγελο Μάινο**. Ο **Νήσος Μπακούρος** -στα νιάτα του, καβάλαγε το ωραίο άλογό του με τη δερμάτινη σέλα του κι έκανε τις βόλτες του μεταξύ Φιλιατρών, Αγρίλη και των γύρω χωριών. Φορούσε δε πάντα το καπέλο του και τα δερμάτινα γάντια του. Μια φορά λοιπόν που πήγαινε για τη Φαρακλάδα, πέρασε πρώτα απ' τον Αγρίλη για να συναντήσει κάποιο φίλο του. Στη **Μπαράκα**, αφού έβγαλε τα γάντια του και τ' ακούμπησε στη διπλανή καρέκλα, άρχισε να συζητάει με το φίλο του. Ο καλόγερος έβαλε τότε κάποιον να φωνάξει το Νήσο έξω από τη **Μπαράκα** για να τον ρωτήσει δήθεν κάτι το προσωπικό, οπότε ο καλόγερος -αστραπιαία, έριξε μέσα στα γάντια του Νήσου ...φούμο! Ο Νήσος δεν αντελήφθη τίποτα, ξαναφόρεσε μετά τα γάντια του κι ανέβηκε στο άλογο φεύγοντας για το χωριό, όπου ήταν καλεσμένος σ' ένα φιλικό σπíti για μεζέ και γλεντάκι. Όταν έφτασε, μπήκε καμαρωτός στο σπíti και έβγαλε τα γάντια για να χαιρετήσει τους οικοδεσπότες, οπότε όμως έμεινε άφωνος, όταν είδε τα χέρια του κατάμαυρα...

Όπως προαναφέραμε πριν από το πόλεμο του 1940, το εκκλησάκι της Αγριλιώτισσας, το είχε υπό

την εποπτεία του και το φρόντιζε η ενορία του **Αγίου Νικολάου Φιλιατρών**. Η εκκλησιαστική εκείνη επιτροπή γκρέμισε τότε τη καλαμένια Μπαράκα (γύρω από το 1935), και στη θέση της έχτισε μια άλλη, μικρή [5 X 5] από πέτρα. Για το έργο όμως εκείνο, πουλήθηκαν τότε περί τα δέκα στρέμματα γης, προνομίουχα οικοπέδα, που είχαν προέλθει από το ξελόγγομα δημοσίων εκτάσεων, χάρις στο φανατισμό των Αγριλιωτών, να δημιουργήσουν κοινόχρηστους χώρους γύρω από την εκκλησία.

Θα αναφέρω εδώ ένα ωραίο περιστατικό, που συνέβη περί το 1918 και είχε σχέση με τα οικοπέδα αυτά της εκκλησίας. Οι Αγριλιώτες, κατά παράδοση, για να κάνουν τον Αγρίλη όλο και καλύτερο, φρόντιζαν και δημιουργούσαν περισσότερους κοινόχρηστους χώρους, ξελογωνοντας τα πουρνάρια και τα καλάμια που ήταν γύρω από την εκκλησία και κυρίως προς τη μεριά της θάλασσας. Επειδή και τότε οι εκπρόσωποι του Δημοσίου δεν επέτρεπαν τη καταπάτηση των δημοσίων εκτάσεων, η «λύση» είχε βρεθεί με το να ισχυρίζονται και να ορκίζονται οι Αγριλιώτες στα δικαστήρια, πως οι περιοχές που διεκδικούσε τότε το δημόσιο, ήταν ανέκαθεν, από τα «πανάρχαια» μάλιστα χρόνια, κτήματα και περιουσία της εκκλησίας της Αγριλιώτισσας! Σε μια τέτοια δικαστική μάχη, ο καλόγερος Νταμίτσας πήρε συμβουλή από το δικηγόρο των Αγριλιωτών, **Γιάννη Λουριδα**, να σπείρει με λούπινο όλη την έκταση που είχαν ξελογώσει, εκεί που είναι σήμερα τα κελιά και το πάρκο, και που τότε η έκταση αυτή ήταν συνολικά πάνω από 20 στρέμματα! Του είπε δε να προσπαθήσει να φτιάξει στο χώρο εκείνο κι ένα σπιτάκι, χωρίς να τον πάρει είδηση ο Αστυνομός.

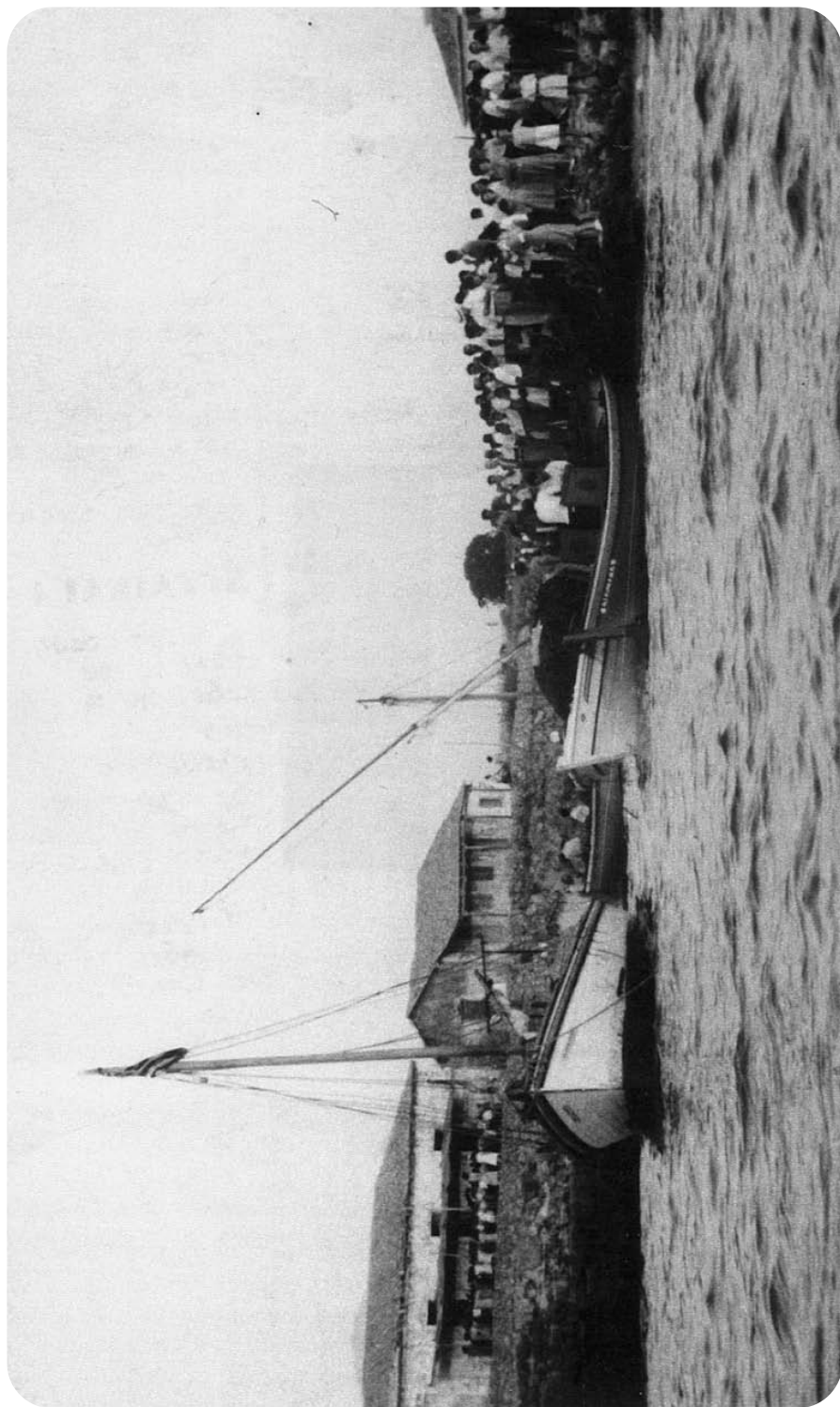
Ο **καλόγερος** λοιπόν ειδοποίησε τους φίλους του και άρχισε αμέσως το χτίσιμο του σπιτιού. Κάποιοι όμως καταδότης [υπήρχαν δυστυχώς και τότε οι καλοί αυτοί άνθρωποι...], ειδοποίησε τον Αστυνομό, αλλά ο Αστυνομός, που ήταν τότε ο **Βαφιόπουλος** ή **Βαφιάς**, από παλιά Φιλιατρινή οικογένεια, ειδοποίησε κρυφά το καλόγερο να βιαστεί και να αποτελειώσει το σπιτάκι μέχρι το άλλο πρωί, γιατί θα πήγαινε εκεί για να κάνει έλεγχο! Το σπιτάκι λοιπόν τελείωσε ολονυχτίς, του βάλανε μάλιστα και κεραμίδια, αλλά για να «δέσει» καλύτερα η υπόθεση στο δικαστήριο, φρόντισαν να βάλουν μέσα στο σπιτάκι και κάποια ζώα, ώστε οι μάρτυρες μετά να πουν, πως το κτίσμα υπήρχε από πολύ παλιά, και ήταν μαντρί και κοτέτσι της εκκλησίας! Ο καλόγερος πήγε μάλιστα σε κάποιους γνωστούς του και πήρε δανεικές μερικές κότες, ένα κασίκι και μια γουρούνα και τα έβαλε όλα μαζί στο «ανακαινισμένο» μαντρί!

Το Δικαστήριο έγινε, ο **Ειρηνοδίκης** είχε καταλάβει το κόλπο του καλόγερου, αλλά οι μαρτυρίες, μαρτυρίες. Ο **Λουριδας** καλούσε με τη σειρά μια ολόκληρη στρατιά από φανατικούς Αγριλιώτες, που πλησιάζανε την έδρα, κι αφού πρώτα λέγανε κρυφά από μέσα τους *«Συγχώρα με Παναγία μου, αλλά θα ψευδομαρτυρήσω για τη χάρη σου»*, βάζανε μετά το χέρι τους στο Ευαγγέλιο και λέγανε δυνατά στον Ειρηνοδίκη: *«Ορκίζομαι στη Παναγία την Αγριλιώτισσα Κύριε Πρόεδρε, πως εκεί ήταν από πολύ παλιά ένα μαντρί της εκκλησίας. Μάρτυράς μου, ο Θεός κι η Παναγία, αν λέω ψέματα»!!* Η πρώτη εκείνη δίκη κερδίσθηκε, αλλά ο δικαστικός αγώνας μεταξύ εκκλησίας και Δημοσίου κράτησε περί τα 25 περίπου χρόνια, μέχρις ότου τελικά καταφέρουν οι Αγριλιώτες να κερδίσουν τελεσίδικα το χώρο εκείνο από το Δημόσιο. Για να συμπληρώσω το ιστορικό, μετά το πρώτο εκείνο δικαστήριο, ο καλόγερος δεν επέστρεψε τη γουρούνα το κασίκι και τις κότες, αλλά προτίμησε να τα στείλει όλα μαζί στο φούρνο και κάλεσε στη Μπαράκα όλους όσους τον είχαν βοηθήσει, στο χτίσιμο, στη προμήθεια των ζώων, αλλά και ως Μάρτυρες στο Δικαστήριο. Μαζί κάλεσε και τον Αστυνομό, τον Ειρηνοδίκη και το φίλο του το δικηγόρο Λουριδα. Όταν λοιπόν συγκεντρώθηκαν όλοι, τους είπε πως είχε δει στον ύπνο του τη Παναγία την Αγριλιώτισσα, η οποία του έδωσε εντολή να θυσιάσει προς τιμή της, όλα τα ζώα που ήταν στο μαντρί και να προσκαλέσει στο δείπνο όλους όσους είχαν υπερασπιστεί -με κάθε τρόπο- την εκκλησιαστική περιουσία!! Έπεσε τότε ομαδικά γέλιο και χειροκρότημα και οι μόνοι που δεν φαινόταν ιδιαίτερα χαρούμενοι, ήταν εκείνοι που είχαν δανείσει στο καλόγερο τα ζώα τους... Πού να τολμήσουν όμως οι έρμοι να διαμαρτυρηθούν μπροστά μάλιστα στον Ειρηνοδίκη; Τρώγανε και το φαί τους δεν ...πήγαινε κάτω.

- *« Άτιμε καλόγερε»! Ψιθυρίζανε. «Θα μας το πληρώσεις ...».*

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

Οι βαρκάδες, τη δεκαετία του 50

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

Ο Μώλος στη δεκαετία του 60

Ο Μώλος στη δεκαετία του 70

Ο Μώλος στη δεκαετία του 60

Ο τρύγος στη δεκαετία του 50

Ο Μώλος στη δεκαετία του 60

Ο Μώλος στη δεκαετία του 50

Ο Αγρίλης της δεκαετίας του 70

Το 1968, τελειώνει και η παλιά εποχή του Αγρίλη, κι αρχίζει μια νέα περίοδος με τη δημιουργία της **νέας Μπαράκας** και εν συνεχεία του **ΟΦΑ**, για τα οποία θα μιλήσουμε χωριστά. [Για τους δήθεν ρομαντικούς, που αρέσκονται να λένε πως ο Αγρίλης ήταν τάχα πολύ ωραιότερος [!], πριν επέμβει ο **ΟΦΑ**, θα παραθέσω σε κάποιες ξεχωριστές σελίδες, μερικές παλιές φωτογραφίες που κατάφερα να βρω και που δείχνουν κάποιες εικόνες της εποχής εκείνης, για να μπορούν να υποστηρίξουν την άποψη τους, έχοντας στη διάθεσή τους και μερικά φωτογραφικά ντοκουμέντα...].

Τα χρόνια εκείνα γύρω από το 1970, ήταν πράγματι πιο ευχάριστα, τα καλύτερα ίσως χρόνια της σύγχρονης εποχής του Αγρίλη. Θυμάμαι και ποιος μπορεί εύκολα να το ξεχάσει, τη μεγάλη εκείνη παρέα που είχαμε, σχεδόν καθημερινά στον Αγρίλη, παρέα που ξεκίναγε από 2-3 άτομα που ερχόντουσαν στη Μπαράκα για τα μεσημβρινά ουζάκια τους, και που σιγά - σιγά οι τρεις γινόντουσαν δεκατρείς και μετά τριαντατρείς, για να έρθουν να κάτσουν όλοι εκεί οι γνωστοί τότε μεταξύ μας Αγριλιώτες, που το ένα τραπέζι κόλλαγε με τ' άλλο και που στη συνέχεια τα ουζάκια εξελισσόταν σε πραγματικά τσιμπούσια, για να ακολουθήσει μετά το τραγούδι και ο χορός και να κρατήσει το τυχαίο αυτό γλέντι, το εντελώς απροετοίμαστο, μέχρι αργά τις 5 η ώρα τ' απόγευμα, καμιά φορά μέχρι και το βράδυ...

Ξεχνάει εύκολα κανείς τη Ζακυνθινιά φίλη, τη **Μέλπω**, με την ωραία δυνατή φωνή της, που μας έκανε το μαέστρο για να τραγουδήσουμε τις όμορφες Ζακυνθινές καντάδες; **«Απόψε τη κιθάρα μου, τη σόλισα κορδέλες...»**,

για ν' ακουστεί το τραγούδι μας απέναντι στη Ζάκυνθο που είχε

πάει ο Παναγιώτης; Κι όταν εξαντλούσαμε το ελληνικό ρεπερτόριο και πιάναμε τα ξένα, τότε αναθάρρευε και η άλλη φίλη, η Ελληνοαμερικανίδα **Ντίνα** που και σηκωνόταν όρθια για να τραγουδήσει με τη στεντόρεια φωνή της το **«O Sole Mio...»** και να καταλήξει μετά στο αγαπημένο της κομμάτι, που ήταν γνωστό πια σε όλους μας, το **«God Bless America»**, που το έλεγε πολλές φορές δυνατά, το ένοιωθε πραγματικά και μα την αλήθεια ...έκλαιγε! [Ο Περικλής όμως ήταν πολύ μακριά για να μας ακούσει και να ασχοληθεί μαζί μας...].

Κι άλλες ωραίες στιγμές κι άλλες ωραίες αναμνήσεις. Δεν προχωρώ, γιατί μπορεί κάποιος να θυμώσουν, επειδή και μόνο τους έφερα στη μνήμη μου. Δεν είναι όλοι σήμερα το ίδιο όπως τότε. Τότε μπορούσαμε, καρπαζωνόμαστε, βριζόμαστε ακόμα, και ποτέ δεν παρεξηγιόμαστε. Σήμερα πρέπει να προσέξεις πολύ για το τι θα πεις και τι θα γράψεις, γιατί η σοβαροφάνεια δεν επιτρέπει πλέον να ξεφεύγεις κάποιων ορίων... Οι άνθρωποι έπαψαν να είναι το ίδιο αυθόρμητοι, απλοί, γνήσιοι και ανθρωπίνιοι βρε αδερφέ! Ο ατομικός ωφελισμός και η ψευτοϋπερηφάνεια, κατέστρεψαν δυστυχώς τη παλιά ατμόσφαιρα...

Δε μπορώ να παραλείψω βέβαια και τη μεγάλη **χαρτοπαιξία** που γινόταν στη Μπαράκα, που άρχιζε από νωρίς το πρωί και συνεχίζονταν ύστερα από λίγα διαλείμματα και με μια μικρή εναλλαγή των παικτών- μέχρι αργά το βράδυ, πολλές δε φορές, μέχρι και τα ξημερώματα. Τα πρώτα «αθώα» παιχνίδια, ήταν το **Ραμί** και το **Κουμ Καν**, μετά ήρθε και

ο λιγότερο αθώος **«Θανάσης»**, αλλά το παιχνίδι τελικά χάλασε, όταν κάποια ξένα στοιχεία εισχώρησαν στη παρέα και το παιχνίδι άρχισε να μην είναι μόνο παιχνίδι... Εμείς πάντως θυμόμαστε το Σωτηράκη, στη παλιά Μπαράκα που του επέτρεπε η Βακού να παίζει Ραμί λίγες μόνο ώρες, αλλά υπό τον όρο ότι στις 12 το βράδυ ο Σωτηράκης θα έπρεπε να βρισκόταν στο κρεβάτι του! Όταν

λοιπόν η ώρα έφτανε 12 και ο Σωτηράκης δεν είχε πάει στο Κελί, στο οποίο μένανε, έφτανε φουριόζα η Βακού και μ' ένα Καλάμι στο χέρι της, έκανε το τραπέζι της χαρτοπαιξίας ... «Γης Μαδιάμ»! Και δεν δίσταζε να δίνει και μερικές καλαμιές σε όλους τους παίχτες...

Στην περίοδο πάντως εκείνη του 70, θυμάμαι πως είχαμε στον Αγρίλη και κάποιες πολιτιστικές πρωτοβουλίες, που δεν ανήκαν στον ΟΦΑ, όπως το πρώτο εκείνο θερινό μας **Σινεμά**, που έπαιζε αρχικά στη Ταβέρνα του Γώγου, για κάποιο μετά διάστημα στο **ΜΥΛΟ** και αργότερα -με το **Νίκο Αντωναρόπουλο** - είχαμε και το «**Σινε-Αγρίλης**», στο μικρό παρκάκι, που είναι πίσω από τη Μπαράκα. Οι προβολές ήταν παντού στα μέρη αυτά ωραίες, έφτανε μόνο να μη φυσούσε δυνατός αέρας, οπότε η πάνινη οθόνη πήγαινε πέρα δώθε και τότε γινότανε το ...έλα να δεις!

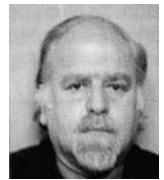

Το 1972, μεσούσης της χούντας των Συνταγματάρχων, ο νυν Μητροπολίτης Τ. & Ο. κ. **Στέφανος**, έδρασε δυστυχώς μονομερώς και εν αγνοία των Αγριλιωτών και των Φιλιατρινών και κατάργησε την δραστήρια εκείνη Επιτροπή του Αγρίλη, που είχε συσταθεί από τη Δ/ση Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Παιδείας, υπάγοντας το εκκλησάκι της Αγριλιώτισσας και όλη τη περιουσία του, στο «**Ιερό Προσκύνημα του Μοναστηρίου Κατσιμικάδας**» [!!!], προκαλώντας με την ενέργειά του αυτή, τη

μεγάλη και δικαιολογημένη αγανάκτηση των Αγριλιωτών, που αντέδρασαν τότε έντονα και δυναμικά προς κάθε κατεύθυνση. Μαζέψαμε τότε από την Αθήνα, πάνω από 200 υπογραφές Φιλιατρινών και στείλαμε μακροσκελέστατα τέλεξ, προς την **Κυβέρνηση**, την **Ιερά Σύνοδο**, τη **Μητρόπολη**, τη **Νομαρχία**, το **δήμο** και προς όλους τους **τοπικούς φορείς**. Για να αποφύγει τελικά ο Μητροπολίτης, ακόμη πιο δυσάρεστες εξελίξεις, από την επαναστατημένη κοινωνία του Αγριλιώτικου και Φιλιατρινού λαού, αναγκάστηκε τότε να υποχωρήσει μερικώς και προχώρησε στην ίδρυση ενός άλλου «Προσκυνημάτων», του σημερινού «**Ιερού Προσκυνηματος της Παναγίας της Αγριλιώτισσας**», εγκαινιάζο-

ντας δυστυχώς από τότε μια περίοδο εντάσεων και φιλονικιών, μια περίοδο πολλών ερίδων και συκοφαντιών, μια περίοδο αμφιβολίας, υποψίας και έλλειψης πλέον κάθε εμπιστοσύνης, αφού η Επιτροπή αυτή ποτέ δεν ενημέρωνε τους Αγριλιώτες, για τα πολλά έσοδα και έξοδα που διαχειριζόταν.

Η ίδρυση του «**Ιερού Προσκυνηματος**», αποτελεί ένα μεγάλο σταθμό στην ιστορία του Αγρίλη, που μάλλον δεν κολακεύει τον Αγρίλη και τους Αγριλιώτες. Δεν είναι δε και άμοιρο ευθυνών, για πολλές από τις διχόνοιες που έπεσαν έκτοτε στον Αγρίλη. Από πολλούς θεωρείται ως μια ατυχής ενέργεια η πράξη εκείνη του σημερινού Μητροπολίτη, που θα πρέπει κάποτε να αναληφθεί και ο ίδιος και να προσπαθήσει να επανρθώσει το μεγάλο λάθος του. Πρέπει το δυνατόν συντομότερο, να επανέλθει και πάλι το εκκλησάκι της Αγριλιώτισσας στην αγάπη και στη φροντίδα όλων ανεξαιρέτως των Αγριλιωτών... Για το λόγο αυτό, δεν θα αναφερθώ καθόλου στα πρόσωπα εκείνα που διετέλεσαν Επίτροποι, γιατί δέχτηκαν να υπηρετήσουν - ένα καθόλου κολακευτικό για τον Αγρίλη - καθεστώς, αν και κανά δυο από τα πρόσωπα αυτά, συνεισέφεραν κάποιες πολύτιμες υπηρεσίες στην εκκλησία της Αγριλιώτισσας. Μόνο εάν καταφέρουμε και κανείς Αγριλιώτης δεν δεχτεί να υπηρετήσει το «**Ιερατείο**», υπάρχει κάποια ελπίδα, να ξαναδούμε στον Αγρίλη ...άσπρη και πάλι μέρα!

Από το 1970 και ύστερα, είναι αλήθεια πως όλοι όσοι διετέλεσαν **Δήμαρχοι Φιλιατρών**, (**Αν. Παπαδόπουλος**, **Γ. Βορρές**, **Θ. Μπυϊκάς**, **Αθ. Τσάφος**, **Ι. Γκότσης**, **Διον. Σπέντζας**, **Δημ. Σωτηρόπουλος** και **Αλκ. Ξύγκας**) φρόντισαν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τα θέρετρα των

Φιλιατρών και προσέφεραν όλοι τους πολύτιμες υπηρεσίες και στον Αγρίλη όπως ασφαλτοστρώσεις δρόμων, πεζοδρόμια, ηλεκτροφωτισμό δρόμων, επέκταση δικτύου ύδρευσης και παροχή πόσιμου νερού, καθαριότητα και τακτική αποκομιδή σκουπιδιών, καθάρισμα των μύλων από τα φύκια και θα πρέπει να πω πως όλοι τους συμπαραστάθηκαν με ζέση στο δημιουργικό έργο του **ΟΦΑ**.

Ελπίζω και εύχομαι, πως κι ο σημερινός Δήμαρχος, **Άλκης Ξύγκας**, νεαρός στην ηλικία αλλά κυρίως επειδή είναι γέννημα και θρέμμα του Αγρίλη, θα φροντίσει –περισσότερο από κάθε άλλον- να αφήσει στο πέρασμά του ένα σημαντικό έργο και τη δική του προσωπική σφραγίδα. Ο Άλκης έχει χαρίσει στο παρελθόν πολλές όμορφες στιγμές στον Αγρίλη, τραγουδώντας ως νέος με την παρέα του και παίζοντας το ακορντεόν του, στιγμές πολύ ωραίες που πράγματι δεν ξεχνιούνται ποτέ εύκολα.

Ευχόμαστε τώρα που τον κέρδισε η πολιτική, να μην τον χάσει ο Αγρίλης, Και κυρίως να φροντίσει να μη πέσει κι αυτός θύμα των ...«ίσων αποστάσεων».

Πριν κλείσω το κεφάλαιο αυτό θα ήθελα να αναφέρω και τη μεγάλη προσφορά της **Τράουντ Γκότση** [συζύγου του ιατρού **Πέτρου Γκότση**], η οποία από τότε που εγκαταστάθηκε στον Αγρίλη, τον αγάπησε ιδιαίτερα και κατάφερε με το μεράκι της και τη δεξιοτεχνία της, πάνω σε θέματα κηποτεχνίας, να φτιάξει ένα πραγματικό «**κήπο της Εδέμ**» στον Αγρίλη και να καταστήσει το όνομα του Αγρίλη γνωστό, σε όλους όσους ασχολούνται με την ανθοκομική και τη κηποτεχνία. Το όνομα του Αγρίλη έχει αναφερθεί σε πολλά ελληνικά και ξένα περιοδικά και βιβλία, που ασχολήθηκαν με τη κηπουρική εργασία της Τράουντ Γκότση.

Πρέπει πάντως εδώ να ομολογήσω, πως όλοι ανεξαιρέτως οι Αγριλιώτες, άσχετα με την οικονομική τους κατάσταση, έχουν δείξει ιδιαίτερο ζήλο στο πράσινο και στη καλλιέργεια λουλουδιών και διατηρούν τους **πιο όμορφους κήπους** της ευρύτερης περιοχής των Φιλιατρών και όχι μόνον! Κρίμα που δεν επιβραβεύονται από το δήμο, ώστε να παραδειγματιστούν και άλλοι συμπολίτες μας.

Κλείνοντας το κεφάλαιο για τον Αγρίλη του 70, θέλω να προσθέσω δυο λέξεις κολακευτικές και για το φίλο μας το **Γιώργο Γώγο**,

που πράγματι τις αξίζει, γιατί με την ωραία Ταβέρνα του έχει κι αυτός προσφέρει -για περίπου 50 χρόνια- ένα αρκετά σημαντικό έργο, στην όλη ανάπτυξη του τοπικού τουρισμού μας. Η ζεστή –οικογενειακή- ατμόσφαιρα της «**Ταβέρνας Γώγου**», έχει εκτιμηθεί και αγαπηθεί από τους Αγριλιώτες, που ξέρουν να διακρίνουν, να ξεχωρίζουν και να στηρίζουν τα κέντρα και τους επιχειρηματίες εκείνους, που το αξίζουν.

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

Μπαράκα , δεκαετία 70

Μπαράκα, δεκαετία 80

Μπαράκα , δεκαετία 70

Μπαράκα, δεκαετία 80

Αγρίλης, 2001

Γήπεδο μπάσκετ, 2001

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

Μπαράκα , δεκαετία 90

Μπαράκα, δεκαετία 90

Μπαράκα , δεκαετία 90

Μπαράκα, δεκαετία 80

Μπαράκα , δεκαετία 90

Αγρίλης, 2001

Η απαρχή μιας νέας εποχής

ΦΙΛΙΑΤΡΙΝΟΙ,

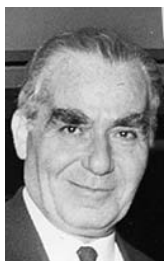
Ενισχύσατε με ένθουσιασμό τὸ ἔργον αὐτό. Είναι ἔργον πολιτισμοῦ καὶ θὰ ἐξυπηρετῆ μίαν βασικὴν ἀνάγκην τῆς περιοχῆς μας. Ἐπιθυμία μας εἶναι τὸ ὡς ἄνω κέντρο νὰ ἀποτελέσῃ κόσμημα τῶν Φιλιατρῶν καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ πραγματοποιήσις του θὰ χάριση ἱκανοποίησιν καὶ ὑπερφάνεαν σὲ ὅλους τοὺς Φιλιατρινούς. Ἐνισχύσατέ το μὲ μίαν συμβολικὴν εἰσφορὰν ὥστε τὸ ἔργο αὐτὸ νὰ εἶναι ἔργο ΟΛΩΝ τῶν Φιλιατρινῶν.

περιοχές της Ελλάδας και της Ευρώπης, αποτελούν σήμερα τη μόνη προσοδοφόρο πηγή από την εκμετάλλευση της εύφορης Αγριλιωτικής γης.

Η Μπαράκα του Αγρίλη πέρασε σε μια άλλη εντελώς νέα εποχή μετά το 1968, που χτίστηκε το σημερινό κτίριο. Επειδή πολλά ξεχνιούνται εύκολα, πρέπει εδώ να αναφέρω το ιστορικό της, έτσι για να ...θυμούνται οι παλιοί και να μαθαίνουν οι νέοι. Η πρωτοβουλία της ανέγερσης του νέου κτιρίου, όπως και η όλη φροντίδα τόσο για τη συγκέντρωση των χρημάτων όσο και για την εκπόνηση των σχεδίων της νέας Μπαράκας, ήταν καθαρά μια ιδιωτική πρωτοβουλία που πήρανε το 1968, τέσσερις φίλοι.

Οι Γεώργιος Στ. Χριστόπουλος, Γιάννης Μαραγκός, Τηλέμαχος Κάης και Κώστας Σπανός, που είχαμε συνεργαστεί με επιτυχία προηγουμένως [1964 - 1977] στο Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας των Φιλιατρινών της Αθήνας και είχαμε αφήσει πίσω μας ένα πολύ καλό έργο, αλλά και ένα πολύ καλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα για την

Αδελφότητα. Ζητήσαμε λοιπόν τότε την άδεια της Εκκλησιαστικής Επιτροπής του Αγρίλη, [που δεν ήταν αυτή του «Ιερού Προσκυνήματος»], να μας επιτρέψει να προχωρήσουμε στη πραγματοποίηση του στόχου μας για ένα καινούργιο κτίσμα της «Μπαράκας». Όλοι επείσθησαν από μας τότε, πως το παλιό στέκι των Αγριλιωτών, η Μπαράκα, έπρεπε να μεγαλώσει και να εκσυγχρονιστεί, για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις νέες πολλές και σύγχρονες ανάγκες της αυξημένης και διαφοροποιημένης οπωσδήποτε νέας πηλατιάς του.

Ευτυχώς τότε η Επιτροπή δεν ελεγχόταν μονομερώς από τη Μητρόπολη και η παρουσία σ' αυτή τόσο του Δημάρχου Φιλιατρών Δ. Τζάνε, όσο και των άλλων εκπροσώπων των Φιλιατρινών φορέων, επηρέασε ευνοϊκά την απόφασή της και μας δόθηκε γραπτή εξουσιοδότηση, να ενεργήσουμε επί του θέματος αυτού, όπως εμείς θα νομίζαμε καλύτερα. Ήταν βέβαια και η παρουσία στην Εκκλησια-

στική Επιτροπή των αιώνηστων Αγριλιωτών **Μάριου Βορρέ** και **Ανδρέα Παρίσσου**, που συνέβαλε στο να έχουμε μια πολύ καλή και εποικοδομητική συνεργασία με την τότε Επιτροπή, προς όφελος της εκκλησίας αλλά και του Αγρίλη γενικότερα.

Η «εκστρατεία» που έγινε για να μαζευτούν τα απαραίτητα χρήματα απέδωσε καταπληκτικά αποτελέσματα. Στείλαμε επιστολές, κάναμε τηλεφωνήματα, επικοινωνήσαμε με πολλά σημαίνοντα τότε πρόσωπα και σε πολύ μικρό διάστημα συγκεντρώσαμε όλα τα απαραίτητα χρήματα. Μέχρι και εισφορές σε υλικά είχαμε πάρει, από Βιομηχανίες και Βιοτεχνίες της Αθήνας με τις οποίες υπήρχαν προσωπικές φιλικές σχέσεις. Ο **Γιώργος Χριστόπουλος** ανέλαβε τα αρχιτεκτονικά σχέδια και ο **Αλέκος Χριστόπουλος** τη στατική μελέτη. Ο **Νίκος Χριστόπουλος** και ο **Ανδρέας Παρίσσο** είχαν την επίβλεψη και ο **Μάριος Βορρέ** παρελάμβανε τα

χρήματα που εμείς μαζεύαμε και του στέλναμε από την Αθήνα και έκανε τις πληρωμές, μαζί με τον ταμία της Επιτροπής. Ο **Μπάμπης Μανώλης** ήταν ο άμισθος «εργοδηγός», που φρόντιζε καθημερινά να μη λείπει κανείς τεχνίτης από το έργο, ούτε και κάτι από τα απαιτούμενα υλικά, ώστε το έργο να προχωράει και να μην υπάρχει καθυστέρηση. Και πράγματι δεν χάσαμε ούτε μια μέρα.

Οι γενναιόδωρες εισφορές των απανταχού Αγριλιωτών, καινούργιων και παλαιών, κάλυψαν αμέσως όλη τη δαπάνη της ανέγερσης και το σημερινό αυτό όμορφο κτίριο της «Μπαράκας», ήταν έτοιμο πριν το Πάσχα του 1969. Τα εγκαίνια της νέας Μπαράκας, έγιναν το **1970**, τότε που κατεβάσαμε από την Αθήνα την Βελγίδα καλλονή **Κορίνα**, τη **Miss International Tourism!!**

Απο τότε και μετά, ο Αγρίλης πήρε μια άλλη πνοή, μια άλλη ζωντάνια και πέρασε στην εποχή εκείνη που άφησε πίσω της - με ανεξίτηλα σημάδια- τη δική της «σφραγίδα». Τη σφραγίδα όλης εκείνης της προηγούμενης προοδευτικής γενιάς των Αγριλιωτών, που δραστηριοποιήθηκε πολύ αποδοτικά, μέχρι το τέλος του περασμένου αιώνα.

Αναφέρομαι σε άλλο σημείο για τα ωραία γλέντια και ξενύχτια των Αγριλιωτών και παραθεριστών της εποχής εκείνης, που θα μείνουν αλησμόνητα. Η «χρυσή» αυτή εποχή του νεότερου Αγρίλη, κράτησε 30 περίπου χρόνια, χωρίς κανένα σύννεφο να σκιάσει τις σχέσεις όλων μας. Και είμαι σίγουρος πως οι ευχάριστες εκείνες στιγμές έχουν μείνει αλησμόνητες σε όλους μας. Αυτά συνέβησαν πριν έρθουν οι γνωστοί εκείνοι ...«Εφιάλτες» και ο Αγρίλης υποστεί και πάλι ένα αποτροπιαίο κι ελεεινό ... «κούρσεμα»!

Δεν θα αναφερθώ στο ιστορικό της θλιβερής αυτής υπόθεσης, που αμαυρώνει τη σύγχρονη εποχή του Αγρίλη και την ιστορία του **ΟΦΑ** κατά τη περίοδο 1996-97. Αυτά είναι γνωστά και έχουν πλέον καταδικαστεί στη συνείδηση των περισσοτέρων. Για όσους μόνο δεν γνωρίζουν το θέμα, απλώς θα πω

περιληπτικά εδώ, πως η υπόθεση αφορά κάποια ανυπόληπτα άτομα στα οποία είχε ανατεθεί η διοίκηση του κοινωφελούς αυτού Συλλόγου και τα οποία καταχράστηκαν και πρόδωσαν την εις το πρόσωπό τους εμπιστοσύνη των μελών του Συλλόγου, βλάπτοντας ανεπανόρθωτα τα συμφέροντα του συλλόγου, χάριν και μόνον των προσωπικών τους συμφερόντων. Το θλιβερό αυτό θέμα ταλαιπώρησε δικαστικά, όχι βέβαια τους επίσημους φορείς που θα έπρεπε να είχαν αντιδράσει αμέσως δυναμικά και αποτελεσματικά εναντίων των πρωταίτιων εκείνων προσώπων, αλλά δυστυχώς μια δράκα μόνο ευαίσθητων Αγριλιωτών, οι οποίοι ανέλαβαν να σηκώσουν μόνοι τους όλο το βάρος των δικαστικών υποθέσεων και υπέστησαν πολλά δεινά για να υπερασπιστούν και να συνδράμουν τα κοινά συμφέροντα των Αγριλιωτών και της εκκλησίας, τη στιγμή μάλιστα που οι άνθρωποι του «**Ιερού Προσκυνηματος**» άλλοτε σιωπούσαν και κρυβόντουσαν και άλλοτε ενεργούσαν και παρασηκνητικά εις βάρος των συμφερόντων της εκκλησίας, μη διστάζοντας ακόμα και να συνεργαστούν με τους καταπατητές της εκκλησιαστικής περιουσίας!

Με τη **νέα Μπαράκα**, ο Αγρίλης πέρασε και σε μια άλλη εποχή καλλιέργειας. Ή εποχή της σταφίδας και της σποράς σταριού, με τις εικόνες του τρύγου, των αλωνιών, του θέρους και της θημωνιάς, αποτελούν πλέον ανάμνηση για τους ηλικιωμένους σημερινούς Αγριλιώτες. Η εικόνα του Αγρίλη άλλαξε. Ένας απέραντος ελαιώνας, κάλυψε τα πάντα. Έχασε τη παλιά ομορφιά του ο κάμπος εκείνος του Αγρίλη, ο απέραντος **σταφιδόκαμπος**, που απλωνόταν με το έντονο πράσινο χρώμα του από το Φιλιατρικό ποτάμι μέχρι κοντά στο Κέντρο του Αγρίλη. Μόνο λίγες **αχλαδιές**, **συκιές** και **μουριές** ξεφύτρωναν αραιά και που, γύρω συνήθως από τις **φρατζάτες** και τα **σταφιδόσπιτα**. Χάθηκε επίσης και η άλλη εικόνα που διαδέχτηκε τη **σταφιδοκαλλιέργεια**. Εκείνη με τα σπαρμένα χωράφια, που από πράσινα γίνοντουσαν χρυσαφένια τον Ιούνιο και που μετά το θερισμό και το αλώνισμα του σταριού, έπαιρνε μια άλλη όψη, εκείνη με τη κίτρινη πλέον καλαμιά, που είχε απομείνει στα χωράφια. Υπήρχε και η ωραία εικόνα με τις **θημωνιές** και τους σωρούς με τ' άχυρα και με τα **χαράρια** που μεταφερόταν το άχυρο από το αλώνι στο αχούρι του φιλιατρινού σπιτιού. Τελευταία βέβαια, είχαμε τις πιο σύγχρονες εικόνες με τις αλωνιστικές μηχανές, που έβαζαν το στάρι στα σακιά και κάνανε το άχυρο δέματα...

Η **ελαιοκαλλιέργεια** όμως που τελικά επικράτησε δεν έφερε καμία ουσιαστική πρόσοδο στους Αγριλιώτες κι αν δεν υπήρχαν οι επιδοτήσεις του λαδιού, θα είχανε σίγουρα ένα παθητικό αποτέλεσμα, λόγω της χαμηλής τιμής του λαδιού. Ευτυχώς όμως που η γόνιμη γη του Αγρίλη και το ήπιο κλίμα του, αποδείχτηκαν ιδιαίτερα κατάλληλα για τη **καλλιέργεια των πρώιμων κηπευτικών προϊόντων**. Καλλιέργεια τόσο μέσα σε σύγχρονα θερμοκήπια, όσο και στο ύπαιθρο, στα χωράφια. **Πατάτες** κι **αγγούρια** αρχικά, μετά όλα σχεδόν τα είδη ζαρζαβατικών, και μάλιστα με καλλιέργειες που διαδεχόταν η μία την άλλη, όλους τους μήνες του χρόνου. **Ντομάτες**, **μελιτζάνες**, **πιπεριές**, **κολοκύθια** και **φασολάκια**, **πεπόνια**, κυρίως όμως **καρπούζια**.

Η **καρπουζοκαλλιέργεια** έχει γίνει σήμερα το υπ. αρ. ένα προϊόν, για όλη τη περιοχή του Αγρίλη. Καλλιεργούμε τα πιο πρώιμα καρπούζια στην Ευρώπη, αλλά και τα πιο νόστιμα και ίσως και τα πιο ακριβά. Οι έμποροι έρχονται πρώτα στον Αγρίλη κι εκεί θα φροντίσουν να μάθουν όλα όσα αφορούν

τη παραγωγή καρπουζιών σ' όλη τη Τριφυλία. Εκεί θα πληροφορηθούν το σύνολο της αναμενόμενης παραγωγής, θα πάνε στα χωράφια να δουν τη ποιότητα των καρπουζιών, θα τους πουν ποιές αγορές στην Ευρώπη έχουν ανοίξει για το καρπούζι και τελικά θα έρθουν και στο ψητό! Στις τιμές που είναι διατεθειμένοι να προσφέρουν για τα πιο πρώιμα καρπούζια. Ο Αγρίλης κάθε χρόνο, στις τελευταίες μέρες του Μάη,

γίνεται πάλι το εμπορικό κέντρο της Τριφυλίας, όπως παλαιά γίνονταν το ίδιο, με το σταφιδεμπόριο. Καλλιεργητές από όλες τις γειτονικές περιοχές, θα συγκεντρωθούν δύο και τρεις φορές την ημέρα στη **Μπαράκα**, για να μάθουν νέα και να ανταλλάξουν τις πληροφορίες τους. Ακούνε τους πιο μεγάλους και πιο έμπειρους παραγωγούς, σφυγμομετρούν ο ένας την αντοχή του άλλου ως προς τις τιμές που θα ήταν ευχαριστημένοι να πουλήσουν, προσπαθούν να πληροφορηθούν για το πώς πάει η παραγωγή καρπουζιών στην Ηλεία, ρωτάνε συνεχώς τα νεότε-

ρα από το δελτίο καιρού της Μετεωρολογικής Υπηρεσίας και κρύβουν την αγωνία τους και τον εκνευρισμό τους, πειράζοντας ο ένας τον άλλο, με κάθε είδους αστειό.

Οι παραγωγοί των κηπευτικών προϊόντων σήμερα στον Αγρίλη και κυρίως οι καρπουζοκαλλιεργητές, είναι το πιο δυναμικό στοιχείο που προσφέρει ζωντάνια και έντονο σφυγμό, στην οικονομία γενικά του τόπου και της περιοχής. Είναι το νέο αίμα του Αγρίλη. Αν τα κηπευτικά πάνε καλά, τότε όλοι θα πάνε καλά. Και τα μαγαζιά θα δουλέψουν και τα Κέντρα θα γεμίσουν κόσμο. Ευτυχώς που κι εδώ φαίνεται πως η **Αγριλιώτισσα** έχει πάντα το νου της να μην αφήσει τους παραγωγούς και τον Αγρίλη μόνους, στο ...έλεος του Θεού!

Επειδή όμως ο νέος αυτός πλούτος της περιοχής, δεν οφείλεται σε ... θαύματα αλλά μάλλον στους άξιους παραγωγούς των κηπευτικών προϊόντων του Αγρίλη, καλό είναι εκτός από την Αγριλιώτισσα, να πούμε κι ένα μπράβο στους ίδιους εκείνους τους παραγωγούς του Αγρίλη, που είναι όλοι τους νέα παιδιά, έξυπνα και συμπαθέστατα και που χάρις σ' αυτούς ο **Αγρίλης ξαναζεί μια νέα ελπιδοφόρα «χρυσή εποχή»!** Μπορεί –άθελά μου- να παραλείψω κάποιους, αλλά θα προσπαθήσω να θυμηθώ τα ονόματα όλων εκείνων που βλέπω καθημερινά σχεδόν να συγκεντρώνονται –τη περίοδο της συγκομιδής- στη **Μπαράκα** και θα περιοριστώ βέβαια μόνο σ' εκείνους που καλλιεργούν αγριλιώτικα χωράφια. Στους **Παναγιώτη Γώγο, Γιώργο Γώγο, Μπάμπη Τσαφάρá, Κανέλλο Κανελλόπουλο-Παραλία, Όμηρο Σάμπαλη, Παναγιώτη Γκότση, Χρήστο Λυγκονό, Μπάμπη Σωτηρόπουλο-Πλήρης, Σπύρο Γαβρίλη, Σάκη Παπαθεοδωσίου-Μήτρακα, Γιάννη Δημητρόπουλο, Κώστα Μαλάμο, Κυριάκο Λατάνη, Γιάννη Κυριακόπουλο, Νίκο Σαπτέρα, Κυριάκο Κυριακόπουλο, Σταύρο Κωτσάκη, Μανώλη Κεντρή,**

Θανάση Σταυρόπουλο-Μερμέτη, Ανδρέα Τσίγγανο, Βαγγέλη Γιαννόπουλο, Άγγελο Παπαγεωργίου και Μίμη Τάμπαση. Δεν θα παραλείψω όμως και τους «γείτονες» καλλιεργητές κηπευτικών προϊόντων, που καλλιεργούν τα χωράφια της παραλίας Διπόταμου, αλλά που βρίσκονται κι αυτοί καθημερινά στον Αγρίλη:

Το Μπάμπη Παπαδόπουλο, το Νίκο Ξηρόκωστα, το Δημήτρη Παναγιωτόπουλο, το Μιχάλη Μπακούρο, τον Αλέκο Λεβεντογιάννη, τον Ανδρέα Θεοδωσόπουλο και τον Αλέξη Χήναρη.

(Να μη ξεχάσω πάντως να πω στους φίλους καρπουζοκαλλιεργητές, πως μετά το φόρτωμα των νταλικών, καλό είναι να μαζεύουνε και τα σπασμένα καρπούζια που ξεχνιούνται στους δρόμους και βρωμάει όλος ο Αγρίλης για μεγάλο διάστημα.)

Η ίδρυση και το έργο του ΟΜΙΛΟΥ ΦΙΛΩΝ ΑΓΡΙΛΗΣ

Ο Ο.Φ.Α. ιδρύθηκε το 1970, μέσα από το ίδιο αίμα των νέων Αγριλιωτών, εκείνων που είχαν φτιάξει τη «Μπαράκα» και που συνέβαλαν στο να αρχίσει μια άλλη, σύγχρονη και πιο καλύτερη εποχή για τον Αγρίλη. Ο Ο.Φ.Α. είχε έδρα τότε την Αθήνα και μόνο παράρτημα στα Φιλιατρά. Ήταν ένας πολιτιστικός και εξωραϊστικός Σύλλογος και υπήρξε ένα πραγματικό κοινωνοφελές Σωματείο, πρότυπο για τη περιοχή, στο οποίο, οφείλονται πολλά από αυτά που έχει σήμερα να παρουσιάσει ο Αγρίλης.

Καλοκαίρι "1970,,

Με πίστη και αγάπη και ενθουσιασμό για το έργο, που αρχίζουμε να εκπέμπουμε και προσηγορευμένοι όσο μπο-

ειχαριστίας και από μόνη της να προσφέρει τις υπηρεσίες της και να υποβληθεί σε οικονομικές θυσίες και παλαιότητες για την πραγματοποίηση του έργου τούτου. Σημαντική έπιση μεγάλην έχει όταν τα πρόσωπα αυτά είναι εκείνα που πρωτοστατούν πάντοτε σε κάθε κίνηση, που άποσκοπε στην πρόοδο του τόπου των για την όφελεια της κοινωνίας γενικότερα.

Τα πρόσωπα, που συγκροτούν τον Όμιλο «Φίλοι του Αγρίλη» είτε διαμένουν στην Αθήνα, είτε στα Φιλιατρά ή άλλοι είναι εκείνα που δεν ηρέμησαν ποτέ να

Ξεκίνησαν και πάλι οι ίδιοι σχεδόν άνθρωποι που είχαν δραστηριοποιηθεί από το 1968 για τη νέα Μπαράκα και συσπειρώθηκαν γύρω τους όλοι οι απανταχού τότε Αγριλιώτες και φίλοι του Αγρίλη, για να δώσουν με μεράκι και ενθουσιασμό και χωρίς καμία υστεροβουλία, τη γενναία συνεισφορά τους. Οι άνθρωποι αυτοί ήταν οι πρωτοπόροι, που κατάφεραν με κόπο να καταστήσουν τον Αγρίλη, ένα όμορφο και σύγχρονο τουριστικό θέρετρο.

Τα ιδρυτικά μέλη του ΟΦΑ, με αλφαβητική σειρά ήταν: **Αθανασόπουλος Ιωαν. Γεώργιος, Αθανασοπούλου Ιωαν. Βακώ, Αλεξανδρόπουλος Γρ. Αντώνιος, Ανάργυρος Σπ. Γεώργιος, Γαβρίλης Γρ. Γεράσιμος, Ηλιόπουλος Παν. Αντώνης, Κάης Βασ. Τηλέμαχος, Κωτσάκης Παν. Ιωάννης, Λειβαδίτης Θ. Ιωάννης, Μαντζουράνης Χρ. Ιωάννης, Μητρομάρας Δ. Αθανάσιος, Παναγάκης Π. Ανδρέας, Σπανός Αλ. Κώστας, Τσάφος Χ. Παναγιώτης και Χριστόπουλος Στ. Αλέκος.**

Τα περισσότερα από τα ιδρυτικά μέλη του ΟΦΑ, ήταν Αθηναίοι που δεν είχαν άμεση ή έμμεση σχέση με τον Αγρίλη, αλλά που αγάπησαν πολύ τον Αγρίλη, περισσότερο ίσως κι από μερικούς βέρους Αγριλιώτες. Όλα τα άτομα εκείνα και άλλοι πολλοί που γράφτηκαν μέλη στη συνέχεια [Γιάννης, Σταύρος και Νίκος Μαραγκός, Γιώργος, Τάκης και Νίκος Χριστόπουλος, Αλέκος

Σταυριανόπουλος, Θωμάς Μανιάτης, Φώνη Τσάφου, Χρυσά Αλεξανδροπούλου, Γίτσα Μπαρτζελά, Διονυσία, Τασία και Κούλα Δούμουρα, Γιάννης Παυλής, Μπάμπης Αθανασόπουλος, Χρήστος Σπανός, Νίκος Μιχαλόπουλος, Γιώργος Σωτηρόπουλος, Νίκος Κάσαρης, Κώστας Κόλλιας, Ανδρέας Κίτσος, Νήσος, Τάκης και Φώτης Μπακούρος, Μπάμπης Δαγκλής, Νίκος Παρίσσης, Άλκης, Κώστας, Γιώργος, Δημητράκης και Μπάμπης Βωβός, Κώστας Μάϊνος, Τάκης Κόλλιας, Σάκης Κορόβιλας, Τάκης Παναζόπουλος, Νίνος Σταματόπουλος, Νίκος Χάραρης, Γιάνκος Βωβός, Δημήτρης Μπουγάς, Νίκος Ταμπάκης, Κώστας Βάρδας, Βασίλης Ανάργυρος, Άγγελος Κάης, Αλέκος Βασιλακόπουλος κ. ά. από την Αθήνα, αλλά και οι διαμείνοντες στον Αγρίλη και στα Φιλιατρά, Νιόνιος Παναγόπουλος, Ανδρέας Παρίσσης, Μάριος Βορρές, Τάσος Παπαδόπουλος, Σπύρος Γκόνης, Μπάμπης Μανώλης, Γιώργος Γιαννόπουλος, Μπάμπης Βογιατζής, Θάνος Τσάφος, Σάκης Τσάφος, Παναγιώτης Ξυγκας, Πάνος Σκαλιτής, Θανάσης Θεοδωρόπουλος, Γιώργος Φωτόπουλος, Μπάμπης και Θωμάς Γαβρίλης, Γρηγόρης και Σπύρος Γαβρίλης, Φώτης και Γιάννης Παρίσσης, Σάκης Παπαθεοδοσίου κ.ά.], προσέφεραν πράγματι πάρα πολλά την εποχή εκείνη και

φυσικά με απόλυτη και αποδεδειγμένη ανιδιοτέλεια και χωρίς καμιά απολύτως υστερόβουλη σκέψη στο μυαλό τους.

Επειδή όμως οι καιροί άλλαξαν και οι άνθρωποι σήμερα έχουν διαφορετικές αρχές και διαφορετικά πιστεύω, νομίζω πως το σημερινό Σωματείο του **ΟΦΑ**, θα πρέπει ίσως να αλλάξει όχι μόνο το καταστατικό του, αλλά και το όνομά του ακόμη. Να γίνει «**Σύλλογος Αγριλιωτών**». Υπάρχουν πολλοί λόγοι, που δεν θέλω εδώ να αναφέρω, εκτός μόνο ότι πολλά πλέον μπορούν να συμβούν, με την ανεξέλεγκτη είσοδο νέων μελών -άσχετων με τον Αγρίλη ατόμων, που μπορεί να εμφανισθούν κάποια μέρα για να γραφτούν ως μέλη, με την ιδιότητα δήθεν των ...«**φίλων του Αγρίλη**», ενώ μετά τη ψηφοφορία, θα εξαφανισθούν για πάντα!! Οι εκάστοτε εμφανιζόμενοι ως «**φίλοι**» του Αγρίλη, μπορεί να έχουν δυστυχώς και κάποια

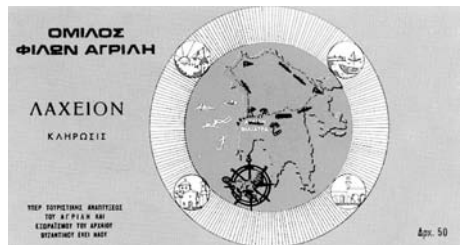
άλλα πράγματα στο μυαλό τους, ιδίως μάλιστα όταν επιστρατεύονται ως «**μέλη μιας χρήσεως**» και εμφανίζονται στις Συνελεύσεις ως αβανταδόροι άλλων, με δικαίωμα μάλιστα ψήφου, οπότε μπορούν εύκολα να επηρεάσουν κάποιες κρίσιμες αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης... Άνετα π.χ. μπορεί κάποιος να φέρει σήμερα ή αύριο, 20 έως 30 δικά του πρόσωπα στη Συνέλευση, που να μην είναι Αγριλιώτες αλλά δικοί του φίλοι και με τη ψήφο τους, να καταλάβουν μέχρι και τη Διοίκηση ακόμη του Σωματείου, με ότι αυτό μπορεί να συνεπάγεται ... Ας το λάβουν υπόψη τους οι σημερινοί Αγριλιώτες και ας λάβουν τα μέτρα τους.

Τα λέω δε όλα αυτά, με πλήρη επίγνωση της σοβαρότητας του θέματος.

Η αρχική παρουσία του **ΟΦΑ**, δεν διέτρεχε ποτέ τέτοιους κινδύνους, γιατί τότε στο Σύλλογο αυτό, μόνο να δώσεις μπορούσες και όχι να πάρεις. Η δράση του **ΟΦΑ**, κατά τα πρώτα χρόνια της ύπαρξής του, είναι κάτι που δεν θα πρέπει να το λησμονήσουν οι παλιοί και κάτι που θα πρέπει να το μάθουν και οι νεότεροι Αγριλιώτες. Τότε, δεν υπήρχαν πηγές πληγής εσόδων, όπως υπάρχουν σήμερα. Κάθε έργο, έπρεπε να γίνεται με προσωπική βασικά εργασία, ή με άμεση οικονομική ενίσχυση από τα ίδια τα μέλη. Και όταν η αγορά κάποιων υλικών και αντικειμένων ήταν πέραν της οικονομικής δυνατότητας των μελών του, τότε αναγκαζόμαστε να δραστηριοποιηθούμε ποικιλοτρόπως, για να συγκεντρώσουμε τα χρήματα

που χρειαζόμαστε. Μέχρι και **Λαχείο πανελληνίας κυκλοφορίας** είχαμε εκδώσει, για να συγκεντρώσουμε χρήματα με τα οποία χρηματοδοτήσαμε τα έργα που έγιναν τότε. Ασφαλώς βέβαια σημαντικό ρόλο έπαιξε και προσφορά προσωπικής εργασίας από όλους

τότε τους Αγριλιώτες που βρισκότουσαν στον Αγρίλη, η ανταπόκριση των οποίων ήταν πράγματι άμεση και πολύ ενθουσιώδης.

Το πρώτο μέλημα λοιπόν του ΟΦΑ τότε, ήταν να καθαρίσει όλη τη περιοχή, απ' άκρου εις άκρον και να φυτέψουμε παντού πλουσιο και ωραίο πράσινο, σε άνθη, θάμνους και δέντρα. Μαζέψαμε πολλά όντως χρήματα [βασικά από την Αθήνα] και προχωρήσαμε στα εξής έργα:

Περιμανδρώθηκε - με ωραία **σκαλιστή πέτρα** - όλος ο κατεστραμμένος τότε **μανδρότοιχος** του μικρού λιμανιού, του **Μικρολίμανου**, ή του **porto piccolo**, όπως το αποκαλούσαν οι ξένοι, με την επίβλεψη των Πολ. Μηχανικών, **Νίκου Χριστόπουλου** και **Ανδρέα Παρίσσου**. Διαμορφώθηκε στη συνέχεια ο χώρος της κεντρικής πλατείας με τα μικρά σπιτάκια, τα «**κελιά**», και όλοι οι χώροι,

γύρω από την εκκλησία, που διαμόρφωσαν ένα ενιαίο «**Κέντρο**» του οικισμού Αγρίλη. Όλα απέκτησαν άφθονο και ωραίο πράσινο με πικροδάφνες, γεράνια, κουκουναριές, πλατάνια, μουριές, ευκαλάττους, αλμυρικά... Ο Γεωπόνος και Δ/ντής τότε του Εθνικού Κήπου, συμπολίτης μας **Νίκος Ταμβάκης**, μας έκανε τα σχέδια της φύτευσης και μας έδωσε και κατάλογο των φυτών που έπρεπε να χρησιμοποιήσουμε. Δυστυχώς οι οδηγίες του αργότερα αγνοήθηκαν και το «μοντέρνο» γκαζόν, παραμέρισε τους ιβίσκους και τις τριανταφυλλιές...

Από τον **Ο.Φ.Α.** της πρώτης εκείνης περιόδου, διαμορφώθηκε αρχικά και το **πρώτο αθλητικό γήπεδο** [το **γήπεδο του Ποδοσφαίρου**], στο χώρο των πρώην Κατασκηνώσεων. Οι άνθρωποι της πρώτης περιόδου του **ΟΦΑ**, άρπαξαν αμέσως τότε την ευκαιρία, όταν καταργήθηκαν οι κατασκηνώσεις και μετέτρεψαν ένα μέρος του εγκαταλειμμένου δημόσιου χώρου, σε αθλητικό γήπεδο. Αργότερα «**καταπάτησαν**» και τον υπόλοιπο χώρο των κατασκηνώσεων, εκεί όπου σήμερα βρίσκονται τα γήπεδα **Μπήτης-Βόλεϋ**, **Τένις** και **Μπάσκετ**. Έτσι ο χώρος των πρώην Κατασκηνώσεων μεταβλήθηκε στο σημερινό «**Αθλητικό Κέντρο Αγρίλη**», που το χαίρονται όλοι και που κάποιιοι μάλιστα τον καμαρώνουν ιδιαίτερα... Κανείς όμως δεν ομολογεί, το ποιος ήταν εκείνος που πήρε τότε το ρίσκο και που πλήρωσε μάλιστα κι από τη σέπη του, για να γίνει ο χώρος αυτός ένας κοινόχρηστος χώρος,

που εξυπηρετεί σήμερα τον Αγρίλη, χωρίς να βλέπεται -στο ελάχιστο- και το δημόσιο γενικά συμφέρον. Ο χώρος αυτός είναι σήμερα χαρακτηρισμένος ως **χώρος κοινής ωφελείας** και κανείς πια δεν μπορεί να τον ...«αγγίξει» και να τον αφαιρέσει από την «κοινοκτημοσύνη» όλων των Αγριλιωτών. Αν δεν είχε γίνει τότε η ενέργεια της αυθαίρετης εκείνης «καταπάτησης», ο χώρος αυτός θα είχε οπωσδήποτε περιέλθει στη **Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου**, η οποία στη συνέχεια θα τον είχε εκποιήσει, σε κάποιους ...«μάγκες» ιδιώτες. Ποιοί όμως, απ' όσους γνωρίζουν την ενέργεια αυτή, έχουν την αρετή και τη τόλμη να αποκαλύψουν την αλήθεια των όσων τότε συνέβησαν; [Μόνο ο εργολάβος χωματοουργικών εργασιών, **Λάκης Οικονομόπουλος**, είναι σε θέση να αποδείξει, από ποιόν πήρε τότε την εντολή και από ποιόν επίσης πληρώθηκε, για να καθαρίσει το χώρο εκείνο και για να μεταφέρει περί τις 50 «αυτοκινητιές» μπάτζα που υπήρχαν εκεί, στο διπλανό χώρο βόρεια του **ΜΥΛΟΥ**, όπου δημιουργήθηκε κι εκεί ένας άλλος ακόμη ωφέλιμος κοινόχρηστος χώρος, για πράσινο και για Πάρκινγκ. [Τα αναφέρω αυτά για τους παλιούς, που δεν το θυμούνται επειδή η μνήμη τους φαίνεται να έχει πολύ εξασθενήσει..., αλλά και για να τα μάθουν επίσης οι νεώτεροι, κυρίως δε αυτοί που ασχολούνται -καθ' οιονδήποτε τρόπο- με τα γήπεδα αυτά και που καλό θα κάνει και σ' αυτούς, αν από καιρού εις καιρό, ανάβουν κι αυτοί κανά κερί στη μνήμη των παλιών μελών του **ΟΦΑ**, που τους χάρισε, ... πεδίων δράσεως μεγάλο και σπουδαίο!. Για να μη νομίζουν, πως αυτοί είναι τάχα εκείνοι που ...ανακάλυψαν την Αμερική ...].

Ο τότε **ΟΦΑ**, έκανε πράγματι πάρα πολλά πράγματα για τον Αγρίλη, που δεν είναι δυνατόν να απαριθμηθούν όλα. Άνοιξε και ασφαλτόστρωσε το **παραλιακό φαρδύ δρόμο** που οδηγεί από την εκκλησία προς τη **Μπούκα**. Έφτιαξε το παραλιακό επίσης **πεζόδρομο**, που οδηγεί από τη Μπαράκα προς το **Κάστρο του Φουρνάρικη**. **Φωταγώγησε** τους κοινόχρηστους χώρους, επισκεύασε τη μισοκαταστρεμμένη παλιά **προβλήτα**, όπως και εκείνη του Άμβουργκερ, έκανε ένα περιορισμένο **εκβραχισμό**, στο ΒΑ μέρος του μικρού λιμανιού, για να διευκολύνει τα **μπάνια** των μικρών Αγριλιωτών, που αναγκαστικά τότε κολυμπούσαν στις λάσπες του μώλου, εκεί που μαζεύονται τα σάπια φύκια. Έφτιαξε -πάνω από τη περιμετρική μάντρα του λιμανιού, τσιμεντένιες **ζαρντινιέρες** και γέμιζε γύρω-γύρω το λιμανάκι, από **κρεμαστές πρασινάδες**. Τοποθέτησε **πινακίδες, παγκάκια και κάδους απορριμμάτων**. Όλα πήραν μια άλλη πιο ωραία και πιο χαρούμενη όψη. Ο Αγρίλης απέκτησε για πρώτη φορά **πράσινο**, εκεί που πρώτα κυριαρχούσε απόλυτη ξεραϊλα. Έγιναν διάφορα **κηπάκια** και στο μικρό παρκάκι με τα **αλμυρίκια**, φυτεύτηκαν τώρα και **πεύκα θαλάσσης**, όπως και **κουκουναριές**. [Τα λόγια της Νομάρχινας, φαίνεται πως τελικά είχαν πιάσει τόπο...].

Στο σημείο αυτό θυμάμαι μια πολύτιμη βοήθεια που μας είχαν προσφέρει οι Δάσκαλοι που υπηρετούσαν τότε στις μαθητικές Κατασκηνώσεις. Φτιάχναμε τα κηπάκια των κελιών και του τριγώνου, που είναι νότια της εκκλησίας, αλλά τα χώματα που μας είχαν φέρει τότε οι εργολάβοι των χωματοουργικών εργασιών, ήταν γεμάτα από χιλιάδες, πολλές χιλιάδες μικρές πέτρες! Επί ώρες λοιπόν και ημέρες, προσπαθούσαμε να καθαρίσουμε τα χώματα εκείνα και αν δεν ήταν τότε ο μακαρίτης και αγαπητός

φίλος **Φώτης Αλεξανδρόπουλος**, που μας λυπήθηκε και μας βοήθησε, ακόμα ίσως και σήμερα να συνεχίζαμε να βγάζουμε πέτρες! Κάθε απόγευμα λοιπόν, πριν τα παιδιά πάνε τη καθιερωμένη βόλτα τους στο πάρκο ή στη θάλασσα, τα έφερνε πρώτα από κει και τους έλεγε: *«Άντε παιδιά, από είκοσι πέτρες και σήμερα ο καθένας σας και η βόλτα θα κρατήσει περισσότερο»*. και τα παιδιά πέφτανε με τα μούτρα να ικανοποιήσουν το Δάσκαλο κι εμάς. Κι αυτό σήμαινε, πως τα παιδιά αφαιρούσαν περί τις 2000 πέτρες, κάθε μέρα! Και η δουλειά αυτή επαναλαμβανόταν καθημερινώς, επί πολλές ημέρες. Ο Θεός να σε αναπαύει εκεί που βρίσκεσαι, φίλε Φώτη. Και όποιο από κείνα τα παι-

διά το θυμάται, είμαι βέβαιος πως σήμερα νοιώθει κι αυτός συνδημιουργός του ωραίου αυτού πράσινου, που απέκτησε ο Αγρίλης μας!

Δημιουργήθηκε επίσης μια ωραία **παιδική χαρά**, κατεβαίνοντας προς το μώλο και διαμορφώθηκε επάνω στη προβλήτα ένας ωραίος επίσης χώρος με **θαλασσινές ομπρέλες**

και με **τέντες** που κρατούσαν σκιά στους λουόμενους. Τοποθετήθηκαν μεγάλες σιδερένιες **καραβίσιας σκάλες** που διευκόλυναν την είσοδο - έξοδο των λουομένων με άνεση και ασφάλεια στο μώλο.

Τοποθετήθηκαν **αποδυτήρια** και **ντουζιέρες** πάνω στη προβλήτα και το σπουδαιότερο, αγοράστηκαν πολλά και ωραία όργανα **θαλασσίων σπορ** και **ψυχαγωγίας**, για τα μικρά και νεότερα παιδιά. Είχαμε **κανό, γουίντ-σέρφ, θαλάσσια ποδήλατα**, μια **βάρκα**, μέχρι ακόμη κι ένα μικρό **ιστιοπλοϊκό**, που ήταν για μαθήματα ιστιοπλοΐας στα μικρά παιδιά. Θυμάστε επίσης κάποιοι, την ωραία μεγάλη **πλωτή εξέδρα** που ήταν

πάνω από άδεια βαρέλια και την αγκυροβολούσαμε στα βαθιά, για να κάνουν βουτιές, οι πιο ...δεινοί κολυμβητές; [Υπήρχε και μιά άλλη μικρότερη **εξέδρα**, στηριγμένη πάνω σε άδεια ντεπόζιτα βενζίνης αεροπλάνων, που χάρις στο **Νίκο Μιχαλόπουλο** είχαν σταλεί στον Αγρίλη και χρησιμοποιήθηκαν για μια ιδιωτική ...θαλαμηγό! Είχε επάνω της μια μεγάλη τέντα, δυό πολυθρόνες και μια εξωλέμβια μηχανή την κινούσε αργά, αλλά περήφανα και για να πάει από το μώλο έως το **ΜΥΛΟ**, ήθελε περίπου ένα τέταρτο της ώρας! Αλλά για ψάρεμα με καθετή, ήταν ασυναγώνιστη. Τέσσερις, μπορούσαν ταυτοχρόνως να ρίχνουν τη καθετή τους και να ψαρεύουν άνετα...].

Τα θαλάσσια όργανα [εκτός των εξέδρων που δεν προστατεύθηκαν και καταστράφηκαν από μια φουρτούνα που τις πέταξε πάνω στα βράχια], δόθηκαν αργότερα στο **Γιώργο Αθ. Φωτόπουλο**, ο οποίος μαζί με άλλα μικρότερα Αγριλιωτόπουλα, [γύρω από το 1983-84], είχαν ιδρύσει τον **Ν.Ο.Φ.** [**Ναυτικό Όμιλο Φιλιατρών**], με το όνομα «**ΝΗΡΕΑΣ**»! Ο **ΝΟΦ**, άφησε κι αυτός τη σφραγίδα του με τους ωραίους αθλητικούς αγώνες που διοργάνωνε στον Αγρίλη, άλλοτε για **Κολύμβηση**, άλλοτε για **Πόλο** ή για αγώνες **Σέρφινγκ**, χαρίζοντας αφάνταστο ενθουσιασμό, χαρά και κυρίως άθληση, σε όλα τα παιδιά που συγκεντρωνόντουσαν τότε στον Αγρίλη, από όλες τις άλλες περιοχές των Φιλιατρών, για να δώσουν αγώνα και να πάρουν τη νίκη, είτε για την Αγία Κυριακή, είτε για το Χαλαζόνι, ή το Εξοχικό, είτε ...για **τον Αγρίλη!**

Και μια και μιλάμε για διαγωνισμούς, μήπως μπορούμε τάχα να ξεχάσαμε και τους διαγωνισμούς της ομορφιάς, τα Αγριλιώτικα εκείνα «**Καλλιστεία**» που διοργάνωνε

τακτικά ο **Θωμάς Γαβρίλης**, για να δώσει τους τίτλους εκεί που η παιδική καρδούλα του τότε χτυπούσε και που έκανε τις κοπελίτσες να του κάνουν «γλυκά μάτια», για να κερδίσουν την εύνοιά του... [**Καλή σου ώρα Θωμά, κι ας ξεχάσες τον Αγρίλη!**].

Στο μικρό πάρκο του Αγρίλη, είχαμε δημιουργήσει τότε κι ένα μικρό **Κάμπινγκ**, για να κρατάμε τις όμορφες τουρίστριες στον

Αγρίλη. Φτιάξαμε επίσης και **δημόσιες τουαλέτες** και στην άκρη του Πάρκου χτίσαμε ένα μικρό ωραίο σπιτάκι [το «**Mini Market**», όπως τότε ονομάστηκε], προκειμένου να το χρησιμοποιήσουμε για Παντοπωλείο, που θα προσέφερε στους παραεριστές και επισκέπτες της περιοχής, ό,τι ακριβώς προσφέρει και σήμερα το **Περίπτερο - Mini Market**, που έχει ο **Μπάμπης Τσαφφράς** στο Πάρκο.

Δεν έλειπαν βέβαια και τα ωραία **φωτιστικά σώματα** που τοποθετήσαμε σε όλους σχεδόν τους κοινόχρηστους χώρους, γύρω από την εκκλησία και το μύλο. [Αργότερα, όταν τον **ΟΦΑ** της Αθήνας, διαδέχτηκε ο **ΟΦΑ** που ιδρύσαμε με έδρα τον Αγρίλη, τα νέα Διοικητικά Συμβούλια των **Σάκη Τσάφου, Δημήτρη Μπουγά** και **Γιώργου Γερμανού**, ζήτησαν τη συνεργασία του Δήμου και συμπλήρωσαν το φωτισμό του Αγρίλη, επεκτείνοντας το δίκτυο στους κεντρικούς δρόμους, για να μπορούν όλοι οι Αγριλιώτες και οι επισκέπτες να χαίρονται άνετα το νυχτερινό τους περίπατο, ή και για να μπορούν να απολαμβάνουν με ασφάλεια, τον ..."**Agrili by night**" !].

Αναφερόμενος στον **ΟΦΑ** της πρώτης περιόδου, θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρω κάτι και για την ωραία εκείνη Δεξίωση που δώσαμε στη **Ζέα**, με σκοπό τη τουριστική προβολή του Αγρίλη. Προσωπικότητες, όχι μόνο της τότε Φιλιατρινής κοινωνίας των Αθηνών, αλλά και από όλο το πολιτικό, καλλιτεχνικό και δημοσιογραφικό κόσμο του Πειραιά, παρευρέθηκαν στο τουριστικό Περίπτερο της Ζέας και απήλασαν τότε ένα ωραίο κινηματογραφικό ντοκιμαντέρ του **Σταύρου Μαραγκού**, που έδειχνε τις φυσικές ομορφιές του Αγρίλη, αλλά και μερικά από τα πρώτα έργα του ΟΦΑ. Και συμπληρώνω αμέσως [για να προλάβω τους

τυχόν κακεντρεχείς...], πως όλα τα έξοδα της δεξίωσης εκείνης καλύφθηκαν από τον **Τομ Πάππας** και από τον τότε **Δήμαρχο Πειραιά, Αριστείδη Σκυλίτση**, που σκόπευε μάλιστα και να «υιοθετηθεί» στη συνέχεια ο Αγρίλης, από το δήμο Πειραιά, αλλά που τελικά δεν πρόλαβε, γιατί κάποιος προλάβανε και τον αντικατέστησαν...

Κλείνοντας τα περί **Ο.Φ.Α.**, θα ήθελα να επαναλάβω, πως σε όλη τη τριακονταετή ιστορία του, υπήρξαν ασφαλώς και πολλοί άλλοι Αγριλιώτες που προσέφεραν τις υπηρεσίες, μέσα από τα Διοικητικά του Συμβούλια. Κατά τη πρώτη περίοδο, τους έχω ήδη αναφέρει ενώ κατά τη δεύτερη περίοδο [όταν το 1982 η έδρα μεταφέρθηκε στον Αγρίλη], υπήρξαν πολλοί Αγριλιώτες που συμμετείχαν στα Δ. Σ. των: **Διον. Τσάφου, Δημ. Μπουγά, Νικ. Κωτσάκης, Γ. Γερμανού, Δ. Μαραγκού και Π. Αθανασόπουλου** και όλοι τους έκαναν ότι μπορούσαν για έναν Αγρίλη όλο και καλύτερο. Δεν μπορώ πάντως να παραλείψω, τις πολύτιμες υπηρεσίες και των γυναικών -κατά τη πρώτη περίοδο - όπως, της **Μαρίας Παρίσου, της Ντίνας Ανάργυρου της Δήμητρας Γκόνη, της Έφης Τσάφου, της Γιούλας και Ελένης Μαντζαφλάρη, της Μπέττης Σπανού, της Αφροδίτης Θεοδω-**

ροπούλου, της Ντίνας Καπράνου, της Πέρσας Μπουγά, της Γεωργίας Ξύγκα, της Ηρώς Βαρβέρη, της Νίκας Καϊμάκη, της Λίντας Παυλή, της Σωτηρίας και Ελένης Παρίσου, της Κούλας Μαραγκού, της Ελένης Βωβού, της Βάσως Χάραρη, της Χρύσας Αλεξανδροπούλου κ.ά.

Είναι πάντως δύσκολο να μπορέσω να αναφέρω τα ονόματα όλων όσων αναμίχθηκαν στα Συμβούλια του **ΟΦΑ**

και δεν το κάνω γιατί σίγουρα κάποιους θα τύχει να παραλείψω. [Δεν γράφω εξάλλου εδώ, την «**Ιστορία του ΟΦΑ**»]. Θα μνημονεύσω όμως τα ονόματα εκείνων που συνέχισαν στην ολοκλήρωση του **Αθλητικού Κέντρου Αγρίλη**, όπως ο **Νίκος Δ. Κωτσάκης**, ο **Δημ. Μπουγάς** και ο **Γ. Γερμανός**, για να φτάσουμε στα τελευταία χρόνια, που διακρίθηκε ιδιαίτερα ο έφορος Αθλητισμού **Γιώργος Α. Γαραντζιώτης**. Πολλά βέβαια από τα τελευταία πολυέξοδα

έργα που έγιναν στα γήπεδα, οφείλονται στο τέως Δήμαρχο **Γιάννη Γκότση** και έγιναν με δική του πρωτοβουλία και με απ' ευθείας ανάθεση σε εργολάβους, που θα πρέπει όμως κάποτε να πληρωθούν, γιατί όπως πληροφορήθηκα από τη σημερινή δημοτική αρχή, παραμένουν

ακόμη απλήρωτοι [παρά την υπόσχεση που είχε δώσει στους Αγριλιώτες ο κ. **Γκότσης**, πως θα πλήρωνε ο δήμος και όχι ο **ΟΦΑ** τα χρέη αυτά].

Η νέα εκείνη εποχή που εγκαινίασε η ίδρυση του **ΟΦΑ**,

ολοκληρώθηκε στη συνέχεια κι από την έλευση πολλών ...«Μέτοικων», που ήρθαν από πολλά μέρη κι έφτιαξαν πολλά και ωραία παραθεριστικά σπίτια στη περιοχή του Αγρίλη. **Μικρά ή μεγάλα, αλλά πάντα χαριτωμένα όλα αυτά τα σπίτια των νέο-Αγριλιωτών, αποτε-**

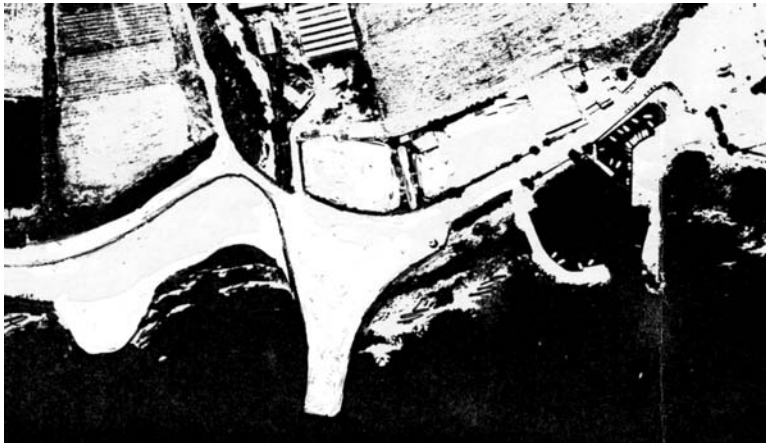
λούν κόσμημα της περιοχής, γιατί φροντίζονται με ιδιαίτερη μεγάλη αγάπη από τους ιδιοκτήτες τους και κυρίως γιατί όλα έχουν όμορφους κήπους. Υπάρχουν βέβαια στον Αγρίλη και οι ωραίες μεγάλες βίλες του **Τομ Πάππας**, του **Μπάμπη Βωβού**, του **Κώστα Κόλλια**, του **Γιώργου Γκόνου** και των αδελφών **Σπύρου** και **Θεοδόση Παπαθεοδοσίου**, που αποτελούν κι αυτές πραγματικά ξεχωριστά στολίσια, για τις περιοχές του Αγρίλη και του Στόμιου. Θα δημοσιεύα δε φωτογραφίες των ωραίων αυτών σπιτιών, αν δε φοβό-

μυνα πως σίγουρα θα με κατηγορούσαν κάποιιοι , για ... **ελιτισμό!**

Πέρα όμως από τα ωραία και πλούσια σπίτια ο Αγρίλης διαθέτει και πολλές καλλιτεχνικές διασημότητες. Είναι ο μουσικός Σούλης Ζέρβας και ο ηθοποιός Νίκος Καλογερόπουλος που έχουν δικά τους σπίτια στον Αγρίλη, αλλά είναι και ο ΠΑΥΛΟΣ και η Τζένη Δριβάλλα με τον Τζων Μοδινό όπως και ο Ίωνας Βορρές που επισκέπτονται συχνά τον Αγρίλη, φιλοξενούμενοι σε σπίτια γνωστών τους.

Μετά από κάποια χρόνια τα ίδια άτομα φτιάξαμε και το γεφυράκι της Μπούκας, που άνοιξε κι αυτό μια άλλη "είσοδο και έξοδο" του Αγρίλη προς τη μεριά της Κυπαρισσίας. [Η προέκταση του μόλου, κι από τις δυο μεριές, έγινε με ενέργειες μεν του ΟΦΑ και σε συνεργασία με το Μηχανικό της Νομαρχίας και αείμνηστο Αγριλιώτη και φίλο **Διον. Παναγόπουλο**, αλλά το σχέδιο της προέκτασης δεν έγινε όπως τότε ο ΟΦΑ ζητούσε, με αποτέλεσμα και ακαλαίσθητο αρκετά να γίνει το έργο αυτό, αλλά και τελικά να μην εξυπηρετεί πλήρως τους στόχους του, που ήταν ο λιμενισμός και μόνο των αλιευτικών σκαφών και όχι βέβαια το **μπάνιο των Αγριλιωτών**, που κακώς και παρανόμως γίνεται ακόμη μέσα στο πολύ επικίνδυνο και μολυσμένο λιμανάκι. Το θέμα αυτό έπρεπε να έχει απασχολήσει πολύ σοβαρά τον **ΟΦΑ**, το **Δήμο Φιλιατρών**, το **Λιμεναρχείο** και τη **Νομαρχία Μεσσηνίας**, γιατί όσο παραμένει άλυτο, τόσο πληθαίνουν και μεγαλώνουν οι κίνδυνοι γι' αυτούς που κάνουν μπάνιο στο λιμάνι. Η λύση ίσως της **Μπούκας** και η κατασκευή κάποιων μικρών προβλητών, κάτω από τη Μπαράκα και σε άλλα μέρη, είναι η μόνη πιθανή καλή λύση, που μπορεί να δώσει διέξοδο στο σημερινό πρόβλημα του μπάνιου και που πρέπει ο νέος Δήμαρχος, να αναπτύξει πρωτοβουλία προς αυτή τη κατεύθυνση.

Πρόταση δημιουργίας μιας προβλήτας, ΒΔ του ΜΥΛΟΥ

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

Δεκαετία 70

Δεκαετία 70

Δεκαετία 80

Δεκαετία 80

Δεκαετία 80

Δεκαετία 90

φωτογραφίες από το παλιό Αγριλιώτικο Άλμπουμ

Δεξίωση Ζέας, 1970

Δεξίωση Ζέας, 1970

Αγρίλης, δεκατία 80

Αγριλιώτες τη δεκαετία του 70

Αθλητικό κέντρο Αγρίλη, δεκαετία 90

Συνάντηση μαθητών του Δημ. Σχολείου Αγρίλη, 2001

Οι ιεροτελεστίες του Επιταφίου και της Ανάστασης

Από τον **Ο.Φ.Α.** της περιόδου εκείνης, δεν πρέπει να ξεχνάμε, πως άρχισε να γιορτάζεται στον Αγρίλη -με γραφικό και πολύ εορταστικό τρόπο- και η ωραία εκείνη τελετουργία της πασχαλινής Ανάστασης. Ποιος ξεχνάει τα πρώτα χρόνια, με το **Παπά Κοσμά**, που ψέλναμε όλοι μαζί του, γιατί δεν είχαμε τότε ψάλτη και τα μόνα που ξέραμε και τα λέγαμε δυνατά, ήταν το **«Κύματι θαλάσσης»** και τη κατάληξη των ψαλμών **«όν Παίδες ευλογείτε, Ιερείς ανυμνείτε, Λαός υπεριψούται, εις πάντας τους αιώνας»**. Και ποιος μπορεί επίσης να ξεχάσει το

παπά Κοσμά, να στέκεται με μεγαλοπρέπεια –γραφική αξέχαστη φιγούρα- επάνω στη κατάφωτη και καταστόλιστη με λαμπριάτικα λάβαρα και αγριλιώτικα άνθη εξέδρα, που είχαμε στήσει ειδικά για το σκοπό αυτό έξω από την εκκλησία και να μας ζητάει να ψάλουμε όλοι μαζί οι Αγριλιώτες, το **«Χριστός Ανέστη»**.

Και κάθε φορά να μας ζητάει να το ψάλουμε όλο και πιο δυνατά, για να μας ακούσει απέναντι η Ζάκυνθος, γιατί διαφορετικά, δεν θα ερχόταν ξανά του χρόνου, για να μας κάνει την **Ανάσταση**... Και δεν θύμωνα ποτέ ο καημένος, που του ζητάγαμε να περιοριστεί μόνο στη τελετή της Ανάστασης και να μην προχωρήσει στη Πασχαλινή λειτουργία, γιατί όλοι εμείς θα φεύγαμε και θα έμεινε τελικά μόνος του... Τη μόνη χάρη που του κάναμε, ήταν που περιμέναμε να διαβάσει το **Κατηχητικό Λόγο** του **Ιωάννη Χρυσοστόμου**, που το διάβαζε δυνατά και όταν έλεγε το **«Ανέστη Χριστός»** εμείς από κάτω επαναλαμβάναμε, όλοι μαζί, δυνατά: **«Αληθώς ανέστη»!** Και όταν στη συνέχεια εκείνος διάβαζε, το ...**«ο Άδης επικράνη»**, εμείς και πάλι από κάτω επαναλαμβάναμε δυνατά:

- **«Επικράνη»!**

- **«Έλαβε γην ...»**

- **«Έλαβε!»**, αναφωνούσαμε.

-**«Ανέστη Χριστός και χαίρουσι Αγγέλοι»**

- **«Ανέστη!»** αναφωνούσαμε και σηκώναμε όλοι ψηλά τις λαμπάδες μας. Πιστοί και άπιστοι! Ευσεβείς και αμαρτωλοί! Έλληνες και τουρίστες! **«Νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες, ευφρανθείτε σήμερα»** μας έλεγε και το τόνιζε -με σημασία- ο **παπά Κοσμάς**. Κι εμείς του αντιφωνούσαμε:

- **«Χριστός Ανέστη», παππούλη!**

- **«Χρόνια Πολλά», «Και του χρόνου μαζί!»**

Αυτά ήταν τα αλησμόνητα εκείνα βράδια της **Ανάστασης στον Αγρίλη**, από τα πιο ωραία Πάσχα που έχει ζήσει ποτέ κανείς και που έχουν αφήσει πίσω του μοναδικές στιγμές απεριγράπτης ομορφιάς, στη μνήμη όλων μας. Τη μεγάλη συγκίνηση που μας προσέφερε τότε ο **παπά Κοσμάς**, δεν μας την έχει προσφέρει ποτέ κανείς άλλος, ούτε πριν, ούτε και μετά. Ούτε ακόμη και ο **Παπαδιαμάντης**, μέσα από εκείνες τις ωραίες περιγραφές των βιβλίων του, που περιγράφει το δικό του **Πάσχα**... Και στο τέλος των ευχών μας με το **παπά Κοσμά**, άρχιζαν τα τσουγκρίσματα των πασχαλιάτικων αυγών, που τα μοίραζε ο **ΟΦΑ** και δίναμε τότε όλοι τις εγκάρδιες ευχές μας και το φιλί της αγάπης μας. Προς συγγενείς, γνωστούς, φίλους και γείτονές μας. Και μετά, με αναμμένες τις λαμπάδες μας, κατευθυνόμαστε βιαστικοί, βιαστικοί απέναντι στη **Μπαράκα**, όπου μας περίμενε η αχιστή και πεντανόστιμη μαγειρίτσα της **Μερόπης Καραβίτη**...

Πάσχα Ελληνικό γεμάτο ευωδίες χares και γλέντια!

Πάσχα Ελλήνων και μόνον Ελλήνων Πάσχα...!

Αργότερα καθιερώθηκε στον Αγρίλη και η περιφορά του **Επιταφίου** της **Μ. Παρασκευής**, που όλοι θυμόμαστε το στόλισμα του μικρού μας επιταφίου με τη συνοδεία της γλυκιάς εκείνης φωνής

της **Ειρήνης Παππά**, που ακουγόταν από τα μεγάφωνα, σκορπώντας ρίγη συγκίνησης με τη μελωδία της σε ολόκληρο τον Αγρίλη, όταν έψαλε εκείνο το σπαρακτικό **μοιρολόγι** της Παναγιάς, το ...«**Ω γλυκύ μου έαρ**»!

Και μετά αργά το βράδυ, όταν είχε πλέον δύσει το ιλαρόν φως και τα χλωμά αστέρια είχαν γιομίσει τον εβένινο ανοιξιάτικο ουρανό του Αγρίλη, τότε, όλοι μαζί πάλι με τα κεριά μας έξω από την εκκλησία, για να ψάλουμε τα μελωδικά εγκώμια της εξόδου του επιταφίου. Ποιος μπορεί κι εδώ να ξεχάσει τη μεγάλη εκείνη και ψηλή εξέδρα, με καταμεσή αυτήν τον στολισμένο με αγριολού-

λουδα, πανέμορφο Αγριλιώτικο επιτάφιο, και τον επιβλητικό **παπά Κοσμά**, να ανεβαίνει επάνω στην εξέδρα, αργά και επιβλητικά, κρατώντας ψηλά στα χέρια του τα ιερά του πένθημα άμφια, για να τα ευλογήσει και να περιβληθεί με αυτά, με το ίδιο ακριβώς τελετουργικό που ακολουθεί και ο ίδιος ο **Πατριάρχης της Κωνσταντινούπολης**, κατά την ημέρα της **Μεγάλης Παρασκευής**!

Ποιος ξεχνάει εύκολα την έντονη μυρουδιά του μοσχολίβανου γύρω από τον ολόφωτο από τις λαμπάδες επιτάφιο και τις φωνές μικρών και μεγάλων που έψελναν, έστω και με κάποιες παραφωνίες, το «**Αι γενεαί πάσαι, ύμνον τη ταφή Σου, προσφέρουσι Χριστέ μου!**...». Και οι φιλές Αγριλιώτικες φωνές της **Μαρίας, της Ντίνας, της Δήμητρας, της Αφροδίτης, της Μπέττυς, της Νίκας, της Πέρσας, της Βάσως, της Άννας, της Χρύσας, της Τασίας, της Χριστούλας, της Γιούλας, της Ήβης, της Νάσιας, της Κούλας, της Γιωργίας, της Τζένης, της Νίκης, της Γιάννας, της Διονυσίας, της Φρειδερίκης, της Λίτσας, της Ελισάβετ, της Μαίρης, της Κικής της Τούλας, της Καίτης, της Έφης, της Πίτσας, της Μπίας, της Σωτηρίας, της Γίτσας, της Γιώτας, της Λίντας, της Ελένης, της Σεβαστής της Μάρως, της Αγγελικής, της Νίνας, της Σούλας, της Λώρης, της**

Δέσποινας, της Χαρούλας, της Σίας, της Ανίτας, της Κωσταντζας, της Φανής, της Βούλας, της Μάρθας, της Ηρώς, της Ρίτσας, της Κίτσας, της Τζούλιας, της Κωστούλας, της Κάτιας, της Χρυσάνθης, της Πόλας, της Ρίας, της Σίσσης, της Έλλης, της Ντόσιας, της Μηλίτσας, της Παγώνας, της Τριάδας, της Θέμις, της Φρίντας, της Αντωνίας, της Όλγας, της Έλλης, της Ρίτας, της Νιόβης, της Καλλινίκης, της Πέλλης, της Έντας, της Νάνσους, της Γιαννούλας, της Νίας, της Ευσταθίας, της Αλεξάνδρας, της Ασπασίας, της Ειρήνης, της Βελούδως, της Τασούλας, της Φωφώς, της Χριστούλας, της Λέλας, της Αμαλίας, της Μιμήκας, της Ιωάννας,

της Έρικας, της Βάλλης, της Τζίνας, της Ντίνας, της Κατερίνας, της Αλίνας, της Εύης, της Έλενας, της Βανέσσας, της Μισσέλ, της Αθηνάς, της Βίβιαν, της Βαλεντίνης της Νίτσας, της Σοφίας, της Χριστιάνας, της Βικτώριας, της Άντας, της Ρίτας, της Λίνας, της Κασσιανής, της Ασπας, της Πόπης, της Ζανέτας, και άλλων πολυάριθμων ...«Κυριών και κορασιδών», που έψελναν δυνατά και ...«ανταγωνιστικά» τα εγκώμια, μαζί με τους συνοδεύοντες αυτές Αγριλιώτες ...«βαρύφωνους», τον Αντώνη, τον Αργύρη, το Βασίλη, το Νίκο, το Σπύρο, το Φώτη, το Σταύρο, τον Παντελή, το Σάκη, το Θανάση, το Μπάμπη, το Πάνο, το Μίμη, το Μήτσο, το Τέλη, το Πανάγο, το Ζαχαρία, το Γιάννη, τον Αλέξη, το Γρηγόρη, το Σωτήρη, το Λάζαρο, τον Αλέκο, το Γιώργο, το Μιχάλη, το Δημήτρη, τον Ασρινό, το Κώστα, το Θεοδωρή, το Σταύρο, τον Αλκη, το Περικλή, το Παναγιώτη, το Δήμο, το Πυθαγόρα, το Μήτρο, το Νικήτα, τον Αγαθοκλή, το Βαγγέλη, το Σπήλιο, το Λυμπέρη, το Σήφη, το Λευτέρη, τον Αρίστο, το Κυριάκο, το Μένη, το Τάκη, το Χρήστο, το Λεωνίδα, το Τηλέμαχο, το Πέτρο τον Αρμόδιο, το Παντελή, το Κούλη, το Σοφιανό, τον Άρη, το Χάρη, το Στέλιο, το Παύλο, το Λυκούργο, το Κανέλλο, το Μανώλη, τον Άγγελο, τον Άγη, το Θωμά, το Ντίνο, τον Ίωνα, τον Αχιλλέα, το Θέμι, το Κοσμά, το Τζανέτο, το Στάθη, τον Ευάγγελο, τον Ηλία, το Πάρη, το Διονύση, το Κωστή, τον Αποστόλη, το Διαμαντή, το Χριστό-

φορο, το Σταμάτη, το Παναγή, το Κανάρη, το Νιόνιο, το Τάσο, τον Όμηρο, το Θεόδοση, το Μάκη, το Λάκη, τον Ανδρέα, τον Άκη και άλλους που σίγουρα έχω ξεχάσει και που αποτελούσαν μια χορωδία, παράφωνα μεν, αλλά με φωνές αυθεντικές και γνήσια συγκινημένες, όπως το επέβαλε η κατάσταση! Ο παπά Κοσμάς ήταν και στη περίπτωση αυτή ο **Μαέστρος** που κατηύθυνε τη χορωδία, επειδή οι περισσότεροι δεν ήξεραν παρά μόνο ελάχιστα από τις λέξεις των εγκωμίων, εκείνες που τις θυμούνται όλοι από μικρά παιδιά, γι αυτό και η χορωδία

του επιταφίου είχε πολλά σκαμπανεβάσματα στην ένταση της φωνής, ανάλογα με το πόσο γνωστοί ή όχι, ήταν οι σίχοι που εψάλλοντο κάθε φορά. Ευτυχώς στον Αγρίλη, δεν είχαμε και δεν έχουμε ακόμη, τα βάρβαρα εκείνα έθιμα των **βαρελότων** που πέφτουν σαν ορυμαγδός, στα Φιλιατρά και που καταστρέφουν την ωραία εικόνα της ομαδικής περιφοράς των επιταφίων και τη κατανοητική εκείνη ατμόσφαιρα, της **Μεγάλης Παρασκευής**.

[Δεν είναι τυχαίο που παραθέτω εδώ όλα τα μικρά ονόματα των Αγριλιωτών. Δεν αναφέρω τα επίθετα, γιατί σίγουρα θα έκανα λάθη και παραλείψεις. Δίνω όμως την ευκαιρία σε όλους τους Αγριλιώτες να εντοπίσουν εδώ το όνομά τους και να δουν τους εαυτούς τους **ως δρώντα άτομα μέσα στα δρώμενα του Αγρίλη** και μάλιστα μέσα σε μια βραδιά γεμάτη κατάνυξη, σεβασμό στο έθιμο και ξεχειλισμένη απ' την αγάπη του ενός προς τον άλλον. Είναι από τις λίγες στιγμές, που οι Αγριλιώτες εκδηλώνουμε τα πραγματικά μας καλά αισθήματα, γιατί δυστυχώς πολλές άλλες ώρες, αφήνουμε μόνο τα πάθη μας να υπερισχύσουν...]

Δεν ξεχνώ πάντως ποτέ και πιστεύω πως και όλοι οι Αγριλιώτες δεν ξεχνούν τη μοναδική ευκαιρία, που είχαμε στον Αγρίλη, επί δυο χρονιές συνέχεια, να έχουμε μαζί μας το διάσημο βαθύφωνο της Λυρικής Σκηνής, **Τζων Μοδινό**, που έψελνε κι αυτός μαζί μας, με τη στεντόρεια εκείνη φωνή του, τους κατανοητικούς **ύμνους του επιταφίου**, πάνω ψηλά στην εξέδρα με τον επιτάφιο και ακολουθώντας μετά τη κατανοητική περιφορά του, μικρού μας επιταφίου. Ήταν κάτι το μοναδικό τις βραδιές εκείνες και το πιο αξιοσημείωτο ήταν, πως στην αρχή οι Αγριλιώτες δεν έψελναν καθόλου, από σεβασμό προς τη διάσημη εκείνη φωνή, αλλά και επειδή ήθελαν να την απολαύσουν μόνη της, χωρίς τις δικές τους παραφωνίες. Κατά τη περιφορά όμως, ο ίδιος ο **Μοδινός** τους παρότρυνε να τον πλησιάσουν και να ψάλουν μαζί του, που όλοι ευχαρίστως το έκαναν και ίσως ήταν η μοναδική τότε φορά που ακούστηκαν οι λιγότερες παραφωνίες...

Δεν αποκλείεται επίσης, μια από εκείνες τις δυο φορές που έψαλε ο **Μοδινός** στον Αγρίλη, να συνέπεσε με εκείνη ακριβώς τη βραδιά, που η γλυκιά και δυνατή φωνή του, ήρθε -σαν κάπου από τα ουράνια- και έδωσε ελπίδα ζωής στο μισοπεθαμένο εκείνο παιδί, που θαλασσοδεχνότανε επί δέκα μέρες, χαμένο με τη βάρκα του μέσα στο πέλαγος. Μπορεί να ήταν κι αυτό, ένα ακόμη από τα θαύματα της Αγριλιώτισσας, αφού είχε φέρει την ακυβέρνητη βάρκα πολύ κοντά της στον Αγρίλη, αλλά ταυτόχρονα είχε φέρει εκεί και το **Τζων Μοδινό**, που τον έβαλε να ψάλει δυνατά και να ακουστεί η φωνή του μέσα στο πέλαγος και να μπορέσει το μισοπεθαμένο παιδί, να τον ακούσει, να αναθαρρήσει και να κάνει για λίγες ακόμη ώρες, κουράγιο...

Άσχετα με το αν πιστεύετε στα θαύματα ή όχι, το γεγονός είναι πως ο **ΟΦΑ** έκανε οπωσδήποτε το θαύμα του, με τη πρωτοβουλία του να καθιερώσει τις δύο αυτές ωραιότατες εκκλησιαστικές ιεροτελεστίες στον Αγρίλη, που έγιναν γρήγορα γνωστές στην ευρύτερη περιοχή και κατέστησαν τον Αγρίλη ένα **επίλεκτο θρησκευτικό κέντρο της Τριφυλίας**, που προσελκύει εκατοντάδες πιστών για να παρακολουθήσουν τις κατανυκτικές τελετουργίες της **Μ. Εβδομάδας**.

Και πριν κλείσω το κεφάλαιο αυτό, θα πρόσθετα πως η **ώρα της περιφοράς** του επιταφίου στον Αγρίλη θα πρέπει ίσως να μετακινηθεί, από τις 11 το βράδυ που είναι σήμερα, στις 7 το απόγευμα, γιατί η ώρα αυτή του δειλινού, διαθέτει πολλά πλεονεκτήματα. Δεν έχει το κρύο και την υγρασία της νύχτας, αλλά και γιατί ταιριάζει απόλυτα με την ώρα εκείνη του εσπερινού φωτός, που ο Βασιλεύς Ήλιος αρχίζει να δύει και που η θάλασσα με τον ουρανό του Αγρίλη ανακατεύουν το γαλάζιο, με το χρυσαφί και το μαβί χρώμα τους, για να κάνουν ζωγραφιστές ανταύγειες και να τις ρίξουν σαν ανάλαφρες πινελιές πάνω στο άσπρο εκκλησάκι και πάνω στον ανθοστόλιστο μικρό **επιτάφιο**, που οι Αγριλιώτες θα τον περιφέρουν κατανυκτικά γύρω από την **Αγριλιώτισσα**...

Ο Αγριλιώτικος «ΜΥΛΟΣ» ...«Μύλος της έριδος»

Το 1970-71, ο **Ο.Φ.Α.** κατόπιν δικής μου προτροπής, πήρε τη μεγάλη και τολμηρή πρωτοβουλία, να χτίσει ένα δικό του κτίριο Εντευκτηρίου, απέναντι ακριβώς από το «**Αθλητικό Κέντρο**». Αφού καθαρίσαμε πρώτα το χώρο εκείνο που ήταν πριν ο σκουπιδότοπος των παλιών Κατασκηνώσεων, χτίσαμε στη θέση του ένα πολύ ωραίο μικρό κτίριο -σε μορφή Ανεμόμυλου, το γνωστό γραφικό **ΜΥΛΟ του Αγρίλη**. Πρέπει να αναφέρω, πως το σχέδιο του Μύλου το είχε κάνει ο συμπολίτης μας Αρχιτέκτων **Αντώνης Παν. Ηλιόπουλος** και τη στατική μελέτη του κτιρίου, όπως και το σχέδιο της Φτερωτής του Μύλου την έκανε ο συμπολίτης μας Πολ. Μηχανικός **Μπάμπης Βωβός**, που ήταν τότε στην αρχή της μετέπειτα μεγάλης επαγγελματικής του καριέρας. Στην ανέγερση του Μύλου, συνέβαλε θετικά και ο τότε Δήμαρχος Φιλιατρών **Τάσος Παπαδόπουλος**, που είχε αναλάβει το έργο αυτό υπό τη προστασία του, για να μην παρεμποδιστούν οι οικοδομικές εργασίες από την υπηρεσία της Πολεοδομίας, αφού η ανέγερση του Μύλου γινόταν χωρίς γραπτή οικοδομική άδεια, αλλά με τη σιωπηρή μόνο συγκατάθεση του τότε Νομάρχη Μεσσηνίας, Καμπαδέλη.

Κι εδώ η προσφορά όλων τότε ήταν ενθουσιώδης και γινόταν χωρίς ποτέ καμία υστεροβουλία. Το Μύλο τον είχαμε από την αρχή εξοπλίσει πλήρως με όλα τα επίπλα και τα σκεύη που χρειαζόταν τότε ένα Καφέ Μπαρ, και δεν του έλειπε σχεδόν τίποτα την εποχή εκείνη. Μέχρι και διακοσμητικά φαναράκια από την Ιαπωνία είχαμε φέρει. Και ήταν όλα δωρεές και προσφορές φίλων και γνωστών, από Εταιρείες και βιομηχανίες της Αθήνας, με τις οποίες υπήρχαν τότε φιλικές σχέσεις. Το μόνο που έλειπε, ήταν το επιχειρηματικό δαιμόνιο κάποιου έξυπνου επαγγελματία, που δεν βρέθηκε για να λειτουργήσει το **ΜΥΛΟ** σωστά και να εκμεταλλευτεί τη μοναδικότητά του. Έτσι, παρά τα πολλά πλεονεκτήματα που εξ αρχής διέθετε ο **ΜΥΛΟΣ**, δυστυχώς παρέμεινε επί πολλά χρόνια ανεκμετάλλετος και σχεδόν υπολειπορούσε, μέχρι που το 2000, έπεσε στα χέρια δυο ικανών νέων Φιλιατρινών επαγγελματιών, οι οποίοι πραγματικά τον αναμόρφωσαν και τον ανέδειξαν σε ένα από τα καλύτερα Καφέ-Μπαρ της Τριφυλίας. Ήταν ο **Κώστας Γ. Γκόνος** και ο **Παναγιώτης Γ. Αλεξανδρόπουλος**. Η «ανάδειξη» όμως εκείνη, είχε δυστυχώς πολύ δυσάρεστα γι' αυτούς επακόλουθα, αφού ο **ΜΥΛΟΣ** έγινε πλέον από την ώρα εκείνη ο ...«**Μύλος της έριδος**», από το γεγονός ότι οι βλέψεις πολλών άλλων επιχειρηματιών, έπεσαν απότομα μετά μανίας επάνω στο **ΜΥΛΟ** και άρχισε από τότε η εις βάρος τους δολοπλοκία και ο τελικός εξοστρακισμός τους... Τα παιδιά εκείνα, που ανέδειξαν πρώτοι το **ΜΥΛΟ**, εδιώχθησαν τελικά κακώς, για να εισπράξουν αντί του μάννα ...χολή! Εγώ πάντως που ονειρευόμουνα χρόνια να δω το **ΜΥΛΟ** να λειτουργεί ακριβώς όπως τον είχα φανταστεί τότε που τον χτίσαμε, δεν θα ξεχάσω ποτέ τη συμβολή των δυο αυτών νεαρών Φιλιατρινών επαγγελματιών και την ανείπωτη χαρά που μας προσέφερε η - για πρώτη φορά - σωστή λειτουργία του **ΜΥΛΟΥ** ως Καφέ - μπαρ! Και λυπάμαι που η προσφορά τους εκείνη δεν εκτιμήθηκε καθόλου από τους υπεύθυνους για την εκμίσθωση του **ΜΥΛΟΥ**.

Ο «**ΜΥΛΟΣ**» πάντως έγινε από τότε ένα δεύτερο ωραίο στέκι για τους Αγριλιώτες και για όλους τους νέους που συγκεντρώνονται απ' όλα τα γειτονικά μέρη στους απέναντι αθλητικούς χώρους, για να παρακολουθήσουν τις εκεί αθλητικές συναντήσεις και αγώνες. Και οι νέοι μισθωτές του **ΜΥΛΟΥ** ο **Γιώργος Α. Γαραντζιώτης** και η **Ντίνα Καραβίτη - Καναβού**, τον φρόντισαν επίσης ιδιαίτερα, με πολλή αγάπη, με καλή διάθεση και με ωραίο γούστο, γιατί ασφαλώς έχουν κι αυτοί αντιληφθεί, πως το μαγαζί αυτό αποδίδει μόνο όταν το προσέξει

ΙΚΟ- ΕΙΣΙΤΗΡΙΟ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
Τμήμα ΚΑΛΩΣ ΟΡ
5 του κ. 15
2007

ΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΚΤΕΛΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΝΟΜΙΚΗ ΤΟΥ ΒΚ 113 ΑΝΑΡΤΗΤΟΝ

Προς τον
Κ. Γεωργίου
Υπουργό Οικονομικών
Αθήνα

Ασφ. ην μάχην μετ' επιτυχίας κερμάτην Εμπιστοσύνης
του Διευθυντού, Διαβιβάζω δε τ. 21, προς το Διευτ. Διαβιβάζω

Κύριο
Γράφιο Χαροκόπειαν
Γραφείο κ. Πρωθυπουργού
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο Πληροφοριακό Έγγραφο
ΤΕ ΒΕΛΟΝΟΜΟΝΕΣ ΕΡΑΝΗΕΣ
2500 ΕΛΛΗΝΟΝ

Προς τους: - Γραφείο Συντονισμού-Πρόεδρο της Κ.Ε.Δ.
- Αξιογώνιο Διευθυντού-Κ.Α.Ν.Α.Ν. Μονομνημονίου Γ.
- Δ. Ηούρο, Δ. Κορνητούλο, Κ. Χακαλή, Μονομνημονίου Γ.
- Τσουκαλά, Ι. Μητροπούλο, Δ. Τσουκαλά, Μελή του Διοικητικού
Συμβουλίου της Κ.Ε.Δ.

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

100 Βελόνα

Μαρτίου 6-12-07

Φάκελος 7-2

Αθήνα

Αθήνα

Αθήνα

Φάκελος 7-12-07

ΠΡΟΣΟΧΗ

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

Κύριο
Καθ. Γεωργίου
Γραφείο κ. Πρωθυπουργού
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

Κύριο
Γραφείο Πρωθυπουργού
Υπουργό Οικονομικών
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

Κύριο
Διευθυντή Διεύθυνσης
Οικονομικών
Καθημερινή

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

Κύριο
Αξιογώνιο Διευθυντού
Διεύθυνσης Σχολικών Κ.Ε.Α.
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

Κύριο
Καθ. Γεωργίου
Γραφείο κ. Πρωθυπουργού
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

Κύριο
Καθ. Γεωργίου
Γραφείο κ. Πρωθυπουργού
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

«ΦΙΛΑΤΗΝΕΣ ΟΡΕΠΕΣ»
Μηνιαίο πληροφοριακό Έγγραφο
Αθήνα

Δείγμα από τις δεκάδες επιστολές που εστάλησαν προς τα αρμόδια πρόσωπα, κατά το διάστημα των διαπραγματεύσεων

κανείς ιδιαίτερα. Ας μην ξεχνούν όμως ποτέ οι Αγριλιώτες, τόσο εκείνους που έφτιαξαν το ΜΥΛΟ, όσο κι εκείνους που αρχικά τον ανέδειξαν... Είναι ο ελάχιστος φόρος τιμής που τους οφείλουμε.

Αν δεν υπήρχε το έργο τους, δεν θα μιλούσαμε σήμερα για ΜΥΛΟ.

Ο ΜΥΛΟΣ και η ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ.

Υπήρξε πάντως μια μεγάλη περιπέτεια, όσον αφορά το ακίνητο του ΜΥΛΟΥ και θα αναφερθώ κι εδώ περιληπτικά

στο θέμα αυτό, για να μην ...ξύσω πληγές. Επειδή λοιπόν ο **ΜΥΛΟΣ** είχε κτιστεί πάνω σε δημόσιο χώρο, χωρίς την απαραίτητη οικοδομική άδεια, το ακίνητο αυτό ανήκε στην ουσία στο Δημόσιο. Είχαμε εν τούτοις εξασφαλίσει από την αρχή (γύρω στο 1975) τη συγκατάθεση του τότε Εφόρου Κυπαρισσίας, να μισθώνει το Δημόσιο το ΜΥΛΟ -με ένα χαμηλό εικονικό μίσθωμα- στο δήμο Φιλιατρών και ο δήμος να τον υπεκμισθώνει στον **ΟΦΑ** [με το ίδιο περίπου ενοίκιο]. Ο **ΟΦΑ** στη συνέχεια μπορούσε να τον υπεκμισθώνει σε κάποιον επιχειρηματία, με υψηλότερο ενοίκιο. Μετά όμως από μια αποτυχημένη προσπάθεια του Δ.Σ. του **ΟΦΑ** της περιόδου 1998-1999, που επιχείρησε να κάνει ανοιχτό διαγωνισμό, με μόνο κριτήριο επιλογής το ύψος του μισθώματος που θα προσέφεραν οι ενδιαφερόμενοι, προκλήθηκαν όπως ήταν αναμενόμενο, ανταγωνισμοί, αντεγκλήσεις και οξύτητες, που οδήγησαν τελικά σε καταγγελίες προς τη **Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου**, η οποία τότε αφαίρεσε το **ΜΥΛΟ** από το **Δήμο Φιλιατρών** και από τον **ΟΦΑ**, αναλαμβάνοντας πλέον να τον εκμισθώνει η ίδια, για λογαριασμό της. Ευτυχώς όμως, μετά από σκληρούς αγώνες, ο **ΜΥΛΟΣ** επανήλθε γρήγορα, και πάλι στη κυριότητα του **Δήμου Φιλιατρών**. Και δεν αποτελεί μυστικό, πως αυτό επιτεύχθηκε, χάρις κυρίως στις πολλές προσπάθειες και στους καθημερινούς αγώνες όχι των επίσημων φορέων αλλά των Αγριλιωτών εκείνων, που είχαν ιδρύσει πριν 30 περίπου χρόνια τον **Ο.Φ.Α.** και που είχαν χτίσει επίσης οι ίδιοι, το ΜΥΛΟ.

Η επιστροφή του Μύλου δεν ήταν καθόλου εύκολη όπως ίσως πολλοί φαντάζονται, ούτε επιτεύχθηκε ποτέ χάρις στις ενέργειες όλων εκείνων που εμφανίστηκαν εκ των υστέρων, ως πρωτεργάτες δήθεν της επιστροφής του **ΜΥΛΟΥ**.

Τόσο η πρωτοβουλία για την εξαγορά του **ΜΥΛΟΥ** από την **ΚΕΔ**, όσο και ο μεγάλος αγώνας που ακολούθησε και που έγινε με πολλούς και διάφορους αποτελεσματικούς τρόπους, ήταν ένα πολύ σημαντικό και ιδιαίτερα δύσκολο έργο, που το σήκωσε στους ώμους του, στη κυριολεξία, ένα μόνο πρόσωπο. Εκείνο που γνώριζε τα του **ΜΥΛΟΥ** και που ανέλαβε προσωπικά όλη την εκστρατεία για την εξαγορά του **ΜΥΛΟΥ** από την **Κ.Ε.Δ.** και το οποίο αφιέρωσε όλο το χρόνο του και τις δυνάμεις για το θέμα αυτό, συν το γεγονός, ότι ξόδεψε από την τσέπη του και αρκετά χρήματα.. **Δεκάδες πολυάριθμες επιστολές προς κάθε αρμόδια υπηρεσία του Δημοσίου. Αμέτρητα τα τηλεφωνήματα και οι οχλήσεις προς κάθε φορέα και πολιτικό παράγοντα της Μεσσηνίας. Πολλά τα δημοσιεύματα στο τοπικό και Μεσσηνιακό τύπο.** Πολλές οι πιέσεις προς την ΚΕΔ, τον ΟΦΑ και το Δήμαρχο, για ένα καλύτερο συντονισμό, προκειμένου να μη χαθεί πολύτιμος χρόνος, που χρειαζόταν για να μπορέσουμε να προετοιμάσουμε άνετα τα της εξαγοράς του ακινήτου από την **ΚΕΔ**, τα της παραχωρήσεως του **ΜΥΛΟΥ** από το **δήμο** στον **ΟΦΑ** και τα της εκμίσθωσης του **ΜΥΛΟΥ** σε ιδιώτες.

Πάρα ταύτα, ο χρόνος σπαταλήθηκε άσκοπα και φτιάσαμε με σπασμωδικές ενέργειες και τρεχάματα στη πολυθόρυβη εκμίσθωση του **ΜΥΛΟΥ** το περυσινό Καλοκαίρι. Αποτέλεσμα ήταν να γίνουν λάθη στη διαδικασία της παραχώρησης από το **δήμο**, στον **ΟΦΑ** λάθη στη διακήρυξη των όρων εκμίσθωσης του **ΜΥΛΟΥ**, λάθη πολλά και ανεπι-

τρεπτα πάνω σε πολλές τακτικές και αποφάσεις, που προκάλεσαν εντάσεις, διαφωνίες και προστριβές που δημιούργησαν τελικά μια απαράδεκτη κατάσταση προχειρότητας και τσαπατσουλιάς από πλευράς **ΟΦΑ**. Μια κατάσταση με βεβιασμένες ενέργειες που το ήθος τους αμφισβητήθηκε από πολλούς και που εξέθεσε τελικά το Σύλλογο στα μάτια πολλών, αφού πολλοί μάλιστα έκαναν λόγο και για φαβορισμό ακόμα...

Το χειρότερο όμως όλων ήταν, πως μετά την επιστροφή του ΜΥΛΟΥ στο δήμο άρχισε η δόλια κατασκευοφάντηση εκείνων που κατέβαλαν το μεγαλύτερο μέρος της όλης εκείνης προσπάθειας, επειδή μερικοί θέλησαν να εμφανίσουν ως δική τους δήθεν επιτυχία, την εξαγορά του **ΜΥΛΟΥ** για να δρέψουν τις δάφνες της νίκης.

Και χωρίς να είμαι καθόλου υπερβολικός, αυτοί που με τόση κομπορρημοσύνη παρουσιάστηκαν μετά ως οι μεγάλοι δήθεν «**Νικητές**», ήταν βασικά εκείνοι που στην ουσία δεν είχαν συμβάλει προσωπικά, ούτε στο **1%** της όλης προσπάθειας που καταβλήθηκε... **Και δεν υπερβάλλω καθόλου εδώ** και έχω την ευθύνη των όσων λέγω.

Ευτυχώς πάντως που η ρήξη με το Δ.Σ. του **ΟΦΑ**, επήλθε μόνο όταν είχε πλέον τελειώσει η συμφωνία εξαγοράς του ΜΥΛΟΥ και αφού οι Αγγιλιώτες είχαν ήδη ανταποκριθεί πρόθυμα και γενναία στο κάλεσμα που τους είχε γίνει, για να βοηθήσουν να επιτευχθεί η εξαγορά του ΜΥΛΟΥ από την **ΚΕΔ**. Και σίγουρα δεν θα είχε συγκεντρωθεί ποτέ το μεγάλο εκείνο ποσό που τελικά συγκεντρώθηκε, αν δεν είχαν προηγηθεί οι **300 επιστολές που το ίδιο πιο πάνω άτομο τις είχε γράψει και τις είχε ταχυδρομήσει προσωπικά, προς όλους τους Αγγιλιώτες**, εν ονόματι βέβαια του Δ.Σ. **ΟΦΑ**, όπως έγινε και για όλες τις δημοσιεύσεις και εκκλήσεις που έγιναν μέσα από τον τύπο, γιατί αυτό όφειλε να κάνει, κι αυτό έκανε. Το τότε Δ.Σ. του **ΟΦΑ**, δεν ασχολήθηκε παρά μόνο με την εκμίσθωση του ΜΥΛΟΥ και παρουσιάστηκε στη γενική Συνέλευση για να εισπράξει με περισσή υπερηφάνεια τα «Μπράβο» και τα «εύγε», που αφειδώς κάπιοι [άσχετοι με τη πραγματικότητα και με τα όσα παρασημακώς είχαν διαδραματιστεί] τους προσέφεραν ... [Ανθρώπινες αδυναμίες θα μου πείτε και θα συμφωνούσα βέβαια μαζί σας, ούτε και θα αναφερόμουν καθόλου στο θέμα αυτό, αν δεν υπήρχαν οι εσκεμμένες εκείνες διαστρεβλώσεις και οι δόλιες συκοφαντίες, εις βάρος μου, που δημιούργησαν τελικά τη ρήξη με το Σύλλογο].

Από τις πολλές και μεγάλες χρηματικές προσφορές των απανταχού Αγγιλιωτών, που έγιναν για το σκοπό της εξαγοράς του «**ΜΥΛΟΥ**» από την **ΚΕΔ**, οφείλω να μνημονεύσω εδώ [και ας μου επιτραπεί η διάκριση αυτή], τη γενναϊόδωρη προσφορά του ελληνοαμερικανού αγαπητού συμπολίτη μας **Περικλή Σινόπουλου** από το Σικάγο, που το ύψος της ξεπέρασε κάθε προσδοκία και αποσοβήθηκαν πολλά προβλήματα που θα αντιμετώπιζε ο **Ο.Φ.Α.**, αφού κάλυψε από μόνη της, το μισό σχεδόν του συνολικού ποσού που συγκεντρώθηκε από όλες τις άλλες μαζί δωρεές. Προσωπικά, έχω ιδιαίτερους λόγους να ευχαριστήσω και δημόσια το μεγάλο αυτό φίλο, γιατί δεν ήταν και η πρώτη φορά που έδειξε απέναντί μου την εκτίμησή του και την ειλικρινή φιλία του, κυρίως όμως, πρώτα και πάνω απ' όλα, τη μεγάλη και γνήσια φιλοπατρία του!

Θα ήθελα επίσης εδώ να αναφέρω, πως στην όλη προσπάθεια που κάναμε για τις διαπραγματεύσεις με την **ΚΕΔ**, έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και πράγματι μας βοήθησαν όσο μπορούσαν, οι εξής: Πρώτος και καλύτερος ο **Δημ. Δράκος**, Νομάρχης Μεσσηνίας. Επίσης οι **Αντ. Μασιγίκος**, Γραμματέας της Περιφερειακής Διοίκησης, **Αντώνης Σαμαράς**, Πρόεδρος Πολ.Αν., **Δημήτρης Κουσελάς**, Πρόεδρος ΟΤΟΕ και πολιτευτής Μεσσηνίας, **Αριστείδης Καλαντζάκος** πρώην Υπουργός και Βουλευτής Μεσσηνίας, ενώ ο **Στ. Μπένος**, παρά τη κυβερνητική θέση που κατείχε και τις υποτιθέμενες σχέσεις του με το πρώην Δήμαρχο Φιλιατρών, δυστυχώς δεν βοήθησε όσο θα περίμενε κανείς, αλλά μάλλον αδιαφόρησε, όπως το ίδιο έκανε και ο «Φιλιατρινόγαμπρος» **Κ. Λαλιώτης**!!

Συμπαράσταση επίσης είχαμε, κι απ' όλες τις **Μεσσηνιακές εφημερίδες**, από τις «**Φιλιατρινές Ώρες**» και από το περιοδικό «**Φιλιατρά**».

Αγρίλης

Η φυσιολογία του τοπίου

του Χρήστου Πλακονούρη

[Θα σας μεταφέρω εδώ μια ανέκδοτη παλιά εργασία του Φιλιατρινού λογοτέχνη και φίλου Χρήστου Πλακονούρη, που την είχε γράψει πολύ νέος και μου την έδωσε το 1970, όταν του είχα ζητήσει να δημοσιεύσω ένα δικό του κείμενο, στο πρώτο έντυπο «ΑΓΡΙΛΗΣ», που κυκλοφορήσαμε τότε, ως ενημερωτικό Δελτίο του **Ο.Φ.Α.** Επειδή διακόψαμε τότε τη κυκλοφορία του Δελτίου εκείνου, το κείμενο αυτό δεν δημοσιεύτηκε ποτέ. Και το θεωρώ ευτύχημα που μου δίνεται τώρα η ευκαιρία να το δημοσιεύσω. Το είχα φυλάξει στο αρχείο μου και σίγουρα ο Χρήστος το έχει ήδη ξεχάσει. Είμαι βέβαιος πως διαβάζοντάς το εδώ τώρα, θα νοιώσει έκπληξη αλλά και την ίδια ασφαλώς ευχάριστη που θα νοιώσετε κι εσείς, γιατί το κείμενο αυτό αποτελεί πράγματι, έναν υπέροχο Ύμνο για τον Αγρίλη. Το δημοσιεύω, όπως ακριβώς το είχε γράψει τότε, τον Ιούλιο του 1970].

*«Κάτω από τη κρούστα της επούλωσης
κόκκινο ρόδο η πληγή υπάρχει
Αγάπη! Αγάπη,
Αγρίλη, με τον Αύγουστο
ξανθό παιδί, που συλλαβίζει τον έρωτα
στο γλαυκό κόρφο της Μπούκας»*

[Από τη συλλογή: ο Ιούλιος της Ατλίτσκας].

Καρδιά : Ο κάθε τόπος έχει τη καρδιά του. Πάλει κρυφά, δίνει ζωή στα μέλη, ζει κι ίδια. Ο καθένας δεν δύναται ν' αφουγκράζεται το ψίθυρο των παλμών της. Πρέπει να είσαι δέκτης ευαίσθητος με κεραίες λίαν υψηλής δεκτικότητας. Έτσι θα δυνηθεί να πάρεις το καρδιογράφημα του Αγρίλη. Την κλείδα για την αποκρυπτογράφηση του μηνύματος «Αγρίλης», θα την βρεις στην Αγάπη. Τότε θα διαβάσεις τον κώδικα και θα καθοδηγηθείς να μπεις στις βυθισμένες στέρφνες με τα νάματα ομορφιάς, που κρύβονται στην καρδιά του Αγρίλη, είτε είσαι οικιστής, είτε περιπατητής κι επισκέπτης.

Πνεύμα : Ο κάθε τόπος έχει το ιδιαίζον πνευματικό τοπίο του. Επακόλουθο μιας άλφα ή βήτα πολιτιστικής στάθμης το πνεύμα. Ο πολιτισμός έχει ακμαιότητα ανάλογη με τη γονιμότητα των μορίων της γης, όπου ριζώνει. Η χλωρίδα και η πανίδα είναι παράγοντες πολιτισμού. Έτσι αλλού άκμασε ο πολιτισμός του σταριού, του μπροστανιού και του ξύλου ή της οπώρας και αλλού ο πολιτισμός του πρόβατου, του κουπιού ή της καμινάδας. Στον Αγρίλη άκμασε ένας ιδιαίζων «ραφινέ» Μεσογειακός και με εκπροσωπευτική ελληνικότητα «πολιτισμός της σταφίδας». Οι άνθρωποι της «σταφίδας» έχουν «φινέτσα», πνεύμα οξύ, παράδοση αρχοντιάς, ηπιότατο χαρακτήρα, καλοήγη μοιρολατρία, πείσμα και επιμονή, λατρεύουν την ομορφιά και επιπλέουν και των πολυτελών αμφίσεων και των εκατομμυρίων.

Κυκλοφορία : Αίμα ομορφιάς στις γλαυκές φλέβες του Αγρίλη το Ιόνιο. Η θάλασσα. Αλλού η θάλασσα είναι γλυκιά και ήρεμη, σαν πρώτο ερωτικό φιλί ντροπαλής παιδούλας, δειλή κι ασάλευτη σαν κορασιά Σολωμική. Μόλις που τολμά να κολπώσει το γαλανό της φόρεμα στον χορό των ζεφύρων και κρύβει βιαστικά μ' αιδημοσύνη παρθενική τις δαντελένιες αποκαλύψεις της, που φάνταξαν στην Παραλία [Σαρωνικός-Κορινθιακός]. Αλλού πάλι η θάλασσα είναι βίαιη και παράφορη σαν νυφομανής ρωμαία παλλακίδα ή σύγχρονη χίπισσα, που κάπνισε μαριχουάνα. Στον Αγρίλη η

θάλασσα είναι κι από τα δύο. Άλλοτε κορασιά παρθενική, δίνει φιλάκια πεταχτά στ' ερωτευμένα βράχια., ή ασάλευτη γαλανομάτα, εκστατική, γλυκιά, χαδιάρα, ερωτική σαν **Ασπασία** ή **Φρύνη** ή **Λαΐδα** μαγεύει και μεθά το νου και την όραση. Άλλοτε γίνεται παράφορη, ορμητική και βίαιη, οργισμένη «**μαινόμενος Ηρακλής**»! Η Θάλασσα στον Αγρίλη είναι εκατό τοις εκατό στη Μεσόγειος, εκατό τοις εκατό γυναίκα. Είναι υστερική ή ερωτιάρα, μελαγχολούσα ή ευθυμούσα, πάντα γυναίκα καθαρή και

μυρωμένη, τόσο επιρρεπής στις μεταπτώσεις και τις εναλλαγές... Την έχω ιδεί ήρεμη σαν φως από βιτρώ Καθολικού νάρθηκα διηθημένο κι άλλοτε άγρια, πρωτόγονη, θάλασσα φόνισσα..

Όραση : Θαλασσινός ορίζοντας, πάνω από δυο ορθές. Η θέαση του Ιονίου Μεγαλειώδης! Σε μέρες διαυγούς ατμόσφαιρας, βλέπεις **Κεφαλονιά** και **Ζάκυνθο**, το κυρτωμένο τόξο της Ηλειακής ακτής, τις χαμένες στο φωτεινό όνειρο Στροφάδες. Στον Αγρίλη γιομίζει εικόνες ο αμφιβληστροειδής. Δεν ατροφεί. Στην ωχρά κηλίδα σαλεύει το γλαυκό πέλαγος σαν διάφανο και αμόλυντο όνειρο βρεφικού ύπνου.

Αλλά εκείνο που δεν ξεχνιέται ποτέ, είναι ένα **ηλιοβασίλεμα στον Αγρίλη**.

Αλλού ο ήλιος βασιλεύει ωχρός χύνοντας ποταμούς αίματος ή χάνεται και εκλείπει πίσω από ασήκωτα παραπετάσματα συγνεφιάς και σκοτεινής αχλύος. Στον Αγρίλη ο ήλιος, μονάρχης με πολύ και γνήσιο γλαυκό στις φλέβες του, δύει υπερήφανος, με τη χλαμύδα του ματωμένη σαν του Καίσαρα, με βεγγαλικές επιτάφιας φωτοχυσίες, με σκήπτρο ατόφιο μάλαμα και την αγάπη του ποτάμι από πλατίνα απλωμένη στο πέλαγος. Κι ύστερα... παίρνει τόσα ωραία σχήματα θανάτου. Δολοφονείται από συγνεφάκι ελεύθερο σκοπευτή, κατατομείται από τα διαθλαστικά σπαθί της ατμόσφαιρας, απαγχονίζεται με χρυσοκλωστές, κρεμασμένος από τις γαλάζιες κλάρες του εσπερινού ουρανού, κατακρεουργείται, ξεματώνεται, δέχεται ριπές διαστέλλεται, τεμαχίζεται πάντα ωραίος, πάντα αξιολάτρευτος, πάντα ανεπανάληπτος. Η δύση του ήλιου στον Αγρίλη δεν είναι θάνατος. Είναι παραλλαγές πάνω στο θέμα: ευθανασία. **Όσοι αγνάντεψαν ηλιοβασίλεμα στον Αγρίλη είναι Μακάριοι.** Τα μάτια τους ευχαριστήθηκαν από μια ημεράδα απερίγραπτη. Ένας Άγγελος γαλήνης κούρνιασε στις πολύχρωμες κλάρες της ίριδας. [Θυμάμαι τα μάτια της Φωτεινής... της Στέλλας...]

Όσφρηση : Σ' άλλους τόπους το άρωμα είναι ένα και γνωστό. Πεύκο, ή θυμάρι ή έλατο ή σάπιο φύλλο ή ιώδιο. Εδώ στον Αγρίλη το άρωμα είναι μια εξωφρενική σύνθεση από λεπτά αισάνς. Είναι **ιώδιο** και **μποστανί** και **σταροκαλαμιά**, **φρεσκοπλυμένη γη**, **φύκι υγρό**, **ξερό τριφύλλι**, **σταφίδα που λιάζεται**, **βασιλικός που θωπεύεται**, **πικροδάφνη που την πλανεύει το μεσημέρι** και **μοσχολίβανο από την εκκλησιά** σε ώρα εσπερινής γαλήνης. Δεν είναι άρωμα μονόχονο, που αμβλύνει την όσφρηση και το συνθηξίζει, όσο δυνατό και να είναι, όπως τον βαρύ ύπνο Ο καπνιστής, ή το πιστό ο μπεκρής και ο καλοφαγάς το σκόρδο. Το άρωμα **«Αγρίλης»** είναι κάθε στιγμή και αλλιώτικο κέντημα του οσφραντικού νεύρου.

Απεκκρίσεις : Θρυλεύεται, πως έχει νοσογόνο υγρασία ο Αγρίλης. Λόγια κενά των αδαών. Υγρασία βεβαίως υπάρχει. Αλλά είναι αέρας φορτωμένος με ιαματικά ιωδιούχα σταγονίδια θαλασσί-ου αεροζόλ. Η υγρασία του Αγρίλη δεν είναι η υσορηή παραλίμνια, παραλιμάνιος, ή παραποτάμια υγρασία.. Είναι μόρια ελαφρά από την **γλαυκή ουσία του Ιονίου**, πιναγμένα με την **πνοή του μελτεμιού** στην αιγιαλίτιδα ατμόσφαιρα, μόρια που μυρώνουν την ανάσα και επαλείφουν τους τραυματισμένους βρόγχους με ιωδιούχα ιάματα.

Ακοή : Οι **άρπες των ζεφύρων**, τα **σουραύλια των μελτεμιών**, τα **ντραμς της φρεσκαδούρας** και τα **ακοντεόν του νυχτομπάτη ανέμου**, το **αρμόνιο των φλοίσβων**, το **κλειδοκύμβαλο της βροχής**, η **κορνέτα της τραμουντάνας**, να η **συμφωνική ορχήστρα του Αγρίλη**. Κι ύστερα... κάποια διακριτικά τριζόνια, κάποιοι τροβαδούροι γκιώνηδες...**Ο ήχος της καμπάνας... ο κόγχυλας του ψαρά...**

Αγρίλη αγάπη μου!

Για σένα θα μιλήσω πάλι.

Χ. Πλακονούρης / 1970

Το «Κάστρο των παραμυθιών»

Το «Κάστρο», μπορεί μεν να ανήκει πράγματι στη γνωστή εκείνη σχολή της κακόγουστης λαϊκής τέχνης κοινώς ...«**Κιτσαρίας**», δεν παύει εν τούτοις να συγκεντρώνει το ενδιαφέρον πολλών μικρών και μεγάλων, από πολλά μέρη της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού! Είναι αρκετά αξιόλογο, από το λόγο κυρίως ότι είναι ένα εξ ολοκλήρου προσωπικό δημιουργήμα του αείμνηστου Ελληνοαμερικανού γιατρού και λάτρη επίσης του Αγρίλη, **Μπάμπη Φουρναράκη**, που όταν γύρισε από την Αμερική το 1960,

θέλησε με το έργο αυτό να ...«ζωντανέψει» τις παιδικές του αναμνήσεις. Εκείνες, που είχε αποτυπώσει και πλάσει με το δικό του τρόπο στο νου του, μέσα από τα παιδικά όνειρά του και μέσα από τα ωραία παραμύθια της γιαγιάς του, που του μιλάγανε συνέχεια για πύργους, για κάστρα, για πρίκιπες και βασιλόπουλα...

Το «Κάστρο» αυτό ο λαϊκός αυτός Φιλιατρινός Καλλιτέχνης, το σχεδίασε και το έχτισε σχεδόν μόνος του, αφού πρώτα είχε φτιάξει στον ίδιο αυτό χώρο, το «**Φάρο του Αγρίλη**», το «**Άλογο του Ποσειδώνα**» με το «**Άγαλμα της Αθηνάς**», μια **ταβέρνα** στο ισόγειο και **ενοικιαζόμενα δωμάτια** στους δυο επάνω ορόφους. Στα Φιλιατρά είχε στήσει προηγουμένως και το ομοίωμα του «**Πύργου Αΐφελ**», που βρίσκεται ακόμα όρθιο, στην βόρεια είσοδο της πόλεως και που γίνεται αντικείμενο ειρωνείας για τα Φιλιατρά και τους Φιλιατρινούς που τον καμαρώνουν. Άσχετα πάντως με το αν αρέσουν ή δεν αρέσουν σε κάποιον τα δημιουργήματα του **Μπάμπη Φουρναράκη**, έχουν αποτελέσει όντως το επίκεντρο της παιδικής περιέργειας πολλών, από πολλά μέρη της Ελλάδας, που τα επισκέπτονται και τα θαυμάζουν [!] **Μαθητές** πολλών **Σχολείων** και **φοιτητές Σχολών Καλών Τεχνών**, έρχονται να τα δουν, γιατί στο παγκόσμιο περι **Κιτσαρίας** βιβλίο, τα Φιλιατρά καταλαμβάνουν περί τις 10 σελίδες!! Κατά τα λεγόμενα δε του αγαπητού φίλου και συμπολίτη μας καλλιτέχνη **ΠΑΥΛΟΥ**, η «**Κιτσαρία**» είναι κι αυτή μια Σχολή Τέχνης, αρκετά αξιόλογη, για λόγους όμως που μόνο οι καλλιτέχνες τους το αντιλαμβάνονται ...

Πέραν όμως αυτού, τα δημιουργήματα του **Φουρναράκη** δείχνουν οπωσδήποτε και τη μεγάλη **φιλοπατρία** του ξενιτεμένου Φιλιατρινού, που θέλησε να αφήσει οπωσδήποτε κάτι στο τόπο του, έστω κι αν αυτό είναι εντελώς περιττό και για πολλούς αισθητικά απαράδεκτο. Τα περιττά όμως πράγματα είναι εκείνα που μορφαίνουν τη ζωή μας και ο **Φουρναράκης** το γνώριζε αυτό πολύ καλά.

Πρέπει να υπενθυμίσω, πως πέρα από τα περιττά και τα περίεργα δημιουργήματά του, ο **Φουρναράκης** ήταν ένας από τους δωρητές πολλών χρηματικών και όχι μόνον βραβείων, προς τους αριστεύοντες μαθητές του **Γυμνασίου Φιλιατρών**, καθώς επίσης είχε δωρίσει [το 1947-48], κι ένα μικρό χειροκίνητο τυπογραφείο στο Γυμνάσιο, χάρις στο οποίο, οι μαθητές τότε, με καθοδηγητή τον προοδευτικό Καθηγητή μας **Θεόδωρο Κανελλόπουλο**, τύπωναν το ωραίο εκείνο μαθητικό περιοδικό, τα «**ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ**»! Άλλες «δημιουργίες» του **Φουρναράκη** είναι η «**Υδρόγειος Σφαίρα**», έξω από το Γυμνάσιο των Φιλιατρών, όπως και το γύψινο άγαλμα του φιλιατρινής καταγωγής Ελληνοαμερικανού Ζωγράφου **Κωνσταντίνου Μπρουμίδη**, που είχε στήσει στον ίδιο χώρο με το «**Πύργο Αΐφελ**». Ευτυχώς που το ακαλαίσθητο αυτό δημιούργημα αντικαταστάθηκε πρόσφατα από μια μαρμαρίνη προτομή του **Μπρουμίδη**, τη κατασκευή της οποίας χρηματοδότησαν οι σημερινοί **Φιλιατρινοί Καλλιτέχνες μας**, δωρίζοντας έργα τους στη **Βιβλιοθήκη ΕΡΑΝΗΣ**, τα οποία και εκποιήθηκαν για να συγκεντρωθεί το αναγκαίο για τη περίπτωση χρηματικό ποσό. Η νέα προτομή του **Μπρουμίδη** έχει στηθεί στο χώρο

μπροστά από το Δημαρχείο.

{Πάντως, οφείλω να διευκρινίσω, πως το ωραίο «**Φουρναράκειο**» Πνευματικό Κέντρο των Φιλιατρών, δεν αποτελεί ίδρυμα ή κληροδότημα του Χαρ. Φουρναράκη. Όπως προανέφερα σε άλλο κεφάλαιο το Πνευματικό Κέντρο το έχτισε [το 1965-68] με δική του πρωτοβουλία ο **Μορφωτικός Σύλλογος Φιλιατρών «Ο ΠΥΡΣΟΣ**», με την αφιλόκερδη αρχιτεκτονική σχεδίαση και μελέτη του κτι-

ρίου, από τον αείμνηστο φίλο και συμπολίτη μας **Γιώργο Χριστόπουλο**, αλλά και με τη γενναία χρηματική ενίσχυση **πολλών αποδήμων Φιλιατρινών** και του τότε **Δ.Σ. της Αδελφότητας των Φιλιατρινών της Αθήνας, της περιόδου 1964-1967**. Συνέβαλε βέβαια στη γρήγορη αποπεράτωση του Πνευματικού αυτού Κέντρου και η γενναία -αναμφισβήτητα- οικονομική συνδρομή του **Μπάμπη Φουρναράκη**, που ήρθε όταν είχαν ήδη συγκεντρωθεί τα μισά περίπου χρήματα του προϋπολογισμού της δαπάνης ανέγερσης του κτιρίου και θα πρέπει εδώ για την ιστορία να πω, ότι για τη δωρεά του εκείνη, ο **Φουρναράκης** ζήτησε από το Σύλλογο, να δοθεί το όνομα «**Φουρναράκειον**», στο Πνευματικό Κέντρο του **ΠΥΡΣΟΥ!**...}.

Η πόλη των Φιλιατρών -για όλες αυτές τις δωρεές του και τις ευγενικές χειρονομίες του, τον τίμησε ιδιαίτερα, τον ανακήρυξε «**Μέγα Ευεργέτη**» και έδωσε και το όνόμα του, στο πιο κεντρικό δρόμο της πόλης μας. Και πολύ καλά έπραξε γιατί ο **Φουρναράκης** ήταν αναμφισβήτητα **μεγάλος πατριώτης**.

Λυρική πρόζα

Αγρίλης

Κώστα Πολυνείκη

Κελαθδοντυμένη η αυγή, χαμογελάει. Φτερόφορη, των κοραλλιών τους ψιθυρους μαζεύει στην αφρογέννητη θάλασσα το πρωινό του Ιούλη. Στεγνοί κρουνοί οι ουρανοί και τ' αλμυρική στάζουνε τη δρόσο. Θροΐζουν στ' απαλό το χαϊδεμα του **Μπάτη** κι οι πικροδάφνες, στην ασίωπτη μονιά, κεντούν στολίδια στο δρόμο

προς τη **Μπούκα**. Αγουροζυπνάει η ζωή, και στο λιμάνι κάτω, τα δίχτυα ξεψαρίζουν οι ψαράδες, την πλούσια καμαρώνοντας ψαριά τους, Όλα σαν ένας πίνακας ζωγραφικής, που χέρι θείο έχει ζωγραφίσει με πινελιές αγάπης και τραγουδιών ρυθμούς πρωτόφαντους, αγαπημένους. Φτεροκοπάει στο γαλάζιο τ' ουρανού, της θάλασσας γλαρόνι πεινασμένο και γυροφέρνει στο λιμάνι τιπιβίζοντας, στους νιόφερτους ψαράδες. Πιο κει, ο **Μύλος** κι η **Μπαράκα** τους θεριακλήδες περιμένουν να ρουφήξουν το πρωινό καφέ τους. Να εισπνεύσουνε μαζί με το τσιγάρο, της θάλασσας το ιδώδιο. Στης **Παναγιάς** της **Αγριλιώτισσας** το εκκλησάκι, τα καντηλέρια τρεμοσβήνουνε στο λιγοστό το λάδι. Γυκόλαλη σκορπά της ευωδιές του όρθρου η καμπάνα και στο γιαλό αρμενίζουνε των γιασεμιών οι χλόες. Τρέχει και τις κουρσεύει... μελιούς, μελπούς λουλουδισμούς, να φέρει της Αγάπης. Χαμογελάει το κύμα θωρώντας τούτη εδώ τη ζωγραφιά του Πλάστη, και η Αφέντρα του ναού, η Παναγιά η θαλασσινή, που τη σηκώνουν στη πλάτη τους τη μέρα της γιορτής της ξωμάχοι Αγριλιώτες, χαίρεται και χαμογελά.

Στο βάθος, το **Κάστρο των Παραμυθιών**, λες και σαλπίζουνε παλιοί πολεμιστές, και συ, θωρείς πως Βενετσιάνικες σιμώνουνε γαλέρες μ' ένα σωρό ξενόφερτους που θέλουν να κουρσέψουνε την ομορφιά σου **Αγρίλη**. Κι όπως φαίνεις τ' όνειρο, νιώθεις μια φλόγα πυρκαϊά να σιγοανεβαίνει στα ξεμαντάλωτα τα ουρανοπαρθύρια. Και κει, ψηλόκορφα, που βασιλεύει η Πούλια κι όπου χαράζει ο Αυγερινός, πετούνε πετροχελιδόνα, θαλασσοχελιδόνια, με τα δοξάρια της χαράς να σε καλημερίζουν. Θαρρείς πως ζεις σε όνειρο πιασμένος σε ξοβέργι, κι όλο που θέλεις να πετάς στις ομορφιές σου **Αγρίλη**. Αχ, να 'ταν μπορετό να ντύσω τ' όνειρο με αγκαλιές ροδοκλωνιά και να σας το προσφέρω, να μάξευα τις ομορφιές μέσα σ' ένα πανέρι, να μένει ο ήλιος αβασίλευτος, να σταματάει η μέρα. Και το καταμεσήμερο, καθώς φλογίζει τα κορμιά ο ερωτιάρης ήλιος κι ανάβει πόθους στου «**ναού**» το άδυτο «**άγιο βήμα**», και αναβλύζουν ευωδιές, μεταλαβιά να πάρω...

Κείνη την ώρα..., που ανθίζει μεσημέρι γαλανό, που τραγουδάει μελιστάλαχτο τ' αγέρι στη νεροσυρμή της φτερωτής του ήλιου, π' ανθίζει τ' άσπρο στην κορφή του κύματος και σβήνει σα γλυκό χαμόγελο, κείνη την ώρα... που νιώθεις να τυλίγει αύρα γλυκειά το χοϊκό σου σώμα, κείνη την ώρα.... που φτερουγίζει η καρδιά σαν την πνοή τ' ανέμου, κείνη την ώρα... που νιώθεις ότι βρίσκεσαι στην αγκαλιά θείας στιγμής, αχόρταγα ρουφώ κι ως το στερνό μου κύτταρο την πάω!

Τ' απόβραδο, όλα τριγύρω γαληνά κι ομορφοστολισμένα, κι ένα απαλό, λευκό σαν περισσότερα, ξεδιπλώνεται στα βράχια κυματάκι. Σιγοψιθυρίζει. Τραγούδια λέει της χαράς, του έρωτα τραγούδια, κι ως ζευγαρώνουν πεθυμιές στο φως το ασημένιο, και ταξιδεύουνε μαζί ως τον οντά των άστρων, βλέπουνε τις χρυσές «**αυγές**», τις φωταυγές, τις νύχτες. Κι η μέρα σώνεται γλυκιά στου σουραυλιού τον ήχο, που μέσ' απ' τα πυκνόφυλλα καλάμια ξεπηδάει σαν καταϊγίδα μουσικής, σαν πλημμυρίδα λάγνα. **Αγρίλη μου, τις ομορφιές σου, μ' ένα κοχύλι πελάου σιγανοτραγουδάω.** Τη θάλασσά σου τη γιομάτη με κοχλάδα αγναντεύω. Εφημερεύω στο πρεβάζι της αυλής σου, χειμώνες, άνοιξες και καλοκαίρια, και με κλειστά τα βλέφαρα, κοιτάζω τ' όνειρό όποιο αλαργεύει, αφού σε λίγο θα βρεθώ εις το κλεινόν το Άστυ. Είναι η **Αλισάχνη** που αποπνέει το «**φιλί**» σου, που μοιάζει με καράβι φεγγοβόλο π' αλαργεύει κι αργοσταλάζει μέσα μου, του χωρισμού η ώρα. Σε μια σταγόνα σύννεφου που ταξιδεύει, σαν όστρακο ανοιχτού πελάγου, σφυρηλάτησα στην κουπαστή του χρόνου τ' όνομά σου. Μ' αυτό θα ταξιδεύω. Με τις θαλασσινές ανασαιμιές που ενώνονται γλυκόπνοες τη νύχτα και ραίνουνε τ' αστέρια, ολόλαμπρα, χρυσάφι ακνάτο απ τα ουράνια τους λημέρια στον ανεμοδείκτη της καρδιά σου.

Εικόνες από το «Μερολίθι» και τα «Βορρέϊκα»

Πρόκειται για τη περιοχή τ' Αγριλιού, που είναι στη μέση περίπου από την εκκλησία της Αγριλιώτισσας, έως το φιλιατρινό ποτάμι και κάτω από το δρόμο, προς τη θάλασσα. Πρόκειται για ένα δεύτερο σχεδόν οικισμό, που για κάποιο διάστημα είχε και τη δική του Μπαράκα. Τη Μπαράκα του «Πετσή», που ήταν πάνω από τα **Βορρέϊκα**, δίπλα στο **Μερολίθι** και κάτω από τη Βατό-

λακα. Το επίκεντρο της περιοχής αυτής ήταν το σπίτι και τα κτήματα της μεγάλης παλιάς οικογένειας του Κοινοτάρχη **Ανδρέα Βορρέ**. Εκεί που παραθέριζαν σχεδόν μόνιμα, τρία από τα πολλά παιδιά της οικογένειας των Βορρέων. Ο **Γιώργος**, ο **Μάριος** και ο **Μένης**.

Ο Γιώργος Βορρές, ήταν δικηγόρος κι ένας πραγματικός ευπατριδής, που αγάπησε ειλικρινά το τόπο του και που αγαπήθηκε κι από τους συμπολίτες του. Είχε εκλεγεί Βουλευτής και Δήμαρχος Φιλιατρών. Είχε παντρευτεί τη **Φρόσω Θεοδωρακοπούλου**, δασκάλα και αδελφή του Δήμαρχου Φιλιατρών **Ευστάθιου Θεοδωρακόπουλου [Καραστάθη]**, που μετά το θάνατό της, άφησε όλη της τη περιουσία στο **Σύλλογο Φιλοπροόδων** για να χτιστεί το «**ΒΟΡΡΕΙΟ**», το σπίτι της Μουσικής και η αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του Συλλόγου, μέσα στο πάρκο της Βλαχέρνας, στα Φιλιατρά.

Είναι πολλές κι εδώ οι ωραίες και αξέχαστες στιγμές που έζησαν οι παραθεριστές της περιοχής «**Βορρέϊκα**».

Τη μεγάλη αυτή «γειτονιά», την αποτελούσαν τα χρόνια εκείνα όχι μόνον οι οικογένειες των Βορρέων και των **Φιλόπουλου, Καρακούνη, Καναλουπίτη, Τσεπενέκου, Πετσή**, που έμειναν γύρω από το σπίτι του Βορρέ, αλλά και οι οικογένειες που έμειναν στη **Βατόλακα**, στο **Μερολίθι**, μέχρι το **Στόμιο**. Οι οικογένειες των **Τσαφέων, Κολλιέων, Καγιέων, Ανδριανοπουλέων, Παπασταθοπουλέων, Βρυσιωτέων, Παναγακέων, Γιαννοπουλέων, Σκαλτσέων, Κιτσέων, Κωτσοβολέων, Μανιατέων, Ντουράτσου, Σούρλα, Μπέϊκου, Ξύγκα, Τάμπαση, Φράγκου, Καλαμαρά, Σήφη, Ασκούνη, Βίνερη, Τσίγγανου, Τασουλή, Κατσιφώλη, Τροιμίρη, Μπερδέση, Κάλλα, Παπατσάνη, Παναγόπουλου, Κάη, Βλαστού, Σταυρόπουλου, Μερμέτη, Τσάφου, Σπανού, Κουτεβίνη, Πλακονούρη, Μπουγά, Τσίγκανου, Καραβίτη, Κίτσου, Δαγκλή, Μουλούχου, Χριστόπουλου, Τσουτσούς** και άλλων πολλών, τα ονόματα των οποίων δεν τα θυμάμαι αυτή τη στιγμή.

Ο «**Λιάρος**», όπως ήταν το παρατσούκλι του **Γιώργου Βορρέ**, ήταν ο χαρακτηριστικός τύπος του γλεντζέ, του νεφέατου, του ανέμελου, του «**Bon Vivier**», ο άνθρωπος γενικά του αργού τύπου, του αδιάφορου, της αναβολής, του καλοπερασιάκα, εκείνου που δεν θέλει να στεναχωρείται και να αγχώνεται εύκολα για τα προβλήματα των άλλων, ούτε και να πονοκεφαλά για οτιδήποτε που δεν συμβαίνει κοντά του, στο σπίτι του. Θα έλεγα ακόμη, και του ελαφρώς ...τεμπελάκου!

Ένα από εκείνα τα ωραία που διηγίταν ο ίδιος, είχε σχέση με το γείτονά του τον Τότη, που ο ...«κουτοπονηρούλης» έμπαινε στα περιβόλια του Λιάρου για να κόψει κρυφά κανα καρπούζι, και όταν αντιλαμβανόταν πως είχε γίνει αντιληπτός, πήγαινε και του έλεγε:

-Κουμπάρε μου, έφαχνα για το γαϊδούρι μας και μπήκα στο περιβόλι να ψάξω!...

Ο Βορρές τον έβλεπε βέβαια και άλλες πολλές φορές να κόβει κρυφά τα καρπούζια, αλλά βαριόταν να σηκωθεί και να πάει στο περιβόλι. Έλεγε λοιπόν στη Φρόσω:

- Κοίτα ο μπαγάσας, πρέπει τώρα να έχει κόψει τουλάχιστον τρία καρπούζια, αλλά βαριέμαι να πάω μέχρι εκεί ...

Ένας άλλος γείτονας και τακτικός επισκέπτης του Βορρέ, ήταν ο Πέρος, που του άρεσε πολύ να πηγαίνει στον Λιάρου να κάνουν παρέα. Ο Λιάρος, αφού πρώτα κέρναγε το φίλο του για να τον φέρει στα κέφια, του ζητούσε να του τραγουδήσει το τραγουδάκι εκείνο που έλεγε στη φιλενάδα του, όταν ήταν νέος!

Ο Πέρος ήταν ένας καλοκάγαθος πράγματι άνθρωπος και πολύ αγαπητός, στη γειτονιά. Του άρεσε δε -όταν ήταν νέος- να περνάει τακτικά έξω από το σπίτι της φιλενάδας του και να της τραγουδάει το τραγουδάκι που είχε συνθέσει ο ίδιος για αυτήν. Ήταν δε χαριτωμένος και ο τρόπος που το τραγουδούσε, γιατί δεν μπορούσε ο καημένος να προφέρει καλά κάποια από τα γράμματα και τους φθόγγους και αυτό ήταν το πιο νόστιμο. Το παραθέτω λοιπόν, όπως μας το έλεγε -και μάλιστα τραγουδιστά- ο ίδιος ο Καθηγητής μας στο Γυμνάσιο, ο μακαρίτης **Γιώργος Παναγάκης**:

- «Ατα [άστα] τσάρια [ψάρια] να καούνε κι έγα [έβγα] να σε 'δώ.

Δε πωώ [δεν μπορώ] μικό μου [μικρό μου], δε πωώ χρυσό μου [χρυσό μου], άλλο να πονώ...

Το μεγάλο όμως πρόβλημα με το Πέρου ήταν, πώς η παρέα του Γιώργου Βορρέ του άρεσε τόσο πολύ, που ξέχναγε να σηκωθεί για να φύγει, ακόμα κι όταν η ώρα ήταν περασμένα μεσάνυχτα. Ο Πέρος λοιπόν διηγόταν με τις ώρες τις ιστορίες του, παρά τα συνεχή χασμουρητά του Γιώργου και της γυναίκας του της κυρά Φρόσως, που γινόντουσαν μάλιστα και επιδεικτικά έντονα, για να καταλάβει ο Πέρος πως έπρεπε πια να φεύγει...

Ο Γιώργος λοιπόν, για να μη του λείει κατάμουτρα, *«Πέρο, είναι ώρα να ...πηγαίνεις»*, του το έλεγε διαφορετικά, κάπως έμμεσα. Γυρνούσε λοιπόν προς τη γυναίκα του και της έλεγε:

- Φρόσω, ήρθε η ώρα να πάμε να κοιμηθούμε, γιατί ο Πέρος νυστάζει!

- Α πά! δε νυτάζω καόλου! [Απαντούσε ο Πέρος].

- Μ' αφού σε βλέπω, μωρέ Πέρο. Τα μάτια σου κλείνουνε ...

- Όχι Γιώγο μου. Κάνεις λάθος! Εσύ χαμουγιέσαι». Εγώ δε νυτάζω [μη]νή!!!

Αξέχαστες πράγματι ωραίες ιστορίες, αξέχαστες ωραίες στιγμές, που μόνο εκείνοι που τα έζησαν, μπορούν να τις νιώσουν και που μελαγχολούν, όταν αναλογίζονται τα χρόνια που πέρασαν την ωραία εκείνη εποχή, που πέρασε δυστυχώς, ανεπιστρεπτή... Το λιμανάκι του **«Καρακούνη»** στη περιοχή αυτή, κάτω ακριβώς από τα **Βορρέικα**, ήταν το μέρος που πηγαίναμε συνήθως για μπάνιο, όταν βαριόμαστε να πάμε στο μώλο.

Θυμάμαι επίσης, τη μεταβατική εκείνη εποχή, που είχε αρχίσει να ξελογγόνεται η σταφίδα και έσπερναν για ένα διάστημα τα χωράφια με σιτάρι, πριν ο Αγρίλης γίνει όπως είναι σήμερα -ένας απέραντος ελαιώνας- που έχασε το παλιό χρώμα του και τη παλιά ομορφιά του. Μετά το θερισμό, σχηματίζοντουσαν οι θημωνιές, με τα δεμάτια από τα θερισμένα στάχυα, που συγκεντρωνόντουσαν -από όλη τη περιοχή εκείνη- και στοιβαζόντουσαν στο χωράφι που ήταν απέναντι από τη **Μπαράκα του Πετσή**, πάνω από το δρόμο τα' Αγριλιού και δίπλα περίπου στη καλύβα του Κάη. Εκεί γινόταν το αλώνισμα με την αλωνιστική μηχανή και όταν τελείωνε η εργασία αυτή και έμενε μόνο ο πελώριος εκείνος σωρός από το άχυρο, εκεί μαζευόμαστε τα βράδια τα παιδιά όλων των πιο πάνω οικογενειών που ανέφερα και γινότανε το μεγάλο υπαίθριο πάρτυ, κάτω από το γεμάτο μ' άστρα ουρανό, και το λαμπερό καλοκαιρινό φεγγάρι. Εκεί οι ωραίες καντάδες και οι ρομαντισμοί, εκεί τα αξέχαστα τραγούδια της εποχής από τους τροβαδούρους της τότε εκείνης μεγάλης παρέας: **Πάνος Πλέσσας, Ανδρέας Κορομπέλης, Κώστας Κόλλιας, Φωτεινή Μαραγκού, Μαίρη Σταυριανοπούλου, Γιούλα Μαντζαφλήρη, Πάνος Ξύγκας, Σκαλτσόπουλα, Κωτσοβολόπουλα, Γιαννοπουλάκια, Καναλουπιτάκια, Χριστοπουλίτσες, Ξυγκοπούλες, Κώστας Σπανός, Στάθης Αθανασόπουλος, Μάριος Βορρές, Γιάν-**

νης Παυλής, Σάκης Τσάφος, Γιώργος Κουτεβίνης, Καγιόπουλα, Κιτσόπουλα, Παναγάκηδες, Τασουλέοι, Γιωργοπουλαίοι κι άλλοι πολλοί, όλοι νέοι, όλοι μια παρέα, όλοι μια φωνή, ένα τραγούδι νυχτερινής καντάδας που ακουγόταν σ' όλο τον Αγρίλη...

Δεν θα αναφερθώ στους σημερινούς κατοίκους της περιοχής αυτής, όπως το ίδιο θα κάνω και για όλες τις περιοχές του σημερινού Αγρίλη, γιατί οι κάτοικοί τους είναι πλέον πάρα πολλοί και θα μου ήταν εντελώς αδύνατον, να τους θυμηθώ όλους.

Και πριν αφήσουμε τη γειτονιά αυτή δεν μπορώ να μη πω δυο κουβέντες και για το λαϊκό μας ποιητή, το λαϊκό βάρδο του Αγρίλη, τον **Ανδρέα Κολέτσο ή Σωσώνη**. Ο Ανδρέας αρχικά έμεινε στον Αγρίλη σαν καλογεροπαίδι του **Νταμίτσα** και δούλεψε μαζί του, από το 1923 μέχρι το 1939. Όταν πέθανε ο Νταμίτσας, οι κληρονόμοι του έδωσαν κάποια χρήματα, αλλά με το πόλεμο και τη Κατοχή, τα χρήματα αυτά χάθηκαν. Μετά ο **Σωσώνης** αναγκάστηκε να δουλεύει στα περιβόλια και έμεινε κοντά στο Βορρέ για ένα πολύ μεγάλο διάστημα. Μετά εργάστηκε στα χωράφια του Σπέντζα και στη Κατασκήνωση του Αγρίλη. Η ζωή του Ανδρέα, ήταν συνδεδεμένη πολύ στενά με τον Αγρίλη και όλοι οι Αγριλιώτες τον αγαπούσαν, γιατί ήταν ένας καλός, έντιμος και εύχαρις τύπος ανθρώπου. Αντί όμως να σας τον περιγράψω εγώ, αφήνω καλύτερα να σας συστηθεί ο ίδιος:

*«Για ρώτα στον Φραγκάκη, ρώτα στον Γερμανού,
εγώ 'μαι ο Ανδρέας, παιδί του Αγριλιού!»*

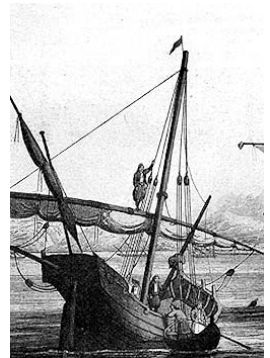
*Μες της θάλασσας το κύμα εγεννήθηκα
Και στο φινό τον Αγρίλη αναστήθηκα.*

*Όλοι για με το είπανε. Όλοι οι δικοί σου φίλοι,
πως είκοσι χρόνια έμεινα, εδώ εις τον Αγρίλη».*

*«Ο Αγρίλης είναι όμορφος, έχει ωραία κάλλη
κι όσοι περάσαν από δω, ξανάρχονται και πάλι.*

*Εδώ συχνάζαν Αθηναίοι, Καλαματιανοί Πατραίοι.
Ερχόντουσαν, παραθερίζαν, τον Αγρίλη μας φημιζάν»!*

*«Απ' όλα τα εξοχικά αγαπητοί μου φίλοι,
μ' αρέσει η Μπαράκα μας, που είναι στον Αγρίλη»!*

[Στις 22 Μαΐου φέτος, συνάντησα τον Ανδρέα Σωσώνη, για να μου δώσει τη φωτογραφία του και τα στιχάκια του. Ήταν υγιέστατος και το μυαλό του ...ξουράφι! Την επόμενη μέρα με μεγάλη μου λύπη έμαθα πως ο **Ανδρέας έπαθε ξαφνικά συγκοπή και πέθανε...** Θυμόμουνα με πόση λαχτάρα και συγκίνηση απάγγειλε τα ποιήματά του για τον Αγρίλη και σκέφτηκα πως μπορεί οι ώρες εκείνες που περάσαμε μαζί, μιλώντας για τον Αγρίλη και φέρνοντας ξανά στη μνήμη του μια ολόκληρη ζωή 20-30 χρόνων, γεμάτη από χίλιες δυο όμορφες εικόνες που είχε ζήσει τα νεανικά του χρόνια στον Αγρίλη, να είχαν ενδεχομένως επιδράσει στο να μην αντέξει η καρδιά του, όλη εκείνη τη δυνατή συγκίνηση. Αφιερώνω στη μνήμη του το τελευταίο του ποίημα, που μου έδωσε όταν σηκώθηκα να φύγω και μου είπε πως το είχε φτιάξει ειδικά για την Αγριλιώτισσα. Ίσως και να είχε προαισθανθεί κάτι...

« Παναγία μ' Αγριλιώτισσα, ήσουν πάντα κοντά μου!

Δεν θέλω πλούτη και λεφτά.

Όταν πεθάνω θα 'θελα να γίνεις συντροφιά μου... »

Αντίο για πάντα μεγάλε φίλε του Αγρίλη, που χάρισες σε τρεις γενιές Αγριλιωτών, πολλές και ευχάριστες αναμνήσεις...

Πριν κλείσω το Κεφάλαιο αυτό θα ήθελα να προσθέσω πως στον Αγρίλη δεν έμενε μόνο η οικογένεια του Ανδρέα Βορρέ. Έμεναν κι άλλες οικογένειες Βορρέων, όπως του γιατρού Αναστάση Βορρέ, του προεστού Αναστάση-Αναγνώστη Βορρέ [πατέρα του Δαμιανού Βορρέ], των Νίκου και Κωστάκη Βορρέ και άλλες πολλές, που σήμερα έχουν σχεδόν εκλείψει. Το όνομα Βορρές είναι φραγκικής προέλευσης και έχει δοθεί από το 1250 υπό των Φράγκων, στο όρος της Κυλλήνης.

Το όνομα του Δαμιανού Βορρέ υπήρξε κι αυτό στενά δεμένο με τον Αγρίλη και αποτέλεσε μάλιστα και τοπωνύμιο. «Στου Δαμιανού», έλεγαν οι Αγριλιώτες, για να προσδιορίσουν τη περιοχή που ήταν το κτήμα και το σπίτι του Δαμιανού Βορρέ. Βρισκόταν στο δρόμο από Φιλιατρά προς Αγρίλη, λίγο πριν από το σπίτι του πρωθυπουργού Σωτηρόπουλου Το σπίτι του Δαμιανού σώζεται ακόμη [παραμορφωμένο αρκετά βέβαια] και είναι αυτό με τη πέτρινη πρόσοψη, που έχει περιέλθει σήμερα στη κυριότητα του Γ. Φωτόπουλου από το Χαλαζόνι.

Ο Δαμιανός γεννήθηκε και μεγάλωσε στα Φιλιατρά και στον Αγρίλη, μέχρις ότου έφυγε για σπουδές στη Δημητσάνα και μετά στο Μόναχο της Γερμανίας, όπου σπούδασε Νομικά. Άσκησε το επάγγελμα του Δικηγόρου και σε ηλικία 33 ετών έγινε Υφηγητής του Ποινικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Υπήρξε μεγάλη επιστημονική φυσιογνωμία, συγγραφέας επιστημονικών συγγραμμάτων και μεταφραστής πολλών βιβλίων. Ήταν ιδιαίτερα προοδευτικό στοιχείο και υπήρξε μοχλός επιχειρήσεων πανελληνίου ενδιαφέροντος. Το είδος των ασχολιών του τον απομάκρυναν από τα Φιλιατρά και ο Δαμιανός επισκεπτόταν τη γενέτειρά του μόνο τα καλοκαίρια, όπου διέμενε στο σπίτι του στον Αγρίλη. Είχε μάλιστα και ορισμένη θέση στην ακροθαλασσιά του Αγρίλη για να κάνει τα θαλάσσια μπάνια του, κι αυτή ήταν μια «λούμπα» μέσα στα βράχια, η οποία μετά έμεινε γνωστή στον Αγρίλη ως η «Μπανιέρα του Δαμιανού». Τη «Μπανιέρα» αυτή τη διέυρνε με μηχανήματα -στην εποχή μας, ο Μηχανικός Νιόνιος Παναγόπουλος και σήμερα λέγεται «Μπανιέρα του Παναγόπουλου». Χρησιμοποιείται δε και σήμερα από πολλούς Αγριλιώτες για μπάνιο και είναι αυτή που βρίσκεται στη νότια ακριβώς πλευρά του «Κάστρου των Παραμυθιών».

Οι απόγονοι του Δαμιανού ήταν τρία αγόρια κι ένα κορίτσι. Η κόρη ήταν η Ελένη Φωκά και τα αγόρια ο Αναστάσης, χημικός που σκοτώθηκε κάνοντας πειράματα στο εργαστήριό του στην Αθήνα, ο Ανδρέας που ήταν πολύ μεγάλος και ευρύτατα γνωστός επιχειρηματίας, ο Γιάννης ή Τζών Βορρές που διέθετε ένα ωραίο πρότυπο κτήμα, το «κτήμα Βορρέ» στο Μαρούσι και διετέλεσε μάλιστα και Δήμαρχος Αμαρουσίου. Γιος του Ανδρέα Βορρέ [και μοναδικός απόγονος της οικογένειας αυτής των Βορρέων], είναι ο γνωστός Ίωνας Βορρές, δραστήριος επιχειρηματίας και πολύ ανήσυχο πνεύμα με πολλές γνωριμίες και διασυνδέσεις σε όλο τον κόσμο. Σπούδασε στο Καναδά, επέστρεψε στην Αθήνα και διατήρησε για λίγο τις αντιπροσωπίες του πατέρα του, για να τον τραβήξει τελικά η τέχνη.

Έγινε διάσημος συλλέκτης πολλών εξαιρετικών και σπάνιων καλλιτεχνικών έργων, με τα οποία εμπλούτισε στη συνέχεια το «Μουσείο Βορρέ» που ίδρυσε ο ίδιος στη Παιανία και που είναι σήμερα γνωστό στο πανελλήνιο αλλά και σε όλους τους καλλιτεχνικούς και φιλότεχνους κύκλους του κόσμου. Για ένα διάστημα ο Ίωνας Βορρές διετέλεσε και Δήμαρχος Παιανίας. Οι Αγριλιώτες πάντως έχουν ένα μικρό παράπονο από τον Ίωνα, που είναι και ο τελευταίος απόγονος της οικογένειας Αναστάση-Αναγνώστη Βορρέ. Άφησε να πουληθεί το σπίτι των προγόνων του στον Αγρίλη, ενώ μπορούσε να το κρατήσει, να το αναπαλαιώσει και να το μετατρέψει σ' ένα είδος Μουσείου Αγροτικής Λαϊκής τέχνης, ώστε να μένει ζωντανό πάντα -στη μνήμη των Αγριλιωτών, το όνομα των εκλεκτών συμπολιτών μας, του Αναστάση και του Δαμιανού Βορρέ.

Το Στόμιο

Το **Στόμιο**, η μοναδικής ομορφιάς αυτή φυσική πλαζ, βρίσκεται στην ωραία περιοχή μετά το **Μερολίθι**, νότια τ' Αγγιλιού, εκεί που εκβάλλει το φιλιατρινό ποτάμι. Είναι ασφαλώς η ωραιότερη περιοχή του Αγγίλη, χάρις όχι μόνο στη χαλικόστρωτη παραλία της, αλλά και στη καταπράσινη ρεματιά της και στα μεγάλα βράχια και τις σπηλιές που βρίσκονται στις άκρες και στο τέλος του όμορφου αυτού χείμαρρου. Το **Στόμιο**

έχει ασφαλώς τη δική του ωραία ιστορία, με τις νεράιδες που μας έλεγαν όταν είμαστε παιδιά, για να μη πηγαίνουμε να κολυμπάμε εκεί μόνοι μας, επειδή η θάλασσα είναι απότομα βαθιά και το μεγάλο κύμα μπορεί εύκολα να σε παρασύρει... «**Τραβάνει η θάλασσα του Στόμιου**», θα σου πουν όλοι. που μένουν γύρω απ' τη περιοχή αυτή και δεν πρέπει -όταν η θάλασσα είναι άγρια- να υποτιμάς ποτέ την ακατανίκητη δύναμή της. Τα καλοκαίρια πάντως, που ο χείμαρρος στερεύει, η

χρυσή αμμουδιά του Στόμιου γεμίζει από εκατοντάδες νεαρούς κολυμβητές, που δεν έχουν να φοβηθούν ούτε τα τεράστια κύματά του, ούτε τις νεράιδες του. Οι φανατικοί θαυμαστές του, και είναι πολλοί, δεν χορταίνουν την ομορφιά και τις χαρές του μικρού αυτού κολπίσκου, που βρίσκεται βόρεια από την προεξοχή εκείνη της στεριάς, που κάποτε -πολύ παλιά, στα ρωμαϊκά χρόνια- ήταν γνωστή και ως ακρωτήριο του«**Ιάρδανου**»!

Θυμάμαι, γύρω από το **1958 - 59**, τότε που σχεδόν κανείς δεν πήγαινε στο Στόμιο για μπάνιο, είμαστε μια μεγάλη παρέα, από αγόρια και κορίτσια, που πηγαίναμε τακτικά -δυο τρεις φορές τη βδομάδα στο **Στόμιο**, για να κάνουμε τα αλησμόνητα εκείνα μπάνια με τις βουτιές στα μεγάλα κύματα και τα καλαμπούρια μας πάνω στην άμμο. Ήταν τότε ο **Κώστας**, ο **Χρήστος**, ο **Μπάμπης**, ο **Νίκος**, ο **Τάσος**, ο **Κωνσταντίνος**, ο **Τάκης**, ο **Σάκης**, ο **Πέτρος** και από τα κορίτσια θυμάμαι τη **Βάσω**, τη **Ρίτσα**, τη **Βενετία**, τη **Βασιλική**, τη **Νία** και τη **Μιρέλλα**. Στην

αρχή, έπρεπε να πάνε να βουτηχτούμε στα λασπόνερα του φιλιατρινού ποταμιού, να γεμίσουμε το κορμί μας με τη λασπωμένη γλίνα και μετά να πάμε όλοι μαζί να πέσουμε στη θάλασσα. Φωνές, πειράγματα, παιχνίδια και ότι σαχλαμάρες μπορούσε να σκεφτεί κανείς... Είχαμε τότε κι ένα κινητό πικάπ με μπαταρίες [πρωτοποριακό είδος για την εποχή εκείνη], και βάζαμε τους δίσκους με τ' **Αμερικάνικα**, προσπαθώντας να μάθουμε το **Σάκη** να τραγουδάει και να χορεύει επάνω στην άμμο το χαζό εκείνο ομαδικό παιχνίδι, που κάναμε όλοι μαζί ένα κύκλο και ακολουθούσαμε τις μουσικές οδηγίες του δίσκου: «You put your left foot in, you put your left foot out, you put your left foot in and you turn yourself around...» Ο Σάκης όμως, έδειχνε «ανεπίδεκτος μαθήσεως», γιατί προτιμούσε να κάνει τις πλάκες του...

Αφήνοντας τ' αστεία, ας αναφερθούμε σε κάτι περισσότερο ενδιαφέρον για τη τοπική μας ιστορία. Το **Στόμιο** ίσως κρύβει μυστικά που ακόμα δεν έχουν αποκαλυφθεί. Μυστικά που έχουν να κάνουν με ένα πανάρχαιο οικισμό ή πολίχνη, ερείπια του οποίου εντοπίστηκαν πριν 15 περίπου χρόνια, από την αρχαιολόγο κ. **Χατζή-Σπηλιοπούλου**, της **Ζ' αρχαιολογικής εφορίας της Ολυμπίας**, όταν κατά την ανασκαφή των θεμελίων μιας ανεγειρόμενης εκεί οικίας, [στη νότια πλευ-

ρά του Στόμιου], αποκαλύφθηκαν αρχαιολογικά ευρήματα. Από παλαιότερα όμως, ο Φιλιατρινός ιστοριοδίφης **Παναγιώτης Παπαχριστόπουλος**, είχε κάνει λόγο για το ενδεχόμενο ύπαρξης αρχαιολογικού ενδιαφέροντος στη περιοχή του Στόμιου, επειδή είχε εντοπίσει κάποια επιφανειακά αρχαιολογικά ευρήματα. Κανείς όμως τότε δεν έδωσε σημασία και το θέμα αυτό ξεχάστηκε για να ξαναέρθει και πάλι στην επικαιρότητα, όταν τυχαία ένα σκαπτικό μηχάνημα που άνοιγε λάκκους για τη θεμελίωση μιας σύγχρονης κατοικίας, έφερε στην επιφάνεια -μαζί με τα χώματα που έβγαζε, και

σπασμένα αρχαία όστρακα με τεμάχια από πήλινα αγγεία, που μαρτυρούσαν ότι εκεί υπήρχε όντως, κάποιος αρχαίος, άγνωστος βέβαια οικισμός. Ενδεχομένως της αρχαίας **Αρήνης** [όχι της **Εράνας**], που η θέση της δεν έχει ακόμα εντοπισθεί.

Οι οικοδομικές τότε εργασίες σταμάτησαν και η Αρχαιολόγος που ήρθε για δοκιμαστική έρευνα από την Εφορία αρχαιοτήτων της Ολυμπίας, επιβεβαίωσε όσα προ τριακονταετίας, άλλοι αρχαιολόγοι, είχαν αναφέρει. [Η πλήρης ανακοίνωση της αρχαιολόγου **Κας Χατζή-Σηλαιοπούλου**, για τις **αρχαιότητες του Στόμιου**, έχει δημοσιευτεί στο τόμο με τα πρακτικά του Συνεδρίου που έλαβε χώρα στην Αθήνα και που δημοσιεύτηκαν το 1991 από την **Εταιρεία Πελοποννησιακών Σπουδών**, στις σελίδες 81 έως 87]. Σας μεταφέρω εδώ –επιγραμματικά μόνο– την ανακοίνωση της αρχαιολόγου:

«... Διακοπή οικοδομικών εργασιών, λόγω ανευρέσεως

αρχαίων, οδήγησε σε δοκιμαστική έρευνα, η οποία και επιβεβαίωσε –για πρώτη φορά στα Φιλιατρά– προηγηθείσες επιφανειακές ενδείξεις, για εγκατάσταση της **εποχής του Χαλκού**, στη θέση Στόμιο, που είχαν γίνει πριν τριάντα χρόνια, από τους Αμερικανούς αρχαιολόγους, **W. Mc Donald** και **R. Hope Simpson**. Από τα ευρεθέντα σπασμένα τεμάχια πήθων και πιθοειδών αγγείων, που ήταν διακοσμημένα με χρωματιστά όστρακα, καθώς και από τμήματα χειροποίητων πήλινων οικιακών σκευών, υποδηλώνεται η παρουσία και της **Πρωτοελλαδικής περιόδου** στο Στόμιο. Από άλλα επίσης ευρήματα, μαρτυρείται και η συνέχιση κατοίκησης του Στόμιου, κατά τα **Μυκηναϊκά χρόνια**. ...»

Από την όλη ανακοίνωση πάντως προκύπτει, πως τελικά η αρχαιολόγος συμπέρανε, ότι «...το Στόμιο αποτελεί μια ακόμη θέση επισημάνσης οικιστικών καταλοίπων στη Μεσσηνία, για τα οποία απαιτείται συστηματική έρευνα, μελέτη και δημοσίευση.»

Από άλλες ανεπιβεβαίωτες επίσης μαρτυρίες συμπολιτών μας, κάποια από τα σπασμένα πήλινα αρχαιολογικά κομμάτια, που βρίσκονται ανακατεμένα με τα μπάζα που είχε ρίξει τότε το σκαπτικό μηχάνημα κάτω στη ρεματιά του φιλιατρινού ποταμού, φέρουν επάνω τους κάποια χαράγματα, όμοια μ' εκείνα που βρέθηκαν στις **πήλινες πλάκες**

του **Εγκλιανού**, τα οποία αποδίδονται στη **Γραμμική Γραφή Β**, δηλαδή στη γραφή της **Πυλιακής εποχής**, του **13ου π. Χ. αιώνα!** Σύμφωνα επίσης με μια άλλη ακόμη μαρτυρία, εκεί στις ίδιες σπηλιές της νότιας πλευράς του Στόμιου, υπάρχουν πάνω στα βράχια κάποια άλλα χαράγματα, που πιθανώς να είναι επίσης κάποιες αρχαίες επιγραφές. Ας ελπίσουμε πως ο δήμος και οι πολιτιστικοί μας Σύλλογοι, θα ενδιαφερθούν κάποτε να ζητήσουν από τη πολιτεία, μια συστηματική έρευνα της περιοχής αυτής.

Υπάρχει επίσης και ο θρύλος της «**Ζουρλομαρίας**», της «**Μαρίας του Στόμιου**», της «**Μαρίας των βράχων**», που είχε ζήσει, στις αρχές του αιώνα, μόνη της, μέσα στις μεγάλες σπηλιές του Στόμιου. Η **Μαρία** κρυβόταν όλη μέρα στις σπηλιές των βράχων και έβγαινε μόνο για να πάει στα γειτονικά σπίτια, να ζητήσει κάτι για να φάει. Φορούσε μακριά φορέματα και είχε πάντα ένα πελώριο καπέλο στο κεφάλι της, που έδειχνε την αριστοκρατική καταγωγή της, αλλά μαζί και το ψυχικό πρόβλημα που τη βασάνιζε... Αχτένιστη, ξυπόλητη, αδύνατη και μαυρισμένη από τον ήλιο και τη θάλασσα, ρυτιδιασμένη στο γλυκό ακόμα πρόσωπό της, έμοιαζε με 'κείνο το νεραϊδικό του **Στόμιου**, που όλοι είχαμε ακουστά στα παιδικά μας χρόνια και δεν αποκλείεται να ήταν η **Μαρία** η αφορμή να συνδεθεί η περιοχή του Στόμιου με τις **νεραίδες** του ποταμού και τις σειρήνες της θάλασσας...

Η **Μαρία**, ήταν -όπως διηγόντουσαν οι παλαιοί- μια όμορφη κοπέλα από πολύ καλή και πλούσια οικογένεια της **Κυπαρισσίας**, που άγνωστο γιατί, τα μυαλά της είχαν σαλέψει και ζούσε μόνη της, μέχρι που χάθηκε, στο **Στόμιο**. Κανείς δεν έχει γράψει για την ιστορία της και πολύ λίγα είναι γνωστά γι αυτήν. Σήμερα, ίσως και να μη μιλάει κανείς πλέον γι αυτήν...

Απολαύστε στη συνέχεια πιο κάτω, ένα απόσπασμα από το ωραίο διήγημα της **Παρασκευής Γαληνού -Σκανδάλη**, που είχε δημοσιευτεί το 1978 στο περιοδικό ΦΙΛΙΑΤΡΑ, για να σας φέρει πιο κοντά -νοερά- στο Στόμιο και να πάρετε μια γεύση από τις ομορφιές του και τις «**Νεραίδες**» του...

Χαρείτε επίσης τις ωραίες φωτογραφίες των βράχων του Στόμιου, πάνω στους οποίους έχουν αναρριχηθεί Φιλιατρινά κορίτσια [του θεατρικού τμήματος του **ΠΥΡΣΟΥ**, της δεκαετίας του 80], τα οποία υποδούντουσαν το «**χορό των Νηρηίδων**», σε μια ωραία τηλεοπτική σειρά της εποχής εκείνης, που είχε γυρίσει η **Ευγενία Περιωρή** στο Στόμιο και είχε ως θέμα το **Μύθο του Φαέθονα**. Η εξαιρετική εκείνη σκηνοθέτης της πάλαι ποτέ **YENEΔ**, γύριζε τότε ωραιότατα ντοκιμαντέρ με θέματα πάντα από την Ελληνική Μυθολογία και επέλεγε για τα γυρίσματά της τα πιο όμορφα τοπία της Ελληνικής υπαίθρου. Οι εικόνες από τα

όμορφα βράχια του Στόμιου, είχαν καταγοητεύσει τότε όλους τους τηλεοπτικούς θεατές της **YENEΔ**, που έτυχε να δουν την ταινία εκείνη.

Πριν κλείσω την αναφορά μου στο Στόμιο, θα πρέπει να μνημονεύσω και την αξέχαστη **Πελαγία**

Οικονομοπούλου, [αδελφή του **Καρνάρου Οικονομόπουλου**, που ήταν από τους πρώτους προσκόπους των Φιλιατρών και μετέπειτα -για πολλά χρόνια- Αρχηγός των Προσκόπων], για να θυμίσω, πως χάρις σ' αυτήν, χωρίς καμία υπερβολή, σώθηκε από τη καταστροφή, η ωραιότατη αμμουδιά του Στόμιου. Ήταν τότε -μετά τη κατοχή, που η αυθαίρετη αμμοληψία κατέστρεψε πολλές από τις ωραίες αμμουδιές της περιοχής μας, όπως κι εκείνη της ωραιότατης παραλίας της **Μπούκας** στον Αγρίλη. Όταν λοιπόν οι διάφοροι εργολάβοι «**χωματουργικών εργασιών**», άρχισαν να «**βάζουν χέρι**»

και στο χαλίκι του Στόμιου, η καημένη η **Πελαγία**, σαν φύλακας -δαίμονας του Στόμιου, τους εμπόδιζε και τους κυνηγούσε, φοβερίζοντάς τους πως θα τους πάει στην Αστυνομία και στο Δικαστήριο. Πρέπει επίσης να μη παραλείψω να αναφέρω το ιδιαίτερα μεγάλο ενδιαφέρον των κατοίκων των περιοχών, **Μερολίθι** και **Στόμιου**, που φροντίζουν την ωραία αυτή παραλία, το **διαμάντι** όχι μόνο του Αγριλιού, αλλά της ευρύτερης περιοχής Φιλιατρών και Κυπαρισσίας. Πρέπει επίσης να συγχαρώ δημόσια και τον αγαπητό συμπολίτη και φίλο **Σπύρο Διον. Παπαθεοδοσίου**, για τη πρωτοβουλία του και για την ανάληψη όλης της δαπάνης, που κάλυψε τη κατασκευή μιας ωραιότατης πέτρινης σκάλας, που οδηγεί από τη κοίτη του ποταμού, πάνω στο γραφικό εκκλησάκι του Αγίου Χριστοφόρου.

Η περιοχή του Στόμιου, ήταν στενά συνδεδεμένη, με τις παλιές φιλιατρινές οικογένειες, αρχικά των **Χαραρέων, Τριμοικέων, Ταμπασέων, Φραγκέων, Σηφέων, Παπαθεοδοσοπουλέων, Παναγοπουλέων, Ξυγκέων, Τασουλέων, Μανιατέων, Βενερέων, Τριμοιρέων** κ.ά., που πολλές υπάρχουν ακόμη εκεί και μαζί με τους νέους κατοίκους του Στόμιου και του Μερολιθίου, συνεχίζουν να προσφέρουν την αγάπη τους στη γραφική παραλία και στη πανέμορφη ρεματιά του φιλιατρινού ποταμού. Η παλιά -γνωστή από τα παιδικά μας χρόνια- **κρυστάλλινη** εκείνη **πηγή**, που υπήρχε κάποτε σ' εκείνο το πυκνό μονοπάτι, κάτω από τα θεόρατα πλατάνια και τα τεράστια σκίντα, δεν υπάρχει δυστυχώς σήμερα. Ήταν η μόνιμη «στάση» όλων όσων πήγαιναν μέσα από τη Ρεματιά στον Άγιο Χριστόφορο και στη παραλία του Στόμιου και ήταν πολλά τα γλέντια των Φιλιατρινών, στο σημείο εκείνο.

*«Θυμάσαι που σε φίλησα στο Πλάταν' απουκάτω...
μικρή κουκλίτσα μου!]*

Υπάρχει βέβαια ακόμη η ανεξερεύνητη εκείνη μεγάλη **«αλεπότρυπα»**, ή η περισσότερο γνωστή, ως **«Σπηλιά του Στόμιου»**, δίπλα ακριβώς από το εκκλησάκι του **Άγιο Χριστόφορου**.

Πάντα αναλογίζομαι το πόσο πράγματι θα συνέβαλε στην ανάπτυξη του παραθεριστικού τουρισμού του Αγρίλη, του Στόμιου, αλλά και όλης της περιοχής των Φιλιατρών, εάν ο δήμος έφτιαχνε έναν ωραίο παραλιακό πεζόδρομο, ενώνοντας το λιμανάκι του Αγρίλη με τη φυσική πλαζ του Στόμιου. Ένα στενό **πεζόδρομο**, μόνο για περίπατο και δίπλα σ' αυτόν, έναν ακόμη **ποδηλατόδρομο!** Χρειάζεται θάρρος και τόλμη από πλευράς του Δημάρχου και των λοιπών αρμοδίων, που δεν πρέπει να διστάζουν από μερικούς -χωρίς νόημα- απαγορευτικούς κανονισμούς της Δασικής Υπηρεσίας, που υποτίθεται πως έγιναν για να προστατεύουν το ...δάσος[!], αλλά που τελικά, ταλαιπωρούν μόνο το πολίτη, γιατί απλώς ... «διυλίζουν τον κώνωπα και ...»

Η Νεράιδα του Στόμιου

[Απόσπασμα από το Διήγημα της Παρασκευής Γαλιηνού - Σκανδάλη]

..... Τέλος πάντων, ύστερα από λίγες μέρες ταξίδεψε [από τα **Φιλιατρά**] στο **Μερολίθι**. Γελάτε; Πράγματι ήταν για κείνην ταξίδι ονειρεμένο, που 'βγαине αληθινό. Η γριά νουνά της την φόρτωσε στο γαϊδουράκι, που κατείχε σπουδαία θέση τότε σαν μέσο μεταφοράς και ξεκίνησαν. Η γερόντισσα έχοντας κατεβασμένο το μαύρο τσεμπέρι μέχρι τη μύτη, χρόνια χήρα, ήταν αμίλητη. Πού και πού μόνο τσίγκλαγε με μια βέργα το ζώο, για να προχωρεί: Ντέε, ντέεε! Η μικρή -θα 'ταν οχτώ χρονώ- στην αρχή φοβισμένη, γιατί πρώτη φορά έκανε γαϊδουροκαβαλαρία, σφιγγόταν και πιανόταν μπροστά απ' του σαμαριού τα σιδερικά. Όσο όμως προχωρούσαν, συνήθιζε, χαιρόταν κι ερρέμβαζε. Όταν φθάσανε μάλιστα στο ύψωμα του **Αι Γιαννάκη**, έλαμψε κάτω από τα πόδια της θεαματικά μια αργυροπράσινη απ' τα ελαιόδεντρα ομορφιά, που σαν δάσος πλούσιο εσκέπαζε την περιοχή μέχρι το **Μερολίθι**, με μια μόνο διακοπή απ' το **φιλιατρινό ποτάμι**.

Εκεί ήταν ο **τόπος της Ναυσικάς**! Οι νοικοκυρές πλένανε το καλοκαίρι τα ρούχα τους και κυρίως κοπάνιζαν και καθάριζαν κουβέρτες, σαλόσκουτα, σαϊσματα, κάπτες και ελιόπανα. Λοιπόν οι ταξιδιώτες στάθηκαν στη γέφυρα και η μικρή τέντωσε το λεπτεπίλεπτο και λιανό κορμάκι της κι ένιωσε ολότελα ελεύθερο τον εαυτούλη της απ' το φόβο με κάποια περηφάνια. Καμάρωσε το ποτάμι με τις γυαλιστερές κροκάλες του και τις καταπράσινες λυγαριές του κι ανέπνευσε απίεστα και ξένοιαστα το αεράκι, που τώρα στη ρεματιά εμασίγωνα ελαφρά το πρόσωπό της.

Έπειτα στρίψανε αριστερά κι εφτάσανε στο **Τριμοιρέϊκο** πάνω στη Δημοσιά για τον Αγρίλη.

Όμορφο το Μερολίθι με τα καλοκαιρινά του: Τα' αλώνια έτοιμα για το άπλωμα της σταφίδας, που γινόταν μετά τον τρυγητό. Κάθε **φρατζάτα**, ισόγειο δωμάτιο με ταπέτο το χύμα και προτεταμένη στέγη δίκην βεράντας, εχρειαζόταν για προστασία και θερινή άμυνα ενάντι στον ήλιο και στην βροχή. Φτιαγμένη με τέχνη από **καλάμια**, **ξύλα**, **βούρλα**, και **φτέρες** σε θαυμάσια οικειότητα και προσαρμογή, εκαλλωπιζότανε μ' ένα τραπέζι με καρέκλες και σκαμνιά. Κι αυτό στρωμένο με πρωτόγονο τραπεζομάντιλο, συγχρόνου εφευρετικής από σακιά αλευριού, με κόκκινα ρελιάσματα και ταινίες κόκκινες σταυρωτές, φάνταζε από μακριά σαν πρόσκληση φιλοξενίας, που πλούσια υπόσχοντο τα βαρυφορτωμένα σταφιδοκλήματα, που γύρω-γύρω πρόβαλαν σαν σκυμμένοι εργάτες,

Πάρα κάτω στο **Χαραρέϊκο** η φρατζάτα δυο δωματίων στηριγμένη σε μια πελώρια αμυγδαλιά, θύμιζε τις ομηρικές σπηλιές, που μάθαιναν τότε στο αναγνωστικό τους, την Οδύσσεια, του σχολιού τα παιδιά. Η μικρή όμως κοιμότανε στ' αλώνι τα βράδια με τη φεγγαράδα, φάτσα με φάτσα τον ουρανό. Πόσες φορές δεν ξαγρυπνούσε κοιτώντας τα' άστρα και το φεγγάρι, που της γελοούσε. Κι όταν αυτό έγερνε στη Δύση προς τη μεριά της θάλασσας, ονειρευόταν, πως το πρωί να τ' αγκαλιάσει θα μπορούσε. Μα εκείνο βέβαια ...την ξεγελούσε.

- **Πότε νουνά θα πάμε στη θάλασσα;** Ρώτησε μια μέρα.

- **Θα πάμε, μη βιάζεσαι, έχεις καιρό.** Απάντησε εκείνη.

Μα η βαφτισιμιά βιαζότανε. Έτσι μια μέρα παίρνει ένα πουκαμισάκι για μαγιό και ανερώτητα ξεκινάει ξυπόλυτη περπατώντας το μονοπάτι. Περνώντας απ' τις βελανιδιές, που είχαν κουκουλώσει το γειτονικό ξωκλήσι, ηρωικά μπρος στην αντίσταση των αγκαθιών τους και ψάχνοντας στο σύσκιο για πέρασμα, κατέβηκε στο ξέφωτο. Και να σου το Στόμιο!

Τι όμορφη θάλασσα. Ο βυθός της φαινόταν καθρέπτης. **Τι όμορφο ακρογιάλι!** Εσοχές, εξοχές, σπηλιές και βράχοι, που φάνταζαν σαν γλυπτά σημενά μπρος το χαλικωτό πλάτωμα του Στόμιου ή στο αμμουδιαστό, που βούλιαζαν τα πόδια του περπατώντας μέχρι το ήρεμο χαμόγελο των κυμάτων, που απλώνονταν ναζιάρικα και δαντελωτά σαν παλιά μπορνοτούρα δουλεμένη με κοπανέλια, φιλιατρινά. Το **Στόμιο** κυβέρναγε και πλούτιζε το **Δέλτα** από το φιλιατρινό ποτάμι και το στόλιζε με τις

καταπράσινες του, από καλαμιώνες κι αγριάδα. Κι ανάμεσά τους, σαν μελίσσια, σε τετράγωνα λαμποκοπούσαν μικρά, κομψά περιβολάκια με τζετζεβατικά και οπωρικά: αγγούρια, μελιτζάνες, καρπούζια, φασολάκια και άλλα.

Ακούστηκαν γυναικείες φωνές από τη μεριά τους. Μα εκείνη δεν άκουσε, δεν είδε. Έμεινε εκεί μαρμακιασμένη απ' το μεγαλείο του τοπίου και χάζευε άφοβα το γαλάζιο φόντο της θάλασσας, που πλαισίωνε την αστραφτερή ακτή, ενώ απ' την άλλη πλευρά προβάλλοντας οι στυφές λαδοπράσινες **βελανι-**

διές, σαν φρουροί, έκαναν επίζηλα την πολυχρόνια βάρδια τους. Στάθηκε μαγεμένη και αμετακίνητη και ψιθύρισε αργά:

- *Τι ερημιά! Να μην έχει παιδιά να παίξω! Ψυχή δεν φαίνεται...*

Μα νάσου, απ' την απέναντι μεριά, σ' ένα πελώριο σύμπλεγμα ασημένιων από την αντηλιά βράχων, σε ύψος πάνω από δέκα μέτρα, φαντάζει μια ζωτική θωριά, μια θεσπέσια γυναικεία σιλουέτα. Ένα μπλου μαγιό εσκέπαζε το κορμί της, που το στήριζαν πάλλευκα κομψότατα πόδια. Την κεφαλή της κάλυπτε μια λευκή σκούφια, που ξέβγαιναν δυο πελώριες μαύρες πλεξούδες. Στυλώθηκε κοκκαλωμένη η μικρή, κοιτώντας μ' ανοιχτό το στόμα. Σε λίγο η εξάισια παρουσία βγάζει τη σκούφια της και χαμογελώντας δείχνει τα μαργαριταρένια δόντια της. Πού κοιτάζει; στη θάλασσα ή σε κείνην;

Η ψυχή της ταραζεται και φτερουγίζει στα παραμύθια τα παλιά, για νάνους, δράκους που της έλεγε η νόνα της, και για τις νεράιδες που παίρνουν τη μιλιά... Η παιδική καρδούλα της χτυπά κι ο νους της διαλογίζεται: **Η Νεράϊδα του Στόμιου!...**

Με τα δόντια της σφιχτά να μην της πάρουν τη μιλιά, τα ποδαράκια της αναισθητα απ' τη ξυπολουσία, εφτάνανε σ' αυτιά της... Σαν πλησίασε τρέχοντας στο χωράφι, γύρισε πίσω της να ιδεί: Την κυνηγάει τάχα η Νεράϊδα; Δόξα των Θεών, όχι!

Ύστερα ακούστηκε: Ήταν η **Αλίκη!** Ποια Αλίκη „,δεν την ξέρεις; Η ωραία Αλίκη η Νεράϊδα του Στόμιου!... Πιο πίσω στα **Βορρεϊκά**... Άραγε τώρα ζει; Και πού ήταν; Κοντά ...στην ακτή προς την Πρώτη, το νησί, που ήταν το μήλο της έριδος στους παραμεθόριους, ανάμεσα στους **Γύφτους** και **Τρουμπουκία**. Άραγε ήρθε πιο κοντά; Γιατί οι Γύφτοι λογαριάζανε να τη σύρουν με σχοινιά!... ή τα Τρουμπουκία τάχα;

[Αθήνα 10 Ιανουαρίου 1978]

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΓΑΛΗΝΟΥ ΣΚΑΝΔΑΛΗ

Σημείωση Κ.Σ.: Ο πατέρας της Παρασκευής, ήταν ο Γεώργιος Γαληνός, καθηγητής που έζησε στα Φιλιππίνες, στις αρχές του 20ου αιώνα και που είχε πέντε ή έξι κορίτσια. Επειδή ήταν βενιζελικός, τον είχαν διώξει από την υπηρεσία του και αναγκάστηκε να πουλάει τσιγάρα από το περίπτερο, για να μπορέσει να θρέψει την οικογένειά του! Κατάφερε πάντως και σπούδασε καλά και τα πέντε κορίτσια του.

Η «μικρή» στην οποία αναφέρεται το διήγημα, είναι η ίδια η Παρασκευή Γαληνού και όσον αφορά την όμορφη Αλίκη, πρέπει να είναι η όντως πολύ όμορφη **Αλίκη Βορρέ**, σύζυγος του **Κώστα Βορρέ**, που πέθανε στην Αθήνα πριν 3-4 χρόνια, κοντά στα εκατό της... Δεν ξέρω, αν η Παρασκευή ακόμα ζει.

Επίλογος

Το αφιέρωμα αυτό στον **Αγρίλη μας**, έγινε με σκοπό να γνωρίσουν οι νεώτεροι Φιλιατρινοί, κυρίως δε οι Αγγριλιώτες και τα παιδιά τους, το ιστορικό της ωραίας αυτής περιοχής του τόπου μας, όπως επίσης και άλλα θέματα και γεγονότα που απασχόλησαν ή και που απασχολούν σήμερα τον Αγρίλη και που θα πρέπει αυτοί που τον αγαπούν να είναι ενήμεροι, ώστε να συμβάλουν με το καλύτερο δυνατό τρόπο στην αντιμετώπισή τους, προς το γενικό όλων όφελος.

Απασχολήθηκα ενεργά με τα θέματα του **Αγρίλη** επί 40 περίπου χρόνια και θα εξακολουθήσω να δραστηριοποιούμαι, μέσα στα πλαίσια πάντα του ενεργού πολίτη που θέλει να συνεισφέρει στα κοινά του τόπου του, χωρίς καμία ποτέ ατομική επιδίωξη. Δεν είναι κατανοητή –εκ μέρους μου τουλάχιστον- οποιαδήποτε προσφορά στα κοινά, όταν αυτή έχει ταυτόχρονα ατομικιστικές επιδιώξεις και στόχους, ανεξάρτητα ακόμα και αν όλα επιδιώκονται με απόλυτα νόμιμους τρόπους και με νόμιμες διαδικασίες... Η θέση μου αυτή ξενίζει ασφαλώς πολλούς που διαθέτουν διαφορετική λογική, μέσα στην οποία η ατομικιστική επιδίωξη είναι αυτονόητος στόχος. Με τη λογική αυτή εγώ δεν μπορώ ποτέ να συντακτιστώ και γι αυτό δεν επιθυμώ πλέον να μετέχω και σε κανένα διοικητικό συλλογικό όργανο.

Έχω συνεργαστεί στο παρελθόν πάρα πολύ καλά, με άτομα που βρεθήκαμε μαζί σε Διοικητικά Συμβούλια τοπικών μας Συλλόγων, αλλά τότε είχαμε όλοι μας τις ίδιες αυτές απόψεις, αντιλήψεις και ιδέες. Και σεβόμαστε –όλοι ανεξαιρέτως- τις αρχές και τις αξίες τις οποίες είχαμε θέσει ως πρωταρχικό σκοπό για να τις υπηρετήσουμε. Και το πετύχαμε. Και το σπουδαιότερο είναι πως το πετύχαμε χωρίς να προδώσαμε ποτέ τις αρχές μας αυτές. Και αναφέρομαι στο **Μορφωτικό Σύλλογο Φιλιατρών «Ο ΠΥΡΣΟΣ»**, στην **Αδελφότητα των Φιλιατρινών της Αθήνας**, στον **ΟΜΙΛΟ ΦΙΛΩΝ ΑΓΡΙΑΛΗ** [με έδρα την Αθήνα], στη **Βιβλιοθήκη ΕΡΑΝΗΣ** και στη τοπική εφημερίδα «**Φιλιατρινές Ώρες**», όπου κατά καιρούς έχω προσφέρει τις υπηρεσίες μου. Νομίζω λοιπόν πως μπορώ να είμαι πάντα χρήσιμος στο τόπο μου, αλλά μόνο από τη θέση αυτή του ενεργού πολίτη και θα εξακολουθήσω να συνεργάζομαι με τους συμπολίτες του, εφόσον όμως συμπίπτει να έχουμε τους ίδιους κοινούς στόχους και τις ίδιες –μη ατομικιστικές επιδιώξεις. Κι αυτό αφορά δεν αφορά μόνο την ενασχόλησή μου με τα κοινά του **Αγρίλη**, αλλά και με τα κοινά των **Φιλιατρών**. Και αν μεν τα **Φιλιατρά** χρειάζονται πάρα πολλά και μακροχρόνια έργα, κυρίως δε **πολεοδομικά** σχέδια με οράματα και κατάλληλα πρόσωπα στη δημοτική αρχή, που να διαθέτουν τόλμη και φαντασία, ο Αγρίλης αντίθετα χρειάζεται λίγα και συγκεκριμένα έργα.

Χρειάζεται πρώτα απ' όλα περισσότερη **καθαριότητα**, σε συνεχή και μόνιμη βάση. Χρειάζεται καλύτερο **ηλεκτροφωτισμό** σε όλους τους δημόσιους χώρους. Περισσότερους **χώρους στάθμευσης** αυτοκινήτων, αλλά και κάποια ακόμη μικρά **πεζοδρόμια** για τους πεζοδούς. Χρειάζεται οριστικοποίηση του **σχεδίου πόλεως** και **αρχιτεκτονική διαμόρφωση των κεντρικών του χώρων**, που αφορούν **δρόμους πλατείες** και **αλσύλλια**. Χρειάζεται πολύ **περισσότερο πράσινο** και κυρίως **δενδροστοιχίες**. Χρειάζεται τη **πλακόστρωση του πεζοδρόμου** από Μπαράκα έως το Πύργο Φουρναράκη, όπως και ένα ακόμη στενό **παραλιακό πεζόδρομο** και ανάλογο **ποδηλατόδρομο**, που θα ξεκινάει από του **Φουρναράκη** και θα φτάνει μέχρι το **Στόμιο**. Χρειάζεται μια μεγαλύτερη και καλύτερη **παιδική χαρά**, ίσως κι ένα μικρό **θαλάσσιο πάρκο**. Χρειάζεται **συντήρηση** των κεντρικών **δρόμων** του, κάποια **διαπλάτυνση** αυτών σε ορισμένα σημεία, όπως επίσης και **ασφαλτόστρωση** όλων των δρόμων που βρίσκονται μέσα στον οικισμό και όχι μόνον. Χρειάζεται και κάποιο έργο για την **απορροή των όμβριων υδάτων** και να γίνεται έλεγχος για τη **στεγανότητα των βόθρων** που βρίσκονται κοντά στις περιοχές που χρησιμοποιούνται για κολύμβηση. Χρειάζεται απαραίτητα καλύτερη **διαμόρφωση στους κόμβους** του **εθνικού δρόμου**, για να εξασφαλιστεί η ασφαλής είσοδος και έξοδος των αυτοκινήτων προς και από τον Αγρίλη. [Εννοώ στο Φιλιατρινό ποτάμι και στη διασταύρωση του Χαλαζονιού]. Χρειάζεται δε και πολύ καλύτερη **οδική σήμανση** στα σημεία αυτά.

Τέλος, χρειάζεται απαραίτητα να λυθούν οριστικά και με το καλύτερο δυνατό τρόπο, **δύο** ακόμα **μεγάλα θέματα** που απασχολούν από χρόνια τον Αγρίλη και που πρέπει οπωσδήποτε να αντιμετωπισθούν. Το ένα έχει να κάνει με το **σημερινό λιμάνι** που δεν προστατεύεται αρκετά από το κυματισμό της θάλασσας και το άλλο έχει να κάνει με το πρόβλημα του **θαλάσσιου μπάνιου**, μια και το μπάνιο μέσα στο μώλο πρέπει κάποτε να απαγορευτεί. Για μεν το πρώτο πρέπει να επιδιωχθεί η **προέκταση της νότιας προβλήτας** του μώλου, ώστε να προστατεύσει το λιμάνι από τα κύματα,

αλλά ταυτοχρόνως και από την είσοδο των τεραστίων ποσοτήτων από φύκια, που συσσωρεύονται και μένουν στην άκρη του μώλου και πρέπει κάθε χρόνο να απομακρύνονται. Για το δεύτερο έργο πρέπει να επιδιωχθεί η -με κανονική άδεια των αρμοδίων αρχών- κατασκευή **δύο μικρών προβλητών** στον Αγρίλη, για να εξυπηρετείται η ασφαλής είσοδος των κολυμβητών στη θάλασσα. Η μία προβλήτα χρειάζεται να γίνει κάτω από το παρκάκι [νοτιοδυτικά της Μπαράκας] και η άλλη στο νότιο μέρος της Μπούκας, βορειοδυτικά του ΜΥΛΟΥ. Η Μπούκα χρειάζεται επίσης κι ένα **δεκα-ετές τουλάχιστον πρόγραμμα εναπόθεσης εκεί ψιλού χαλκιού**, που θα μεταφερθεί είτε από κάποια ποτάμια, όπου επιτρέπεται η αμμοληψία, είτε από κάποια λατομεία. Στο έργο της Μπούκας, πιστεύω πως θα συνδράμει αρκετά και ο Δήμαρχος Κυπαρισσίας, κ. **Ηλίας Τσίγγανος** και γιατί υπάρχει κοινή ευθύνη και συναρμοδιότητα των δυο γειτονικών δήμων, στο συγκεκριμένο εκείνο μέρος, αλλά κι επειδή ο Δήμαρχος Κυπαρισσίας είναι γνωστό πως είναι πραγματικός φίλος του Αγρίλη.

Ο νέος λοιπόν Δήμαρχος Φιλιατρών κ. **Άλκης Ξύγκας** μπορεί και πρέπει να αξιοποιήσει, όχι μόνο τα πάγια έσοδα που προέρχονται από τη Μπαράκα, από τα «κελιά» και από το ΜΥΛΟ, αλλά κυρίως πρέπει να φροντίσει να εξασφαλίσει και κάποιους άλλους ακόμη πόρους, από χρηματοδοτούμενα κρατικά και Ευρωπαϊκά προγράμματα, ώστε ο Αγρίλης να γίνει ένα τέλειο τουριστικό θέρετρο, αν πράγματι θέλουμε να μιλάμε για **τουρισμό στα Φιλιατρά**, και αυτό να μην αποτελεί μόνο ένα σχήμα λόγου. Ένα μακροχρόνιο και φιλόδοξο για τον Αγρίλη σχέδιο, δεν θα απέκλειε ακόμα και την εξαγορά από το δήμο κάποιων ιδιωτικών εκτάσεων, όπως π.χ. εκείνης των 40 στρεμμάτων της οικογένειας Σπέντζα κι εκείνης μπροστά από το «Πύργο του Φουρναράκη», που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν κατάλληλα και να άλλαζαν ριζικά την όψη του Αγρίλη. Αρκεί να μη γίνουν αυτοσχεδιασμοί, αλλά να ζητηθούν προτάσεις και ιδέες από κάποια σοβαρά πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά γραφεία.

Ο Αγρίλης μας, να μη το ξεχνάμε, αποτελεί το **κόσμημα των Φιλιατρών** και θα πρέπει όλοι οι φορείς και κάτοικοι της πόλης μας να τον βλέπουν πάντα από τη σκοπιά αυτή και μόνο. Να μη γίνει θύμα μεμψιμοιριών και τοπικιστικών ανταγωνισμών, χωρίς να υπάρχει ουσία και περιεχόμενο σε τέτοιου είδους θέσεις.

Το σλόγκαν όλων των Φιλιατρινών για τον Αγρίλη, πρέπει να είναι μόνο το εξής:

Αγρίλης! τόπος να δεις, τόπος να ζεις!

Πέρα από κάθε αμφισβήτηση, **ο Αγρίλης** θα αποτελεί πάντα το επίκεντρο του ενδιαφέροντος πολλών παραθεριστών αλλά και τουριστών. Είναι επίσης βέβαιο, πως και οι νεότεροι Αγριλιώτες θα συνεχίσουν το παράδειγμα της προηγούμενης γενιάς και εύχομαι να βαδίσουν κι αυτοί πάνω στα ίδια ακνάρια, με στόχο να προσφέρουν την αγάπη τους και τη φροντίδα τους προς το τόπο αυτό, χωρίς ποτέ να έχουν ατομικές επιδιώξεις. Το έργο όλων εκείνων που θα θελήσουν να ασχοληθούν σήμερα με τα κοινά του Αγρίλη, είναι πολύ ευκολότερο από εκείνο της δικής μας γενιάς, τόσο γιατί υπάρχουν μεγαλύτερες δυνατότητες συνεργασίας και βοήθειας από τη πλευρά της τοπικής αυτοδιοίκησης, όσο και για το λόγο ότι υπάρχουν δυο - πολύ αξιόλογοι- σήμερα οικονομικοί πόροι, σε μόνιμη βάση. Οι πόροι από τα ενοίκια της «**Μπαράκας**» και του «**ΜΥΛΟΥ**», που κάνουν πλέον την ενασχόληση με τα κοινά πολύ πιο άνετη, πολύ πιο ευχάριστη και κυρίως πολύ πιο αποδοτική. Το μόνο που χρειάζεται είναι καθαρή διαχείριση, ανιδιοτέλεια και καμία ατομικιστική επιδίωξη, ανεξαρτήτως της νομιμότητάς της. Αν και θα ήταν πολύ καλύτερο, τα έσοδα της ακίνητης περιουσίας του δήμου αλλά και της εκκλησίας του Αγρίλη, να τα διαχειρίζεται ένας κοινός «**Πολιτιστικός Οργανισμός**» ή μια αναπτυξιακής μορφής δημοτική επιχείρηση, που θα μπορούσε να συσταθεί από το **Δήμο Φιλιατρών** σε συνεργασία με το «**Ιερό Προσκύνημα της Αγριλιώτισσας**».

Αν κάποιος πάντως από τους Αγγιλιώτες που ασχολούνται ή που θα ασχοληθούν στο μέλλον με τα κοινά του Αγρίλη, νοιώσουν κάποτε να υπάρχει κάτι που τους πικραίνει και που τους πληγώνει με την ενασχόλησή τους αυτή, ας μη το βάλουν ποτέ κάτω, ούτε και να τα βάλουν με τον ωραίο αυτό τόπο και με όλους γενικά τους Αγγιλιώτες.

Να θυμούνται, πως θα υπάρχουν πάντα εκείνοι που θα αναγνωρίζουν το έργο τους και τη προσφορά τους, αλλά θα υπάρχουν πάντα και οι άλλοι, που θα τους υποβλέπουν, θα τους φθονούν, θα τους συκοφαντούν και που θα επιχειρούν πάντα να τους διαβάλουν με κάθε τρόπο και μέσο. Τους συμβουλεύω, να προσπαθήσουν –όσο μπορούν - να αγνοήσουν τους τελευταίους. Και κάτι άλλο τελευταίο. **Όσο περισσότερο θα πληγώνονται, τόσο και περισσότερο να ...πυρρώνονται!**

Ο Αγρίλης, έχει πάντα ανάγκη από φανατικούς λάτρεις, που να έχουν ενθουσιασμό, φαντασία και ...πύρωση για να μπορέσουν τελικά να επιτύχουν στο στόχο τους...

Φίλοι μου, γεια σας.

Κώστας Σπανός / Μάϊος, 2003

ε υ χ α ρ ι σ τ ι ώ

όλους όσους με κάθε τρόπο βοήθησαν στη συλλογή στοιχείων και φωτογραφιών για την έκδοση του –σχεδόν εικονογραφημένου- αυτού αφηγήματος.

Μέσα από δημοσιεύματα των **Σ. Σωτηρόπουλου, Σ. Αθανασιάδη, Π. Παπαχριστόπουλου, Ν. Μαραγκού, Κ. Κόλλια, Θ. Μανιάτη, Α. Δημόπουλου, Χ. Πλακονούρη, Κ. Καπελούζου, Αντ. Γιαννόπουλου, Κ. Καραμπάτσου, Π. Γαληνού - Σκανδάλη**, κ. ά. ανθολόγησα πολλά χαρακτηριστικά στιγμιότυπα και σκηνές από τη περασμένη εποχή, για να φέρω μπροστά μας, ...ζωντανό, τον παλιό Αγρίλη.

Από το προσωπικό μου επίσης φωτογραφικό αρχείο, αλλά και από παλιές φωτογραφίες που αναζήτησα είτε μέσα από πολλά περιοδικά και βιβλία, είτε από τα παλιά Αγγιλιώτικα Άλμπουμ των **Άλκη Ξύγκα, Γιώργου Αθ. Φωτόπουλου, Γιάννη Παυλή, Γιούλας Μαντζαφλάρη, Ντίνας Ανάργυρου, Πέτρου Γκότσης, Φώτη Παρίσσου, Έφης Τσάφου, Κώστα Κωτσόβολου, Χρήστου Πλακονούρη, Μπάμπη Κοντοράβδη, Κώστα Τσίγκανου, Παναγιώτη Παναγιωτόπουλου, Γιώργου Σωτηρόπουλου, Γιώργου Κωτσάκη, ο Πέτρου Τσώνη, Γ. Κουμουτσάκη και Α. Μουτζούρη** κατάφερα να συγκεντρώσω αρκετές, για να ξαναζωντανέψω και να φέρω στη μνήμη μας πολλές από τις εικόνες εκείνες του παλιού Αγρίλη, που ίσως και να τις είχαμε ήδη ξεχάσει...

Θα ήταν όμως κάπως φτωχό το αποτέλεσμα των προσπαθειών μου, στο να συγκεντρώσω τις –όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικές φωτογραφίες του χθες, όπως και τις πιο ωραίες φωτογραφίες του σημερινού Αγρίλη, αν δεν είχα και κάποιες καλλιτεχνικές φωτογραφίες, που είχαν τη καλοσύνη να μου προσφέρουν **ο Αντώνης, Π. Ηλιόπουλος, ο Νίκος Δ. Κωτσάκης και η Νίκα Λ. Καϊμάκη-Πλακονούρη**, τους οποίους και ευχαριστώ ιδιαίτερα. Σημειώνω πως όλες οι ωραίες ασπρόμαυρες φωτογραφίες του παλιού Αγρίλη, είναι από το πολύτιμο φωτογραφικό αρχείο του αείμνηστου συμπολίτη μας καλλιτέχνη φωτογράφου **Πάνου Ηλιόπουλου**.

Όλες είναι πάντως προσφορά αγάπης προς τους Αγγιλιώτες και τους φίλους του Αγρίλη. Φυλάξτε φίλοι μου τη συλλογή αυτή, γιατί αποτελεί ένα πολύτιμο όντως κειμήλιο!

Κ. Σ.

*Καθλωμένος απ' το μαγευτικό θέαμα που
Παρουσιάζεται μπροστά στα μάτια μου, παρακολουθώ
Καθισμένος σ' ένα πορτί στ' ακρογιάλι του Αγριλιού,
Τον απίθανο ζωγραφικό πίνακα, που με τον άορατο χρωστήρα του
Συνεχίζοντας την από αμέτρητων χιλιετηρίδων ατέρμονα πορεία του,
εδημιούργησε και απόψε το λαμπερό αστέρι της ημέρας, ο ζωοδότης ήλιος,
καθώς βυθίζεται νωχελικά πίσω απ' την ιδανική γραμμή του ορίζοντος.
Όλα τα χρώματα και οι αποχρώσεις της ίριδος σε μια φανταστική ζωγραφική
σύνθεση χρωμάτων και φωτοσκιάσεων, παιχνιδίζουν απόψε στη δύση,
δημιουργώντας μια πραγματική παρένθεση οπτικής απολαύσεως
μέσα στο συνεχές μονότονο φόντο του πελάγους,
που σιγοντάρει το απαλό παλ του ουρανού.
Πέρα μακριά στο βάθος του ορίζοντα διακρίνονται οι Στροφάδες
σαν δυο μεγάλα βράχια, που ξεπροβάλλουν στην επιφάνεια του πελάγους...*

Θωμάς Μανιάτης – Αγριλιώτης /1975

Η ΜΑΓΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΙΛΗ

Ο Αγκρίλης είναι ένα όνειρο ψυχής για παραθεριστές, ντόπιους και ξένους, που θέλουν να ζήσουν ένα αξέχαστο καλοκαίρι σ' ένα ειδυλλιακό και μαγευτικό περιβάλλον. Αλλά το καλοκαίρι στον τόπο αυτό κρατάει πολλούς μήνες – μέχρι και τον Οκτώβρη.

Ο Αγκρίλης είναι από τα σπάνια παραθαλάσσια θέρετρα που συναντάει κανείς όχι μόνο στην παραδεισένια Μεσσηνία αλλά και σ' ολόκληρη την ηπειρωτική Ελλάδα.

Δυο αξιόλογα κέντρα [Μπαράκα και Μύλος] προσφέρουν τα πάντα σχεδόν στους παραθεριστές και τους επισκέπτες. Η τουριστική εξ' άλλου συνείδηση υποχρεώνει τους επαγγελματίες να είναι ταχείς και πρόθυμοι σε κάθε είδους παραγγελία. Είναι κάτι που ειλικρινά το χαίρεσαι.

Το αγνάντιο της θάλασσας μπροστά δεν έχει άκρη. Το Ιόνιο είναι ένας απέραντος κόρφος αγάπης και ξεγνοιασιάς. Το μάτι και η ψυχή του ανθρώπου αναγαλλιάζουν τον επισκέπτη με το αγνάντεμα στη γαλάζια απεραντοσύνη της θάλασσας αλλά και των πίσω πολύκορφων βουνών που στεφανώνουν τον ανατολικό ορίζοντα με ασυμμήτρη γοητεία. Αλλά και βορινά ο ορίζοντας έχει πλήθος από δαντελωτά βουνά και μια θέα μαγευτική για όποια ώρα της μέρας.

Εμείς οι Μεσσηνιοί, πνευματικοί δημιουργοί και δημοσιογράφοι, θα πρέπει να γνωρίσουμε και τον Αγκρίλη, για να λέμε ότι γνωρίζουμε τον τόπο μας: Για να τον επιβάλουμε και στους άλλους για τη φανταστική γοητεία του. Το περιβάλλον του γενικά είναι ασύγκριτο!

Διονύσης Πιταράς
Συγγραφέας - Ποιητής

Αγρίλη μου, αγάπη μου, μικρό «μήλο της έριδος», προαιώνια αντιζήλε του Νότου, περήφανο Βοριά, περήφανο ξάγναντο, που η μομφή της υγρασίας δεν πάνασε στο πρόσωπό σου και η αποσιροφή μας επέθανε, πριν να ρίξει μισό χιλιοστό, βλαστάρι στις ψυχές μας, αγάπη μου!

Αγρίλη μου! Έχεις το δικό σου χρώμα! Το Φθινόπωρο ξεκουράζεται στους αγρούς σου, ανάβοντας κίτρινες φουγγαριές με των ξυνουλιών τα' άνθηνα σήμαντρα. Ο Χειμώνας σε ντύνει με διάφανα όνειρα, με λιακάδες και άγριες μπόρες. Ωστόσο κάτω από τη γούνα της συγνεφιάς, γυμνή σπαράζει η όμορφιά σου, χλόη και αγριολούλουδα, πολλά αγριολούλουδα το εφήβαιο της παρθενικής ωριμάνσεώς σου. Η Άνοιξη ζωγραφίζει κίτρινα βουνά «μάηδες», κίτρινα βουνά και γλανκά φιλιά στις ακτές σου. Το καλοκαίρι γίνεται άρωμα πικροδάφνης, ένα τζιτζίκι ερωτευμένο στο πλάγιασμα του αλμυρικού, γίνεται φως τυραννικό, διαφάνεια εκτυφλωτική, ελαφράδα απερίγραπτη. Αυτή είναι η ουσία σου, αγάπη μου, Αγρίλη μου! Κι έρχονται προσκνηητές της ομορφιάς σου, αυτόχθονες κι αλλοδαποί, να ονειρευτούνε μαζί σου, να χαρούνε μαζί σου το Καλοκαίρι...

Τάκης Χ. Πανταζόπουλος / 1970

ΑΓΡΙΔΗΣ

Μια από τις πιο όμορφες παρα-
θαλάσσιες περιοχές λίγα χιλιό-
μετρα έξω από τα Φιλιατρά,
γεμάτη από μνήμες που ενώνουν
όλες τις εποχές!

Κάποτε το μέρος αυτό ήταν
τόπος παραθερισμού.

Σήμερα εξελίσσεται σε τουριστι-
κό συνοικισμό,

με σύγχρονες κι όμορφες βίλες
πνιγμένες στο πράσινο.

Ωστόσο πολύς είναι ο κόσμος
που έρχεται να γνωρίσει από
κοντά το πανέμορφο και πλούσιο
σε φυσική ομορφιά Φιλιατρινό
αυτό θέρετρο.

Να αφεθεί στους ήχους του καταγάλανου Ιόνιου
πελάγους πίνοντας ουζάκι στο εξοχικό παραλιακό
κέντρο [ΜΠΑΡΑΚΑ] και ν' απολαύσει ένα ευχά-
ριστο μεθυστικό κοκτέιλ χρωμάτων,
από Αγριλιώτικο ηλιοβασίλεμα!

[Από το ανέκδοτο λεύκωμα
του Αντώνη Γιαννόπουλου, «ΤΑ ΦΙΛΙΑΤΡΑ»]

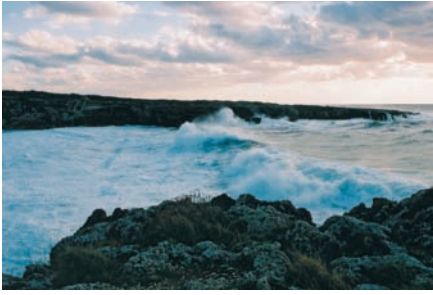

*Κάστρο!
Γιατί επάνω μας μια
γοητεία ρίχνεις;
Γιατί τη φαντασία μας
σηκώνεις και κινείς;
Γιατί, όταν σ' αντικρύζουμε
με ταραχή μεγάλη,
Βγάζουμε μια άναρθρη κραυγή,
σαν ιαχή πολέμου,
Και σπαρταράμε από χαρά
μικροί τε και μεγάλοι;
Τι τάχα έχουμε μέσα μας,
που μοιάζει σαν κι εσένα,
Που συμβολίζεις σν πιστά
τους ψυχικούς μας κόσμους;*

Χαρ. Φουρναράκης / 1974

Αγρίλης

Τόπος να δεις

Τόπος να ζεις